

PAPI + LELKISÉG

KIADVÁNY SOROZAT

2. szám.

második év

1942/43.

A PAPI LELKISÉG

kiadványsorozat

az iskolaév folyamán négyszer jelenik meg: az iskolaév elején, karácsony táján, húsvét táján, iskolaév végén.

Célkitűzéseit lásd az első évfolyam első száma 6—12. lapjain.

Osszeállítja Hunya Dániel S. J. teológiai tanár, a szegedi Egyházmegyei Nagyszeminárium lelki igazgatója.

Kiadásért felel Magyar Károly lelkész.

Levelezések, megrendelések címzendők: Papi Lelkiség, Szeged, Dóm-tér 2.

Postatakarékpénztári csekkszám száma: 51,576.

A kiadvány egyes számainak ára 3.— P. Fizetéseket kérjük csekken eszközölni.

*

Jelen szám főtárgya: *A papi fejlődés eszményei.*

A következő szám főtárgya lesz: *A papi fejlődés küzdelmei.*

*

Jelen szám a nyomda háborús nehézségei miatt két hetet késett.

*

Egyházi jóváhagyással.

Annak nevében és szeretetében,

aki elhagyta az eget és nem átalott szűz méhen keresztül e sáros földre s közénk, igen gyarló, bűnös emberek közé jönni, hogy sorsunkat megossza, életünket magáénak mondhassa;

annak nevében és szeretetében, akit irántunk, szegények iránt való szeretete végletekbe sodort: istállóból a keresztfáig, szegénységből a halálig, verejtéktől a vérontásig, gyermeki gyöngédségtől szive szakadásáig;

annak nevében és szeretetében, aki minden keservünket, bajunkat, bűnterhünket magára vette s úgy állt közénk és ránkharagvó Atyja közé, hogy bús haragja villámaint öntestében, szívében-lelkében fogja föl — csak azért, hogy a vétkes immár megváltott legyen;

s aki ezek után övéitől csak egy ismertetőjelet kívánt: *hogy szeretettel legyenek egymás iránt* —

α Főpap nevében és szeretetében

kopogtat papi szívek ajtaján ez az egyszerű, de készséges szolgálta, amelyet Papi Lelkiségnek hívnak, amely Isten irgalmából él és Krisztus Főpap nagy papi terveinek önzetlen szolgálatába szegődött. Üzenetet visz egyik papi lélektől a másikhoz, a szeretet kezdetleges fonálát fonja egyik papi szívtől a másikig és csak egy nagy vágya van, amelyet karácsony táján illőnek tart elmondani:

reménykedik, hogy összébb hangolódna a papi lelkek, fölismérik egymásban a legelső testvért, szorosabbra fűződnek az összekötő szálak

s új tavasz fakad Isten legjobb szántóföldjén: a papi lelkekben s a papi lelkek bő termése gazdag lelki magvetéshez segít: népünk földjébe, amely nép már régóta szomjas ugarként várja a papi élet által közvetített szántást, áldást és égi harmatot, hogy szebb és méltóbb élet virágait és gyümölcseit teremhesse és hordhassa az örök Atya csűrjébe.

A Főpapnak, az Eszménynek mondanivalói vannak.

Loquere, Domine, quia audit servus tuus. (1. Reg. 3, 9.)

Az eszmény pedagógiája.

A nevelők gyakori hibája, hogy a kisgyermeket nem gyermeki módon nevelik, nem illeszkedik eléggé bele a gyermek világába s viszont az ifjúságot és a felnőtteket pedig túlságosan gyermeki módon vezetik. Ezt a „pedagógiai infantilizmust” egy példával szeretném bemutatni.

A kisgyermeket, mielőtt értelme és akarata kifejlődnék, az édesanya figyelmezteti: ezt tedd, azt ne tedd! Órangyalként áll mellette s mintegy helyette gondol és akar. Elérkezik azonban a gyermek életében az időpont, amikor önállóan kell gondolkoznia, ítélnie és döntenie. Ez a szellemi önállás *személyi* énjének alapvető joga és kötelessége. Az igazi nevelő épp a személyt tiszteli a növendékben s elsősorban *személyi* voltában akarja minél tökéletesebb, világos gondolkodású és erős akaratú emberré nevelni. Nem állhat mindig mellette. A gyermekkori megszokás pedig egymagában nem elégséges arra, hogy a felnövő ifjút a megkezdett helyes úton megtartsa.

Infantilizmus lenne tehát az, ha a nevelő az ifjút is úgy akarná nevelni, mint a kisgyermeket s *helyette* döntene (gondolkozna és akarna) az élet apró, kicsiny és nagy kérdéseiben. Képesíteni kell az egyént, hogy *magától* is a helyeset válassza és a legjobbat akarja. Erre a tudatos öntevékenységre pedig csak akkor lesz képes, ha egy eszmény áll előtte, melyet nem csupán ismer, hanem szeret s amelyért kész minden áldozatra. Egy ilyen eszmény világít s gyújt, oktat és buzdít, Lindworsky szavai szerint: felér egy őrangyallal, mert belülről jobban hat értelemre és akaratra, mint kívülről a nevelő. „Egy ifjúnak, aki céltalanul éli világát, állandóan szüksége volna egy látható őrangyalra, aki mindenkor intené és buzdítaná, mit tegyen, mit kerüljön. Szellemi önállóságot s életrevalóságot egy ilyen ifjú öregkorában sem érne el. Ha azonban egy cél áll előtte, egy hivatás eszméje, melyet mindenáron meg akar valósítani, akkor csak a célra kell tekintenie s tudni fogja, mit kell tennie.”

Ime egyik, valószínűleg legfőbb oka annak, hogy neves nevelő-intézeteinkből kikerülő ifjak, főkép leányok, az életbe kikerülve oly könnyen és hamar cserbenhagyják azt a szellemet, amelyben esztendőket töltöttek. Sokat, talán túlsokat foglalkoztak velük, de nem oltottak lelkükbe oly indítócél, világító és gyújtó eszmét, amely az intézeten kívül és az eljövendő évtizedekben is meg tudná fogni és vezetni egész életüket. Intézeti életük cernán függő bábjáték volt, pontos, finom és tetszetős. A cernát elengedték s arra nem tanították, hogy a *maga lábán* megálljon az élet színpadán.

Dinamizmus a nevelésben.

Az ifjúsági nevelés e hiánya fokozottabb mértékben jelentkezik napjainkban. „Tudnunk kell ugyanis, hogy a modern embert nem az igazság indítja meg, hanem az erő. Lelki beállítottsága olyan, hogy az igazságot nem értékeli úgy, amint kellene, sőt megvetéssel s gúnyjal beszél az ú. n. vértelen és életidegen tudományról. Annál inkább lelkesedik mindazért, ami az életet szolgálja és erőket növel. A dinamizmust mindennél magasabbra értékeli” (Schmidt). A gondolat a tett megöleje, Im Anfang war die Tat — ilyen és hasonló hamis jelszavak visszhangzanak ifjúságunk szívében s nem lelkesítik a nevelő mélyenszántó, okos magyarázatai. Még a kereszténységben is nem az igazságot, hanem az erőt keresik.

Egy fiatal hittanár panaszkodott nemrég, hogy növendékei rengeteg nehézséggel állnak elő, de nem él bennük az a boldog tudat, hogy Krisztus tagjai lehetnek. Papi hivatások nemigen bontakoznak e kemény talajban.

Ez a panasz nem általánosítható, de kórtünete egy mai betegségnek, amellyel számolnunk kell. Éppoly helytelen volna ifjúságunk e dinamikus beállítását számításán kívül hagyni, mint egyedül arra építeni. Ez utóbbi végtelbe futnak korunk forradalmi mozgalmai. Ezért van sodró erejük. Sok lelkes ifjút ragadnak magukkal, de épp eszmei egyoldalúságuk miatt a legértékesebbeket nem tudják kielégíteni, nem ritkán hősi ellenállást váltva ki belőlük. Tények igazolják, hogy ma is a legszentebb eszmények, a kinyilatkoztatott igazságok tudják a lélek legigazibb tűzét gyújtani és a hősiesség legmagasabb fokára emelni. Olvassuk csak el Pier Giorgio Frassati életrajzát, mely bevilágít az olasz ifjúság egykori hősi küzdelmébe. Sokkal kegyetlenebb volt a német Sturm-schaar küzdelme 1936-ban. A belgumi katolikus ifjúsági mozgalmak életébe hű és eleven bepillantást ad van der Mersch „Emberhalászok” című művészi szépségű regénye. A magyar agrárfifjúság, munkás és dolgozó lányok és legények nagyszerű szervezetei pedig szemünk előtt szemléltetik, mennyire meg tudja fogni a mai fiatalság lelkét is az örök igazság, ha benne megláttatjuk az örök erőket, a diadalmas életbírást, a legteljesebb, mert isteni erővel táplált dinamizmust.

Bármennyire is érthető a múlt század racionalizmusával szemben a modern szellemiségben jelentkező ellenhatás, vagyis az „össztönyszerű” elfordulás minden elméleti, értelmi, eszmei tényezőtől és a vak odafordulás egyedül a tett, a szív, sőt elég gyakran a szenvedélyek és a mítoszok felé, de nem követhető. Egyik egyoldalúságból a másikba. (A teológus tudja, hogy a kettő közt az összhang valóban elveszett az eredeti épséggel együtt. Érthető tehát, hogy Krisztus nélkül senki sem teremtheti meg.)

Pusztán emberi szempontból is helytelen volna, ha a nevelő egyszerűen azonosítaná magát a korszellemmel s vele együtt tagadná az általa meg nem értett értékeket. Részben ez magyarázza meg egy-két ú. n. népi író fokozott hatását a mai ifjúságra. (Ezen kísérletek közé kell számítanunk Koeppen indexre tett könyvét: Die Gnosis des Christentums² 1940.) Az igazi nevelőnek s így elsősorban Krisztus munkatársainak felette kell állnia kora tévedéseinek, de

igenis jól kell ismernie a korszellemet, hogy megérthesse a mai embert s az élet útjára vezethesse. „Einen Menschen verstehen, heisst ihn aus dem objektiven Geist seiner Zeit verstehen“ (Erismann). P. de Coninck egy alapos tanulmányban fejti ki, hogy a katolikus vezetőknek, elsősorban a lelkipásztornak mélyen át kell éreznie azt a dinamizmust, mely a lelkekben él, akiket neki meg kell mentenie. Éppen ezért a krisztusi *ideálnak* mint *eleven és éltető erőnek* kell sugározni belőle. Az Evangélium legyen megint *εὐαγγέλιον*: diadalmas üzenet a világnak egy új életről, mely győzedelmeskedik minden gonoszságon és az egész ember igazi megdicsőülését valósítja meg. A kinyilatkoztatott igazságok mélyebb ismerete, az összefüggések megglátása, az Írás és szenthagyomány gyakorlati elmélkedése, szóval teljesebb dogmatikai tudás ennek a feladatnak előfeltétele.

Eszménye azonban e diadalmas tanítás csak akkor lesz az ifjúságnak, ha a módját is tudjuk, hogyan tegye magáévá. „A módszer pedig nem az, hogy az ifjúságot gyűléstermekbe zárjuk a tábla köré, tanulmányi csoportokban összefogjuk. Ki kell használni a szabad-jevegő, a mozgás, a ritmus lehetőségeit“ (de Coninck).

Mozgás, alkotás, harc.

Az ifjúság dinamizmusa főképp három dologban, mondhatnók fokozatban nyilatkozik meg: szereti a mozgást, szereti az alkotást, szereti a küzdelmet. — A belga ifjúsági mozgalom nagy sikere sokban ezeknek tervszerű alkalmazásában rejlik. De alkalmazhatók-e a hitoktatásban, a papnevelésben és az általános lelkipásztorkodásban?

Mielőtt felelnénk a feladott kérdésre, leszögezzük, hogy a mozgásnak, alkotásnak, küzdelemnek *eszménynevelő* hatása csak akkor van, ha valóban a célra irányul. Tehát nem tartozik ide pl. az egyesületi táncmulatság, kirándulás, teke s más hasonló profán jellegű tevékenységek. Más szempontból lehetnek nevelőhatásúak. A krisztusi életeszmény kialakítását azonban a kimondottan vallásos jellegű tényezők szolgálják. Ilyenek pedig — mozgás, alkotás, sőt küzdelem alakjában — mindig feltalálhatók még a hitoktatás, a papnevelés vagy általában a lelkipásztorkodás területén is.

Sőt hozzátehetjük: a katolikus Egyház mindig alkalmazta. A körmenetek, zarándoklatok, az egész egyházművészet s még a bőjti fegyelem is vagy a mozgás vagy az alkotás vagy a küzdelem törvényein épül. (A protestantizmus sem tudta soha kiirtani ezeket az egyházi hagyományokat a népből.) A középkori lelkipásztorkodás talán több gondot fordított ezekre a tényezőkre. Olvassuk el ilyen szempontból Szent Bernát prédikációit a keresztesvitézekhez vagy a gótikus székesegyházak építési történetét (ízeltőt ad belőle P. Plus „Krisztus testvéreinkben“ című könyve). Népi szokásainkat sokszor még élteti e szellem. Például említhetném a lövétei betlehemesek szabályzatát, mely a szent játék szereplőit eltiltja az alkoholtól, mulatságtól, vagyis cselekvést a cselekvéssel állít szembe, a gonoszság műve helyébe a krisztusit. Vincere in bono malum; veritatem facientes in caritate. Ime a dinamizmus elve a keresztény apostolkodásban, melyet már Szent Pál hirdet és újabban sürget a „Katolikus Akció“.

Legyen szabad még elmondanom egy-két példát, hogyan igyekeztek egykori nevelőim a papnevelésben érvényesíteni a dinamizmus elvét a minél tökéletesebb és lelkesebb papi eszmény kialakítása érdekében.

Egy régi dömés kolostorban töltöttük a nyári vakációt. Két híres búcsújáróhely volt a közelben. Az egyik Genazzano, a Colonnák árpádkori sziklavárosa a Szabini hegyekben, ahol a Jótanács Anyjának világhírű kegyképét őrzik. A hagyomány egyik változata szerint Magyarországból (a másik szerint Albániából) származik a csodálatos finomságú, szelíd színezetű, végtelen gyöngédséget kifejező kép. A nyár folyamán kisebb csoportokban ötször-hatszor is ellátogattunk templomába. Korán hajnalban keltünk három óra körül és étlen, szótlan vándoroltunk a nyirkos völgyeken keresztül Genazzano felé. Az út jó három órát vett igénybe s ez a csendes menetelés egyúttal reggeli elmélkedés, szentáldozási előkészület, Máriának hozott hajnali áldozat volt. Hat és hét óra közt megérkeztünk és szentmisét hallgattunk. Utána az ágostonrendi atyák refektóriumában tarisznyánkból megreggeliztünk s rövid pihenés után indultunk vissza. Hazafelé már kedélyesebb volt az út. Egy részét villamosvagonon tettük meg, szállóérés idején pedig betértünk valamelyik útszéli vignába és pár líráért töről szedhettük az ízes fürtöket.

A másik kegyhely Mentorella, bár kevésbé ismert, de régibb Genazzanónál, sőt Loretonál; visszanyúlik Nagy Szent Gergely pápa idejére. Magas sziklatetőn, 1000 métert meghaladó magasságban fekszik, kopár, kietlen környezetben. A zarándoklat egyúttal turistaság volt. De azért örömmel készültünk rá minden nyáron. Egyik német bajtársam, azon címen, hogy nem tud hegyet mászni, szamarat bérelt egy olasz gazdától. A szamár fel is vitte az első magaslatra, majd le a túlsó völgybe. Ott azonban levetette és hazafutott. Két hegy között választhatott a lovas, hátra vagy előre, de mindenképpen kaptatnia kellett. Hát inkább előre indult a Szűzanyához és nem is bánta meg.

A diákonusok minden évben elzarándokoltak Subiacoba. Az első bencés kolostorban kedves fogadtatásra találtak s három napot szoktak tölteni a Sacro Speco közelében. Az út egy részét ugyancsak gyalogláb, tarisznyával tettük meg az Aniene kanyargós medre mellett.

Egyszer nekifogtunk nyaralónk kertjében a lourdesi barlang építésének. Mély völgyből kellett kifejteni a sziklákat s mivel nem volt sem emelődaru, sem csille vagy más alkalmas jószág a közelben, saját kezünkkel szállítottuk a nehéz köveket a tetőre. Hosszú sorba állottunk s nagy hó-rukk kiáltások segítségével adtuk kézről-kézre a darabos terhet. A munkás emberláncot elneveztük élő rózsafüzérnek. Mikor aztán a hófehér márványszobor is ott tündökölt a hatalmas sziklaépítményben, fokozott áhítattal mondtuk el a Szűzanya Zsolozsmáját előtte. A gyengébbek, akik a kőadogatásnál kidőltek a sorból, mezei ciklámeneket ültettek a sziklarésekbe, hogy valamiképp mégis kimutassák alkotókedvüket s benne Mária iránti tiszteletüket.

Volt aztán alkalom, mikor nemcsak mozogni, alkotni, hanem

küzdeni is lehetett a szent ügy érdekében. Hisz Erdélyben állandó küzdelem volt az életünk. Rómában magával ragadott XI. Pius kemény harca a katolikus nevelésért. Mikor pedig hazulról értesültünk Mailáth püspök újabb szenvedéseiről, novénát kezdtünk X. Pius pápa sírjánál s ebben velünk együtt résztvettek tízennyolc nemzet fiai. A kilenc nap folyamán e szándéokra miséztek és imádkoztak a vatikáni grottában magyarok, hollandok, svájciak, olaszok, németek, stb.

Ez a néhány példa is mutatja, miként lehet a legszentebb eszmény kialakításában ügyesen alkalmazni az ifjú lélek egészséges törekvéseit. Kétségtelen ugyanis, hogy mindezek a tényezők, melyeknek szemléltetésére kiragadtam egy-két átélt példát, hozzájárultak a papi eszmény lelkesebb, életerősebb meggyökerezéséhez.

Szükségesnek tartom megjegyezni, hogy mindezek a mozgások, alkotások, küzdelmek az intézeti rend és fegyelem legkisebb megbontása nélkül valósultak meg: magában a házi közösségben. Tehát nemcsak a célkitűzés állott a papi hivatás vonalában, hanem a kivitelezés is mindenben alkalmazkodott a papnevelés ősi hagyományaihoz. A tapasztalat ugyanis azt mutatja, hogy minden *külső* szereplés (mint pl. részvétel a Szívgárda vezetésében, fellépés korális énekkel valamely egyházas hangversenyen és hasonlók) mégha a legszebb szándék is vezeti, lelkileg szétszór, nem mélyíti el a hivatás eszményét, hanem a legtöbb ifjában hozzájárulhat a hivatás *külzsinés* felfogásához.

Az eszmény kialakításához a pedagógia kihasználja az *erők* játékát és számontartva az ember pszichofizikai természetét, módot talál, hogy az a legmegfelelőbbben meg is nyilatkozhasson. Sohasem szabad azonban az amerikanizmus tévedésébe esnie, mely a *külső* tevékenységet a *belső* fölé emeli s ennek következtében az elmélkedést, fegyelmet, imaéletet, studiumot leértékeli (v. ö. Denzinger 1972—1973). Épp ellenkezőleg! Akinek helyes meglátása van a keresztény életeszmenyről, annak jól át kell értenie s át kell élnie azt a valóságot, amit Prohászka így fejez ki: „A legnagyobb *tett* az isteni (természetfölötti) élet“.

Milyen legyen az eszmény?

Azt is kérdezhetnők: milyen legyen a *jó* eszmény? Mert hiszen valamelyes „eszmenyt“ minden világnézet, minden mozgalom, minden egyesület ad a tagjainak. Szoros értelemben azonban csak azt nevezhetjük eszménynek, ami képes egy *egész életre* lekötni, magával ragadni, vezetni s célhoz vinni.

Az eszményválasztásnál legyünk figyelemmel három tulajdonságra.

1. *Legyen tökéletes az eszmény.* Értjük alatta mind a természetes, mind a természetfölötti tökéletességet, mely a legtisztább erkölcsiséget is magában foglalja. Valaki például *azért* akar mérnök lenni, mert ott sok pénz lehet keresni. Más a közigazgatásnál akar tisztviselő lenni *azért*, mert ott kényelmes az élet stb. Maga a mérnöki, a tisztviselői eszmény természeténél fogva kizárja az ilyen és hasonló célkitűzéseket. A természet rendje is erkölcstelennek bélyegzi az ilyen és hasonló felfogást, melynek körében sohasem lesz valaki *jó*

mérnök, jó tisztviselő, vagyis olyan munkaerő, olyan jellem, akiben él a felelősség munkájával szemben és áldozatot tud hozni hivatása érdekében.

A gyakorlatban igen fontos tehát (erre régi jó nevelőm figyelmeztetett), hogy pályaválasztáskor olyan példákat lássunk magunk előtt, akik a választott hivatáskörben lelkesen, sőt tökéletesen dolgoznak s így élő eszmény lehetnek az ifjú szemében. Aki orvos akar lenni, az ismerje meg a jó orvost s ne tekintse a rossz vagy elkeseredett kartársakat. Aki pap akar lenni, a legbuzgóbb papokra tekintsen. S így tovább. (Emlékszem, hogy kispap koromban legfőbb előjárónk eltávolított az intézet közeléből egy nagyon tekintélyes, jámbor, de rendkívül esetlen és tapintatlan idősebb papot. Nem akarta, hogy ennek példája valamikép is elhomályosítsa bennünk a *tökéletes* papi eszményt.)

Nem elég a lelki olvasmányban megismerkedni a szent papokkal. Nem elég az elmélkedésben kirajzolni a papi életszentség vonalait. Élő példákra is van szükség, mert különben a nyári vakációban nagyon megkopik a szemináriumi papi eszmény. Jól teszik tehát az előjárók, ha a lelkipásztorok vagy bármily munkakörben dolgozó papok közül a legkiválóbbakat olykor meghívják a kispapokhoz (pl. mikor amúgyis a püspöki városban tartózkodnak) és alkalmat adnak, hogy a közösséghez is szóljanak. Mindenekelőtt pedig a központi papságnak s a tanári karnak kell azzal az önfeláldozó szeretettel hivatásán dolgoznia, amellyel Krisztus szerette az Egyházat.

Mivel pedig mi emberek még a Szentlélek tűzében égve is halálunk percéig sem tisztulhatunk meg minden salaktól, ezért kell minden életeszmény legtökéletesebb valóságát: Krisztust megszerettetni az ifjú lélekkel. Aki nemcsak a történelemben, hanem saját kegyelmi életének mélységében megtalálta Krisztust, az olyan életeszményt talált, mely minden időben, minden életpályán, minden viszontagság közt világítva, gyujtva célhoz vezet.

2. *Legyen egységes az eszmény.* Értjük ezen azt, hogy foglaljon mindent egybe, ami az életútnak terébe tartozik. Vagyis az egész *hivatást* (Berufsideal). A hivatásnak mint eszménynek olyanak kell lennie, hogy ne csak a kívülről előírt és köteles munkára terjedjen ki, hanem egész magatartásomra, lelkiségemre, életstílusomra. Ne legyen szakadás a hivatal és otthon, a kötelesség és a magánélet között. A pap az asztalnál is pap, a társaságban, az utcán, a vonaton, az üdülőhelyen és mindenütt. Ez bizonyos értelemben minden hivatásra vonatkozik. A jó kereskedő utazás közben sem halasztja el a kínálózó jó üzletet. Az orvos éjjel is felkel, ha beteghez hívják. A katona mindent félretesz, mikor szól a riadó.

Következik ebből, hogy a választott eszménynek mindenben meg kell egyeznie a krisztusi életeszménnyel. Különben nem egységes, nem egész, kimaradt belőle a legfontosabb, a lélek.

Tulajdonképpen erre kell megtanítani az embereket: hogyan lehet és hogyan kell saját életpályájának minél tökéletesebb teljesítésében megvalósítani Krisztus követését.

Ha ez sikerül, ha egységes a legszentebb értelemben hivatás-eszményünk, akkor kimondhatjuk az elvet, hogy ennek az eszmény-

nek mindent alá kell rendelni, mindent e cél szolgálatába kell állítani. Vagyis: nem szabad olyan munkát vállalnia, olyan tevékenységben részt vennie, olyan magatartást fölvennie stb., ami a hivatásban és a kitűzött cél elérésében bármi módon akadályozhatná. Ide vonatkozik mindaz, amit a legtöbb hivatáskörben írott és íratlan törvények is szabályoznak, a pap számára az Egyházi Törvénykönyv előír (can. 124. sk.). De idetartozik az is, hogy a munka-beosztásnál, diszpozíciónál figyelembe kell venni mindenkinek személyes hivatását. Gyakori példával világítja meg e nagyon kényes kérdést P. Lindworsky (*Psychologie der Aszese*, 19—20).

3. *Legyen személyi az eszmény.* Vagyis mindenkinek személyes adottságaihoz s a benne megnyilatkozó isteni gondolathoz szabva (das Persönliche Ideal).

Isten teremtő tervében minden személy mint külön gondolat él s abban egy eszmény, melyet senki másnak, mint annak az egy személynek lehet és meg kellene valósítania.

A pedagógiai első lépés, hogy a személy e tény tudatára ébredjen; a második pedig, hogy a kinyilatkoztatásból, a természet törvényéből, önvizsgálatból, lelkiismerete szavából megismerje: mit akar tőle Isten s ezt az isteni akaratot magáévá tegye. Spranger szavai szerint: „bei aller Erziehung kommt es darauf an, bis in das Zentrum der persönlich bejahenden Wertsetzung vorzudringen und gleichsam jenen Punkt des Innern freizulegen, an dem das autoritativ Gesollte zu einem Sollen wird, das von den tieferen Schichten des Selbst anerkannt und so zum persönlichen Ideal erhoben wird“.

A teológus szemével nézve hozzá kell tennünk, hogy Isten nemcsak személyesen teremt minden lelket, hanem mindegyiknek külön „lakóhelyet“ készít az örök boldogságban s Krisztus már itt a földön (amint Szent Tamás mondja) személyesen szentel meg. A keresztségben, bérálásban, egyházi rendben alakul ki véglegesen természetfölötti egyéniségünk és ezen az alapon kell kinek-kinek megteremtenie azt a minél bensőségesebb személyes kapcsolatot Krisztussal, mely örök céljának, a róla való isteni gondolatnak megvalósulásához vezet.

Befejezés.

Az ember nemcsak értelem, hanem akarat s érzés. Az érzések azonban „az eszményen növekednek és teljesednek ki“ (Casotti). Az egész embert lelkesíteni, az egész életet lendíteni csak a kiérett, tökéletes hivatáseszme képes. Boldog és a köznek igazi fáradhatatlan munkása csak az lesz, akiben él egy ilyen eszmény.

Az eszmény mint személyes birtok, olyan belső erőforrás, mely önállóvá teszi az embert és képessé arra, hogy a mai élet ezernyi befolyása, kísértése, bomlasztó hatása közt férfiasan megállja helyét. Ma ilyen emberekre van szükségünk.

Dr. Eröss Alfréd

FELHASZNÁLT IRODALOM: Casotti, *Volere* (Róma 1938); De Coninck, *Les conditions de succès des oeuvres de jeunesse* (N. R. Theologique 1940, 70—82); Jungmann, *Christus als Mittelpunkt religiöser Erziehung* (Freiburg i. Br. 1939); Lindworsky, *Willenschule*⁴, (Paderborn 1932); u. a. *Psychologie der Aszese*² (Freiburg i. Br. 1936); Schmidt, *Organische Aszese*³ (Paderborn 1939); Sprenger, *Lebensformen*⁷ (Halle 1930); Willwoll, *Psychologie de l'Ascèse* (Dictionnaire de Spiritualité I. 1002—1010).

Eszményiségünk reális forrásai.

A Papi Lelkiség e száma rá akar mutatni a papi lelkiségnek eszményeire. E cikkben a papi lelkiség eszményeinek *forrásainál* köntünk ki s onnét tekintünk kissé széjjel meggyőződéseink megdöntetlenségéért.

Eszményiségünk legreálisabb forrásai: a lelkiismeret, mely az istenbekapcsolódásunk „egyéni” gyökere; a Szentírás, mely az istenbekapcsolódó életnek „egyetemes” alapja; és az Eucharisztia, amely istenszeretetünknek „egyéni és egyetemes” magja.

Lelkiismeretünk.

Mi a lelkiismeret? A lelkiismeret az élet egyéni élő-szillogiz-musa; amelynek főtétele a szinderezis, altétele a konkrét eset és következtetése a gyakorlati, utolsó ítélet, amely tilt, parancsol, tanácsol és istenberezjtöztet. Mint minden szillogizmusban, úgy a lelki- ismeretiben is a megdöntetlenségnek fényességét a főtételeknek kell szolgáltatnia. A lelkiismereti főtétele a szinderezis képezi, amely: „habitus primorum principiorum”, tehát az élet alapvető elveinek állapota, s ugyanennek erkölcstudata. Mondd az igazat és ne a hamisat; tedd a jót és ne a rosszat; alkosd a szépet és ne a rútat; szolgálj az Istent és ne a mammont! E világos főtételekre támaszkodik közvetlenül a konkrét eset és közvetve a gyakorlati erkölcsi: tiltás, parancsolás vagy tanácsolás. Ezért evangéliumi kovász a lelkiismeret, amelynek átkovászosítania kell a három véka lisztet: a lélek értelmi, akarati és érzelmi képességeit.

De most nem a definíciókról szöölünk, ezt könyvtárunk Noldin Morálisában is megtaláljuk (I. k.), hanem azokról a képekről, szimbolumokról, amelyek megvilágítják lelkiismeretünk lényegét, tevékenységét, eredményeit és bemutatják a krisztusi embernek valós törekvését e siralomvölgyben. Egyben eszményt gyujtanak a papi lelkekben: „Ad majora nati sumus!” Igy:

Isten tükre, Isten képe, Isten hasonmása a lelkiismeret. (Bonaven. Itin.) Valamint a tükörben és a képben tükrözödik az előtte levő tárgy vagy személy és a tükörképből megállapíthatjuk a tárgyi valónak körvonalait, sőt benső tartalmát is, ugyanígy a szinderezis fényében ragyog az örökigaz, jó s szerető Isten, tehát Öt tükrözteti lelkiismeretünk. Aki pedig kegyelemben él, az „Istennek hasonmása”.

Istennek törvénye, kötblája, égetése a lelkiismeret. „Amit a lelkiismeret mond, azt nem magától, hanem Istentől mondja, de parancsolja is, mint a hirnök, aki a király parancsát hirdeti.” (Bonav. Lib. II. Dist. 39.) „Semmi sem kedvesebb, értékesebb s biztosabb, mint a jó lelkiismeret: zabolázza a testet, a világtól elvonatkoztat, elrettenti az ördögöt, maga pedig szilárdan áll.” (Szent Bernát: In Cant. Serm. 47.) És Szent Pálnál: „A mi dicsőségünk lelkiismeretünk bizonyágtétele” (II Kor. 1, 12.); „Ami pedig nincsen a meggyőződésből, mind bűn az.” (Róm. 14, 23.) Szívünkbe égetett, vésett törvény ez!

Isten szava, üzenete, lehellete a lelkiismeret. E fogalmak és

képek: áradást, illatozást, irányítást jelentenek. A lelkiismereti tételken, ítéleteken és elveken keresztül terjed minden nemes és tökéletes e világban. Ebből szövődött századokon át kultúránk minden érvényessége, felebaráti szocializmusa és örökértékes művészete. Ami pedig nem a lelkiismereti elveken nőtt fel, az csak szappanbuborék: elpusztul s lesz, mi volt, a puszta lég. Tehát örök vizek forrása, permetezése világunkra a lelkiismeret.

Istenéletünknek gyökere, magja, embriója a lelkiismeret, amelyből kibontakoznia kell annak az egységes, súlytalan, erényes életegésznek: isteni szellemünknek, amely „a lélekből az égbe nő fel”. Kibontakoznia kell a lélekből, melyben vannak tengő, érző és értelmi energiák; de égbe csak szellemi és kegyelmi életteljesség juthat, így vagy a földön vagy a purgatóriumban kell az égi anyagokhoz hasonlóvá lennünk és hasonmássá Teremtőnkhez. „A személyes szellem egésze gyökérzetileg benne van az egyedi lélekben.” (Schütz.)

Társadalmi életünk sziklája, mérlege, békéje a lelkiismeret. Azt állítja a közkezen levő Ortega, hogy a civilizációnak négy forrása van: Rus, Jus, Etosz és Teosz. Őseink éltek először a határnélküli mezőkön; utána a körülzárt, fallal körülvett városokba vonultak, engedelmeskedvén az uralkodóknak; majd a nemzeteket egységbe fonta az erkölcs; és utoljára az Istenbe-egyeneseledtek már áldozatot hozni képesek az elhajlottakért. Csak lelkiismereti erkölcselvekre lehet alapozni a társadalmat, de ágyúcsövekre nem. A bírák a társadalom élő lelkiismerete; erre támaszkodnak ítéleteikben.

Istenországunknak eszközlője, létesítő s fenntartó oka a lelkiismeret. Ezt már csak az Egyház nevelheti. Ez a bennünk levő kegyelmi reflektor, amely világít és bevilágít életünk minden irányába. Lelkiismeretből és a szent kegyelemből támadnak életre az isteni erények, amelyekből az istenországa szövődik. Míg a hitetlenek és a kételkedők sötét, illetőleg homályos bensőjük, addig a hívők megvilágosodtak és belül ragyognak szemléletükben. „Élőfa és hierarchia” az istenországos szellem. (Bonav. Itin. IV. F.)

Végre istenszellemünk alkata, jellegei a lelkiismeret örök eszméiből fakadnak. Lelkünk Istenét meglátja: önmagán kívül, önmagában és önmaga fölött. Az istenszellem önmagunk fölé emel. E szellemnek „nyúlványai” vannak, mert a tárgyakkal és a személyekkel vonatkozásba lép. A vonatkozások ha örök értékűek, akkor a szellemnek alkataivá, jellegeivé lesznek. (V. ö. Itin. VII. F.)

Az élet nemességének legelső, egyéni gyökere a lelkiismeret. Aki e reális alapnak mélyeibe tekintett, mégha az Egyházon kívül van is, hasonlóan kell gondolkoznia ehhez: „Az életben minden nemesség etikai értékáradás, az isteninek visszfénye a lélekben és a megtalált Istennek kisugárzása a világba.” (E. Spranger). Igen, az élet folyton építi vagy rombolja magamagát, mert tertium non datur. „Minden, ami a lelkünk ellen történik, az örök kárhozatba visz.” (III. Ince p.) „... . Bármit gondolhattok Ágostonról, csak lelkiismeretem ne vádoljon engem Isten színe előtt.” (Lib. con. Secund. cap. I.) És: „Az igaznak egész élete egy örökös szent ünnep.” (Szent Bernát.)

De ez örökös szent ünnepnek forrása: a lelkiismeretesség; ami már eszményiség is.

Szentírás.

Mi a Szentírás? Isteni sugalmazásra írott könyv a természetfeletti titkok felfedésére és az emberi szellem s élet tökéletesítésére. „Szentírás a Szellemnek és életnek parttalan Óceánja.” (Wimmer Prof.) Vagyis a Szentírás lelkiismeretünknek, az élő-szillogizmusnak Isten felé való természetfeletti irányítása. Ezért: a lelkiismeret egyéni, a Szentírás közösségi alap, amelyeken az istenkapcsolódás fennállhat; Szentírás a parttalan Óceán, lelkiismeret egy csöpp ez Óceánból; Szentírás a világító nap, lelkiismeret a napos tükör; Szentírás a népiségnek, lelkiismeret az ének tudatosítója; Szentírás az emberi nem eszméinek, lelkiismeret az egyéni eszméknek s hivatásnak isteni kincstára; végre a Szentírás és a lelkiismeret az örök eszményekbe törő források, amelyek érvényes jellegeket nyújtanak a kibontakozandó éni szellemnek. Ez alapon kézenfekvő a Szentírás következő természetfeletti sajátossága:

Szentírás a világnak világító könyve. Természetfeletti a fényessége, amely minden embernek élébe világít. Csak azok nem járnak sötétségben, akik a Szentírás világosságában járhatnak és járnak. Krisztus e világosságnak megtestesítője. Erről tett tanúbizonyságot Keresztelő Szent János és tanúskodik róla halálánál erősebb meggyőződéssel az Egyház és feje. Ezért vasár- és ünnepnapok könyv a Szentírás, melyből a keresztények vasár- és ünnepnapokon ételt és italt kapnak lelkiismereti szomjúságukra-éhségükre. S ha e Könyvből napokint olvasunk jószándékúan, megvilágosodunk.

Szentírás a népek természetfeletti tudatosítója. Azért adatott a Szentírás, hogy lelki és szellemi képességeinkben természetfeletti kiteljesedjünk. „Töltsétek meg vízzel a vedreket”, vagyis szellemmel, mely az égből eredt s akkor bensőnkben, amely Isten temploma, nem lesz helye az ösztönös vérnek, a földi aranynek és az élet kevélységének. De lesz oroszlánerejű természetfeletti tudatosultságunk, amit a csodák és a jövendölések, nemkülönben az égi szellem — a kegyelem alapján — neveltek bennünk.

Szentírás az érvény-igazságoknak könyve. Örök, tehát érvény-igazságok a dogmák; ezek a Szentírásnak egyenes kijelentései vagy ezeknek egyenes lekövetkeztetései. Napok és állócsillagok a dogmák, amelyek körül szükségszerűen imbolyognak, keringenek a rendszerükbe tartozó összes égitestek, hogy fennmaradjanak, el ne pusztuljanak. Szent Péter katedrájáról, azután a templomi szószékekről és katolikus egyetemi pódiumokról terjednek széjjel e világon az örökérvényű dogmatikai igazságok. Mindhárom helyen utolérhetetlen magasságban tartják az illetékesek a szent Könyvet. Teológiai szaktantárgyak is a Szentírásra állanak fenn. Ezért szentírási igazságokkal szállhatnak fel a szószékekre az igehirdetők, mert égi fényeknek terjesztői.

Szentírás az erkölcsi elveknek könyve. Noha van lelkiismeretük a népeknek, de szellemi és életi téren a legsajnálatosabb módon el-tévedhetnek és eltévedtek a szentírási alapok és elvek nélkül. Ebből a szomorú történelmi tényből is látnivaló, hogy kinyilatkoztatás

nélkül a legáltalánosabb életelveket sem tudja kibontani az eszes emberi természet. Az erkölcsi mélységeket az Egyház a legmélyebb, szent helyeken, a gyóntatószékekben osztja-árasztja a lelki szomjtól megrepedezett szíveknek. A gyóntatószéki erkölcsi elmélyítést pedig legeredményesebben a szentírási élettényekkel és elvekkel éri el az Anyaszentegyház. Ennek előfeltétele a Szentírásnak mélyebb ismerete, naponkinti komoly tanulmánya. Szól ez százszázalékosan a mi időnkre. A jelen világégés jobban, mint valaha a Szentírást és a szentek életét tette a hívő és buzgó emberek jobbá. Szerettségük meg velük ezeket még jobban.

Szentírás az örök eszmék könyve. Isten az igenleges eszméket világteremtő eszméjének légragyogóbb aktusában bírja, látja. Szentírás az isteni világteremtő eszméjének ágait, virágait, magvait nyújtja felénk megértéseinkhez mérten. Ezért a Szentírásból mindenki egyéni eszméjére könnyes szemmel rádöbbenhet, lelkében elmélyülhet, csak olvasnia kell azt buzgón. Szentjeink mind a Szentírásból merítették életeszmeiket és irányait; aki nyomukban akar járni, annak a lelkiismeretén túl a Szentírást kell térdenállva tanulmányoznia, tanulnia. Ezért nekünk a Szentírást a szentek életén keresztül szabad értelmeznünk. A megértéshez ez édes biztatás, vigasztalás!

Szentírás az örök eszmények könyve. Aki a végtelen fenségeknek, vonzásaiknak, varázsaiknak engedelmeskedik, az azok hatásában egyéni silányságára dőbben, megalázódik, mivel kényszerül belátni egyéni kicsi méreteit. Mindazáltal vissza-visszatér ellenállhatatlan igézetükhöz: a felkelő-leáldozó naphoz, a tengerek beláthatatlanságához, a lángelmék szelleméhez, a honmentő államférfiak jellemeihez, hogy újból és újból megcsodálhassa őket s velük építődjön. Csakhogy az eszmények eszménye az Úr Jézus Krisztus, a Szent Szűz, Szent József, a Próféták, az Apostolok, a Szentek, kiknek szelleme a Szentírás Óceánjában ragyog, vonz és bűvöl-igéz . . . E szellem elbűvöli a Szentírás olvasóit. Ezek vissza-visszatérnek hozzá és kiépítődnek . . .

Végre a Szentírás a krisztusi jellemalkatok építője. Ha a nyilvánlatkoztatott igazságok az emberi lélekben már világitanak, természetfelettséget kölcsönöznek, állócsillag-érvényeket erősítenek, erkölcselveket mélyítenek, egyéni hivatásokra döbbsentenek, eszményi igézetbe ejtenek, akkor a nemesen felfejlődött egyén szükségszerűen kikötött a szentírási Óceán partján és ott marad élete végéig. Nincs s nem lehet jobb helye e színes-szürke világon. Szelleme jellemágakban kilombosodik. Ezért a papi imazsámolyról, melyen elmélkedik, lelkiismeretet vizsgál, sohasem hiányozhat a Szentírás.

Ha áll, pedig áll a tétel: „Per Mariam ad Filium“, akkor áll ez is: „Per Conscientiam et Scripturam ad Christum.“ A Szentírás és a lelkiismeret egymást vonzzák, egymást kiegészítik, tehát egymásért vannak. És mindkettő: az Úr Jézus Krisztusért. Így szükségszerűen adódik az eszményi papi lelkiismeretnek harmadik reális forrása: az Eucharisztia.

Eucharisztia.

Mi az Eucharisztia? Szentség, melyben a kenyér és bor színei alatt az Úr Jézus Krisztus igazán, valóságosan, állagilag jelen van

az emberi lelkek táplálására. Ő a köztünk élő Isten. Így lesz az Eucharisztia egyéni és közösségi istenszeretetünknek forrása. A harmadik forrás, amelyből papi lelkiiségünknek eszményei fakadnak: a krisztusi egyéniség és személyiség.

Krisztusnak szent egyéniségén értjük emberi életének tökéletes egészét, vagyis lelkiismeretének teljességét. De ezt úgy kell vennünk, hogy az ő lelkiismeretében nem volt sem tiltás, sem parancsolás, sem tanácsolás, mert lelkiismerete a legteljesebb Istenbe-rejtőzködést élte. Éppen ezért Jézus emberi lelkiismerete volt Isten lényegének a legfőbbesebb tükre, törvényrengése, üzenete, mélysége, istenországa, békéje. Ki fogja valaha megénekelni e krisztusi lelkiismeretnek főnségeit? Vagy nem is lehet ezeket megénekelnünk? . . . De az bizonyos, hogy nemcsak az Igének, de emberi lelkiismerete teljének is szólt: „Ez az én szeretett fiam, kiben nekem kedvem telt, őt hallgassátok.” (Mt. 3, 17; 17, 5.) És mennydörgően hangzott: „Meg is dicsőítettem és újra meg fogom dicsőíteni.” (Jn. 12, 28.) Istenbe rejtőzködő, Istenbe olvadó lelkiismeretéből bontakozott növekedő kedvessége és bölcsesége, az érdeknek végetlensége, tehát Egyénisége. Lelkiismerete, Jézus lelkiiségének reális forrása, amelyből közvetlenül forrászott az érdemszerzési és elégtételi hivatásnak szentséges élete, Isten-emberi utolérhetetlen egyénisége, az emberi életnek örök eszménye. Ez búvóli el elsősorban édesmindnyájunk lelkét a szentmisében, midőn „erkölcstudatunkba” fogadjuk az igaz Istent, az igaz Embert . . .

Krisztusnak szent személyiségén pedig értjük Jézus közösségi, mindenkinek szóló, szentírási szellemét és életét. Jézus szeretett Fia mennyei Atyjának nemcsak isteni diadalmas egyéniségében, mely egyben egyetemes érvényesség, hanem önközlő, önküresítő személyiségében is: „Saját lelkét adta barátaiért.” És ezt tette, mint Szent Bonaventura mondja: „Valóságosan, belsőleg, lényegileg, személyileg, szükségszerűen, szándékosan, hiánytalanul és tökéletesen.” Ezért lett Jézus személyiségének szelleme és élete mindörökre a világ világossága, az örök eszméknek és eszményeknek érvényessége, erkölcs-mélysége és kincstára, s így tudatosítja a mi természetfelettségünknek.

Az eucharisztikus Jézus, a „köztünk élő Isten” azért tér be szíveinkbe, hogy bennünk szentséges egyéniségének és személyiségének forrásává legyen, hogy fölemelje lelkiismeretünket a tiltó, parancsoló és tanácsoló szintjén túli magaslatra, az Istenbe-olvadásig, hogy megneveljen az egyéniségi tökéletességre és az apostoli személyiségre. Hála szentséges Szívének, mert napi szentséges vétele által nemcsak szórványosan, de plébániánként is hasonmái bontakoznak: gyümölcstermő vesszőivé. „Aki énbennem marad és én őbenne, az bő termést hoz; mert nála nélkül semmit sem tehetek.” (Jn. 15, 5.)

Minden tökéletesedő léleknek és főképen szentjeinknek életében, ha keressük ezeknek egyéni erkölcseszmeit, eszményeit, akkor megtaláljuk dióhéjba zártan említett eszményeink három forrását: a lelkiismeretet, a Szentírást és az Eucharishtiát. E forrásoknál az Egyház eszményi papjai véglegesen letelepednek, belőlük bőven merítenek, általa oltják végetlen szomjukat, megvilágosodnak e világító

kapuknál s rádöbbenek egyetlen együkre. E világító kapuk, a reális isteni források legrövidebb úton bevezetnek teremtő Atyánkhoz, aki a lelkiismeret ablakain keresztül beszél az énhez; eligazítanak Vigasztalónk hétajándékához, aki a Szentírásnak szent íróit sugalmazta; és térdre kényszerítenek az Ige előtt, aki irgalmasságából lett emberré és „égből szállott Kenyérre” lelkünk fölemeléséért. A felszentelt papi egyének sohasem álltak meg a fizikumnál, a metafizikumnál, hanem a revelátumhoz lendültek és a három forrásra vigyáztak mind önmagukban, mind másokban, hogy el ne izaposodjanak, be ne tömődjenek. E forrásoknál és égbenyíló ablakoknál csodálatosan, szinte vezérieren őrt állt Assiszi Szent Ferenc; aki ismeri az életét, az tudja, hogy neki kizárólagosan mindene volt a lelkiismeret, a Szentírás és az Eucharisztia; illetőleg e világos kapukon át a mindent betöltő Szentháromság egy Isten. Vagy egyáltalán van-e szentünk oltáraink, aki nem a lelkiismeretén — beleértve a logikát — aki nem a Szentírás könyvében — beleértve az ontologikumot: *Coeli enarrant gloriam Dei* — és aki nem az Eucharisztian — beleértve a kegyelmi, szentségi és szentelményi eszközöket — keresztül jutott közel az Istenhez és Istenbe? Nincsen.

Korunk eljegyezte magát a közvetlen realizmusnak. Érzéket nevel a valók közvetlen megtapasztalására. Ebből a szemszögből is kérdezhetjük: Van-e istenibb reálénk papi eszményeink kigyújtására a lelkiismereti, a szentírási és az eucharisztikus valóinknál?! Tehát . . .

P. Oslay Oswald O. F. M.

Régi és új papi eszmény.

Eszmény.

Plátó volt az, akit az emberiség történetében talán legjobban megragadott az eszmény gondolata, de aki maga is olyan különösen megragadta az eszmény gondolatát, hogy a dolgok sajátos eszményeinek tárgyi valóságát önállónak, öröknek, tökéletesnek és változhatatlannak tartotta. Szerinte ezek az önálló eszmék és eszmények a dolgok ősi lényegtípusai, amelyekből veszik a dolgok gyöngé másolatokban értékeiket.

Megértjük a plátói lélektannak ezt a jelenségét. Hiszen már az általános emberi lélektannak is tudomása van olyan mély, ősi, ösztönös igényről, amely cselekvéseink, jóra való törekvéseink számára eszményt sürget, eszményt, amely a valósítandó érték tárgyi valóságú és tökéletes mintája. Ezeket a tárgyi értékű tökéletes mintákat Plátó gondolta el legmesszebbmenően, aki az eszményi eszméknek önálló, független létét is állította. Plátó idealizmusának ezt a végletes és hibás csúcspontját az új platonikusok és a keresztény bölcselők úgy javították, hogy az eszmények létezését Istenbe helyezték. Istenben valóságok a dolgok eszményi képei.

Bizonyos a világtörténelem folyamán, hogy minél fejlettebb emberi szellem létezett, annál „eszményibb” volt értékalkotó és értékfejlesztő törekvése, vagyis annál inkább ragyogott előtte, legalábbis

képzeteileg, gondolatilag, valamely kifejtett „eszmény“, amely serkentő, sőt elhatározó befolyással volt rá.

Az emberiség természetesen mindig kutatta az ilyen eszmény tárgyi valóságát. S minél több valóságérzéke volt egy-egy eszményi törekvésű embernek, annál inkább akart teljes bizonyosságot szerezni az eszmény létezéséről. Szinte látni és tapintani akarta.

Ezért is az eszményi embereknek volt a történelem folyamán legnagyobb értékalkotó erejük és lendületük, éspedig azoknak az eszményi embereknek, akik saját eszményi törekvéseik mintáját mint létezőt élték meg.

Egészen természetes, hogy ez az eszménytkereső emberi ösztön eljutott addig az igényig, hogy már abszolút értékű emberi eszményt is követelt, éspedig olyat, mely létező, köztünk és velünk élő, látható, tapintható emberben álljon előttünk, aki azonban ugyanakkor mégis bárki számára követhető eszmény legyen, a legkisebb ember számára se legyen túlnagy és a legnagyobb ember számára se legyen kevés; és ennek az ilyen egyetemes értékű eszménynek sohase fogyjon el többrekesztető értéke, mégpedig melegen, emberiesen, közvetlenül vonzóan ható emberi értéke.

Az eszmény sajátos alkotóelemei.

A mondottakból már kiemelhetők azok az alkotóelemek, amelyek az eszményt eszménnyé teszik. Ezek:

hasonlóság
tökéletesség
szeretetviszony
életkapcsolat.

Ha kicsit részleteznők ezeket, függetleníve magunkat attól az aggodalomtól, hogy vajjon biztosan lényeges elemet említünk-e, és inkább csak arra törekednénk, hogy leírjuk azokat a vonásokat, amelyek megközelítőleg lényegesek az eszménynél, ezeket említhetnénk:

Akkor mondhatok valakit vagy valainit eszményemnek, halényemnek vagy lényem valamely értékének magasabbrendű képét tükrözi és mint ilyen velem szoros kapcsolatban van és alkalmas arra, hogy lényemet és életemet befolyásolja, nemesítse, magához közelebb vigyen és boldogítson. Hogy ezt elérhesse az eszmény, *meghatározott*-nak kell lennie, hogy semmi kétségem ne legyen az iránt, hogy melyik az az eszmény és milyen az az eszmény; viszonylagos *érték-teljességgel* kell rendelkeznie, vagyis olyan tökéletességgel, amely az eszményi vonatkozásban befejezettséget mutat. Legyen aztán *létbiztossága*, vagyis legyen kizárva belőle az elértéktelenedés, a szétesés és a megszűnés stb. lehetősége. *Ragyogjon*, vagyis értelmem, látásom számára könnyen fölfogható legyen. Legyen *közvetlensége*, vagyis álljon minél közelebb hozzám életszerűen. *Sugározzon erőt*, főleg a bennem hiányzó erőket; akár lélektani úton csak, akár fizikailag is közvetítve az erőt (pl. a kegyelemben). *Keltse életre* lappangó vagy szunnyadó erőimet a saját életének meleg érintésével. Végül legyen *egyedileg egészen nekem való*, sőt szinte kizárólag nekem való. Az eszmény ugyanis csak akkor valóban eszmény, ha egészen hozzá-szabott ahhoz, akinek eszménye. Ez az organikus összetartozás teszi

az eszményt legfőképpen azzá, amivé lennie kell: lefoglaló, átalakító személyi erővé.

Az eszmény valóságjellege.

A teljes eszmény az, amely saját lényem kiteljesedett, tökéletes képe s mint ilyen eleven erővel vonz.

Részletértékű eszmény rengeteg van: kincsek, célok, vonzó személyek . . .

Egészértékű eszmény igen kevés van. A látható teremtményekben ugyanis nagyon könnyű felfedezni a fogyatékoságokat s akkor már nem eszmény, legalább is nehéz emberi lélektanunk szerint megélni eszmény-jellegét.

Egész értékű eszménynek mondhatók a hősi jellemelek, a szentek, „Mondhatók“, mert azok sem egyedeknek valók olyan értelemben, mintha egyes személyekhez volnának szabva pontosan, szervesen. mint azok eszményei.

Jézus Krisztusban még legreálisabb a konkrét eszményiség abban az értelemben, hogy Ő valóban egyesíti magában legfőbb fokozaton az eszményi vonásokat. Konkrét jellege az evangéliumból vehető ki. Egyednek valósága eszményi jellegének nagy tökéletességével van adva, amelyben megtalálja az ember saját tökéletes képmását is, a hozzákapcsolt kegyelmi világ pedig nagyon segít egészen egyedivé tenni számunkra a jézusi eszményt. — Azonban Jézus személye is elmosódott, távoli. A kegyelem rendkívüli hatása hozhatja csak egészen közel a lélekhez.

Tárgyilag a legvalóságosabb eszmény ez: Isten örök elgondolása, ismereti képe, eszméje rólam, amely szerint alkotott és bocsátott életem útjára s amelyet az ő végtelen jósága és akarata célul is tűzött ki nekem, hogy személyi törekvéssel elérjem azt, s a maga részéről minden eszközt is megad, hogy ez eszményt megvalósíthassam. Ez a kép, ez az eszme egyben Isten legszebb képe bennem, egészen az enyém és sajátosan nekem való. Mint ilyen van beleteremtve lelkem legbelső erőibe is, hogy azoknak legfőbb feladatuk legyen ez eszmény kiteljesítése. Istenben és bennem van tehát az én legvalódibb képem, ösképem, istenképem. Ez az én legvalóságosabb eszményem tárgyilag.

Alanyilag azért nem, mert mintegy elásott kincs az, amelyre egészen rábukkanni nem könnyű, éspedig azért nem, mert bűnöktől, hibáktól, szenvedélyektől zavart és zavaros embertermészetünk alig foglalkozik a lélek mélységeivel és az ott levő kincsek fölfedezésével. A legtöbb ember érzékeiben és érzékeinek él, ezek pedig piaci, vagyis külsőséges és zajos szellemet oltanak belé.

Ennek az eszménykincsnek tudatosodnia kell. Fénylővé, ragyogóvá kell lennie. Éltető meleggé kell válnia. Nagy hitté, céllá, sodró élménnyé kell alakulnia. Át kell hatnia az ember egész lelkét-lényét s erőit egységesen telítenie cselekvő lendületre a főséges cél felé, amelyet az eszmény mutat. A nevelésnek és kegyelemnek legjelentősebb ránkhatásai azok, amelyek ezt a rejtett kincset, ezt a mi legvalódibb eszményképünket tudatéletünk napjává teszik. Sok készletést kapunk ilyen irányban életünk folyamán, főleg az Anyaszentegyházban.

Tisztaerkölcsű, vallásos szülők, tanítók, nevelők, buzgó papok szerencsés kézzel tudják bontogatni az eszményt. Templom, liturgia, Oltáriszentség, Evangélium, szentek példája, Jézus Krisztus személye a büntől gúzsba nem kötött lélekre csodálatosan hatnak s legbelsőbb eszményét hamarosan felragyogtatják.

A sajátosan és egészen egyedi eszmény felragyogása és napként való elhelyezkedése az lélek egén: ez a személyi kiteljesedés első nagy szakasza. A másik: az egyéni képességek, erők lefoglalása és az eszmény irányában való működtetése. A harmadik: az egyéniség kiteljesedése az eszmény szerint. A negyedik: az Istenben való felzívódás, ahonnan az eszmény is vétetett.

Akinek sikerül ezt az utat megtennie, az a valódi természetes és természetfölötti embertípus, a legvalódibb ember, aki megtalálta e földön önmagát is, célját is, és a legigazibb értelemben érvényesült és kiteljesedett. Ennek az embernek élete egész lendület, egész cselekvés, egész egyensúly, béke és megelégedettség. Ez valóban a teremtés ura és koronája.

Ennek a legvalóságosabb eszménynek mélységesen mély viszonya van Jézus Krisztushoz isteni személye miatt. A második isteni személy ugyanis egész valósága szerint Logos, Verbum, Ige, Eszme, a Végtelen Őskép, amelyből való minden hibátlan eszmény s amelyhez ősvizonya van minden igaz eszményi törekvésnek.

Szinte mondani is fölösleges, annyira természetes, hogy a Jézus Krisztusban emberré lett Eszme a legképesebb arra, hogy a mi istenképünket fényesre derítse, fölmelegítse, életerőssé tegye s kegyelmi segítségével egész lényünket átalakítsa szerinte.

Minden emberi eszmény, de főleg a papi eszmény Krisztus egyéniségén tud leginkább kigyulladni, és lehet lefoglaló és lendítő erővé. Ez úgy történik, hogy a kis eszmény a nagy Eszménnyel, az emberi az istenivel egybekapcsolódik s átadja magát döntő behatásának.

Krisztuson kívül minden más emberi eszmény, a legszebb és legközvetlenebb is, a szenteké is, arra való, és értékjegyét abban nyeri el, hogy vezet és elvezet a Krisztus-eszménnyel való szerves és igazán életerős kapcsolatra.

Papi eszmény.

Ha van egyéniség, akiben a vázolt legreálisabb eszménynek érvényesülnie kell, az a pap. Életének iránya és felesküdttsége teljesen eszményi jellegű. S ez az eszményi jelleg egyenesen hivatásából fakad. Fáklyaként, fényoszlopként kell ragyognia az élet homályában menetelő lelkek serege előtt. Személyében hordoznia kell azokat az értékeket, amelyekre buzdítani köteles. Élnie kell azt az életet, amely felé vezetni köteles másokat. Istent méltóképpen kell közvetítenie azoknak, akik rajta keresztül akarják megtalálni Istent és benne üdvösségüket.

A papnál minden azon fordul, hogy az eszmény sorsa miként alakul benne. Ha az a négy jelzett fejlődési szakasz megvan: minden sikerül. Ha nincs meg, akkor olyan mértékben nem sikerül, amilyen mértékben hiányzik.

A pap eszményének jobban, mint bárki más eszményének, egész

sorsa különösképen is Krisztushoz van kötve. Krisztushoz, a Főpaphoz. Krisztusban kell a papnak egészen kiteljesednie és fölszívódnia.

A keresztségben, bérálásban és főleg a papi rend szentségében nyert eltörölhetetlen jegyek lényege az, hogy Krisztushoz tesznek hasonlóvá; elsősorban természetfölötti létbeli hasonlósággal, másodszorban pedig a papi kiteljesedés felé minden szükséges, sőt bőséges kegyelmi segítségre való feljogosítással. Ezek a nagy kegyelmi adományok a legszorosabban vonatkoznak a bennünk levő istenkép kiteljesítésére. Az Eucharisziával mint áldozattal és szentséggel együtt pedig a papi eszmény kibontakozásának leghatalmasabb és túlbőséges eszközei.

Lényeges természetesen az alany szabadakarati magatartása is, amellyel egészen bekapcsolódik Krisztus kegyelmeibe. Ez legméltóbban és legbiztosabban azzal a teljesértékű etikai magatartással történik, amelynek alapmozdulása a mélységes és hibátlan becsületesség, fejlődése a nagylelkűség. Ennek az etikai magatartásnak gyakorlata Szent Pál szavaival fejezhető ki: Uram, mit akarsz, hogy cselekedjem? Én ugyanis kész vagyok bármilyen akaratod teljesítésére. Ha e szavak valóban nagylelkű, maradéktalan odaadást tartalmaznak Isten iránt, aztán ebből fakadó rugalmas készséget akármilyen isteni akarral szemben, végül pedig a cselekvő helytállást is biztosítják: ez a legnemesebb emberi étosz a kegyelmi hatékonyság legfőbb támasza bennünk.

A kegyelmi erőket ezzel az étosszal a gyermekded imaszellem, Isten gyermekének folyamatos imabuzgósága kapcsolja össze és termékenyíti meg és látja el mintegy életárammal.

A pap nem önmaga embere. A közjó embere, a legmagasabbrendű közjó embere. A közjóért önmagát önzetlenül adó és áldozó ember. Ha tehát benne a papi eszmény kiteljesül, annak sajátosan képesítenie kell őt főleg két nagy dologra.

a) Egyik a papi lét sajátos szilárdsága.

Papi létszilárdság és létbiztonság kell! Sajátosan papi, vagyis azoknak a papi értékeknek szilárd állapota, amelyek a papot a szó teljes értelmében pappá teszik. S ezeknek az értékeknek olyan szilárd állapota szükséges, amelyet nemcsak a szürke napok egymásutánja nem tud elszínteleníteni, hanem a test és vér, világ és alvilág, csábítás és rosszakarat legvészesebb támadásai sem tudnak megdönteni.

Hogy mibe kerül az ilyen papi egzisztencia, azt csak az tudja világosan megmondani, aki annak megteremtésében átment a világi papi élet roppant feszültségein, lelkiségi ütközésein és vergődésein. Ezekben minden világi pap átment, aki megteremtette papi létszilárdságát és létbiztonságát.

Mit jelent pedig az ilyen egzisztencia, arról bőven beszél az ilyen szilárd papi lét tiszta öntudata, jellemereje, egyensúlya, békéje, boldogsága, Krisztus-szeretete, egyszóval papi életteljessége. S erre főképpen a reális papi eszmény képesít. Ez adja a küzdelem kedvét, lendületét, vitézségét, sikerét. Ez adja a belső élet kiteljesedését.

b) Másik, amire a kiteljesülő papi eszménynek sajátosan is képesítenie kell: a papi tevékenység helyessége.

A papi létszilárdság elengedhetetlen alap és eszköz; ezzel válik

lehetséggé az a papi tevékenység, ami az egész papi lét célja. Ez a papi tevékenység roppant arányú, roppant jelentőségű és roppant felelősségű. Erről azonban már beszéltünk a Papi Lelkiség előbbi számaiban. Itt most a papi tevékenység helyességéről, eltalált voltáról van szó. Helyes és eltalált akkor, ha olyan, amilyennek lennie kell. Az Egyház sok évszázadának tapasztalata azt mutatja, hogy a helyes és eltalált, főleg pedig a teljes értékűen helyes és eltalált papi tevékenység — még jámbor, buzgó papoknál is elég ritka.

Megértjük ezt, ha egy rövid pillantást vetünk a papi tevékenység *egészének lényegébe*.

Krisztus Főpap lényeges tevékenysége az volt, hogy létrehozta a megváltást mindenestül: Isten és ember viszonyát rendezte, a kegyelmi világot megteremtette, a kegyelmi élet eszközeit megalkotta s parancsaival elindította papjai munkáját és az Egyház életét.

Krisztus paputódjainak tevékenysége lényegileg az, hogy a megváltás hatalmas kincsét, tőkéjét szétviszik az egyesekhez és az üdvözítésnek részletfeladatait végrehajtják, mégpedig úgy, hogy az össztevékenység valóban az egész földadat végrehajtása legyen.

Ha mármost az emberiségnek még a második ezerév vége felé is több mint fele pogány, akik pedig nem pogányok, azok sem igazi Krisztust követő keresztények — nagyrészt magában az Egyházban sem, sőt jelentős részben a papságban sem: akkor legjobb akarattal sem lehet mondani, hogy a Krisztustól átvett feladatok végrehajtása olyan, amilyennek lennie kell.

Mostanában kezd bontakozni az eszméje is annak, hogy a katolikus erőket össze kell fogni, egységes, nagyarányú tevékenységre kell nevelni és külső formái szerint is döntő tényezővé tenni, hogy így a tiszta kereszténység valódi átalakító kovász legyen az egyetemes emberiség életében.

S ennek a hajmeresztő elmaradásnak első magyarázata a valódi papi eszmény behatásának rengeteg alanyi gátlása, főleg szabad gátlásai, amely gátlások érvényesülése tőlünk papoktól függ. Ha az eszmény igazán és egyetemesen hatna ránk papokra, akkor könnyű volna Krisztus szándékainak meglátása, megértése és végrehajtása papi tevékenységünk egész vonalán. Ha azonban a papság jelentős részére nem hat, akkor a megváltás nagy feladatának végrehajtása vallásos pepecseléssé válik, még akkor is, ha látszólag nagy lépéseket tennénk vallásos megmozdulások vonalán.

A ragyogó papi eszmény sugárzatában világos a megváltási célirány, világosak a részletteendőik, világos a részek összefüggése, világos a természetes eszközök szerepe és azok előállítása — és van a végrehajtáshoz erő, lendület, testvéries megértés, összefogás, jó munka és kitartás.

A valódi papi eszmény igézete alatt s csakis az alatt van eltalált és életerős papi tevékenység.

Néhány eszköz a papi eszmény érvényesítéséhez.

a) Isten megváltó terveiben igen nagy szerep jutott az imának. Ahhoz tehát, hogy bennünk az egészen reális egyedi papi eszmény kigyulladjon s mint napkeleti bölcseket vezérlő csillag sodorjon magá-

val, elsősorban sok és buzgó ima kell. E feladat főleg papnövendékeket sürget. A szeminárium sajátos hivatása, hogy a papnövendékeket rásegítse az egyedi papi eszmény fölragyogására és a lélekkel való örök szövetségének gyakorlati kiépítésére.

A szeminárium után a feladat folytatólagos: a legkomolyabb gondot kell fordítanunk arra, hogy az eszmény tiszta és eleven erő maradjon és papi életünket lényegesen és szinte kizárólagosan befolyásolja. Ez a gond is elsősorban *imagond*, aztán a *tiszta lélek gondja* és az *önzetlen áldozatok gondja*. Ezek tartják fönn az eszményt és élesztik ragyogását.

Ha nem sikerült a szemináriumban a valódi egyedi eszményt lelkünk egére kitűznünk, akkor eszménygondozásunk abban áll, hogy lelkünk büntelenségét nagyon komolyan vesszük, meghozzuk készséggel és önzetlenül a papi élet áldozatait és gyakori buzgó imánk száll az Eucharisztia felé azért, hogy: „Domine ut videam!” (Lc. 18, 41.) „Add, Uram, hogy lássak! Lássam szándékaidat, lássam valódi teendőimet! És adj okosságot és erőt, hogy pontosan megtegyem azokat!” Sohasem idejétmult könyörgés az sem, hogy „Uram ragyogtasd föl lelkemben az én eszményemet!” „Valósítsd meg bennem első és teljes elgondolásodat!” Azt meg mondanunk sem kell, mert olyan világos, hogy akinek lelke már csak az Isten szeretetére fogékony, az a legeszményibb magatartás valósítója s az eszménynek már Istenben való birtokosa.

b) A papi eszmény felragyogásához és személyi érvényesüléséhez nagyon segít Jézus egyéniségének tanulmányozása az Evangéliumban és az Eucharishtiában. Elmélyedő elmélkedés az evangélium igazságai, eseményei fölött, meghitt, bizalmas elidőzés a tabernákulum előtt s ezekben ez az egyvonalú lelki igény: „Add Uram, Jézus Krisztus, hogy mindig jobban megismerjelek, mindig jobban megszeresselek és mindig jobban teljesítsem akaratomat!” A tiszta szív ilyen őszinte igénye nem maradhat meghallgatatlanul. S ha egyszer sikerül úgy találkoznom Jézussal, hogy szentséges személyébe egészen beleszeretek s e szeretetben megélem, hogy Ő az én mindenem: ekkor felragyogott lelkem egén az én Napom, Eszményem, s már csak az kell, hogy teljesen lefoglaljon. Ha hűségesen átadom magamat kegyelmeimnek, ez is meglesz előbb-utóbb.

A Boldogságos Szűzanya közvetítése csodálatosan hatékony ebben az irányban is. Sokan vannak, akik az iránta való szeretetben látják a legbiztosabb utat és eszközt Jézus Krisztus nagy szeretetéhez. Ezek nem tévednek.

c) Az élő nagy egyéniségek, főleg papi nagy egyéniségek.

Akinek valamelyes fogékony-sága van eszmények iránt, annak magyarázni sem kell, hogy milyen hatalmas, döntő, életreszóló benyomásokat lehet kapni igazán nagy emberektől. Sokszor már pusztá jelenlétük folytán is. Hány embernek, szentnek magasívelésű életpályája indult el úgy, hogy találkozott és néhány szót váltott egy emberrel, akinek életében kiteljesedett az isteni eszmény. Évekkel ezelőtt, népmisszió tartása céljából nagyon komoly és buzgó szerzetes tartózkodott egy fiatal, fogékonylelkű papnál. „Ha még néhány nappal tovább is ott lett volna, nem tudom, talán magam is elmentem

volna valami szigorú szerzetbe, annyira hatott rám egész egyénisége" — mondta kevéssel utóbb a fiatal lelkész. „Sohasem tett rám ember olyan benyomást, mint ő" — mondta a szentség hírében elhúnyt Péter Eberschweillerről egyik távolról jött rendtársa, aki tíz hónapig vezetése alatt állott.

Hogy is kezdte Szent István király működését? Mindenholnan szentéletű papokat, szerzeteseket hozott országába. Maga is ezek befolyása alatt akart állni. Ezért vette rá a Szentföldre menni szándékozó Gellért apátot is Razin pannonhalmi apát, hogy jöjjön vele az isztriai partokról István királyhoz. „A szent király éles szeme első tekintetre meglátta az egyszerű szerzetesben a Gondviselés választott edényét; nyomban udvarába fogadta és rája bízta szemefényének, Szent Imre hercegnek nevelését." (Schütz: Szentek élete III. 383. l.) Imre tehát szent apa és szent anya mellé szent nevelőt is kapott. Sőt bölcs atyja szent környezetről is gondoskodott számára. „Atyja környezetében nap-nap után alkalma volt találkozni azokkal a nagyszívű és szilárd jellemű férfiakkal, papokkal és szerzetesekkel, akik verejtéküket és véréket áldozták a magyar kereszténység gyöngé palántájának megerősítésére és akik a clunyi szellem öntudatos, mély hitéletét s kemény és férfias aszkézisét igyekeztek meghonosítani a magyar tájakon is." (Schütz: Szentek élete IV. 158. l.)

Az eszményigézet tekintetében felbecsülhetetlen fontossága van az élő példák hatásának. „Mit nem adnék érte, ha szerezni tudnék házainkba egy-egy idős rendtagot, aki alapítónk szellemét sugározza lényéből" — mondta egyik újabb alapítású szerzetestársaság tartományfőnöke nemrégiben. Teljesen igaza van. Nincs ennél nagyobb nevelői hatás és szerencsésebb eszményébredés.

Ha nekünk magyar papoknak országos viszonylatban éles érzékünk volna ez iránt! Mit nem adnánk akkor néhány szent papért, hogy a papi eszményt fölragyogtassák előttünk, főleg pedig papi ifjúságunk előtt, és lelkük átható erejével az eszmény igézetébe fogjanak bennünket. Mert ilyen igéző erejük csak szent papoknak van. Becsületes, kötelességtudó, jellemes, buzgó papoknak is komoly hatásuk van, de átütő, döntő, sodró erejük csak a papi létjelenség, a papi kegyelmi érettség birtokosainak van. Ezek aztán meg tudják fogalmazni a magyar papi célt, részletteendőket és eszközöket.

Mit tehetünk ma ilyen eszményi papi egzisztenciák érdekében? Először is igényeljük őket. Tartsuk ébren és tegyük mindig világosabbá a gondolatot. Akkor az utánunk jövő papi nemzedék már képes lesz fénylő gyertyákat kiemelni és gyertyatartóra helyezni. — Az igényen túl mit tehetünk? Mindenesetre imádkozhatunk és imádkoztathatunk bőven és buzgón szent magyar papokért. Tehetünk aztán lépéseket a papnevelés tökéletesítése felé. A főirányvonal itt is az lesz, hogy a papnevelést el lehessen látni nagy, esetleg szent papi egyéniségekkel. Minél szétszórta és tagoltabb a magyar papok nevelése, annál kevésbé lehet előállítani az egészen megfelelő papnevelőket egy-egy szemináriumban. De minél összefogóbb, egységesebb a magyar papnevelés, annál könnyebb megtalálni és beállítani a legmegfelelőbb személyeket. Főleg, ha nagyobb szemináriumi egységekbe tömörülnének a mai kicsi, néhol már parányi lét-

számú szemináriumok. Lehet, hogy ma ez még nem szívesen hallott gondolat. De a jövő iránya biztosan ez lesz. Mert csakis ebben az irányban lehet kiépíteni nagytudású, nagy életszentségű és nagy tekintélyű tanító- és nevelőtestületet; csakis ebben az irányban lehet biztosítani a magasabb ívelésű papnevelésnek megfelelő épületekhez és felszereléshez szükséges anyagi fedezetet; csakis ebben az irányban lehet biztosítani a papi képzettség legfelső minősítését, amelyet bárki is kénytelen legalább egyenrangúnak elfogadni a mai egyetemi képesítéssel. Az pedig egyelőre még álomszerű, hogy magyar papi ifjúságunk a legértékesebb hatásoknak kitéve egy meleg testvériség közös szellemében élje le fejlődése éveit és készüljön a nagy magyar papi cél önzetlen, áldozatos szolgálatára. Pedig mit tehetnének akkor a magyar papok ebben az országban! Adja Krisztus Király és a Magyarok Nagyasszonya, hogy ennek az egységes, nagyszerű magyar papi kibontakozásnak kitűnő munkásai legyenek, főleg a világi papság körében.

d) Szentek példája.

Az Anyaszentegyháznak ősi pedagógiája, hogy szenteket állít az utókor szeme elé. A kanonizált szentek, akiket itt klasszikus szenteknek neveznénk, Isten sajátos gondviselésének is eszközei. Oltárra emelt egyéniségükből árad az eszmény fénye, bizonyos fokig élesztő melege is. Ezeknek tanulmányozása, szellemük légkörének biztosítása papi életünkben: eszményigézetünk egyik jelentős eleme.

Van azonban e szentek hatásának egy kis problémája. Nem földi, nem érzékelhető, nem megtapasztalt valóságok. Szemünk, fülünk nem beszél róluk. Távol vannak. Az élet közelsége hiányzik belőlük. Elvontak. Aztán még valami: úgymint megírták életrajzukat, átlag inkább legendás hősök, mint nekünk, egyszerű embereknek eszményeink. A krisztusi eszmény nagy hatásának titka is a kegyelemben van. A szentek már közelebb állnak hozzánk, azonban az ő nagy hatásuk titka is jórészt a kegyelemben van. S most arra gondolok, nem lehetne-e jobban *emberi* eszközzé tenni a nagy papok és nagy emberek példáját? A klasszikus szentekét például úgy, hogy emberi emberekként rajzoljuk meg őket; talán pont úgy, ahogyan voltak.

De volna ennél még gyakorlatibb mondanivalónk is. Vajjon nem lehetne-e a közvetlen közelünkben élt értékes emberek, papok életrajzát irogatni, ha nem is voltak szentek, vagy mondjuk egy-egy érett papi vonást megrajzolni az elhúnyt paptestvérek életéből? Talán elődöm, talán ismerősöm, talán barátom életéből. Mennyi van az ilyen nemes, érett papi vonásokból olyan papokban is, akik nem éppen oltárra valók, s akiknek földi sorsuk most már az, hogy a feledés pora lépje be őket. Milyen nagy jót tennének a paptestvérek egymással is és milyen szép emlék lenne az egyébként névtelen pap sírdombján egy ilyen szeretetből kinőtt, egyszerű, igaz írás?! Mit jelentene szemináriumi nevelésben egy ilyen írásokból jól összeállított magyar papi florilegium?! De nemcsak ott, hanem lelkipásztorok asztalán is nagy szerepet tölthetne be a becsületes, az áldozatos magyar papi tettek gyöngyfüzére.

e) A papi közszellem eszményi iránya.

Ma még nem értjük könnyen XI. Pius szavait: „ . . . többet ér egy tökéletes pap, mint sok kevésbé vagy egyáltalán nem megfelelő pap, akikre az Egyház legalább is nem számíthat, ha nem is kell siránkozniuk miattuk.” (A katolikus papságról írt körlevélben; magyar kiadás 59. l.) Ma még előtérben áll az a szempont, hogy vannak dolgok (kötelező szentmisék, gyóntatások, áldoztatások, esketések, betegellátások stb.), amelyeket papoknak kell elvégezniük, s több pap inkább el tudja végezni, mint kevesebb vagy éppen kis számú papság. Ez igaz. Ez az igazság azonban valamiképpen adminisztratív szellemet és gondolkodást visel magán. A kereszténység pedig elsősorban élet, sőt több élet. „Én azért jöttem, hogy életük legyen és minél több legyen.” (Ján. 10, 10.) Ehhez a több élethez a példák sugárzata szükséges, főleg a papok példájának sugárzata. Így nézve valóban jobb, ha három községnek van egy papja, aki valóban evangéliumi szellemet és életet sugároz, mintha egy községnek van három papja, akik nem sugároznak evangéliumi szellemet és életet. Kétségtelenül ez a helyes keresztény elv. Ez természetesen egy szóval sem mondja, hogy szellemet és életet sugárzó papi egyéniségekből nem jobb, ha több van, sőt éppen állítja, hogy jobb, ha több van.

Hamisítatlan papi közszellem akkor lesz, ha a papság jelentősen nagyobb része a papi eszmény irányába állítja be végérvényesen életét. Amikor majd ezek szelleme adja a papság alaphangját, határozza meg világszemléletét és életirányát, akkor lesz a papi közszellemnek pl. egy országban eszményi iránya. Ilyen eszményi iránynak jelentősége egyelőre felmérhetetlen. Átlátni sem tudjuk. Annyit jelent, hogy a papi eszmény szempontjai döntenek a papság egyetemes gondolkodásában, érzésében, akarásában, cselekvésében. E szempontok szerint mérlegelik a papok életét és munkásságát. Sem komoly papnak, de még komoly embernek sem nézik azt, aki ez irányt elvesztette vagy eltévesztette — mindaddig, míg vissza nem tért hozzá. Jelentős papi szerepnél szóba sem jöhetne más szellemű pap.

S minél egészségesebb az ilyen közszellem, annál könnyebben és gyorsabban dolgozza ki magából azt, ami beteges; kidolgozza akár a példa szelíd fényével, akár a szeretet javító buzgóságával, akár jogi intézkedésekkel.

Roppant lelki kultúra eredője és kifejezője az ilyen papi közszellem, de ugyanakkor minden magasabbrendű keresztény élet és fejlődés letéteményese egyed és nép számára egyaránt.

Új papi eszmény.

Nem más ez, mint a régi, az örök papi eszmény. De korszerűen. Isten nagy szándékai mindig jellegzetesen korszerű megjelenési formákat öltenek. Mindig az élő emberekhez szólnak, az ő sajátos nyelvükön, szellemükben.

Az örök papi eszmény lényege szerint változatlan. Jézus Krisztusban van adva. Megjelenési és érvényesülési formája szerint lesz újszerű, modern, mai. Szent Pál, ha ma élne, a sajtó apostola lenne

— mondták a katolikus sajtómozgalom melegében. Mások mást mondanak Szent Pál maiságáról.

Mi ez a maiság, ez az új megjelenési és érvényesülési forma a papi eszmény változatlan lényege számára?

Talán a korszerűséget is kétféleképpen mondhatjuk s ezeket most válasszuk szét. Egyik az örök, az elévülhetetlen, mondhatnánk: *abszolút korszerűség*. Ami szép, ami jó, ami igaz, ami erős, ami egészséges, ami boldog, az mindig korszerű lesz. Nem lehet nem korszerű.

Másik a *relatív korszerűség*, amely nem más, mint az abszolút korszerűségnek érvényesülési módja. Ez igen változó korok, sőt egyedek szerint is.

1. *A papi eszmény örök korszerűsége* elsősorban abban van, hogy a megváltás, az emberboldogítás mindig aktuális teendő, Isten és emberek közös ügye, mely a közvetítés egységes nagy terve és rendje szerint hajtandó végre. Mediator, közvetítő Isten és emberek között mindig kell. Éspedig csakis alkalmas, méltó közvetítő kell. Ilyen pedig az, aki Isten személyét és ügyét is jól képviseli az emberek felé, az embereket és ügyüket is jól képviseli Isten felé. Abszolút mediator csakis Jézus Krisztus, az egyetlen abszolút értékű pap. Minden egyéb közvetítés csakis Jézus Krisztus személyében való egység által lehetséges. Per Ipsum, cum Ipso, in Ipso. Tehát Jézus Krisztusban élni, Őt jeleníteni meg, s az Ő közvetítői, megváltói szerepét tölteni be: mindenkor egészen aktuális és korszerű lesz az emberiség földi vándorlásában.

Ez a begyökézés Krisztusba, ez az egység vele nem sikerül *etikai hősiesség* nélkül. Az örök erkölcsi alapelv: *bonum ex integra causa*, *malum ex quolibet defectu* — sehol sem lép fel követelőbben, mint a pap életében. S ez alapelv valósítása csak hősiességgel sikerül. *Hősies étosz*: ez a papi eszmény másik örök korszerű vonása. A nem hősies étosz a papi eszményt mindig korszerűtlenné teszi. (Itt nem arról van szó, hogy minden tettünknek hősiesnek kell lennie, hanem arról, hogy étoszunk hősies, vagyis tetteinknek, magatartásainknak alapformája, gyökérszerűsége, legbelső jellege, iránya, életelve: a hősiesség.)

A papi eszmény örök korszerűségéhez tartozik *a teljes lelkipásztori munka is*. Az egész emberiséget kell üdvözíteni, éspedig egyedeket, amíg meg nem haltak. Ez a munka roppant sürgős és mindig totális jellegű. Az összpapságra nézve az egész emberiség üdvözítése, az egyes papokra nézve az az egész kör, amely kire-kire rá van bízva. Ezért legnagyobb tétel a jó pásztor előtt a századik bárány, mert *az egészszről csak az hiányzik*. Az elveszett századik bárányok visszaszerzése Krisztus tanítása szerint a valódi lelkipásztorkodás legfőbb feladata. A meglévő híveknél megállapodó lelkipásztorkodás nélküli a teljes munka jellegét.

2. A relatív korszerűség, vagyis *a szorosán vett mai korszerűség* a papi eszményben bizonyos vonásokat sürget.

E vonások a kor jellegéből és irányából szűrődnek le. A kor legsajátosabb jellege és iránya kb. ez:

a) Nyugtalanosság.

Az Istentől elcsavarodó „fölvilágosodottság” gyümölcse ez. Non

est pax impiis. (Iz. 48, 22.) Korunk a világtörténelem legnyugtalanabb kora. E nyugtalanságot ördögi tervszerűséggel szítják, főleg ott, ahol legkönnyebb szítani: az anyagi javak igénylése terén. A nyugtalanság aztán lélektani feszültséget teremt, robbanó erőket halmoz föl. Így lesz a mai kor a végletes cselekvések kora.

b) Több élet.

A „fölvilágosultság” megláttatta a mai emberrel, hogy neki jobb dolga is lehetne ezen a földön, éspedig földiesen, emberiesen jobb dolga. Sőt biztosan látni véli, hogy joga van ehhez a jobb élethez. A nyugtalanság szelleme elviselhetetlenné teszi a jobb élet hiányát és közeledésének lassúságát. A liberális gazdasági rendszer tudatosan süllyesztette le a munkástömeg életszintjét és züllesztette erkölceit. A jobb anyagi élet a tömegek ordító követelménye lett, amelynek érvényesítéséért már mindenre képesek. Nagyobb és műveltebb szellemekben a nyugtalanság feszültsége *tartalmilag jobb* életben akar föloldódni. Kezd hódítani a magasabbrendű érték, a biztos érték, az örök érték, az abszolút érték. Ezért fordul a figyelem az étosz felé, a tiszta vallás felé, illetve a magasabbrendűen fejlett emberi jellem felé.

c) Teljes realizmus.

Képzeleti, hangulati értékek vezérszerepe eltűnt. A romantika kora lejárt. Ma az számít, ami *biztosan van*, vagy biztosan lesz és maradandóbb biztosságok felé vezet. Főleg az emberi létnek és életnek maradandóbb biztosságai felé. Az örök biztosságok, szilárdságok igénye kezd hódítani. Sok még a homály, de magasabb szellemek, ha nem katolikusok is (pl. Bergson), nem röstellik a katolikus misztikusokban látni az eszményt, akikben teljes lendületté vált az erő, léletté a legmagasabb értékrend.

d) Végso harcra való készülődés.

A realizmus és érvényesülése egyedi jellegeket teljesít ki és akar mindenáron uralomra juttatni. Kristályosodási góccok támadnak s ezek magukhoz rántják a hasonló elemeket. Kialakul két nagy tábor. Végleges küzdelemre készen. A régi nyárspolgári nyugodt világnak vége. Még a vallás terén is. Végletes aktivizmus szelleme bontakozik és követel.

Látjuk a mai kor e vázolt jellegéből és irányából, hogy hatalmas emberi problémák, erők és célok vajúdnak benne. Minthogy pedig a kereszténység az élet vallása és nem mondhat le az élet fölött való érvényesüléséről, azért kénytelen minden erejét és hősiességét kibontani és küzdelembe vetni, ha jelenben és jövőben életet akar jelenteni. Ilyenformán a mai kor igen kedvező a katolikus erők kibontására. Természetesen ez azt is jelenti, hogy bármilyen katolikus quietizmus ideje lejárt. A kényelmes jámborság ideje is lejárt. Még a legrejtettebb szemlélődő zárdákban is tudni kell, hogy ők is a nagy katolikus harcvonal elemeit alkotják — a maguk módja szerint.

A mai kor legsajátosabb jellege és iránya meghatározzák a *papi eszmény relatív korszerűségét*.

A papi eszmény vezéreszmény. Főleg a világi papi eszmény. Elvárható tehát nemcsak az, hogy első helyen korszerű legyen, hanem az is, hogy döntően korszerű legyen.

Az ilyen papi eszmény legfőbb vonásai:

a) Mélységes szolidaritás a kor vajúdasával.

Meg kell érteni és szeretni kell a kort, mert csak akkor tudjuk helyesen érinteni, kezelni, megváltani, kereszténnyé tenni. E szolidaritáshoz elsősorban nagy szív kell. Tágítani a papi szíveket, hogy beleférjen a kor mindenestül! Ami nem fér bele, azt nehezen váltjuk meg. De a szívhez igen komoly tanulmány és tudás is kell. Ennek a kornak megértése nincs adva a papban azzal, hogy ő ebben a korban él. Az Egyházban nagy a hagyománytisztelet. Ez elferdülhet úgy, hogy a pap nem képes meglátni korának nagy értékeit, hanem csak hibáit. Fölnyitni az értelmet a kor ismeretére, értékeinek (és természetesen bajainak) világos szemléletére! — Vállalni kell aztán a papnak valósággal szülési fájdalmakat, mintha az újkornak szülőanyja lenne. Nem más ez, mint pont az az áldozat, amelyet és amennyit az újkor követel. Erre természetesen csak a nagy szív és a fölnyílt értelem képesít. No meg Isten szent kegyelme, amely bőven kijut annak a papnak, aki nem csukja be lelkét semilyen kor és senki emberfia előtt.

b) Fénylő papi étosz.

Vezérként kell világoskodni! Nem lámpással, hanem bentről jövő fényvel. A lélek tartalmának, belső életének fényével. Mindazoknak az erényeknek fényével, amelyeket a vezér mögött sorakozó tömegnek gyakorolnia kell. Róla veszik a mintát.

Nagyon jól kell összeállítanunk a papi becsület-kódexet. Éspedig abszolút becsületességgel. Aztán esküdni arra, hogy azt halálosan komolyan vesszük. Hősiesen komolyan vesszük. Ez a magatartás a papi étosz gyökere, lelke.

A mai kor valósággal ordít ezért a paptípusért. Ennek a típusnak már nem lesz probléma a legutolsó proletárral való sorsközösség sem. Győzi erővel. S így hódítja meg a szíveket. Ettől a paptípustól fél leginkább az Egyház legádázabb ellensége is. Van is miért félnie, mert tömegeit elhódítja. Azt a vezért adja ugyanis ez a típus, akinek a tömegek vezetése nem hivatal, hanem élet, áldozatos és boldog élet.

c) Teljes felkészülés.

A teremtmények helyes használatában, az eszközök jelentősen nagyobb arányú alkalmazásában mint eddig volt, a módszerek találatkonyságában, az emberi erőket fölszító, kibontakoztató és kihasználó gyakorlatokban, intézményekben stb. jelentkezik majd az a felkészülés, amelyik egészen korunkhoz és e kor papi feladataihoz van mérve. Hogy a kereszténységnek joga és kötelessége személyileg is, dologilag is a maximális felkészülés a természetes eszközök használatában és a természetes erők kibontásában, hogy így szilárd alapépítménye legyen a természetfölöttinek: ennek az igazságnak kivilágosodása és érvényesülése korunk sajátja.

d) Erők összefogása.

A felkészülésnek lelke, próbája és fémjelzése lesz az erők egysége. Szervezett, szilárd egység, melynek meleget a szeretet ad, tempót a nagy közös hivatástudat, irányt pedig Jézus Krisztus. — Korunk

szervezésben mester. Ez a mester a papságban mintát találjon, ne karrikatúrát.

A katolicizmusnak és papságának roppant holttökei vannak, amelyeket a sikerült szervezés, elsősorban a mintaszerű papi szervezkedés van hivatva életre kelteni és értékesíteni. Hogy a papi és keresztényi szervezkedés egy ma még kiszámíthatatlan arányú harcnak, főleg szellemi harcnak, a világtörténelem legvégletesebb erőfeszítésének lesz előkészülete: az külön magyarázatra nem szorul.

e) A tiszta kereszténység átható érvényesülése az emberi élet egész vonalán.

A tiszta kereszténységet azért kell hangsúlyozni, mert az a kereszténység, amelyik most irányítja az életet, a legtöbb ember magánéletét, de főképen a közéletet, egyáltalán nem tiszta kereszténység. Ezért is nincs a kereszténységnek döntő tekintélye s társadalmat sodró életereje. A tiszta kereszténység áthatóan akkor érvényesül, amikor kizorítva a kereszténytelen szellemet, birtokba veszi az emberi élet egész területét, átjárja, alakítja, nemesíti, az emberi kiteljesedés szolgálatába állítja.

A kereszténységnek ez az egyetemes életnemesítő és életkiteljesítő joga és kötelessége ma az élet sok területén még nem elismert, sőt nem is ismert. Sok a bátortalanság is a kereszténység hordozóiban. Olykor a fogalmak sem tiszták a kereszténység átnemesítő hivatása tekintetében. Az ellenségnek pedig rohamosan világosodnak fogalmi és mindig szögesebb ellentétbe éleződnek a tiszta kereszténységgel. S ezt az ellentétet mindig bátrabban vallják s mindig több eszközzel és ügyesebb módszerrel építik ki s mindig maradéktalanabban érvényesítik. Elsősorban ők kényszerítenek arra, hogy mi is bejelentsük totális igényünket az emberi élet befolyásolására; ők kényszerítenek arra, hogy harcképes ellenfeleik legyünk, ha egyáltalán létezni akarunk.

A báránytürelmű, szótlán vértanúság hitért, Istenért: a legmagasabbrendű hősiesség és a kereszténység *csúcsteljesítménye*. Hogy mikor és miként kell érvényesülnie, azt a körülményekből ismeri föl a hit világos látása. A kereszténység *alapteljesítménye* azonban: birtokba venni az emberi életet, megtisztítani szennyétől és kifejleszteni úgy, hogy a legmagasabbrendű hősiesség sé legyen idegen számára, ha ütött annak az órája. Pont ez a hősiesség adja meg azt a hatalmas lendületet és realizmust is, amely igazán birtokba tudja venni az életet.

A jövő papsága pedig a maximálisan érvényesülő kereszténységnek és emberboldogításnak nem vámszedője, még csak nem is élvezője, hanem csupán egyszerű, önzetlen munkása lesz!

Hunya Dániel S. J.

A papi fejlődés kérdései.

Nem a kérdések és nehézségek felsorolása, hanem a megoldások megtalálása üdvözt.

Nem mindenkinek adott Isten kiegyensúlyozott természetet és „normális” külső körülményeket. Eszményképre, Vezérre van szükségünk, aki tud parancsolni a szélnek és tengernek, aki beteget gyógyít és halottakat támaszt, aki a földről felmagasztalva mindeneket magához vonz. A szenvedők, a viharzó lelkek megértik a magyar nép kedves énekét: „A keresztfához megyek, mert máshol nem lelhetek nyugodalmat lelkemnek . . .” Megértik a szentmiseáldozat nagy titkát, melyben kínszenvedésének emlékét és megújítását hagyta reánk örök Főpapunk. A feszület és az Oltáriszentség az az eszményképünk, mely a papi fejlődés minden kérdésére helyes megoldást ad.

Sajnos nemcsak kérdések, hanem zökkenők és elkanyarodások is vannak az örök eszményképtől. Minden zökkenő és elkanyarodás onnan van, hogy nem ismertük és nem szerettük meg eléggé az örök Főpapot, a szegény és megalázott Krisztust, vagy ha igen, felszínes volt a barátság. Karoljuk át újra meg újra az önmagát teljesen feláldozó Krisztus-Vezér zászlaját, a szent keresztet és beszéljük át vele napról-napra a legméltóságosabb Oltáriszentség előtt lelkünk kérdéseit. Akkor nem fogunk csalóka fények után szaladni, kiegészi lelkünkben a rendetlen indulatokat.

A papi élet szinte évről-évre felveti ezeket a kérdéseket:

1. Hogyan fogok lelki életet élni? Ki lesz a lelkivezetőm? Azt tanítjuk, hogy az Egyház a hit- és erkölcs tanításban csatlakozhatatlan. Ez áll a lelki élet alapelveire és gyakorlataira is. Világos, hogy a kispapi lelki élet gyakorlatai érvényesek a nagypapi életre is. Itt törésnek, zökkenőnek helye nincs, hanem inkább haladásról és elmélyülésről kellene beszélni.

Megváltozik a napirend, megváltozik a környezet, feltornyosul a sok munka és sokszor kemény harcot kell vívni önmagunkkal. Hogyan állítsuk be a lelki életet?

A lelki élet valamennyi eszközét e kettőre lehet visszavezetni: imádság és reflexió. Ha jól megtanultunk imádkozni és majdnem második természetünké vált a rövid magunkbaszállás, a leghetlelenebb körülmények között sem esünk ki a lelki életből. Elmúlnak a súlyos gondok és kimerítő szolgálatok és az istenszerető lélek mindent pótol, amit elveszített: bekötözi a sebeket, kiterjeszti szárnyait és újra röpköd az örök Szeretet felé. Minél egyszerűbb a lelki élet, annál jobban tud alkalmazkodni a körülményekhez. Természetesen sokszor erőt kell vennünk magunkon és minden percet felhasználnunk imára: „Oportet semper orare et non deficere.” Ez a reflexió értelme.

Az ima és magunkbaszállás gyakorlásának lényeges fejezete: ne múljon el nap komoly szentséglátogatás nélkül. Megpihen rajtunk a Mester szeme, szólnak lelkünkhöz a néma, de beszédes ajkak, áradnak Szívéből az elragadó szeretet lángjai és újra papok, egészen papok vagyunk.

Szükségünk van egy jóbarátra, aki nemcsak feloldoz, hanem

számonkér, felemel és irányt mutat. Ez hozza össze a szomszédokat, ezért alakul a szerzetesatyák körül egész papi társaság, ez a lelki szükség hozta létre Holzhauser Bertalan lelkében az Unio Apostolicát, melyet a pápák számtalan áldással ajánlanak. Isten azt akarja, hogy ember ember által üdvözljön.

Mégis sok hiányt tapasztalunk, akár a szórványokban dolgozó testvéreinket nézzük, akár a paptestvérek között maradunk magunkra. Nem részletezem.

A megoldás Isten kegyelme. Amit Isten emberek által szokott megadni, megadja közvetlenül is az imádságos és alázatos lelkeknek. Kezünkben a szentségi Jézus, lelkünkben lakik Isten és aki alázattal kéri és alázattal fogadja, attól nem marad el Isten felvilágosító és erősítő kegyelme.

II. Hogyan jövök ki előjáróimmal és paptestvéreimmel?

Ha a hit szemével nézzük előjáróinkat és paptestvéreinket, magától megszűnik a helyes megoldás: a szeretet és tiszteltet. A szeretetet mondom először: szeresd, akinek engedelmeskedel, szeresd, akivel együtt munkálkodol az Úr szőlőjében. A szeretet könnyűvé teszi az engedelmességet és áthidalja azt a sokféle különbséget, ami ember és ember között mindig előfordul.

Ha meleg szeretetünkért és szolgálatainkért semmi megértés, hallgassunk és szeressünk tovább Istenért.

Keressük fel a papi összejöveleteket. Lelkünkben gazdagodva és minden lényeges dologban tájékozva távozzunk.

Semmi barátság és testvéri szeretet ne kísértsen arra, hogy Istent megbántsuk vagy a lelki élet alapelveit elhagyjuk. Első az Isten, második a lelkünk, harmadik a paptestvér, azután jönnek a hívek. Vannak visszasságok, fordulnak elő nagyobb botlások is, de ezek csak erősítsenek meg a hitben és hűségben a szegény, megaláztatott és önmagát feláldozó Krisztus iránt, akinek örök szeretetet fogadtunk.

Nem is említem meg külön kérdésként: hogyan éljünk híveinkkel? Ha egyetlen hívünkről vagy a hívek valamelyik csoportjáról (előjárók, tanítók, munkatársak) egyetlen vakmerő ítéletet vagy gyűlöletet vagy elidegenedést engedek szívemben, egy percig sem vagyok méltó betölteni azt a plébániát. Nem kell kimondani, fölösleges kimutatni: amikor lelkemben helyet adok a sötétlátásnak vagy gyáva indulatnak, már nem tudom őszintén énekelni: „Dominus vobiscum“, sem köszönteni a szószékről: „Kedves híveim!“ Nézzük őket Isten szemével, szeressük Krisztus Szívével és ez a kérdés egy pillanatilag se legyen kérdés előttünk.

III. Hogyan bírom a sok munkát?

Úgy látszik, minden időkre szól: „Az aratás ugyan sok, de a munkás kevés.“ Ebből következik, hogy a legtöbb papnak két-három ember helyett kell dolgoznia. Az adventi korai kelés, a nagybőjti terhes szolgálat, a betegellátás, temetés, egyházközségi ügyek és a sok hittanóra hatalmas megterhelés a szívre, idegekre, tüdőre és izmokra. Ehhez egészséges, szívós szervezet kell. De hány százalék-nál találjuk meg a kívánt egészséget? És akiknél megvan az első

évtizedekben, a természet törvénye és a mai munkaütem időnap előtt elhasználja. És dolgoznunk kell az összeomlásig.

Mi itt a megoldás? Az első Isten kegyelme, melyet felszentelésünkkel megígért. Ha kérjük, Isten mindig ad annyi egészséget, amennyit Őszentfelsége akar; a többi szent tetszésére bízunk. A lelki élet a legjobb orvosság. A második a Szentatya akarata, az A. C. A harmadik: „Többet ésszel, mint erővel.” Mindig a lényegyet keresni és a legegyszerűbb, szinte legritívvebb eszközökkel a legtöbb lelkipásztori eredményt elérni. Minél több szellemi munkát, minél több, az okok mélyéig ható munkát és akkor a szükséges testi strapa elviselhetővé válik.

IV. Hogyan veszem fel a harcot a sötétség hatalma ellen?

Akárhogy vesszük a dolgot, a papi munka lényegében a pokol ostromlása. Sok a tudatlanság, sok az emberi gyarlóság, igen sokat kell a jóra való restség számlájára írunk. De ha a való életet nézzük, mely százszorta sötétebb, mint ahogy meggyónják, ki kell mondanunk, hogy igen sok a bűn, az isteni Főlség súlyos megbántása: hitetlenség, vallástalan élet, kapzsiság, gyűlölség és tisztátalanság.

Nem is említem a hamis békét, a megalkuvást, a beletörődést. Fel kell vennünk a harcot, akár akarjuk, akár nem, mert ezek a bűnök fertőznek s meg kell mentenünk azokat, akiket csak lehet. Azután az igazi bűnösök vér- és dacszövetségben állanak Isten ellen és minden ellen, ami szent; és éppen azok, akik vezetőszererepre volnának hivatva Isten országában. „Amate homines, interficite errores.”

Csupán néhány lelkipásztori eszközt sorolok fel. Egyik paptestvér mondotta: „Minden sikert a halottaknak köszönhetek”: a temetők rendbeszedése, a ker. temetés minden erejének kibontása, a halottak felolvasása hétről-hétre, beszédsorozat a tisztítóhelyről stb. Másik paptestvérem mondotta: „Ha valamit elértem, Máriának és a Mária-társulatnak (Olvasótársulat) köszönöm.” Az igazi bűnösök anyátlan árvák. Ezért Mária tiszteletét kell felújítani és megerősíteni a magyar szívekben. A harmadik eszközt megmondotta a Szentatya: Actio Catholica, az egyéenkinti meghódítás, mert ha az elmarad, következik az egyházköziség romlása és a halál.

Az orvos a súlyos betegeknek hónapokig, évekig tartó diétát rendel. Senki se gondolja, hogy egy jól sikerült misszióval súlyos erkölcsi bajokat vagy súlyos közállapotokat orvosolhat. Kell misszió, de kell A. C.

Jézus komoly szavaival zárom: „Hoc genus daemoniorum non ejicitur, nisi in oratione et jejunio.”

V. Az apostolok ajkán is számtalanszor felhangzott a kérdés: *miből élünk meg?*

Mindennapi kérdés a mindennapi kenyér gondja, főleg ha katolikus intézmények fenntartása is hozzájárul. Ezért mindennapi érelynünk az *evangéliumi* szegénység szelleme, mely egészen Isten gondviselésére épít, de a mellett a jó gazda gondosságával intézi az anyagiakat. A jó gazda és a lelki ember ritkán egyesülnek, pedig

ez a világi pap eszménye, „ut sic transeamus per bona temporalia, ut non amittamus aeterna“. Sem a magunk, sem a hívek lelkét.

Mindennap le kell győznünk a szemek kívánságát, mert a szenvedélynek számtalan érve van: ez igazságos, méltányos, a tisztességes megélhetéshez szükséges; a múlt érdemei, a jelen nehézségei, a jövő és akkor aggodalmai stb. Nem az érvek ellen hadakozom, hanem csak azt kérdezem: lelki emberek vagyunk-e? Engedjük-e, lelkünket az anyagi gondoktól elnyomni, kiszáradni? Tudjuk-e jogainkat, jövőnket, az öregség előrevetett árnyékait a lelkek érdekében mérsékelni? Tudunk-e a hála és elismerés reménye nélkül áldozatot hozni? Merünk-e Istenért, Egyházáért és a szegényekért a teljes szegénység kockáztatásával nagy vállalatba bocsátkozni? Ez jelenti azt, hogy a szegény Krisztus a mi Vezérünk, ezt követeli lelki karrierünk, lelki függetlenségünk és a Gondviselésbe vetett föltétlen bizalmunk. „Spes autem non confundit“: ez az evangéliumi gazdálkodás amennyire eszményi, épp annyira reális. Istennek gondja volt s gondja lesz papjaira.

VI. „Ecce nos reliquimus omnia et secuti sumus te, *quid ergo erit nobis?*“ Mennyire visszük?

Tehetség, érték, egyéni adottságok, a hívek java, az Egyház java és az engedelmesség forognak szóban. Másképp ítél az egyén, másképp a felsőbbség, másképp az Isten. Csak Isten és az engedelmes ember nem tévedhet.

1929 nyarán papot szentelt Mailáth püspök Csíksomlyón. Amikor belépett a fiatal pap karján a miseruhával, egyik világi hívő megjegyezte: „Mintha Izsákot látnám, amikor a fát viszi föl az oltárra, melyen ő maga lesz az áldozat.“ A pap valóban elevenen égő áldozat, mint egy fiatal papjának sírjára vésette a boroszlói érsek: „Fuit sacerdos Victimae suae et victima Sacerdotis sui.“

Most pedig olvassuk a jó öreg Kempis III. k. 23. fejezetét: „De quatuor magnam importantibus pacem:

Fili, nunc docebo te viam pacis et verae libertatis.

Fac, Domine, quod dicis: quia hoc mihi gratum est audire.

Stude, mi fili, alterius potius facere voluntatem, quam tuam.

Elige semper minus, quam plus habere.

Quaere semper inferiorem locum et omnibus subesse.

Opta semper et ora, ut voluntas Dei integre in te fiat.

Ecce talis homo ingreditur fines pacis et quietis.

Lajos Balázs
Madéfalva

L E L K I É L E T.

Per Ipsum et cum Ipso et in Ipso.*

„Általa és Vele és Benne van neked mindenható Atyisten a Szentlélekkel egyetemben minden tisztelet és dicsőség.” (A szentmise kánonjából.)

Mikor a szentmisében Krisztus testével vére fölött keresztet vetek a teljes Szentháromság nevében és dicsőségére, nem teszek-e ezzel ünnepélyes *hitvallást*? Igen, hiszem és vallom Jézus Krisztus megváltó művét, melynek végcélja a teljes Szentháromság dicsősége. De ehhez a hitvalláshoz *hő vágy* is csatlakozik: ó bár e munka, Jézus Krisztus megváltói munkája mind nagyobb hasznára, üdvére válnék lelkemnek s általam is a lelkeknek! Hogy mindenki megismerje s hasznára fordítsa, ami üdvöt Jézus Krisztus megszerzett. E hármias ige azonban nemcsak hitvallás, nemcsak hő és tevékeny óhaj, hanem valóságos *életprogram* is számomra!

Élni Általad, Veled, Benned, ó Uram! Mi mást remélek én az égben és mi mást kell tennem a földön, hogy azt az eget megérdemeljem! Mi másra tanít az evangélium, az Egyház? Mi mást akarsz Te tőlem, Uram?!

E hármias jelige tehát rövid összefoglalatja mindannak, amit tudnom és cselekednem kell. Érdemes tehát abba mélyen behatolnom s elmélkedésem tárgyává tennem. Uram, segíts!

Per Ipsum.

Isteni Ige! még a természet rendjében sem létezném nélküled, mert hiszen Te vagy, szoros egységben az Atyával és Szentlélekkel, a lét forrása, a teremtő és fönttartó *Isten*. „Omnia per Ipsum facta sunt.”

De még inkább a természetfölötti, kegyelmi rendben mi vagyok Nélküled? mit tehetek nélküled? mit remélhetek nélküled?

1. Lennék-e Isten gyermeke, a mennyei Atyának fogadott fia? Merném-e még az oltárnál is elmondani: Pater noster, hacsak nem Reád szegezve szememet, ki a családi tűzhelyet visszaállítottad és a tékozló fiút oda visszavezetted? Igen, a te bőségedből kaptam kegyelmet, örökségedet osztottad meg velem, amely jog szerint egyedül Téged illet!

És amint nélküled kegyelmileg létezni nem tudnék, ugyanúgy egyetlenség üdvös cselekedetre sem volnék képes. Te vagy ebben is a közvetítő. Hogy imádasomat, hálálkodásomat Isten elfogadja, hogy engesztelésemmel, könyörgésemmel elérek valamit, hogy Isten velem szóbaáll, csak abból, csak onnan van, mert ezt Te megérdemelted számomra.

* Longhais elmélkedésének átdolgozása.

a) Önmegjavításom vagy önmegszentelésem munkájában teljesen tehetetlen vagyok nélküled. Ugyanis a Te példád számomra életiskola; cselekedeteid és szavaid mutatják meg nekem az igazi életet; mutatják, hogyan kell gyakorlatilag jól élnem, fölvéve nem egyszer a csatát is a természet ellen. Te vagy a megigéző, de egyben félelmetesen fönséges modell, akinek megközelítése, utánzása életem egyetlen célja. Ezzel leszek összehasonlítva az ítéletkor. Rajtad, emberi természeteden át sugárik felém a mennyei Atya tökéletessége, amelyre mint abszolút eszményre, szüntelen törekedni vagyok köteles. „Legyetek tökéletesek, mint a ti mennyei Atyátok tökéletes.” Igen, Te vagy e munkában a minta és a mozgató erő.

b) És *apostoli munkáimban* talán többet remélhetek nélküled? Talán saját nevemben keresztelek, oldozok, konszekrálok? Papságom nélküled nem működik, nem érvényes, nem is létezik. Nem is egyéb az, mint a Te papságod. De még abban is, ami papi működésemben az én egyéni munkám, amit én adok hozzája, lehet-e annak értéke és hatékonysága nélküled? Én vagyok-e az, aki a lelkeket fölvilágosítja, a szíveket fölmelegíti? Milyen oktalanság volna saját ügyességemre építenem lelkipásztori munkámat és esetleges sikereimben tetszelegnem! Nem, Uram! Beismerem és megvallom, — szolgáljon ez a Te nagyobb dicsőségedre — hogy „hiába ültetek, hiába öntözök, ha Te nem adod a növekedést.” Nem vagyok ebben sem egyéb, mint gyarló eszköz a Te szent kezében.

2. De viszont! Amint nélküled semmit sem tehetek, viszont mi az, amire általad képes nem volnék?!

Nevezetesen, mit nem tudnék általad elérni, ha én valóban erősen hinném, hogy általad mindenre képes vagyok? „Possunt, qui posse videntur.” Már az is roppant erőt kölcsönöz, ha az ember képzeli, hogy ő valamire képes. Hát ha még rendületlenül hiszi és tudja ezt épp a Te szavaidra támaszkodva! „Ha hitetek leend, mint a mustármag, hegyeket helyezhettek át!” Ó Uram, ébreszd föl bennem és növeld ezt a *hitből merített biztonságot!* Ó akkor, ha nem is tudnék talán — betűszerinti értelemben — hegyeket áthelyezni, ördögöket üzni, viperákat hordozni sértetlenül stb., de ez a hitből merített biztonsági érzet, hogy általad mindenre képes vagyok, elűzné hiú félnépszerűséget, gyávaságomat, kishitűséget. Ó mily eréllyel szállnék akkor síkra a kevély, érzékies „én” ellen! Mily lendülettel dolgozom saját tökéletesítésemen és a lelkek üdvén, javán! Mennyire megbecsülném és nagyra tartanám magamban az apostolt, ha élénken állna lelkem előtt szüntelen, hogy:

Nélküled semmit sem érek, általad mindenre képes vagyok!

Cum Ipso.

Csak általad — „per Te” — tehetem Uram, amit tehetek. Ugyanaz a hit azonban, amelyből ezt tudom, arra is megtanít, hogy *Te velem vagy mindig és csakis rajtam áll, hogy én is mindig veled legyek.* Csakis rajtam áll, hogy veled mindenütt és mindenben találkozom, sőt téged mindenüvé hordozzalak, hogy a veled való legbensőbb egyesülésben dolgozzam, küzdjek, szenvedjek s egykor meghaljak. — Lehetséges volna ez? Igen, Uram, mert Te magad akartad

ezt így s magad tanítasz meg engem arra, hogy ez valóban így van. Hiszem, Uram, hiszem ezt, jóllehet egész valójában fölfogni képtelen vagyok. Pedig mi különös is volna ebben? Nagyon rendjén van az, hogy jóságod fölülmúlja eszemet, belátásomat, hogy szereteted mintegy elnyomja szellememet — miközben fölemeli s megvigasztalja szívemet.

1. Mit tett a megtestesült Ige, az örök Bölcsesség, hogy velem legyen?

Valóban nem számomra, nem reám vonatkozólag írta a Példabeszédek szerzője (4, 10): vae soli! Nem kell nekem soha egyedül lennem! Mikor azt hiszem, hogy egyedül vagyok, akkor elfeleltelek téged.

Nekem szinte fölösleges, Jézusom, Atyádhoz kiáltanom: „Add meg nekem a veled együtt trónoló bölcseséget . . . Küldd el azt szent egedből, dicsőséged trónusától, hogy velem legyen és velem munkálkodjék.” (Bölcs. 9, 4—10.) Hisz ezt az ajándékot én már megkaptam, eljött számomra az égből, velem van, velem dolgozik. Ó örök Bölcsesség, jóllehet magadnak teljesen elég vagy és a másik két isteni személy, az Atya és a Szentlélek társaságában kifogyhatatlan örömök forrását bírod, mégis egészen tiszta és önzetlen szereteted gyönyörét leli abban, hogy „az emberek fiaival légy”. Vagy nem ezért lettél-e elsősorban emberré?

„És az Ige testté lőn és közöttünk lakozék.” (Jn. 1, 14.) Örök terveid szerint örök vágyad ösztönéből Te a bennünket megközelítő Isten vagy, a „Velünk az Isten”. „Emmánuelnek fogják hívni, amit így értelmeznek: Velünk az Isten.” (Mt. 1, 23.) S miután e titok (a megtestesülés) végbement, e vágy az emberfiak társasága után teljesen lefoglalta istenemberi lelkedet, szívedet, megragadta azt s pompás művekben kezdte magát kinyilatkoztatni és nem szűnik meg soha ezt tenni. 20 százada velünk vagy, éspedig különböző módokon:

Velem vagy fizikailag a templomban, a házikápolnában. Velem vagy erkölcsileg, amennyiben intelmeid, parancsaid, előljáróimban megtestesült tekintélyed hathatós támogatása kíséri életemben.

Velem vagy apostoli hivatalomban, szent ígéreted szerint: „euntes docete . . . et ecce ego vobiscum sum usque ad consummationem saeculi”. Velem vagy bizonyos egyenérték szerint előljáróimban, lelki vezetőimben, paptestvéreimben és embertársaimban.

Velem vagy sugárzó értékeiddel mint Eszményem és Vezérem; mint isteni szállótöke pedig csodálatos kegyelmi áramlásoddal.

És mindemez igyekvéssel elvégre mit is szándékozol? Azt, hogy aztán veled legyek az égben; mintha örök boldogságodhoz hiányoznám. „Atyám, akiket nekem adtál, akarom, hogy ahol én vagyok, ők is velem legyenek.” (Jn. 17, 24.)

Valóban szent megdöbbenéssel, megilletődve, de egész hittel, egész lélekkel hiszem és vallom, hogy neked gyönyörűséged velem lenni.

2. És mit kérsz tőlem ezért viszonzásul? Hogy én is akarjak veled lenni, veled lakni, veled élni úgy, amint te akarsz velem lenni, lakni, élni.

Isteni Ige, ó boldog Isten, Te kívánod ezt tőlem, Te parancso-

lod ezt nekem, hogy veled legyek. Parancsolod, mert ezt kívánja tőlem a dolgok helyes rendje, ezt az én tulajdon boldogságom. Mint ember kéred tőlem emberi szívednek összes gyöngédségével, hogy veled legyek. És minthogy részvétlenségemet, hidegségemet már előre láttad, azért már előre megsirattad, megszenvedted azt, hogy én nem igen akarok veled lenni. Pedig Te ezt kívánod. Igazsággal, méltán kívánod minden embertől, minden kereszténytől, annál inkább tehát attól, akit arra méltattál, hogy papságodban utódod legyen.

3. Voltam-e csakugyan Jézussal?

Nem kell-e megsiratnom feledékenységemet, azt a bizonyos öntudatlan, de valóságos megvetést, amelyet mindenüvé kísérő jelenléd iránt tanúsítok? Nem kell-e megsiratnom könnyelműségemet, vakságomat, amely lehetővé teszi, hogy engem minden hitványság, semmiség tőled elvonjon?

De ne maradjunk a könnyeknél. Tegyük! Engeszteljük! És vállalkozzam arra a veled való együttes életre, amelyet Te nekem felajánlani kegyeskedel.

Mit kell e végből tennem?

a) Az oltárszekerény előtt gyakran kell találkoznom veled, barátsággal, meghittén beszélgetve. — Nemde így kellene ennek lennie? Nem kegyelem-e részedről, hogy egyáltalán megengeded nekem ezt a lehetőséget? És mégis mintha én gyakorolnék veled kegyet. Csak itt-ott jelenek meg előtted, talán azt is unalmasan teszem, sok szórakozástól megszakítva teszem. Sokszor szinte valóban arra kényszerítelek Téged, hogy oly barát légy velem szemben, aki lázas kábultságban levő barátját keblén pihenteti s szerető figyelemmel lesi, mikor állnak be nála világosabb pillanatok, egyes megérthető, értelmes, józan szavak. Csak itt-ott szaggatottan juthat ilyenekhez.

Ne legyen ez többé így!

b) Nem szabad aztán felednem erkölcsi jelenlédet: a közösségben, az előljáróban, a paptársban, az embertestvérben. Nem szabad felednem, hogy velem vagy mindenben, amit érted, a te dicsőségedért kezdek, aminők magam megszentelésének s mások üdvének nagy munkája. Sokszor talán túl nehéznek tartom, akadályokba ütközöm dolgokban, emberekben. Kisértve vagyok felkiáltani: „Nem bírom! Felülmúlja erőimet!” Feledtem, hogy nem vagyok egyedül. Feledtelek, Jézusom. Ha nem is érzem, de hiszem, hogy egészen közelemben vagy, munkatársam vagy. Nem mondom többé: „Ez túlhaladja erőimet!” Hanem igenis: „Mindenható Mesterem! ketten vagyunk!”

Ez a tudat adja meg a bátorságot, mondhatnám szent merészéget: vállalkozni, a vállalatban pedig erővel és nyugalommal kitarítani. Hiszen az én gyarló erőim ki vannak cserélve a tieiddel.

Ez a tudat adja meg az örömet, a fokozódó örömet szeretetem mértéke és fokozódása szerint. Így aztán a viszontagságok, a megpróbáltatások másodrendű dolgok lesznek. Közömbös dolgok. Hisz egyik sem akadály abban, hogy veled legyek és veled maradjak. Sőt éppen az egyesít veled legszorosabban, ami nekem legnehezebb, leginkább keresztjellegű. Midőn Szent Ignác felszólít a nagylelkű harcra az érzékies önszeretetet és a kevélység ellen, midőn lelkesíteni akar, hogy válasszam a megaláztatást, a nélkülözést, a keresztet,

mintegy csaléteknek, jutalomnak mit tűz ki? Azt az öntudatot, örömet és dicsőséget, hogy veled lehetek, hozzád hasonlíthatok, ott lehetek, ahol Te vagy, értem szeretetből. És ha majd eljő a halál, a nagy fosztogató és megalázó, mi fogja azt megszépíteni, ha nem a remény, hogy hozzád visz s aztán veled leszek. „Kívánok fölözlni és Krisztussal lenni.” (Filip. 1, 23.) Valóban mennyire szebb és boldogabb volna az élet és a halál, ha nem feledném jelenlétedet, baráti közelségedet, ha hitem elevenebb és szeretetem melegebb volna.

Ó akkor sohasem kiáltanék, mint az inaszakadt a halastó partján: „Nincs emberem.” (Jn. 5, 7.) Akkor nem volna többé számomra nyomasztó magány. Legföljebb érzéseimre nézve volna egyedüllét éppúgy, mint mikor az Eucharisztia előtt vagyok. Főképp nem volna nyomasztó magány szívemre nézve, szívemre, mely úgy eped az után, hogy vele legyenek, szeressék. S ha ebben nincs része, oly égetően fáj. Még Krisztus is megélt ebből valamit az olajfákhegyi tusa alkalmával. „Szomorú az én lelkem mindhalálig . . . virrasszatok . . . így nem tudtatok virrasztani velem? . . .” És ha legelrejtettebb zúgban, elfeledetten és elhagyottan kellene a halállal tusakodnom és elpusztulnom, minden emberi támasz nélkül, akkor is bizonyos volnék, hogy karjaid közt, kebleden lehelem ki lelkemet.

Ha mindenki faképnél hagyna, ha mindenki visszautasítaná és semmibe venné leggyengédebb érzelmemet is, mellyel hozzá közeledem, kétségtelenül szenvednék miatta, de végleg elhagyottnak egyáltalán nem érezném magam. Te inkább velem maradnál. Annál inkább elmondhatnám: „Mint a halott feledésbe mentem a szívekben.” (Zsolt. 30, 13.) De ez is rám illik: „Meghaltatok és éltetek el van rejtve Krisztussal az Istenben.” (Kol. 3, 3.) Ó Uram, növeld bennem ezt a hitet, mélyeszd lelkembe az eleven tudatot, hogy Te velem vagy, növeld bennem a vágyat veled lenni mindig.

In Ipso.

Az a szent igé, melyet jelszavammá készülök választani, azt mondja nekem, hogy én nemcsak veled vagyok és Te velem, hanem *benned vagyok*. Több ez? Bizonytal. A „Veled” közelséget, érintkezést jelent, a „Benned” kölcsönös áthatottságot. Ez természetesen még sokkal bensőségesebb.

1. Jézus Krisztus bennem.

„Miként a szőlővessző nem tud gyümölcsöt hozni önmagától, ha nem marad a szőlőtőn, úgy ti sem, ha énbennem nem maradtok.” Jézus e tekintetben megteszi a magáét, hiszen olyan meghatóan kéri: „Maradjatok énbennem és én tibennetek.” (Jn. 15, 4.) Szinte fenyegetve is kéri: „Miként a szőlő nem tud gyümölcsöt hozni önmagától, ha nem marad a szőlőtőn: úgy ti sem, ha énbennem nem maradtok.” (U. o.) Majd pedig kérése csupa szeretetté válik: „Maradjatok meg az én szeretetemben.” (Jn. 15, 9.) „Ha valaki szeret engem, az én beszédemet megtartja: és Atyám is szeretni fogja őt, és hozzája megyünk és lakóhelyet szerzünk nála.” (Jn. 14, 23.)

Ó tehát akar hozzám jönni, bennem lenni, bennem maradni!

2. Én Jézus Krisztusban.

Én viszont egyesülök vele, midőn Egyházához, testéhez tartozom.

Az Ő misztikus testéhez. Keresztség által jutok ehhez. Ő csak benne maradjak mindörökre!

Az Egyház lelkével s így Krisztus lelkével egyesülök a megszentelő kegyelem által, melyet a szent keresztségben megkaptam. Bár csak őrizném a legnagyobb gonddal, az őskeresztények gondjával, a halál pillanatáig. „Csakhogy Krisztus legyen a nyereségem, s én őbenne legyek.” (Filip. 3, 8–9.)

Most benne vagyok-e? Alázatos hittel hiszem ezt és ilyen reménnyel közelítem meg az Eucharisziát.

Ezenkívül is mily csodálatosan mély értelme van e szónak: „Élni benned.” Azt jelenti ez, mint bensőbb és szeretőbb ismeretudra ébredni. Téged ismerni. Nem keresve mást, mint Téged és ami reád vonatkozik. Azt jelenti ez, hogy benned összpontosítsam szívem összes érzelmeit és szeresselek Téged, csak Téged, és kívüled mást csupán annyiban, amennyiben veled összefügg.

Élni benned: Benned elmerülni, beléd átalakulni, a Te életedet élni. Belőled, szerinted, érted! Gondolva a Te gondolataidat, érezve a Te érzelmeidet, téve a Te cselekedeteidet. Úgy, hogy ne maradjon belőlem, énemből csak az, amit be lehet önként, szeretettel olvasztani a Te énedbe. „Élek én, de már nem én, hanem Krisztus él én-bennem.” „Aki szereti lelkét, elveszti azt.”

Ime az eszmény, amelyet kitűztél és elém tűztél. Ha ezt el akarom érni, természetesen el kell hagynom önzésemet, önakaratomat, öncélúságomat. Ez bátorságon múlik és erőn. Ezt az erőt adja meg nekem Krisztussal való életegységem.

Az önmagamból való kivetkőzésben lelkesítsen az a fönséges és biztos igazság: Azért kell levetkeznem magamat, hogy Téged öltselek föl; azért elhagynom magamat, hogy veled legyek; azért kell kijönnöm önmagamból, hogy benned legyek.

Nagy bizakodva nézek e fönséges valóság felé, mert Isten sok kegyelme folyton segít, hogy teljesértékű boldog valóság legyen ez az általad, veled és benned élt élet.

Müller Lajos S. J.

Min múlik?

„Aztán írj, ha pedig gondolatod találna támadni, sürgönyözz.” Ezzel a kollegiális böstörködéssel búcsúzott tőlem az innsbrucki állomáson az én felejthetetlen jó barátom, Fortescue, mikor a tanév végén vakációra utaztunk, ő nyugat-, én pedig keletfelé. Közel húsz éve fekszik sírjában; Isten nyugosztalja. Az a gondolat, melyet most akarok kifejtetni, nemhogy a sürgönydíjat, de talán a tintát sem éri meg, azonban az ősz öregembernek talán el méltóztatnak nézni a fecsegést. Mert mi öregek már ilyenek vagyunk. Amint egy agg plébánosról mondta nekem egyik híve: „Áldott lelkű ember, dehát mást se tesz, csak mesél, mesél, mesél és mesél.”

Arról szándékozom néhány szót mondani, hogy tulajdonképpen min is múlik az életszentség. Ugyanis nemrég hallottam egy igen szép

és mélyenszántó beszédet ugyanerről a tárgyról s — ha csak nem került el a figyelmemet — éppen ezt az egyet nem említette meg benne az illető szónok. Az is lehet, hogy ő inkább a kanonizált életszentségről beszélt. Márpedig az egészen más. Az egyszerűen azon múlik, vajjon az Úristen akar-e valakit példakép gyanánt odaállítani az emberiség elé. Világos, hogy ezt csak igen korlátozott számú lélekkel teheti meg, mert különben a martyrológium terjedelme felülmúlná a British Museum könyvtárát. Hogy például ezt most, úgy látszik, Kaszap Istvánnal akarja megtenni, azt én nem ezen ifjú kétségbevonhatatlanul nagy életszentségének vagyok hajlandó betudni, hanem a mi fényes eucharisztikus kongresszusunknak. Ezt szándékozik most, reméljük, az Úristen azzal viszonzni, hogy egy velünk egykorú magyar szentet ad nekünk.

Nem, — én azt kutatom, mi az a bizonyos valami, ami a magas természetfölötti színvonalon mozgó lelket fölsegíti a piramis csúcsára, tekintet nélkül arra, vajjon később kanonizálják-e vagy sem. A kérdésre, sajnos, nem saját tapasztalataim alapján felelek, de végre is, jó messzelátóval az ember alulról is átvizsgálhatja a piramis felső fokait. Azaz hogy, hiszen személyesen is volt alkalmam érintkezni legalább három olyan egyénnel, akiket a közvélemény szentnek tartott, sőt akik közül az egyiknek boldoggáavatási pöre folyamatban van.

Magától értetődik, hogy ez a feljutás csupán csak az erényeknek teljesen kiépített teraszáról lehetséges, azonban ez a terasz még nem életszentség. Legalább is én ismertem egy-két olyan személyt, akinek sikerült magát — már amennyire én esztendőköm át való együttélés alapján meg tudtam ítélni — tökéletesen kiegyensúlyozni, úgyhogy valóságos portentuma volt az erényeknek, s mégis, nekem sohasem jutott volna eszembe őket a magam felfogásában szentekké avatni. Igazán magam sem tudnám határozottan megmondani, hogy miért. Talán azért, mert erényességük valósággal félelmetes volt s olyan picinek éreztem magamat a közelükben, hogy ha csak lehetett, elkerültem őket. Talán hiányzott náluk a gyermekded egyszerűség, vagy mit tudom én mi. Pedig erényes életükben mindvégig kitarot-tak, s azt épületes halállal pecsételték meg. Mondom, mindez nem elég. Az erényesség magában véve is csábító eszménykép, úgyhogy a feléje való törekvésben az ember könnyen utat téveszthet, amennyiben öncélnak teszi meg azt. Tudták ezt a római kor stoikusai is jól s aszkézisüknek következetessége, erényeiknek sokoldalúsága, egész egyéniségüknek kiegyensúlyozottsága sok esetben eszünkbe juttatják az édes Udvözítő azon mondását, hogy „E világ fiai okosabbak az ő eljárási módjaikban, mint a világosság fiai.” S mégis ezek a stoikus erényhősök egyáltalán nem voltak szenteknek mondhatók. Mivel tehát az erénygyakorlat nem olyan tér, amelyen az életszentségnek nem volna versenytársa a világiás gondolkozásuk között, azért azt hisszük, nem ebben kell keresnünk a keresztény tökéletesség lényegét. Feltétlenül szükséges, — magától értetődik — de nem ez a lényeg.

A szenvedés szeretete, mely oly fényesen tündöklök a kármel nagy szentjeiben, Szent Teréziában, Keresztes Szent Jánosban, Pazzi Szent Magdolnában s olyan megkapó kifejezést nyer jelmondataikban:

„Vagy szenvedni vagy meghalni!” „Szenvedni és megvettetni Te-
éretted!” „Nem meghalni, hanem szenvedni!” — Ez is magasztos vonás,
mert hiszen gyakorlati vallása hitünk abbeli tanításának, hogy az
örömmel viselt kereszt, mint Krisztus Urunk misztikus teste tagjának
szenvedése, tulajdonképpen folytatása az Ő megváltó keresztthalálának.
A lelkekre való alkalmazása a megváltás gyümölcseinek. Lelkeket
mentő ténykedés. A legmagasztosabb ima. A mellett pedig a szenvedő
édes Jézus sorsában való osztozás. Megvetése azon örömöknek, ame-
lyeket az Ő hóhéra, a világ kínálgat nekünk. Azonban ezen a téren
is van az életszentségnek nem egy, ördöginek mondható konkurrense,
például a hindu fakirokban. Bombay-ben saját szememmel láttam
olyan rettenetes önkínzást, hogyha rá gondolok, most is borsózik
tőle a hátam. Tehát bármennyire fontos tényező legyen is a lelki
életben, a szentség lényegét nem ebben látom.

Tehát akkor mi az, ami egy tökéletesen erényes és a szenvedést
nem csupán megnyugvással elviselő, de azt a krisztusi példa miatt
szerető egyént átsegíti azon a nagy távolságon, mely a középszerű
lelki életet az életszentségtől elválasztja?

Megmondom: nem egyéb, mint a *tiszta szándék folytonossága*.

Tehát nem valami szembeszökő, nem valami bármi módon érzé-
kelhető, észrevehető külsőség, hanem egy teljesen a lélek mélyén
rejlő minőség, melyet igazában csakis az Úristen lát. Az ember leg-
feljebb sejtethi, de sokszor még azt sem.

Tiszta szándéka van annak, aki amit tesz, legyen az akár kicsi-
ség, akár nagy dolog, Isten iránti szeretetből teszi. *Folytonos* benne
pedig ez a tiszta szándék, ha így tesz nem csupán egyszer-kétszer vagy
alkalmilag, hanem így cselekszik nap-nap után, éven át, holtáiglan.
Mert hiszen, hogy Isten iránti szeretetből teszünk olykor valamit, az
velünk, közönséges lelki életet élő emberekkel is megessük. Sőt — ne
szerénykedjünk — valljuk be, hogy *igyekszünk* mindig így tenni. Ez
is valami. Legyünk végtelenül hálásak Istennek azért, hogy erre ben-
nünket rásegített. Csakhogy persze nálunk ez az igyekezet gyakran
csak igyekezet marad. A tiszta szándékból végrehajtott tettet tíz olyan
követi, melynek motivuma az önszeretet. Pedig hát az a fontos, hogy
ez a tiszta szándék összefolyjon, hogy — elkoptatott frázissal élve —
vörös fonálként húzódjék végig, ha talán nem is egész életünkön, de
legalább annak befejező részén: ezen múlik minden. A mi vörös fona-
lunk talán még csak afféle Morse-sürgöny: pontok, vonalkák, hosszabb
megszakítások. Hiszen, igaz, ez is valami, de hogy Isten nemcsak ezt
kívánja tőlünk, azt tudjuk az édes Jézus szavaiból: „Legyetek *tökéle-
tesek*, amint a ti mennyei Atyátok tökéletes.” Nem az Ő kegyelmén
múlik tehát a dolog. Igaz, hogy azt különböző mértékben osztogatja,
de idézett szavaiból következik, hogy a minimumot megadja minden-
kinek. Ez a minimum pedig a megszakítatlan, összefüggő vörös fonál.
Egyiknél vékonyabb, a másiknál vastagabb: az egyiknél cérna, a másik-
nál tenyérszéles piros, ragyogó selyemszalag; ezeknek a méretek-
nek megszövését az Úristen magának tartotta fenn; tőlünk csak annyit
kíván, hogy legyen összefüggő.

Mivel azonban ez a szándék a szív mélyére van rejtve, éspedig minél tisztább, annál mélyebbre, innét van az, hogy minél alacsonyabb színvonalú valamely lélek, annál kevésbé képes a szentben a szentséget észrevenni. X. Pius pápa, akire fentebb céloztam, klasszikus példája ennek. Akkori hivatalomból kifolyólag sokszor volt szerencsém előtte megjelenni, s mégis azon nagy többséghez tartoztam, mely az akkori Rómában elfogultsággal, sőt olykor ingerültséggel volt elleneben eltelve. Bántott bennünket egyebek közt az ő nagy, szinte falusias egyszerűsége, mely elődjével, a ragyogó megjelenésű XIII. Leóval olyan kiáltó ellentétben állt. S íme, remélhetőleg hamarosan oltárainkon tisztelhetjük őt.

Hogy Kis Terézkéről mit gondoltak a lisieux-i konyhán, azt úgy is tudjuk. Egy nemrégiben megindult boldoggáavatási pörből pedig elmondta nekem valaki a következő érdekes és jellemző esetet, mely tulajdonképpen magában foglalja az én egész tételmet. Valamelyik szigorú fegyelmű szerzetesrendnek egyik tagjáról van szó. A nevekre és a részletekre nem emlékszem már, csupán a lényeg ragadt meg az eszemben. Elég az hozzá, hogy kihallgatták az illetőnek fivérét, aki vele egy zárdában töltötte életét. Arra a kérdésre, hogy mi rendkívülit tapasztalt szentség hírében elhalt fivéréen, a jó laikus testvér azt felelte, hogy semmit. — „No, de hiszen szent volt, hát valami rendkívüliséget csak lehetett rajta észrevenni?” sürgette a vizsgálót vezetője. — „Hát kérem, — volt a felelet — ha ő szent volt, akkor mi valamennyien szentek vagyunk ott a mi zárdánkban, mert ő egy hajszállal sem tett többet akármelyikünkénél.” — Ugyanaz a felfogás, mint a lisieux-i szakácsnővére: „A Kisded Jézusról nevezett Teréz nővérünk nem-sokára meghal s igazán szeretném tudni, vajjon mit mond majd róla perjelno anyánk a zárdákhoz intézendő halotti jelentésében. Azt hiszem, nehéz lesz a helyzete, mert ez a kis nővérke, bármennyire szeretetreméltó legyen is, soha életében nem tett olyasmit, amit érdemes volna följegyezni.” Így nyilatkoztak a közvetlen környezetben korunknak talán legnagyobb szentjéről.

Mert hát kiki a saját indítékait tételezi fel a másikról. „*Wie der Schelm ist, so denkt er.*” Amilyen az ember maga, úgy gondolkozik másokról, s ha ketten ugyanazt teszik, hajlandók egymásról feltételezni, hogy ugyanazon motívum indítja őket cselekvésre. A jó hajlandó a másikról jót feltételezni, és viszont. Azért lesz a legjobb pap is a vörös demagóg szemében mindig farizeus, képmutató, gazember, mert ha az viselné a papi ruhát és élne s tenne külsőleg úgy, mint a pap, akkor ez a jelző mind ráillené. Hogy másnak nemesebb legyen a gondolkodása, mint az övé, azt nem képes feltételezni.

Mindaz, amit eleddig mondtam, tulajdonképpen csak hosszabb lére eresztése Kis Terézke tömör mondásának: „Nem számít semmi más, csupán csak a szeretet.” Vagy amit Szent Ágoston még rövidebben fejezett ki: „*Ama et fac quod vis.*” Ez a szeretet, mely valamennyi cselekvésnek állandó indítéka, végigömlik a szentnek egész lényén. Ezt tapasztaltam az én három szentemen is. Ezt olvasom ki a szentek életrajzaiból. A szentek kedves emberek voltak. Közülükben senki sem feszengett zavarodottan saját kicsinységének tudatában, sőt a leg-

gyarlóbb ember is jól érezte magát a társaságukban. Túl voltak a lelki életnek — ha szabad ezzel a kifejezéssel élnem — a kamaszkorán, vagyis azon az állapoton, amikor a magasabb lelki életet kezdő ember szinte szusszantani sem mer, nehogy az a kis áhítata elszálljon; amikor nem meri fölvetni a szemét; nem mer beszélni, nehogy olyasmit találjon mondani, amiért aztán rohanni kell a gyóntatójához, például, ha kedvezőtlenül talált nyilatkozni Néró császárról. Nem leszólásképen mondom, mert hiszen ez a „kamaszkor” sokat ígérő hajnala a lelki tökéletességnek. Azonban a szent messze túl van ezen; a szent teljesen kiforrott lelki egyéniség, aki szeretetet sugároz maga körül és napról-napra növekszik kedvességben Isten és az emberek előtt.

Jobban mondva Isten előtt és sok ember előtt, mert mint mondtam, igen sok szentet ismertek már teljesen félre élete folyamán. Az Úristen ugyanis, aki nem enged a maga dolgaiba beleszólást, s azokat igen gyakran egészen másképp intézi, mint ahogy mi tennők, az egyik szentet fölteszi a gyertyatartóra, hogy világoskodjék a legszélesebb körben, a másikat ellenben véka alá rejti élete folyamán úgy, hogy halála után talán éppen a legközelebbi környezete lepődik meg leginkább utólag fölfedezett erénygyakorlatain. Egy Szent Bernát, egy Szent Terézia a maguk korában olyanok voltak, mint valami világítótorony, melynek fénye nemcsak hazájukban, de annak határain túl is irányt mutatott a lelkeknek; mások pedig, mint éppen Kis Terézke, csak a haláluk után kezdték meg tüneményes, magasra ívelő pályájukat. Nagyon érdekes e tekintetben Szent Bernadette-nek, a lourdesi Szűzanya meghittjének esete.

Ezt az egyszerű kis parasztleánykát a lourdesi események tulajdonképpen igen nagy lelki veszedelembé sodorták. Ország-világ érdeklődött iránta; püspökök, bíborosok, fényes nevű mágnások tartották szerencsájüknék, ha vele néhány szót válthattak. Ha ez a fejébe száll, elkapatja magát, akkor lelkileg vége van. A gög útálatossá teszi őt Isten előtt. Szinte látjuk, hogy odafent az égben a Szűzanya miképpen tanácskozott Bernadette őrangyalával a teendőkre vonatkozólag. Belső kegyelmek által ellensúlyozni ezt a hallatlanul erős kísértést? Hát hiszen erről is lehetne beszélni, azonban tiszteletben kell tartani a gyermeknek szabadakarátát; végre is neki hatalmában van élni a kegyelemmel vagy azt visszautasítani. S ha gyerekésszel visszautasítaná?! Vállalhatja-e a Szűzanya azt a felelősséget, hogy ő adott a gyermeknek, ha nem is okot, de mégis alkalmat a tévútrajutásra? Azt soha!

Tehát be vele a neversi zárdába. Ott a bölcs főnöknő majd gyógyítja az esetleg fejlődő önérzetből, illetve megelőzi annak felburjánzását. Úgy is lett. Megaláztatások várták lépten-nyomon. Fogadalmi napján, mikor társnőit széjjelküldték a különböző rendházakba, a káptalanon elnöklő megyéspüspök e szavakkal fordult a főnöknőhöz: — „És Bernadette nővérrel vajjon mi lesz?” — A főnöknő pedig szomorúan felelte rá: — „Kegyelmes uram, ezt a jó nővért semmire sem lehet használni. Maradjon csak itt az ujonházban, valamiképpen majd csak elfoglalkoztatjuk.”

Bernadette nem volt érzéketlen. Ez a nyilvános megaláztatás elevenén találta, mint a telivér lovat az ostorral való megérintés. De amilyen éles esze volt — mert az volt neki, bár tanulni nem tudott, s még az írása sem volt soha kifogástalan — hamarosan keresztül-látott volna a szitán és kisütötte volna, hogy az ilyen színpadi megalázások előzetes összebeszélés alapján történtek. Éppen azért gondoskodott az isteni Gondviselés számára egy ujoncmesternőről, aki teljesen meg volt győződve Bernadette értéktelenségéről s a szerint is bánt vele.

Nem egyedülálló eset a szentek történetében, de azért érdekes, hogy egy közismerten éles szemű nő, amilyen volt az az ujoncmesternő; akinek ráadásul hosszas gyakorlata volt a lelkek megítélésében, ekkorát tudott tévedni. Tévedése nem volt indokolatlan. Bernadette-nek csakugyan voltak hibái, amelyeket Isten szemében mentesített a tiszta szándék, de amelyek a szigorú mesternő előtt nagyon feketén festettek. A jó lélek nem szűnt meg azon csodálkozni, hogyan tudott a Szűzanya egy ilyen tökéletlen teremtetést követéül választani! Bernadette először is megmaradt mindig parasztlánynak; az őt környező finom modor nem ragadt reá. A mellett hajlamos volt a heveskedésre. Tanú rá az a nyakleves, melyet öccsének adott, mikor az borraivalót fogadott el valami idegen látogatótól. Alkalmilag éles visszavágások is kitellettek tőle. Mind olyan dolog, amely a mesternő szerint nemhogy életszentséggel, hanem még valamelyes komolyabb lelki étellel sem volt összeegyeztethető. Ha rajta múlik, Bernadette-t elbocsátják hivatáshiány miatt! Bernadette-t, kinek csodálatosan megőrzött, remek szépségű teteme most dicsősége a neverszi zárdának. Ott fekszik, összekulcsolt kis kezeivel, mosolygó arccal; semmi romlás sem látható rajta. Mintha csak aludnék. Mekkora ok a palinódiára ujoncmesternője számára! Kezet foghat a jó Delatroette kanonokkal, aki Kis Terézkével járt így.

Igen, az Ūristen megengedi olykor, hogy szentjeinek megmaradjanak egyes hibáik, pusztán azért, hogy szentségük el legyen leplezve, s alázatosságuk ne legyen veszedelemnek kitéve. Aki azután csakis a külszín alapján ítél, képes őket nagyon is gyarló lényeknek tekinteni. De különben nemcsak a szentekkel vagyunk így. Sok más embernek szembeszökő nagy hibáját menti esetleg a jószándék, melyről nincs tudomásunk, s nem alaptalan az a felfogás, — nem tudom, ki mondta ki — hogy odaát az örökkévalóságban nagy meglepetések várnak reánk. Sokakat találunk a mennyországban, akikről nem hittük volna, hogy oda jutnak; viszont sokakkal nem találkozunk ott, akikről biztosra vettük, hogy a lehető legjobb úton vannak feléje.

Adja Isten, hogy mi magunk is oda jussunk.

Egyelőre pedig szolgáljanak nekünk ezek a megfontolások indítékul az édes Jézus szavainak megfogadására: „Ne ítéljeteK.” Nem látunk bele a bensőbe; márpedig a szándékon múlik minden.

Páter Ernő

Szalézi Szent Ferenc lelkiisége.

Mikor Szavoja hegyes vidékén jártam, céloom elsősorban a turisztika volt. Ámde a Montblancnál és a Bourget-tónál is maradandóbb emléket jelent számomra az az imádságos félóra, melyet az Annecy-i Vízitáció templomának sekrestyéjében eltölthettem szentől-szemből Szalézi Szent Ferenc ereklyéivel. Mily jól esett ez a meghitt közelség! Szinte megfürdött a lelkem ennek a nagy lelkipásztor Szentnek áldott szellemében. Az ereklyék azóta visszakerültek ideiglenes helyükről a főoltár építményébe, de én minden bizonnyal méltóbb helyen vannak, mint a sekrestyében, de én kegyelettel őrzöm ennek a sekrestyei látogatásnak az emlékét. Annecyből magammal hoztam egy hasznos zsebkönyvet. Címe: „*Le prêtre à l'école de Saint François de Sales*“. A könyv névtelen szerzője áldásos munkát végzett, hogy a *Filoteából*, a *Teotímusból*, a *Lelki Beszélgetések Könyvéből*, az *Útmutatóból*, Szentünk gazdag levelezéséből, Chantal Szent Franciska följegyzéseiből összeállította a lelki életnek ezt a könnyen használható iránykönyvét, mely Csepy Pál gondos fordításában most jelent meg a Szalézi Művek kiadásában, Rákospalotán, „*A pap Szalézi Szent Ferenc Iskolájában*“ címen.

Szívesen vállaltam, hogy a *Papi Lelkiség* jelen száma részére Szalézi Szent Ferenc lelkiiségéről írjak. Mi papok az emberek megszentelésének miniszterei vagyunk. Nézzünk hát csak bele mélyen ennek a kiváló lelkipásztor Szentnek az életébe, lelkiiségébe, módszereibe, felhasznált eszközeibe és tanuljunk tőle. Ő azzal kezdte, hogy kijelentette: Ha életembe kerül is, egy napon én leszek a negyedik Szent Ferenc! — Mások megszentelését önmagunk megszentelésén kell kezdenünk.

Kedvet adott ezen tanulmány megírásához az is, hogy Szentünk klasszikus megtestesítője a francia szellemnek és lelkiiségnek. Márpedig a magyar és a francia vérmérséklet, szellemi és lelki ideál — régi igazság ez — igen közel áll egymáshoz. Szalézi Szent Ferenc lelkiisége bátran szolgálhat ideálul a magyar papi lelkiiségnek.

Tanulmányomban Csepy Pál fordítását veszem igénybe, mert egységesség szempontjából ezt találom legelőnyösebbnek. Mondani valómat igyekszem rövidre fogni, de úgy, hogy a címben megadott lényeg el ne sikkadjon. Dolgozatomnak világos beosztást akarok adni, másrészt érzem, hogy veszélyes dolog „skatulyázni“, részleteket kiemelni egy olyan életből, mely a maga egészében nagy csoda. *Rámutatok Szalézi Szent Ferenc lelkiiségének lényeges vonásaira, majd pedig lelkiiségének legjobb eszközeire.*

1. Szalézi Szent Ferenc lelkiiségének lényeges vonásai.

Hősiesen szerette Istent. A szeretet jelei rá gondolni, jót kívánni, vágyódni, egyesülni. Szalézi Szent Ferencnek valóban mindene volt az Isten. Egyszer megkérdezte tőle Chantal Szent Franciska: megtörténik-e, hogy lelke hosszabb ideig nem tekint Isten felé? Mire ő azt felelte: Megtörténik, néha egy negyedóráig! — Ezzel ő már sok rosz-

szat akart magáról mondani szent egyszerűséggel. *Negyedóra volt tehát a leghosszabb idő, amikor lelke nem fordult kifejezetten a jó Isten felé.* A napraforgónak a tapasztalás bizonyosága szerint az a tulajdonsága, hogy bárhová ültetik, tányérjával mindig a nap felé fordul, hogy állandóan szemtől-szembe legyen vele; hasonlóképpen ő is bárhol tartózkodott, lelki szemét állandóan a legfelségebb Szentháromságra szegezte, teljesen felajánlva magát Neki dicsérő áldozatul. Egyszer így nyilatkozik: A lelkem egyre közelebb simul Istenéhez. Olyan édes együtt élnem az én Megváltómmal! Istenem, hová mennék nélküled és hol tudnék megmaradni, ahol Te nem vagy? Ó, szívem Istene! Bármi történjék is velem, add, hogy szeresselek!

Szerinte a papi tökéletesség összefoglalható a *Lelki Útmutatónak* ebben a tanításában: *Egyesülni Istennel, egyesülni a Megváltóval a lelkek megmentésére, megsegítésére és az Egyházért való munkára.* Logikusan és világosan fejti ki, hogy az Istent szerető szívnek minden műve Istennek van szentelve, mert a szív, ha egyszer odaadta magát, hogyan adta volna oda egyúttal mindazt, ami tőle függ? Aki fönn tartás nélkül odaadja a fát, nem adja-e oda egyúttal annak leveleit, virágait és gyümölcseit is? . . . Miután az igaz el van ültetve Isten házában, levelei, virágai és gyümölcsei ott fejlődnek ki és Őfelsége szolgálatára vannak szánva.

Hidd el, írja a *Filoteában*, hogy az Atyához nem vezet más kapu, mint Jézus Krisztus. Lelkünk isteni Jegyese óhajtja, hogy Őt nézzük; és hogy Őt nézhessük, Ő óhajt minket nézni, jól tudván, hogy mi nem tudjuk őt nézni, ha előbb Ő nem néz minket, sem pedig szeretni, ha előbb Ő nem szeret minket. Mi más ez, ha nem a teljes akarati önátadás, amely a szeretett lény minden akarathelyi megnyilvánulásába előre is belenyugszik? Ilyen módon *minden munkája imádság volt, hiszen az Istennel való legbensőbb egyesülés hozta létre.* Ő mondotta, hogy ezen a világon minden műből és munkából imádságot kell csinálni Istennek szeretete és az Ő akarataiban való megnyugvás által. Külső és belső érzékeit összeszedte s valamennyit arra összpontosította, hogy teljesen és tökéletesen Istenben nézzenek mindent. E miatt életszemlélete derűs, hangulata nem rapszódikusan változó, mert „a mi Urunk néz és szerető tekintetével kísér minket és annyival is nagyobb gyöngésséggel szeret minket, amennyivel gyarlóbbnak tart bennünket”.

Hősiesen szerette az embereket. Égett és elégett az emberekért való buzgólkodásban. Mindenesetre másképpen nyilvánult meg ez, mint Asszisi Szent Ferencnél, Árpádházi Szent Erzsébetnél, Borromei Szent Károlynál, Páli Szent Vincénél. A jó Isten tőle a hősiesség felebaráti szeretetnek másféle megnyilvánulásait kívánta. Azt ugyan tudjuk róla is, hogy sokat jótékonykodott, és megkezdte ezt már Sales ősi várkastélyában. A mélységesen vallásos, jámbor szülők korán rászoktatták a kis Ferencet, hogy az alamizsnát ő adja oda a szegényeknek. Mikor Páduában mint egyetemi hallgató súlyos betegségbe esett, úgy rendelkezett, hogy amennyiben ott meghalna, holttestét az orvosnövendékek kapják meg boncolás céljaira. Halálával is hasznára akart lenni embertársainak. De nem célozott meg példák színezni, hogy mily buzgón gyakorolta Szalézi Szent Ferenc az irgalmasság cselekedeteit. Mint

lényeges vonást papi lelkiségéből a hősies felebaráti szeretetnél inkább a máig is párját ritkító *szelidségét, nyájasságát, türelmét, udvariasságát, béketűrését és szerénységét* szeretném kiemelni.

Az emberszeretetben is az Isten-szeretet vezette és mozgatta. Bármilyen kellemetlen dolog érthette őt embertársai részéről, úgy fogadta azt, mint Isten ajándékát és szerette az illetőt, mint Isten ajándékának közvetítőjét. Ezért bármennyire is durván bántak vele, vagy összetorlódtak ügyei, *sohasem lehetett őt bosszúsnak vagy zavartnak látni. Szelfden fogadta a kellemetlenségeket*, mint amelyek Isten kezéből jönnek és nem emberi szempontok szerint ítélte meg őket. Nem azt nézte a dolgokban, amik önmagukban, hanem Azt, Aki küldte őket. Chantal Szent Franciska úgy tesz róla vallomást, mint *Angyali Férfiúról*, aki nem az öntetszését kereste, hanem szeméit az isteni Mester tetszésére függesztve járt, állt, haladt, hátrált a szerint, amint arra Mesterétől indítást kapott. *Az isteni Mester pedig azt akarta, hogy az emberi szíveket mindig szelidségével nyerje meg.* És ő nagyon akart tetszeni az isteni Akaratnak. Fékezte magát, fékezte és megzabolázta hirtelen természetét, indulatait, annyira, hogy aki ismerte, a megtestesült szelidségnek tartotta őt. *Egy kanál mézzel több legyet lehet fogni, mint egy akó ecettel.* A *Teotimusban* azt írja, hogy nagy munkára nem mindig nyílik alkalmunk, a kicsiket azonban mindig kiválóan, vagyis szeretettel végezhetjük. Aki Isten nevében egy pohár vizet ad a szomszéd vándornak: látszólag csekélység amit tesz, de a kedvesség, a szeretet, amely tetteire indítja, olyan kiváló, hogy ezt az egyszerű pohár vizet is az élet, mégpedig az örök élet vizévé változtathatja. *Hősies emberszeretetében tehát az apró-cseprő szeretetgyakorlatoknak állandó, megszakítás nélkül való láncolatát is szeretnők kiemelni.*

Lelki egyszerűsége lelkiségének lényeges vonása. Hű képét adják cselekedetei, élete, tanítása. Szinte élete egyik vezérfonalát képezte alábbi megnyilatkozásának lelki tartalma: *Szeretem a szent elődök és az egyszerű lelkek útját!* — Tégy úgy, írja elragadó egyszerűséggel *Filoteájában*, mint a kisgyermek, aki egyik kezével atyjáéba fogódzik, a másikkal epret vagy szedret szed a sövény mentén. Hasonlóképpen te is, míg egyik kezével a világ dolgait intézed, a másikkal mindig mennyei Atyád kezét fogjad, s időnként fordulj Feléje, hogy lásd kedvére való-e, amivel foglalkozol? Lelki egyszerűsége tehát ugyancsak Isten akaratával való megegyezésből, Isten szeretetéből fakad. Ezért meri tanácsolni: Ne szeressen túlságosan semmit, nagyon kérem erre, még az erényeket sem, mert azokat némelykor éppen azáltal veszítjük el, hogy túlzásba visszük. Nem tudom megérteni-e, amit ezzel mondani akarok; én a vágyaira, buzgalmára gondolok. A rózsának nem sajátos tulajdonsága, hogy fehér legyen, hiszen a pirosak szebbek és illatosabbak; a liliomhoz azonban hozzátartozik a fehérség. *Vagyis legyünk azok, akik vagyunk, és pedig jól legyünk azok*, hogy ily módon dicsőségére váljunk Mesterünknek, aki alkotott minket... Legyünk azok, akiknek Isten akar minket, a fő az, hogy övéi legyünk, nem pedig azok, akik az Ő szándékai ellenére lenni szeretnénk.

Mennyire egyszerű az elmélkedésben! Elsősorban az Istennel szemben kell egyszerűnek lenni, hogy azok lehessünk az emberekkel

szemben. Ne sokat töprengjen azon, írja, hogy Isten az elmélkedés melyik módjában részesíti, hanem kövesse egyszerűen és alázatosan a kegyelmeket... A legjobb elmélkedés az, amikor úgy el vagyunk foglalva Istennel, hogy nem gondolunk sem önmagunkra, sem arra, amit teszünk. Szóval egyszerűen, jószándékkal és minden mesterkedés nélkül arra törekedjünk, hogy Istennel legyünk, Őt szeressük és Vele egyesüljünk. Tanácsolja, hogy a lelki szárazság és meddőség megalázkodásunkra szolgáljon és hogy nyugodjunk bele ebbe az állapotba, még a folytonos szórakozottságba is, nem azért, hogy tápláljuk, hanem, hogy elviseljük, *de az elmélkedésben azért tartsunk ki.*

Királyok és hercegek jelenlétében éppen oly egyszerűen és természetesen viselkedett, mint egyébként s erre azt a magyarázatot adta, hogy azért nem érzi a legcsekélyebb feszélyezettséget sem, mert *ő egy sokkal hatalmasabb Felség jelenlétében él állandóan.* Gyűlölt minden tettetést és megvetette az alakoskodást, a kétszínűséget; a természetességet ellenben mindenfelett szerette. Szívét valóságban a kezében és az ajkán hordta. *Teljes nyíltsággal érintkezett mindenkivel.* Őszintesége valóban a galamb egyszerűségére emlékeztetett. Ki sem fejezhető, milyen nyílt, becsületos, bensőséges, őszinte és egyszerű volt a szeretete. Chantal Szent Franciska mondja: *Ez a szentéletű püspök egyike volt a világ legudvariasabb embereinek.* Elve volt elviselni felebarátját a legvégső határig. Ugyanezt tanította híveinek is. Azt mondotta, hogy abban az esetben, mikor az igazságosság és jog megköveteli, hogy ellenkezzünk felebarátunkkal, akkor is csak arra törekedjünk és pontosan csak annyit mondjunk, egy szóval se többet, amennyit a szóbanforgó tárgy megkíván. Az embereknek türelemmel kell lenniök egymás iránt és a legderekabbak azok, akik legjobban elviselik mások tökéletlenségeit. Sohasem neheztelt. Nem kívánt megtorlást az ellene elkövetett igazságtalanságokért. Ez felebaráti szeretetét, de lelki egyszerűségét is bizonyítja. *Nem engedte, hogy életében a magasabbik Én fölött a szenvedélyfűtötte természet uralomra jusson.*

Ha Szentünknek lelki egyszerűségét mármost összegezni óhajtjuk, akkor újból az ő szavaihoz kell folyamodnunk: *Ne kívánjunk mások lenni, mint amik vagyunk, de annál erősebben kívánjunk jól azok lenni, akik vagyunk.* Higgycs el nekem, írja egyik levelében, hogy ez a lelki magatartásnak legdöntőbb és legkevésbé megértett követelménye. Kiki a saját ízlése szerint szeret; kevesen szeretnek kötelességük és a mi Urunk ízlése szerint. *Mi haszna, ha idegenben építünk kastélyokat, mikor idehaza kell laknunk?* Ez az én régi elvem, amit ön bizonyára megért.

Lángoló buzgósággal tevékenykedik. Erre példájával, szóval, írással tanítást ad mindenkinek. *A papok sohasem legyenek tétlenek, hanem mindig foglalkozzanak valami hasznos testi vagy szellemi munkával.* Különösen szorgalmazza a papoknál a tanulást. Azt tartja, hogy a tudatlanság és rosszaság között nincs nagy különbség, jóllehet a tudatlanságtól jobban kell félni, ha meggondoljuk, hogy az nemcsak önmagunknak árt, hanem a papi állapot megvetésére vezet. Nem szabad megelégedni a breviárium elmondásával a nélkül, hogy tudósabbakká igyekeznénk lenni. De bármilyen nagy legyen is a tudomány,

szeretet és alázatosság nélkül veszélyes. Ó, de még mennyivel veszélyesebb akkor, ha kicsiny és dőlyfös. Jól tudta, hogy aki oktatni és erényekre tanítani akarja a lelkeket, annak már magának kellett gyakorolni, amit tanítani kíván. Mint egy óriási egyházmegyének a főpásztora, rengeteg elfoglaltsággal volt terhelve nap-nap után. Valóban apostoli buzgósággal és fáradhatatlan igehirdetéssel egymaga mintegy 70,000 helvét hitvallású lakost térít vissza az Anyaszentegyházba. *Ajtaja mindenki előtt nyitva volt. Levelekre maga szokott válaszolni. Sokat kellett utaznia. Társadalmi kötelezettségek kötötték le. És mégis maga volt a megtestesült nyugalom.* Soha senki sem láthatta őt izgatottan. *A hajszolóító sietséget helytelenítette, mert ebben találta forrását, eredetét a legtöbb nyugtalanságnak, meggondolatlan elhamarkodásnak, szórakozottságnak és tévedésnek. Ő mindig jól akarta végezni, amit tett. Ehhez pedig figyelem szükséges.* Ezért szokásává vált, hogy sohasem sietett, nyugodtan végezte egyik dolgát a másik után és minden munkájába belevitte jószándékát, igyekezetét és hosszú évek során szerzett tapasztalatait a lelki életben. Minden munkája tökéletes remekmű volt, olvassuk életrajzában. — Mielőtt szeretbe léptem volna, — írja az egyik vizitációs nővér — egy napon így szóltam hozzá: Úgy félek attól a sok mindenféle ügytől, amit még le kell bonyolítanom. Mire ő így felelt: Leányom, tegyen úgy, mint én. Milánói utazásom előtt állok s igen sok dolgom és több mint ötven válaszra váró levelem van. Ha mindezt sürgősen akarnám elintézni, elveszíteném a fejemet. *De én nem akarok hajszolóítani, sem pedig belezavarodni ebbe a sok dologba.* Azért, látja, ma szépen, nyugodtan elvégzem, amit tudok. Éjjel azután válaszolok annyi levélre, amennyire csak tudok, majd ugyanígy folytatom holnap, és mindaddig, míg be nem fejeztem a reám váró munkát a nélkül, hogy e miatt nyugtalankodnék. Tegyen szintén így, leányom, mert *az idő a miénk.* Ugyanezen a napon fogadóterme tömve volt emberekkel, akik azért jöttek, hogy elbúcsúzzanak tőle. Csodálatos munkakészsége és munkabírása mellett lelki nyugalma, kiegyensúlyozottsága, egyszerűsége annyira szembeűnő volt egy-egy dolog elintézésénél, mintha az lett volna egész napjának egyedűli teendője.

Úgy találom, hogy Szalézi Szent Ferenc lelkiiségének vonásai között ez a páratlan, józan munkakészség az egyik legrokonszenvesebb vonás, amit jól meg kell fontolnunk. *A kötelesség mindeneűl!* Azután sorjában a többi! Úgy tűnik fel, hogy ezt ma, sajnós, mintha még a jobb lelkiűtűek is elfelejtenék. Lázás tevékenységgel minden-nel foglalkoznak. Vállalkoznak olyan feladatok elvégzésére, melyek éppenséggel nem tartoznak rájuk. Agyonhajszolják magukat. Mindenűtt található, csak éppen a hivatásteljesítés terepén nem, és csak ritkán csurran-cseppen idejük arra, hogy azzal is foglalkozzanak, ami elsűdleges kötelességűk. Ezek az egyszerre öt országűton szaladgáló buzgółkódók egészen lejáratják a lángbuzgalmű jelzűt, úgyhogy az ember már csak félve meri kiejteni dicsűretképen. Mennyire más volt Szalézi Szent Ferenc lángbuzgalma! Ő a lelki élet szakembere akart lenni, hiszen a lelkek főpásztora volt. Egyéb műkedvelű foglalkozások őt nem érdekelték. Állapotbeli kötelességűnek ismerte el, hogy lelki

életet éljen, hogy lelki életre tanítsa és az örök üdvösségre vezesse egy nagy egyházmegye híveit. Ennek szentelte idejét, erejét és mi, akik évszázadok távlatából tekintünk alakjára és művére, tudjuk, hogy nem hiába.

II. Szalézi Szent Ferenc lelkiiségének legiőbb eszközei.

Hősies istenszeretetével kapcsolatosan alkalmas eszközökre bizony nehéz rámutatni. Másrészt igen könnyű. Attól függ, hogy túlságosan részletezni kívánom-e vagy megelégszem-e az egész életét átható és átütőerejű néhány eszköz megnevezésével. Ő akart. Akart Istennek tetszeni. Láttuk, hogy mindenáron szent akart lenni. Mint fiatalember mondotta: Érzem, hogy Isten arra biztat, hogy szenteljem magamat egészen és necsak félig az Ő szolgálatára. Ezt akarta egész életén keresztül. Önmagától elszakítva teljesen Istenbe akart átalakulni. Amikor püspökké szenteltek, írja, Isten elvett önmagamtól és saját tulajdonává tett, hogy azután odaadjon a népnek. Így történik, hogy önmagunktól elszakítva átalakuljunk Beléje, az Ő szent szeretetének tökéletességében. Vessük Istenbe lelkünket nemcsak reggel, hanem valahányszor észrevevesszük, hogy önmagunkat keressük... Necsak reggel, a fölkeléskor, hanem a napnak minden órájában mondjuk: hiszem, hogy él az én Megváltóm, hogy itt van velem megvilágításomra, megsegítemre, megszentelésemre, és hogy megszentelje a reám bízott lelkeket. P. Plus S. J. kifejti az Isten mibennünk és az Isten a mi testvéreinkben c. könyveiben, hogy az Isten jelenlétére való gondolás a hősies istenszeretetnek és a lelki tökéletesedésnek a legbiztosabb eszköze. Isten jelenlétében élni le az életet! Ezt ajánlja nekünk a Filoteában Szalézi Szent Ferenc! Vessük bele magunkat az Istenbe! — Irányítsd elméd, szíved gyakran Istenre. Lelkednek rövid és élénk szárnyalásai által. Csodáld meg tökéletességeit. Imádd isteni Fölségét. Napjában ezerszer is ajánld fel Neki lelkedet. Magasztald végtelen jóságát... Fogd meg a kezét, mint ahogy a gyenge gyermek fogja atyja kezét. És kérd, hogy legyen a vezetőd... Így keletkeznek a fohászok, a röpimák... E bizalmas érintkezés Istennel azt eredményezi, hogy az isteni tökéletességek képe és hasonlatossága lassanként rányomódik lelkünkre. Ez a gyakorlat nem nehéz s össze is fér napi foglalkozásainkkal, mert csak pillanatnyi figyelem kell hozzá... Ajánljuk életünket napjában százszor és ezerszer az isteni Szeretetnek a röpimák gyakorlata, a szív felemelkedése és a lelki magány által. Úgy érezzük, hogy a Filoteában még igen sok bölcs gyakorlati eszközre mutat rá Szent Ferenc, de a summájuk benne van az idézett utolsó mondatban.

Kitűnő eszköz a lélek Istenhez való emelkedésében az elmélkedés. Szalézi Szent Ferenc ennek az egyszerű módját ajánlja, de azt is mondja, hogy általánosságban a kezdők törekedjenek elmélkedésükben azt a módszert követni, ami legbiztosabban életük megújítására és erkölcsaik megjavítására vezeti őket; ez a módszer pedig nem más, mint hogy a mi Urunk életéről és haláláról elmélkedjünk. Szalézi Szent Ferenc lelkiiségében nagy szerepe van a szívnek, az érzelemnek. Írásaiiban is. Ez egyeseket, különösen az elmélkedéssel kapcsolatosan meg-

téveszthet. A lelki élet ujoncai, azért mert egyszer-kétszer édes érzelemhullám borította el őket az elmélkedési órában, hajlamosak arra, hogy egyszerűen fölmentsék magukat minden elmélkedési előkészület alól, mert hiszen úgyszólván jól megy. Szalézi Szent Ferenc erre is kitér, mikor ezt írja: *Arra hagyatkozni, hogy véletlenül, minden előkészület nélkül, mindig találkozunk az Úr Jézussal, nem hinném, hogy nekünk való lenne*, miután még csak ujoncok vagyunk. Ajánlja azonban azt is, hogy ha az elmélkedésben eljutottunk az Úr Jézussal való benső, érzelmes kollokviumhoz, ennek csak örülni tudjunk, még akkor is, ha az elmélkedési módszer néhány lépcsőjét még nem jártuk meg. Aki e miatt megijed, olyan, mint az utas, aki egyszerre csak ott találja magát, ahová igyekezett s visszafordul, mert nem a számára kijelölt úton jutott oda. A fontos végeredményben az, hogy lelkünk a jó Istenhez felemelkedjék.

A szentmise, a legméltóságosabb Oltáriszentség kultusza természetesen leghathatósabb egyéni eszköze volt hősiesség istenszeretetének. Ez az isteni Szentség volt az éltető ereje. Évekkel ezelőtt mondotta nekem, találjuk Chantal Szent Franciska feljegyzéseiben, hogy amint odaáll az oltár elé, megszabadul minden szórakozottságtól. Mindennap misézett. Napját a legméltóságosabb Oltáriszentség előtt akarta befejezni. Istenem, milyen boldogság lesz számomra, írja egyszer valakinek, csendesesen befejezni a napot Üdvözítőnk mellett. Mondotta, hogyha már oly nagy tisztelettel viseltetünk a szentek iránt, mit kell akkor tennünk ennek az isteni Szentségnek a tiszteletére, mely az ereklyék Ereklyéje.

Tisztelte és nagyon szerette a Boldogságos Szűz Máriát. — Szentgyónásait minden második vagy harmadik napon végezte. — Igen szerette a Bibliát, aminek térden állva való imádkozását ajánlja. Szereti a breviáriumot, a szentatyákat, különösen Szent Jeromos gyönyörű latinsággal írt leveleit. — Ajánlja a lelki magányt, a lelkigyakorlatokat. Annak, aki igazán gondját viseli lelkének, naponta kétszer (reggel és este) fel kell emelnie szívét Istenhez bizonyos áhítatgyakorlatokkal... Végezetül pedig legalább évente egyszer szét kell szednie és apróra megvizsgálnia minden részecskéjét (mint az óránál szokták), vagyis érzelmeit és szenvedélyeit, hogy kijavíthassa a benne található hibákat. (Filotea.)

Legfőbb eszközei tehát Isten hősiesség szeretetében: naponta többször, tudatosan Istenre gondolni szeretettel, az elmélkedés, a legméltóságosabb oltáriszentségi Áldozat kultusza, a Boldogságos Szűz Mária és a szentek tisztelete, a Biblia, lelki olvasmányok, a szentgyónás, lelkiismeretvizsgálás, lelkigyakorlat.

Szalézi Szent Ferenc hősiesség emberszeretetének a legbiztosabb eszköze a hősiesség istenszeretete volt. Istent szerette az emberekben. Jézusnak engedelmeskedett, amikor azokat is szerette, akiknek a természetete egyáltalában nem volt szeretetreméltó. A felebaráti szeretet gyakorlásában nagy segítségére volt Szentünknek a gondos szülői nevelés, az a gyengéd és finom katolikus főúri légkör, mely a családi otthont betöltötte.

Az állandó önellenőrzés és önmérséklés egész életén keresztül elkísérte. Mindennap és minden órában — mondotta — kezünk ügyében kell tartanunk a kést, hogy levágjuk, lenyessük a sok haszontalanságot, amely körülötte szívünket, ami éppen úgy folytonos gyomlálásra és tisztogatásra szorul, mint a föld; és el kell határoznunk, hogy százszor inkább meghalunk, semhogy Istent tudatosan megbántuk. Azt sem szükséges kérnünk, hogy megszabadíttassunk tökéletlenségeinktől, hacsak nem azért, mert azok visszatetszhetnének Istennek; számunkra ugyanis arra jók, hogy alázatosságban és megadásban tartanak. Éppen ebben a mélységes alázatosságban látjuk Szalézi Szent Ferenc hősiés felebaráti szeretetének egyik legtermészetfölöttibb és mégis legtermészetesebb eszközét. Nagyon alázatos, nagyon kicsiny volt Istennel szemben és ezért tudott alázatos lenni embertársaival szemben is. Állandóan az Úr Jézus példája lebegett szemei előtt: hogyan tett Ő? Mindenkiel jót tett, a bűnösökhöz irgalmas volt, senkit sem utasított el magától, mindenkit meghallgatott. Ő is ezt a példát igyekezett követni. Szolgáinak meghagyta, hogy soha senkit se utasítsanak el, aki vele kíván beszélni. — Egyformán szíves és barátságos arccal fogadott mindenkit és nem utasított el senkit, bármi rendű ember volt is. Nyájas volt, de a nőies puhaságnak nyoma sem volt benne.

Mindez lelki egyszerűségének is kitűnő eszköze volt. Az a veszedelmes kettősség, mely siralmas lelki megosztottságot és diszharmoniót idéz elő a lélekben, amit pl. a magán uralkodni nem tudó, de egyébként könnyen érzékenyülő, érzéki, de gyöngéd, egyszerű igényű, de semmivel sem törődő típusoknál lehet tapasztalni, nem volt meg benne. Uralkodni tudott magán és azért szeretetreméltó, egyszerű, szelíd, türelmes és udvarias tudott lenni. Gyermek akart lenni, aki Isten kezét fogva mindenben megnyugszik, mert tudja, hogy az Atya csak javát akarja. Lelki egyszerűsége ebben nagyon hasonlít Lisieuxi Szent Teréz egyszerűségéhez. Gyermeknek lenni Isten kezében! Annak lenni, ami Isten akarata velem! Mindig Istennek, a legnagyobb Úrnak a jelenlétében lenni! Akkor semmiféle földi nagyság, rendkívüli esemény nem hozhat zavarba, nem zökkenthet ki egyszerűségemből, természetességemből, hiszen hozzászoktam a legnagyobb Úrhoz. Ime, ezek a megfontolások és elvek Szalézi Szent Ferenc lelki egyszerűségének eszközei. Hozzáfűzzük még azt a kijelentését, amit már idéztünk: Mi haszna, ha idegenben építünk kastélyokat, mikor idehaza kell lagnunk? Vagyis: ne áhítozzunk másnak a természetét után, hanem becsüljük meg a saját természetünket, ami rossz, azt nyesegezzük le belőle, a jót pedig tökéletesítsük. A lelki egyszerűség elve, hogy jól igyekezzünk azok lenni, akiknek Isten teremtett és szánt minket.

És lángbuzgalmát ugyan mi táplálta, ha nem újra meg újra az Isten és az emberek szeretete? Istennek kegyelme és a saját jóakarata? Ezen jóakarata a szolgálatában állott egy előre megállapított napi-rend, majd püspöki szabályzat. A főbb pontokhoz, a négy órai felkeléshez, az egy órás elmélkedéshez, tanuláshoz, a kilenc órás szentmiséhez, a vacsora utáni egy órás lelki olvasmányhoz, a tíz órás közös esti imához, melyet a házanépével tartott, keményen ragaszkodott. Ez igen hathatós eszköz volt abban, hogy idejét jól kihasználja, sokat

imádkozzék, dolgozzék és apostolkodjon. Vegyük hozzá még azt az eszközt, amelyet Szentünk rendszeresen és igen eredményesen igénybe vett, amely eszköz nélkül, tekintettel az emberi gyarlóságra, lendülettel, áldozatosan, kitartóan dolgozni, apostolkodni majdnem lehetetlen. Erről így beszél: *Szükséges, hogy időnként átengedjük lelkünket és testünket valamiféle szórakozásnak.* Szent János evangélistáról beszéli Kasszián, hogy egy vadász úgy találta, amint éppen egy sólymot tartott a kezén és azzal játszadozott. A vadász megkérdezte, hogy miképpen töltheti ily kiváló ember ilyen alacsony és haszontalan dologgal idejét? Mire Szent János a következő kérdéssel felelt: Miért nem tartod újadat mindig kifeszítve? — Azért, felelte a vadász, mert félek, hogy ha mindig meggörcsöltten hagyom, elveszti erejét és nem feszül meg, amikor majd szükség lesz rá. — Ne csodálkozzál tehát, válaszolt erre az apostol, ha időnként én is engedek a szigorúságból és elszórakozom, hogy azután annál élénkebb lélekkel szentelhessem magam a szemlélődésnek. — Nagy hiba, ha valaki olyan szigorú, követelő, hogy sem önmagának, sem másnak nem enged meg semmiféle szórakozást, pihenést. Szalézi Szent Ferenc, mint minden jó nevelő, szükségesnek tartotta a pihenést, a kikapcsolódást, változatosságot, szórakozást éppen a több munka, a rugalmasság, a lelkesedés, apostoli tűz és erő érdekében. Ez egyben a papnál olyan fontos józan nyugalomnak, kiegyensúlyozottnak is az előfeltétele. Hiszen sokszor azért oly ingerültek, „idegesek” az emberek, mert megtagadják maguktól a szükséges pihenést, kikapcsolódást, ami lehet egy jó kirándulás, egy könnyű könyv elolvasása, egy baráti beszélgetés vagy néhány óras teljes magány stb.

*

Csak nézzünk bele mélyen Szalézi Szent Ferencnek a lelkeségébe és tanuljunk meg tőle isten- és emberszeretetet, lelki egyszerűséget és buzgó kötelességteljesítést. Az ő élete, példája, tanítása mindig időszzerű. A *Filotea* nem megy ki a divatból, mint a *Krisztus követése* sem. Minél jobban vágyódik az emberiség a jog, az igazság, a szeretet, a jószág után, annál világosabban, ékesszólóbban kell nekünk papoknak rámutatnunk Krisztusra, az emberiség egyedüli Megmentőjére és a jobb jövő Biztosítékára. De hogyan mutassunk rá, hogyan hirdessük az Ő evangéliumát, ha nem ragyogjuk, ha nem éljük azt? *Szalézi Szent Ferencnek, ennek a mindig időszzerű nagy lelkipásztor Szentnek a lelkesége, emberi példája megtanít bennünket arra, hogy miképpen lehetünk Alter-Christusok, miképpen élhetjük az evangéliumot úgy, hogy híveinknek, embertársainknak állandóan Jézust mutassuk, az Utat, az Igazságot és az Életet, amit járjanak, amiből töltekezzenek, amit éljenek.* Ha papi lelkeségünkkel ennek a papi feladatnak megfelelünk, akkor mi is, híveink is az életszentségnek legbiztosabb útját járjuk. Legyen ebben Pátrónusunk Szalézi Szent Ferenc!

Szombathely.

Dr. Kozma Ferenc

Szent papok példája.

1. Az embernek véletlenül kezébe akad — ha ugyan beszélhetünk véletlenekről — talán könyvtárkutatás közben: egy röpirat, folyóirat, fűzött könyv, mely eddig elkerülte figyelmét. Lapozgat benne; egyszeriben aztán egy-két sor megfogja, talán feleletet ad, lendületet, életre, lángragyújtja szunnyadó, elkényszeredett lelkét, erőit, ambícióit. Fölfelé! Ismét világosságot, erőt, lehetőséget érez magában, a kegyelem segítségét...

„Le Père Cormier” — például; kis, kegyeletes megemlékezés az 1916-ban szentség hírében elhunyt dominikánus generálisról. Egy idézet üti meg először szememet: „Je suis pénétré de la nécessité de me donner à Dieu seul.” „Mélyen áthat a kényszerűség, hogy egészen átadjam magamat Istennek.” Milyen szavak! Mint éles nyíl, hatolnak be a lélekbe, fölébresztvén ott a nagy biztatást: add át magad, de egészen, végre egészen! és Istennek: *egyedül* Istennek! Szent sürgetés ez, melytől úgy sem szabadulhatsz, még ha ei is holnapozod, altatod... Tovább olvasom: a fiatal szerzetes nagybeteg lesz, csak vigasztalásul teheti le fogadalmait, de életéhez nem sok reményt fűznek. Mégis felépül, hosszú kort ér meg s rendkívüli tevékenységet fejt ki — mindig nyugodt, de állandó, sokoldalú, mindenre figyelmes aktivitást — mint gyóntató, mint négy zárdának alapítója, mint rendfőnök, a rendi szellem és törvények felélesztője. Egyszersmind: „Isten embere volt ez az ember. Hallgatagnak tűnt fel. Úgy látszott, mintha nem volna jelen a látható dolgok világában. Feje és szeme lesütve. Szereti a hosszú szemlélődéseket az Oltáriszentség előtt. A zsolozsma, a szent énekek és ceremóniák az ő gyönyörűsége. Ha rózsafűzérét morzsolja, azt mondanád, hogy ebben akar örökké megpihenni és nincs gondja semmi más. Miséje az örökkévalóság egy aktusa. Jelenlétében szégyeli magát az ember, annyira fölemelő ennek a léleknek magasztossága. Békét lehel, összeszedettséget, Istennel való egyesülést. Már külseje, gesztusai is prédikálnak; fénylő homloka, vonásai áttetszőek. Hosszú imái, hallgatásai vannak...”

Ah, milyen hirtelen, váratlan támadás! Milyen indítások! Hát így kell imádkoznom, adorálnom, a természetfölötti világba belemerülnöm; s ily nyugodtan, szívósan cselekednem... szinte megfrissül az ember egy szent, papi lélek érintésére.

Akinek szerencséje volt személyesen is hasonló papi lelket ismerni — s ugyan melyikünknek nem lett volna legalább egy-két alkalommal — még sokkal erősebben tapasztalhatta ezt a delejes hatást. Magam beszéltem olyan misszionáriussal, aki lelki életét, hivatását P. Matéo, a nagy Jézus Szíve-apostol egyetlen prédikációjának köszönhette. Akkoriban ugyanis a páter Őszentségének, XI. Pius pápának meghagyásából Olaszország mindenegyes szemináriumában lelki gyakorlatot, vagy legalább is egy-két konferenciát adott. Az illető még az emlékek hatása alatt mesélte, hogy a szentéletű pap milyen közvetlen, rögtönzött beszédet tartott: „P. Matéo bolond: ezt mondta valaki nekem tegnap. Ah, mennyire tetszik ez nekem! Mennyire meg vagyok elégedve! P. Matéo bolond! Milyen szép ez, s mennyire igaz!

Hát az vagyok: *Jézus bolondja!* Nem is akarok más lenni!" — körülbelül ebből állt az egész prédikáció; de gyujtott, magvakat hintett, fejlesztett, sorsokat jelölt ki, meggyőzött . . .

P. Szinek Izidor, a bencésből lett lazarista, aki szegénységével és nagy emberszeretetével oly szép emléket hagyott maga után, halálos ágyán feküdt valamelyik kórházban. Ekkor egy súlyos beteg odakúszik hozzá, — nem lett volna szabad ágyát elhagynia — nagynehezen megcsókolja kihűlt kezét és elstutogja: igazi pap volt, megtérítette a lelket . . .

Micsoda erő van a szent papban! Térítő, bontakoztató, előbbre segítő! Hát nem ezt várja tőle a nép, a hívek? Talán tudományt, kellemes modort, szavakat? Azt is: de elsősorban *segítséget, erőt!*

2. „Ime, az életszentségnek legpontosabb meghatározása: *Jézussá lenni!*” „Mi az apostol? — *Kehely*, drága vagy szegényes, de színültig telve Jézussal, mely túlcorduló tartalmát a lelkekre árasztja.” (P. Matéo.)

Innen tehát a szent pap ereje. Nem más az, mint Jézus ereje, s úgy működik, mint Jézus, olyan hatása van, mint Jézusnak. A szent papnak élete is, mint Mesteréé: felszabadítás, megváltás, örök és időbeli felsegítés.

Minden létező kifejlődni, kibontakozni akar, s így az egész világfolyamat nem egyéb, mint nagy felszabadulási folyamat. Minden állag öntudatlanul vágyódik azon állag után, mely mindennemű változás első kiindulópontja. *Létezni annyi, mint vágyódni a végső felszabadító után.* Ami után vágyódunk, azt *szeretjük*, s ennyiben — Dante szavai szerint — valóban a szeretet mozgatja a világot: szeretet a legfelsőbb Lény iránt, aki felé mindenek törekszenek . . . Ez az első indítás *szüntelenül* történik, s az Abszolútumnak ez a szüntelen behatása a létezők összességére, vagyis a világra, táplálja, mintegy élteti annak valamennyi változását. (Pauler Á.: Bevezetés a filozófiába.)

Mennyivel inkább a kegyelmi rendben, a megváltásban!

A pap igazi corredemptor, társmegváltó. Folytatása az egy, örök Krisztusnak. Igazi „azonosult élet”.

A szentség életteljes példái azonban nem ferdített, félszeg Krisztus-képet adnak, hanem *hiteleset*, olyat, aminő volt valóban: kedveset, hozzáférhető, aki mindig kész segíteni, mindig kész megbocsátani. Ezért olyan jótevő a szent ember közelléte: nem nyomasztó, hanem felszabadító. Nem taszít, nem titkolódik: Vos autem dixi amicos. Mindazt kijelenti barátainak, amit Atyjától hallott. Tökéletesen úr minden mozdulata fölött, de azért eszik és iszik, mint bárki más.

A Krisztus-arc. Ő fénylik föl pillanatra szent papok életében, szegényesen vagy gazdagon. A legbiztosabb lelki tükör, Szolovjeff szerint: vajjon megtenné-e Krisztus azt, amit tenni akarok? Vajjon helyeselné azt? Vajjon megáldja-e? Minden egyénnek, minden társadalmi tényezőnek ezt a zsinórmértéket kellene követnie, s akkor lehetetlen volna az eltévelyedés. Eddig csak a szentek valósították meg ezt a kívánalmat hiánytalanul.

Míthogy a szentek közül is par excellence a *papok* folytatói és

segítői Jézus, az örök Jóság folytonos munkásságának: a felszabadításnak és megváltásnak, azért az életükkel való foglalkozás — életrajzaik állandó forgatása, meditálása, méginkább természetesen személyes hatásuk — ugyanazt eredményezi az egyesek lelkében, mint amit az örök Jóság szokott létrehozni, hogy t. i. kiemel és fölemel. Ismét Pauler szavait idéztük.

3. *Kiemel.* Mikor egyszer Salernóban népmisszió folyt, már az utolsó napokon, egy férfi sehogy sem akart meggyónni. Azt hiszem, mindenütt akad ilyen „kivert ember”. Lemondtak róla; hanem annál csodálatosabb volt, hogy hirtelenében utat vág magának a templomi tömeg között, odafurakodik valamely gyóntatószékhez és zokogva veti magát a pap lábaihoz. Később megkérdezték, mi okozta pálfordulását? „Véletlenül megpillantottam — felelte — Alfonz atyát (Liguori Szent Alfonzról van szó), amint oly békésen, összeszedetten jön a templom felé és mondja breviáriumát. Ekkor oly heves gyűlölet fogott el hirtelen bűneim ellen, hogy elemi erő kényszerített a megtérésre.”

Nemcsak a halálos bűnben lévő, hanem a „megakadt” lelket is — les ámes attardées — továbbsegíti egy-egy sugár a szent papok életéből. Ezért a lelki fejlődésnek egyik leghatalmasabb segítőtje szenttel való érintkezés. Ismeretes Néri Szent Fülöp eljárása, midőn következetes: és aztán? kérdéssel tanítványának lelkét magasabb cél felé: szent hivatásba segítette. Vianney Szent János egyetlen üzenete elég volt, hogy egy halálfélelemben vergődő lelket megnyugtasson és előkészítsen; mindössze ebből állott: „A világban nincs semmi kívánatos.” Igazi kiemelési művelet volt. Milyen könnyű lerázni bilincseinket szentek hatására! Néri Szent Fülöp ajánlotta is e fohászimát: „Jézusom, ha magadnak akarsz, tépd szét bilincsemet!” A fejlődés, a továbbjutás előkészítése ez, rózsafüzér-módra ismételve.

Legtöbbször öntudatlan akadályunk a teljes önátadásban: helytelen fogalmunk a papi életszentségről. Félünk rálépni erre az útra, s ez a félelem megbénít. Pedig azt mondja P. Matéo, a szentség a boldogság, az egyedüli szerencse; az, amit keresünk mindnyájan, de másutt. Ezért hangsúlyozzák szentjeink folytonosan a szent vidámságot. Don Bosco meglegyinté kis tanítványainak arcát, ha komorak, kedvetlenek voltak: „Légy vidám!” P. Foucauld is jól ért a tuaregekkel való bánásmóddhoz: „mutogatja nekik rossz fogait”, folyton nevet. Szalézi Szent Ferenc megrója — de nagyon finoman — azt a vendéglátó papot, aki nem hajlandó vállalt bójtölését megszakítani és bőségesebb asztallal várni a meghívottakat. Ne feledjük, az életszentség nem görcsös ragaszkodás bizonyos keretekhez, hanem *Jézussá levés*; ez pedig minden mértékletesség és áldozatosság mellett nagyvonalúságot, irgalmas jó szívet jelent.

Erőtlen szárnycsapásra kapatja Szilvesztert, a kapzsi papot Szent Ferenc teljes szegénysége, pénzének bőkezű kiosztogatása; gondolkozni kezd, követi a Szentet, maga is azzá lesz. Keresztes Szent János is azt mondja: tulajdonképen sokkal több élvezetet talál a teremtményekben az az ember, aki nem ragaszkodik hozzájuk; nem birtokolván valami *részlegest*, tudja élvezni az *egészet*, — Isten teremtett világát — és pedig tisztán, érdektelenül.

Az életszentség nem más, mint pontos köteleességteljesítés. Gyakran elfeledkezünk az *age quod agis* elvéről. Mikor Boldog Claret szenttéavatási pörében megkérdezték szomszédját, mit tudna mondani erről a papról, ez azt felelte: „Nem sokat, mert igen visszavonult életet élt; de azt láttam, hogy este, visszajövén apostoli útjairól, *igen jól zárta be a kapuját.*”

És milyen finoman, zajtalanul hatnak ezek az ellenállhatatlan tanítások! Nem tanítanak, hanem csak adják magukat. Néri Szent Fülöpről írja Newman, hogy — Savonarola lángostoraival ellentétben, aki látszólag nagy, valójában pedig csak kérészéletű hatást tudott felmutatni — lassan átformálta Rómát a maga közvetlen módszerével: egyesek megszólításával, sétákkal, beszélgetésekkel. Szerényen élt, olyan volt, mint „magános fűszál a szomjas földben”, „arca el volt rejtve és nem ismerték őt”, mint nagy Mesterét. Sokat imádkozott a katakombákban. Onmagát tökéletesen megvetette: „Nagy a te oldal-sebed, Jézusom, de ha nem tartasz erős kézzel, én még megnagyítom azt.” Kedves volt, „szent volt harlekinruhában” — senki sem tudott végül ellenállni lelke hatalmának.

Most nemrégiben írt Mécs László egy súlyosan szívbeteg papról, aki mint afféle „negatív ember”, nemigen vehette ki részét a pasztorációból, mégis óriási hatással volt a hívekre. „Szenvedő, derűs ember. Csont és bőr. Gyönyörűen orgonál. Valahogy mintha jobba válnék, aki szóbaáll vele.” Másvallásúak is fölkeresik, mert valósággal élet-szükséglet számukra, hogy hetenként legalább egyszer beszélgessenek vele.

4. *Fölemel.* Egészen magához szorít az isteni Jóság. Lehet-e fogalmunk arról, milyen magaslatok, milyen tapasztalatok a szentekéi? Azért bajos még elhinnünk is, hogy léteznek-e egyáltalában. Pedig Jézus megmondotta egyszer valamelyik bizalmasának: — sr. Marianna vom hlst. Dreifaltigkeit — „Én az emberi lelket olyan tisztává tehetem, mintha angyal volna.” S nemde a Boldogságos Szűzanya messze az angyalok fölött van, s egy Kis Szent Terézt ott fogunk találni a szeráfok között?

A szent papok *nem magukhoz* vonják a lelkeket, hanem Jézushoz röpitik. Példájukkal erőt adnak, hogy az utolsó evezőcsapásokat is megtegyük, vagyis legyőzzük a természet végső, legelrejtettebb ellenállásait. S akkor szabad az út, Jézus nem szab határt...

Vianney Szent János elmondja módszerét, hogyan őrzi meg a kegyelmet lelkében hihetetlen arányú munkássága közepette is. „Igyekszem reggel, szentmisémben erősen, igen erősen egyesülni Jézussal, — s erre az egyesülésre gyakran visszatérek napközben, ha röviden is, gondolatban.” Egyszerű — de mily jótévő gondolat nekünk, agyonhajszolt pap-munkásoknak! Kitartó imádság nélkül nem remélhetünk lelki haladást. Annak mindig állandóbbnak, egyszerűbbnek kell lennie. P. Pro Mihály S. J. nagyarányú, veszélyes és titkos pasztorációt végzett Mexikóban. Több lelkigyakorlat párhuzamosan, egy nap folyamán... Hát honnan bírja? Honnan vesz anyagot? Sohasem készülhet... „Hát kérem, — mosolyogja szerényen — hiszen mindig Isten jelenlétében jár az ember...”

A lelki torkosság, képzelet- és érzelem-vallásosság kísértése ellen: Keresztes Szent János az ilyen „mély lelki életű” jelöltjét bezárja cellájába, vele adja a Miatyánknak papírlapra írt szövegét, meg egy puntérót, vagyis olyan pálcikát, amilyennel a kis elemista sillabizálja a betűket. Nemsokára könnyek közt, nagy lelki vigasztalásban találja a meggyógyult fiatalembert.

„Isten és az isteni dolgok szemlélete annyira célja a papságnak, hogy teljesen hiába viseli a pap a pap nevet, ha nincs egészen Istennel elfoglalva” — idézi M. A. de Geuser valamelyik görög egyházatya nézetét.

Ismeretes Szent Terézia éles meglátása, mely szerint az élet-szentségre törekvő, legszebb reményekkel kecsegtető pálya legtöbbször a becsületkérdésnél akad meg. Kényesek vagyunk rá, *látszani* is akarunk valaminek, nemcsak lenni; elismerést várunk. Ilyenkor üdítő dolog szemlélni egy Suso Henriket, akit apasággal vádol meg egy romlott leány, s karjába nyomja csecsemőjét. Mit tesz a Szent? Dúdolni kezd, s ringatja kedvesen a síró csöppséget. Könnyen teheti, mert mellére késsel véste be Jézus szent Nevét; Domine Deus, auxiliator meus, *ideo non sum confusus*. Vagy Majella Gellért, akit ugyancsak ilyesmivel vádolnak, s három évi súlyos börtönt kap, de még csak szót sem szól védelmére. Mikor kiderül ártatlansága, még tetejébe meg is szidják, miért nem mentegette magát. Hja, hol vagyunk mi ettől a függetlenségtől...

Kényelembe merült papokról ír Kaszap István, akik nem szívesen foglalkoznak híveikkel — de nekünk egy Hieronymo Szent Ferencre kell gondolnunk, aki késő öregségében is csak róttá tovább Nápoly utcáit, prédikált az utcasarkokon, csoportokban vezette áldozni a férfiakat, rózsafüzérével ütögette a rosszéletű személyeket... Miért nem kiméli magát? „A teherhordó állatnak útközben kell kidölnie” — volt a válasz. S egy Prohászka a szószéken halt meg, egy Tóth Tihamér temetésen fázik föl halálosan, s lázasan ad még lelkigyakorlatokat. „Sok jó pap kell, — mondotta gyakran elgondolkozva — sok szent pap kell. Lelkes, tüzes papok legyenek! Ha minden pap kifogástalan volna, semmi baj sem lenne az Egyházban...” (Zakar, Tihamér püspök élete.)

5. Igy lassanként kialakulnak az igaz papság határozmányai, úgy ahogyan a mi körülményeink, a mi földünk, a mi követelményeink kívánják és módosítják, egyéniesítik az örök papi ideált: Krisztust. Bátran elfogadhatjuk egy szent papnak, Chevriernek érdekes összegezését a papi lelkiségről. Szerinte — sacerdos alter Christus, tehát:

a) *Jászol, szegénység* a papi lelkiség első kialakítandó feladata. *Szegénynek lenni*: lakás, ruházat, táplálék, vagyon, munka, kiszolgálás tekintetében. *Alázatosnak*: szellem, szív szerint Istennel, emberekkel, sajátmagunkkal szemben. Minél szegényebb és alázatosabb a pap, annál jobban megdicsőíti Istent, annál hasznosabb felebarátjának. A pap: *kivetkőzött* ember.

b) *Kálvária, meghalni magunknak*. *Meghalni* a test, a szellem, akarat, hirnév, család és világ tekintetében. *Áldozatnak lenni* hallgatás, imádság, munka, önmehtagadás, szenvedés, testi halál révén. Minél

inkább meghalunk ilymódon, annál inkább lesz élet bennünk, annál inkább adjuk az életet. A pap: *keresztrefeszített ember*.

c) *Tabernákulum, szeretet*. *Adni*: testünket, szellemünket, időnket, javainkat, egészségünket és életünket. *Életet adni*: hitünk, tanításunk, beszédünk, imádságunk, tehetségeink és példánk által. Jó kenyérré kell lennünk. A pap: a „*megevett ember*”.

6. Nehéz ez, de felséges ideál: „megevett emberré”, élő kenyérré válni, mint Mesterünk, s ez az önfelelt élet a keresett, igazi papi boldogság. P. Matéo jelöli meg az idevezető utat: „*Laisse-moi faire!*” Hagyjál Engem cselekedni, Jézust; ne a saját keskeny utadon, az általad elképzelt szűkös életszentség útján haladj, hanem lépj rá a királyi útra, melyet elibéd rajzol: Jézus terveinek, Jézus akaratának útjára. Akkor aztán minden nemes arany lesz életedben; a múlt, a tökéletlenségek, a régi bűnök nem veszélyesek többé az átadott élet magaslatán: „Jeromos, add nekem bűneidet!” Még ez sem lehet akadály a bizalmas érintkezésben Jézus és papja között. „Hiszi-e ön Jézus istenségét?” — kérde Dom Marmion egyik kishitű klerikusát. „De fő-tisztelendő páter . . .” „Jól van, jól; de hiszi-e ön *amúgy istenigazában*, átélve, teljesen? Akkor nem lennének nehézségei többé . . .” *A bizalom!* Ime, ez vezet a papi élet teljességéhez, a szeretethez, az életszentséghez. Minden szent pap tökéletes volt a bizalomban. Mindenek ellenére . . . sőt éppen ezért . . . annál inkább. Mi pedig „szentek rokonai” vagyunk.

Tárva előtttem a nagy kapu, a végtelen lehetőségek kapuja, sok az ellenfél. Kapu a papi működés mezején; kapu saját lelkem lehetőségeinek végtelen távlatai előtt. (I Kor. 16, 9.)

Fr. Severinus a V. D.
O. C. D.

Szent lelkipásztorok hatékonysága.

Az ellenőrzésnek, amelyet az esperes évente végez kerületében, legfontosabb tere az egyházközségek lelki élete. Lelkiismeretvizsgálat ez, melyet a lelkipásztoron és a rábízott hívőtömegben végez el a püspök megbízottja: hogy lehetőleg kimerítő jelentést tehessen főpásztorának a néplelkiségről.

Ebben a jelentésben az esperes tájékoztatja a püspököt arról is, vajjon van-e a nép között elterjedt veszedelmes szenvedély, tömegbűn, mely a lelkiség lendületének útjában áll. A válasznak őszintének kell lennie. A népszenevedélyek és bűnök ugyanis kiviharzanak a tájból; eltitkolhatatlanok. Ha az esperes nem jelenti, a kövek és a szomszéd falvak kiáltják világga azokat.

Aki nemcsak megállapítja, hanem oknyomozással fel is deríti gyökeréig a népszenevedélyeket: sokszor jut el a lelkipásztorokig, a multnak valamelyik lelkipásztoráig, aki a rábízott lelkeknek nem édesatyja, hanem boldogtalan bérese volt és elindítója a népbűnné erősödött szenevedélynek.

Egyik sokvallású mezővárosunk katolikus népe nem járt a templomba és a szentségektől annyira elszokott, hogy egyik szomorú szállóigénk szerint ez a nép csak két „szentséget” ismert: a keresztelőt és a halotti tort.

Az egyházközség új lelkipásztort kapott, aki az első templombúcsúra meghívta ünnepi misére a káptalannak egyik főpap-főveges kanonokját.

Osszehirangoztak.

— Menjünk! — szólt a kanonok.

A lelkipásztor aggodalmasan nézett ki a sekrestyének a szentélybe szolgáló ablakán s bocsánatot kérve halogatta az indulás idejét.

— Lassan gyülekeznek — állapította meg fejét csóválva a szegény papi ember.

Majdnem félórai várás után kénytelen-kelletlen kinyitotta a sekrestye ajtaját, melyen át ünnepi méltósággal vonult be a főpap kíséretével a templomba. Elszomorító látvány tárult eléje. A templom kongott az ürességtől.

A főpap (akkor még pásztorbottal a kezében) megállott az áldoztatórácsnál és a kórus felé fordulva hangosan megszámolta a jelenlévőket. A kántorral és sekrestyével együtt tizenhatan voltak. Levétette fejéről a főpap-főveget és a következő rövid beszédet intézte a hívők közösségéhez:

— Ma a Boldogasszony egyik legszebb ünnepe van. A község túl van a mezei munkán. A kereskedések zárva vannak. A műhelyeket sem szorongatja a munka: és mégis üres a templom. Hát a Boldogasszonynak ennyi tisztelője van csupán ebben a községben? Ha ez a község nem tartja ünnepének ezt a napot, én sem vagyok hajlandó ünnepi misét mondani itten.

A nagy segédlet az oltárhoz vonult és a főpap csendes misét mondott.

A szentmise után a plébánián az indulattól remegve s a népközönnytől felháborodottan kérdezte a lelkipásztortól:

— Miért hívott ide minket, barátom?

A szegény ember leverten felelt:

— Pogány ez a nép, kanonok úr! Földesuraitól veszi a rossz példát!

A plébános valóban üres templomot vett át elődeitől. A baj forrását azonban nem jól jelölte. A földesurak is vettek példát valakiktől: a régi lelkipásztoroktól, majdnem száz éven át.

A plébánia ugyanis kevés hívőszám mellett az egyházmegye egyik leggazdagabb javadalma volt. Érdeemes, de kiöregedett vagy pedig méltatlan pártfogoltak kezére jutott állandóan. — Egyikük, aki körülbelül 60 évvel ezelőtt halt meg, „úr” volt. A kapu állandóan tárva-nyitva volt a környék földesurai előtt vidám mulatozásra. A vasárnap csak akkor jutott litániához, ha segédlelkésze volt a plébánosnak. Az iskola pap ajkáról hittant nem hallgatott. Ettől a lelkipásztortól harminc éven át tanulta a nép, hogy a bezárt, néma templom és a nyitott ablakon át kihangzó, daloktól díszes plébánia az eszményi kellemes élet lelkipásztorának.

A nyomába jövő lelkipásztor pedig „pártfogolt” ember volt. Negyven éves, bátortalan, tehetségtelen pap és beszédre képtelen. Kész szentbeszédeket vitt föl a szószékre s onnét halk hangon betűzve és akadozva kísérelte meg „hirdetni az evangéliumot”. Később abba is hagyta a beszédkísérleteket, mert nem volt kinek felolvasást tartania.

Ettől a lelkipásztortól több mint negyven éven át tanulta a nép, hogy evangélium nélkül is meg lehet élni . . .

De nemcsak a mulasztások, hanem a tevőleges népbűnök oknyomozása is nem egyszer volt visszavezethető a lelkipásztorokig, akik mintha nem az örök Főpapaknak, hanem a rontás szellemének küldöttei lettek volna. Perversi, cum quibus populus perversus est.

A templomtorony árnyékában elhatalmasodott italszenvedély egész falvakat borított lángba. A lelkiség hivatott tűzhelyének elüszkösödését gyakran követi a néplelkiség elhamvadása.

A nép, bármennyire tanult egyedekből tevődik is össze, tömegben a pásztor szerint igazodik: vele hal meg vagy támad fel az életre.

Titokzatos, de a tapasztalat szerint valóságos életösszeköttetés van a lelkipásztor és hívei között. Ha a fő egészséges, erőteljes: vele

együtt fejlődik a nép is. Ha a fő egészségtelen és elfogyatkozik: vele együtt halódik a nép lelkesége is. *Cum Sancto sanctus, cum perverso perversus.*

*

Innét érthető meg a papságnak az életszentségre való külön isteni hívása.

A választott nép társadalmi és törzsi osztályai között a papi törzshöz intézte Isten először a parancsot: „Szentek legyetek!” És indokolásul hozzáteszi . . . „. . . mert én szent vagyok”. (Lev. 11, 44.)

Érdekes ez az indokolás. *Szentek legyetek!* — nem azért, mert így fogjátok biztosítani üdvösségeteket; nem azért, mert így lesztek az ég és föld öröme: hanem azért, *mert én szent vagyok.* A papnak szentnek kell lennie, mert Isten szent. — A szobornak szépnek kell lennie, mert alkotójának lelke szép. A versnek szépnek kell lennie, mert költőjének lelke ihletetten szép. Minden művészi alkotásnak szépnek kell lennie, hogy általa a szemlélő lelke gyönyörében megszépüljön. A papnak szentnek kell lennie, hogy Isten Lelkének szentségét sugározza a világra és megszentelje a világot, amely a pap lelkeről issza önmaga lelkére az Isten szépségét.

Isten tehát mintául szánta a papot a világnak. Ehhez a mintáválevéshez azonban a jelen üdvrendben nem elég Isten szenttétevő ereje (a kegyelem Lelke), hanem a pap részéről is kell az önátengedés és az együttműködés. Szabadon kell viaszni és márványnak lennünk a művész Isten kezében, aki általunk szenteli meg az emberiséget.

Isten tesz ugyan szentté: „*Én az Úr, aki megszentellek titeket*” (Lev. 20, 8.), — de ehhez a papnak cselekvőleg kell hozzájárulnia: *A papok, akik az Úrhoz járulnak, szentelődjenek meg!* (Exod. 19, 22.)

Miért van a papságnak ez a hangsúlyozott megszentelődése? — Mert a papság Krisztus hivatását tölti be.

Van benne valami az Istenből, amivel a nép fölé magaslik. És benne van a nép, amivel az Isten alá alázkodik. Krisztus mása tehát: aki isteni természetével az emberek előtt Istent érzékeltette meg; emberi természetével pedig az Isten színe elé tette az emberiséget.

Igy mutatja be Szent Pál Jézusban az „Újszövetség közvetítőjét” (Zsid. 12, 24.), és „az Isten és az emberek Közvetítőjét” (I Tim. 2, 5.).

A papszentelés mély gondolatokban gazdag szertartása tele van itéssel, hogyan kell megszentelődni Isten papjának azért, mert közvetít az ég és föld között: közvetíti Istent a lelkekhez és az embereket az Istenhez.

Ennek a közvetítésnek, amelyet Krisztustól kapott hivatása következtében a papnak végeznie kell, méltónak kell lennie. A legjobb ételt is undorral taszítjuk el magunktól, ha mosdatlan tálban adják elénk. Így utasítja vissza a hívók tömege is a szentségeket, ha méltatlan pap kínálja azokat.

A közvetítésen kívül a pap hivatása a *mintáadás is.*

Amint az Úr az ószövetségi papság szentségretörékvésének kötelezettségét saját maga szentségével indokolja (. . . mert én szent vagyok . . .), úgy kell az Istent közvetítő papnak is továbbítania a nép-

hez a tökéletességre való törekvés isteni parancsát: *Legyetek szentek, mert én (a pap) szent vagyok!*

Szent Péter apostol (I 5, 3.) így figyelmezteti a papságot a szentebb életre: *... forma facti gregis ex animo!* A tömeg előtt mintalelkeknek kell lennetek, és pedig *lélekből*, belülről. A zsidó nép vezetőpapjai is igyekeztek mintát adni a népnek: de ez a minta nem belülről, saját lelkükből, hanem kívülről, az Úr és a próféták által megrajzolt és bennük élétté nem lett vonásokból rajzolódott meg. Ez is valami, de nem minden, amire a népszentséggel szemben kötelezi hivatása a papot.

Az ilyen, csak külső életmintát adó papságra mondja az Úr: *Mózes székébe az írástudók és farizeusok ültek. Mindazt tehát, amit mondanak nektek, tartsátok meg; de tetteik szerint ne cselekedjete: mert mondják és nem teszik!* (Mt. 23, 2.)

Ez a hivatástudat jelentkezik Szent Pál apostolban is, mikor a filippieket önmaga követésére hívja: *Kövessétek a példám, testvérek, és figyelmezzetek azokra, akik a szerint élnek, amint példát adtunk nektek!* (3, 17.)

Amint a családban a szülő *forma factus familiae*, úgy a természetfölötti családban is a lekipásztor *forma factus familiae supernaturalis*.

A hívónép tömegében lehetnek a legkülönbözőbb lelki alkatú egyedek; lehetnek benne látszólag befolyásolhatatlan egyéniségek: de tömegbeverődötten mindig önállótlank és a vezéregyéniségek utánzására hajlamosak maradnak.

A francia fensőbbiségtudat nem a francia népben született meg, hanem a Napkirályokban, Richelieu-kben, Napoleónokban, Corneille-okban, Racine-okban, Molière-ekben, Bossuet-kban, Fénelon-okban, Bourdalou-kban. A francia nép róluk mintázta önmagát.

Az egyének is, a tömegek is újjászületnek: de nem önmaguktól, hanem vagy a szellemnek vagy a lelkiségnek vagy az erénynek vagy a gonoszságnak nagyjai szülik át őket.

A szentségre való ez az *átszülés*, átnemzés Szent Pál apostolnál többször jut kifejezésre. A korintusiakat így inti a tőle való lelki származásra: *Az evangélium által Krisztusban én szültelek titeket.* (I 4, 15.) A galaták előtt is így hangsúlyozza a lelki szülés titokzatos tényét: *Fiacskáim, akiket újra szülők mindaddig, míg Krisztus ki nem alakul bennetek . . .* (4, 19.)

A nemzés a szülők részéről nemcsak életet ad, hanem vonásokat, tulajdonságokat, gyakran tehetségeket is örökít át.

A természet rendjében beteg vérű szülők beteg vérű gyermekeket szülnék. A természetfölötti rendben is általában romlott lelkű papok romlott nép lelki életét adják: viszont szentéletű papok erőteljes lelkiségű népet szülnék: nem minden egyedében, hanem tömegében.

Vianney Szent János durva, istenkáromló, a lelkiekkel szemben elfásult népet talál Arsban. Egy évtized sem múlik el és a jelentéktelen falu bűnbánatban könnyező, Oltáriszentségre éhező néppé születik az önmegtagadásban, Szentség-

kínálásban az ájulásig kimerült lelkipásztorának tevékenysége nyomán. Itt-ott marad még a faluban megkérgesedett lelkű, elvakult lélek (akik beverik a szent lelkipásztor ablakait): de a falu mint falu, a francia bűnbánat gyöngyévé születik lelkipásztora lelkén keresztül.

Borromei Szent Károly lelkének hatóereje még ma is dolgozik a milánói egyházmegyében a papokon át, akiket a lombard papnevelők adnak szülőikül Észak-Itália hívő népének.

Szent Gergely, pontusi Neocesaraea püspöke, tizenhét keresztényt talált püspökkészítelése napján székvárosában. Lelkipásztori munkában és a Szentlélek tüzeiben állandóan égő lelke hálával eltelten búcsúzik halála órájában a várostól, melyben 17 pogány lelken kívül mindenki újjászületett „vízben és Szentlélekben”.

Mindazok, akik az egyházkormányzat magasságából és távlatából figyelik az egyházközségek életét, meglepődve érzik a lelkipásztori lélek lenyomatát a hívő nép lelki arcán.

Egy-egy szentéletű lelkipásztor vetése nyomán szinte észrevétlenül nőnek ki a néperények, szentülnek meg a lelkek, újul meg a családi élet és kelnek ki a szerzetesi, papi hivatások.

Ilyen vidék:

A szatmári egyházmegyének Nagykároly város környéki falvai (13 falu), melyeknek ősi telepeseit a harmincéves háborúban tönkrement és éhínségbe sodródott sváb-német országrész rajzotta megyénk területére. A Károlyi grófok, akiknek ősfoglalású birtokai Szatmár megyében terülnek el, örömmel fogadták birtokaikra jobbágyok gyanánt a bevándoroltakat: kikkel többnyire együtt jöttek az új hazába papjaik is. Ezeknek az önfeláldozó lelkipásztoroknak örökségeként olyan mély és bensőséges vallásosság költözött a hitújítás rideg szárító szele következtében kiszikkadt Szatmár megyébe, hogy ma is „vallásos” sváb nép néven emlegetik e népet, amire valóban rá is szolgál: mert az egyházmegye papságának több mint felét, a szatmári irgalmas nővérek társaságának több mint harmadát ma is ez a vidék rajozza ki. Templomaik — eltérően a román területen maradt bánági sváb templomoktól — zsúfoltak s a nép lelki élet szemszögéből az egyházmegyének is, de bizonyára az országnak is egyik legelőkelőbb hívő közössége. — Igaz, hogy ennek a lelkiségnek megőrzésében és továbbfejlesztésében a Szentléleknek talán a leghatékonyabb eszköze volt az egyházmegye nagy lelkipásztor-püspöke, a szentéletű Hám János püspök, akinek lelki hatékonysága még ma is eleven erő az egyházmegyében.

*

Mi ennek a lelkipásztori hatékonyságnak a titka?

A felelet egyszerűnek látszik: *a papi kiválóság.*

De mit értsünk papi kiválóság alatt?

A felszínes világ könnyen látja el a „kiváló pap“ jelzővel a természetes tehetségekkel megáldott papot. Szemében az a kiváló pap, akinek kellemes megjelenése, emberekké váló nagyszerű bánásmódja, szónoki tehetsége, szervező képessége, közéleti jártassága van. Bár ezek a tulajdonságok is szolgálhatnak kegyelemközvetítőül a lelkekhez: egymagukban nem döntenek a papi kiválóság mellett. A villámcsapás is eszünkbe zúgathatja Istent, lelki felelősségünket; lehet megtérésünk elindítója, a kegyelemközlés eszköze. A kellemes modor, a szép hang, a szónoki erő közelíthet lelkeket a hithez, Istenhez. De a papi állandó és mély hatékonyságnak nem ez a titka.

Az egyháztörténelem elénk tárja páratlanul kellemes papok életét is, kiknek társaságát szomjazták az emberek; akik mosolyukkal, szavuk bársonyával vagy tudományuk bőségével tömegeket tudtak magukhoz vonzani vagy személyükért lelkesedésbe izzítani. De ez a hatékonyság nem az égnei szólt, hanem a személynek.

Ismertünk országos pap-szónokokokat, akiknek nagybőjti szónoklatai zsúfoltig töltötték be templomokat vagy konferenciatermeket. Minden vallású és életszemléletű lélek hallgatta és könnyezte beszédeiket: de a gyóntatószékig, az áldozás asztaláig, a gyökeres életváltoztatásig nem hatottak.

Ismertünk tudós és művész papokat, akiknek a neve keresett könyvek és alkotások homlokán csillogott: de a lelkiség szemszögéből hatástalanul tűntek el közülünk.

A papi kiválóság nem is a lelkünkre nehezedő természetfölötti hatalomban van.

Igaz ugyan, hogy az általunk kiszolgáltató szentségek tőlünk függetlenül végzik el lelket alakító munkájukat. Az Isten csodálatos gondviselése megóvta ezzel az intézkedésével a ránbízott lelkeket attól, hogy a szentségeket nyújtó pap lelki állapotától függően bontakozzék ki a szentségek ereje a hívő és előkészült lélekben. Mégis nagy, sokszor döntő szerep jut a szentségek hatásában is a pap egyéniségének. A pap szent egyénisége, lelkisége előkészültebbé tudja tenni a szentségek, szentelmények, kegyelmek befogadására a lelket. Saját szomja, mely látható vagy láthatatlan módon megnyilatkozik: fölszítja a hívek lelkében is a vágyódást a kegyelmek eszközei, forrásai és hatásai után.

Egy meglehetősen száraz lelkű falu új lelkipásztort kapott, aki a papi Oltáriszentségimádás Társulatának tagja volt. Az egyházi a templomot mindjárt a reggeli szentmise után bezárta és rendszeresen csak másnap kora reggel szokta kinyitni. Ebből megértette, hogy első vasárnap miért nem járul szentségekhez a nép. — Elrendelte, hogy reggeltől-estig mindig nyitva álljon a templom kapuja s ezt kihirdette a népnek is. A nép egykedvűen tudomásul vette. Az egyházi pedig duzzogva végrehajtotta az új lelkipásztor parancsát. El nem felejtette azonban kifejezni aggodalmát, hogy a persely esetleges feltöréséért nem vállal felelősséget. — A templom hiába volt nyitva. Mutatónak sem lépett bele ember hétköznapiakon.

— Az új pap szentmiséi után a hálaadó imákat a szentségi oltár előtt szokta végezni, ami a szentmise gyérszámú hallgatóságát is kezdte vonzani arra, hogy ne rohanjon ki a templomból a misevégi imák elhangzása után. — Csütörtök délutánonként meghatározott órában ugyanott végezte imaóráját. Az iskolából kirohanó kíváncsi gyermekek fedezték fel először, hogy a tisztelendő úr napközben is tartózkodik a templomban. Ők is betéregettek, előbb kíváncsiságból, később vágyakozásból. A gyermekeket követték az öregek, az öregeket a fiatalok. Néhány év alatt a buzgó papi lélek az oltárhoz vonzotta a népet. Valaki mindig van a templomban, a legforróbb és a leghidegebb időben is. Az első péntekes és vasárnapok a lelki-ség igazi napjaivá ihletődtek.

A pap bűnbánata, vezeklése hangolja bánatra és engesztelésre a hívőnépet is. A pap lángoló istenszeretete gyújtja fel a hamvadó néplelket is. A pap szent izgalma eleveníti meg a dermedt néplelket is.

A lelkipásztori hatékonyság titkának megoldását így foglalnám szavakba: *A papnak az Egyház fején át Krisztussal való életből kapcsolata*, amit Noppel S. J. így fejez ki: Krisztus Egyházában minden lelkipásztori munkának a) külsőleg a küldetés által, b) belsőleg pedig a Szeretet és Lélek által Krisztus helytartójával (s rajta keresztül magával Krisztussal) kell összeköttetésben lennie.

A lelki élet Krisztusból, a láthatatlan Fejből, a Szentatyán, a látható Főn át árad a papi lélekbe s innét továbbítódik a hívek lelkébe *ex opere operato is* és *ex opere operantis is*.

Krisztus Urunk eleven szerveinek kell lennünk, akik életet továbbítunk.

Ez az élettovábbítás szűnik meg vagy mérséklődik akkor, ha holt vagy halódó lelket hordozunk magunkban; ha a hívők felé való hivatásbeli tetteink a romlott élet halálszagát árasztják a lelkekre.

Ezért aggódik úgy a kánonjogi törvénykönyv is (453. k.) a papi lélek szentségeért és kívánja, sürgeti „az erkölcsi tisztaságot, az Ige ismeretét, a lelkipásztori buzgalmat”.

Ezért hívja a papszentelés évezredes szertartása a pap lelkébe állandó lakóul és életadóul a Szentlelket, akinek bennünk szabadon kell élnie és tevékenykednie: amihez tiszta és gátlásmentes lélek szükséges.

A magát Isten életközvetítő szervéül kiszolgáltató pap a szeretet titokzatos egységébe lép a Szentlélekkel és a hívekkel. A Szentlélek jegyesévé válik és Vele együtt szüli újjá a lelkeket.

Ebből a jegyesi viszonyból következik:

a) *A pap mindensz szeretete*, — ami az emberi szűkkeblésből, az egyesekre határolt szeretet kisszerűségéből nagylelkűségre, a minden embert megváltani akarásra tágítja ki a pap lelkét. Soha meg nem érthető a természetes emberi jóságból Szent Pál apostolnak vagy Xavéri Szent Ferencnek örökké a lelkekért égő szeretete;

b) *a papi lélek állandó adáskészsége*, ajándékozásvágya: mely nem akar a hívektől sem hálát, sem kárpótlást, hanem mindig adni

és elfogyni értük. Borromei Szent Károly „jövedelempazarlása“, az arsi szent plébános határtalan igénytelensége és szegénytámogató hajlama soha meg nem magyarázható a világ fiainak lovagias (de ötletszerű és válogató) bőkezűségéből;

c) *a halálra, szenvedésre való állandó elszántság* a hívekért; tekintet nélkül arra, hogy a hívek hajlandók-e lelkipásztorukért szenvedni vagy meghalni.

A szent lelkipásztorok hatékonyságának titka tehát a Szentlélekben, a Szeretet Lelkében oldódik meg.

A tiszta lelkű papban élő *Szentlélek*

a) *szemléli a híveket*, látja azok lelki igényeit. Ő adja a természetfölötti látást, ítélőképességet;

b) *beszél a hívekhez*. Ő tisztítja meg a papi ajkat a meggondolatlan kijelentésektől és mondat vele bölcseségeket;

c) *éli érzelmi életünket*, hangolja szívünket az érzések nagy lépcsőzetén az üdvös szomorúságtól a világszánalmon át az istenszeretetig.

Amint a természetes szeretet is vonz és nem tud elrejtőzni: úgy vonz és sugárzik ki a Szentlélekkel szent életközösségben élő pap lényéből és életéből a lélekszeretet.

Mózes Sina-hegyén társalog az Úrral. Jelenlétét és igéit, terveit, akaratát issza a lelke. Isten Lelke tölti be. S amint lemegy a hegy magányából a táborozó és riadt nép közé: ámulva látja mindenki, hogyan tör elő homlokából a Fény. A Fény nem rejtőzik el. A Fény vonz és riaszt.

A szentéletű lelkipásztor a reggeli Istennel való beszélgetésekből, a tiszta szívvel ivott szent Vérből, a keblében feloldódó Oltáriszentségből, az Úr megrendítő közelségéből ugyanezt a Fényt kapja és hiába szeretné édes titok gyanánt magába rejteni azt. „Nihil est opertum, quod non revelabitur.“ (Mt. 10, 26.) Isten nem hagyja elrejtteni a Fényt, amelyet a lelkekbe papjai által kíván besugarazni, amint Baruch próféta mondja: „Deus ostendet splendorem suum in te.“ (5, 3.)

*

Kétségtelen, — az egész evangélium szelleme ezt sugallja — hogy az emberiségnek sajátmagának kell kidolgoznia Istennel egyetértésben a mennyországát. De ez közvetítők nélkül emberfelett való munka volna. Az Isten nagylelkűségének csodája és titka, hogy pászorságot állított az emberiség üdvrendjének középpontjába: melynek beszélnie kell a néphez, tamquam potestatem habens; miséznie kell a népért, tamquam alter Christus; vezetnie kell a nép előtt, tamquam bonus Pastor; a rája ruházott hatalmon kívül a Szeretet igézetével kell vonzania a világot az Éghez.

Dr. Pakocs Károly

Papi valóságérzék.

A iskolás bölcelet (skolasztika) egyik elve: ens, bonum et verum convertuntur. Magyarul: *a létező, a jó és az igaz fedik egymást*. Más szóval: az, aminek minden szükséges kelléke megvan, létezik, az a maga nemében jó. Igaz pedig az, ami a ténynek, a valóságnak megfelel; azaz ugyancsak létezik. És fordítva: ami nincs meg valóban, ami nem létezik, nem tény: az, ha állítom, nem igazat állítottam, tehát — amennyiben tudatosan ezt állítottam — hazudtam. Továbbá: annyiban rossz valami, amennyiben fogyatékos, amennyiben valamely kelléke hiányzik, nincs meg, nem létezik.

Ebből látni a létezés, tehát a valóság szoros kapcsolatát az igazzal és a jóval.

Istenről pedig az istentan azt mondja, hogy Ő a „plenitudo essendi”, tehát a létnek teljessége, a legtökéletesebb, sőt az egyedül valóban tökéletes létezés. Már az ószövetségi kinyilatkoztatásban azt mondja magáról: „Én vagyok, aki vagyok.” (Exod. 3, 14.)

Minthogy a papnak feladata Istennek szolgálni és az Istennel kapcsolatos igaznak és jónak a saját személyében és másokban való kiépítésén munkálkodni, világos, hogy gondolkodásában, életében és működésében mekkora szerepe van a valóság tisztületének, a valósághoz való igazodásnak, a valóságérzéknek, tisztánlátásnak.

A mi világnézetünk alapja nem az anyag, hanem a szellem (noha az anyag jelentőségét is elismerjük); nem a test és vér ösztöne (noha világos, a test és vér szerepével is számolnunk kell); nem is valamely talán szép, de ködös és nem valószínű néphagyomány, faji ösztön vagy mítosz (noha a néphagyományt mi is nagyra becsüljük, a faji tulajdonságok kérdéseit érdeklődéssel vesszük szemügyre és a mítosz és mitológia viszonylagos lélektani és egyéb érdekességét is látjuk).

A mi világnézetünk, életrendünk és lelkipásztori feladatunk nem, vagy legalább is nem elsődlegesen az áhítatos pusztá hangulat, még kevésbé vallásos érzélgősség felkeltése. (Noha elismerjük, hogy a hangulatnak, érzélemnek is lehet bizonyos szerepe és viszonylagos értéke a vallásos életben.)

Világnézetünk, saját életrendünk és lelkipásztori tevékenységünk a Mindenható segítsége, kegyelme mellett az igaznak, a valóbnak a megismerése és ezen igazból életünkre és munkánkra nézve a gyakorlati következtetések levonása, tettekbe való átültetése, az erkölcsi jónak a megvalósítása.

Isten léte mint tény és valóság, mint mindenneknél igazibb tény és valóság az alapja világnézetünknek, életünknek és cselekedeteinknek. Nem ködös távolban kell magunknak Istent elképzelnünk, hanem mint teremtő, gondviselő, törvényhozó, ítélkező és e mellett mindennekfelett jóságos és irgalmas mennyei Atyát, akiben „élünk, mozgunk és vagyunk” (Ap. Csel. 17, 28.)

Valóság a Krisztus: nem csupán 1900 és egynehány esztendő előtt itt e földön, mint történelmileg létezett személy, hanem mint az, aki velünk van „mindennap a világ végezetéig”. (Mt. 28, 20.)

Valóság keresztény katolikus hitünk szerint, és egyúttal vallásos életünk egyik legnagyobb erőforrása Jézus Krisztus jelenléte az Oltáriszentségben. Földi életünkben kiváltképp az Oltáriszentséghez vezet minket minden örömmel, minden bajunkkal, minden kérésünkkel az a hívás, hogy „jőjjetek hozzám mindnyájan, kik fáradoztok és terhelve vagytok és én megnyugtatlak titeket”. (Mt. 11, 28.)

Hasonlóképp valóság, kegyelmi valóság és valódi erőforrás számunkra minden *szentség*; továbbá a *liturgia* és a szentelmények. Valóság számunkra a szentek egyessége; a vitézkedő (földi), szenvedő (tisztítóhelyi) és megdicsőült (mennyei) Egyház. Valóság számunkra az emberi test egykori feltámadása. Valóság számunkra az isteni örök igazságszolgáltatás és a kárhozat helye és állapota azok számára, akik azt a végtelen tökéletes, örök Bíró szerint valóban megérdemelték. — Valóság számunkra az egyházi és honpolgári fegyelem és engedelmesség.

Valóság, közös hitbéli kincse minden hívő kereszténynek a *Szentháromság*, a háromszemélyű egy Isten, akiről zengi az egyházi ének: „áldassál Szentháromság, örökké egy valóság”.

Nem feladata e szerény és nagyon is vázlatos fejtegetésnek a Szentháromság tanánál időzni és abból a lelki élet vagy papi munka számára részletes gyakorlati példát és tanulságot levonni. Azonban egy ilyen irányú megjegyzés legyen megengedve: az egység és hármasság a földi ember gondolkodása szerint más-más, egymástól különböző, egymást kizáró, lényegben összeférhetetlen. A Szentháromságban azonban az egység és hármasság kapcsolódik, magasabb egységbe forr össze. A *nagyvonalú összefogó erő*nek ez a legnagyyszerűbb isteni megnyilvánulása. Ettől vegyünk mi is bizonyos átvonatkoztatott példát gondolkodásunkra és cselekvésünkre: vegyük gondolkodásunk és cselekedeteink zsinórmértékéül különféle, egymást látszólag kizáró, felületesen nézve, szűken értelmezve egymásnak ellentmondó, egymással első pillantásra összeférhetetlen értékeknek magasabb egységbe való összefoglalását: természetesen mindig a józan emberi gondolkodás és a katolikus hit- és erkölcsstan keretén belül. Ha ezt a lelkületet, beállítottságot Isten segítségével és saját imánkkal és fáradozásunkkal magunkban kialakítottuk, akkor gondolkodásunkban és cselekedeteinkben csodálatos nagyvonalúság és hatalmas értékösszefogó erő érvényesül. Akkor a különféle, első pillanatra egymással összeférhetetlen erények, mint szelídség és erély, alázat és önértet, szilárd elvhűség és mégis ruganyosság, határozottság és gyengédség, megfontolás és gyors cselekvés stb., stb. magasabb egységbe forr egységünkben és csodálatos hatásokat tudunk elérni bennünk és kívülünk. Magasabb egységbe tudjuk összefoglalni a gondolatok és eszmék világának sok tételét is. Megtanuljuk azt, hogy ugyanannak az igazságnak sok nézőpontja és árnyalata lehet. Megtanuljuk azt is, hogy a gondolatok és eszmék világában is éles elmemunkával, szabatos megkülönböztetésekkel és összefoglaló képességgel sok olyant lehet *közös nevezőre hozni*, ami első pillantásra egymást kölcsönösen kizárni látszik: persze mindez megint az okszerű, józan gondolkodás és a katolikus hit- és elvhűség keretében. Azonban éppen akkor, ha ezt

tesszük, fogjuk látni a katolikus világnézet nagyságát, óriási méretűen tágas mivoltát, sokoldalúságát és gazdagságát. Megértjük, hogy a lelki élet feladata az emberben lévő sokféleségből egységet kialakítani, *életünket egységesíteni*. Akkor válik élménnyé bennünk, hogy „hasonló a mennyek országa a mustármaghoz... mely... mikor... felnő, nagyobb minden növénynél...” (Mt. 13, 31—32.) és hogy „*Atyám házában sok lakóhely vagyom.*” (Jn. 14, 2.) Megértem embertársamat egyéniségében rejlő lélektani és erkölcsi sokféleségével. Felismerem, milyen eszmék, hajlamok uralkodnak benne, mi egyes embertársamban az érték és mi benne a fogyatkozás. Nem saját hangulatom, szeszélyem, elfogultságom és előítéletem szerint alkotok róla képet, hanem minél nagyobb fokú hideg tárgyilagossággal és mégis meleg megértéssel iparkodom embertársam jó és rossz tulajdonságait felismerni: *úgy, ahogyan azok a valóságban vannak*. Lesz annyi nagyvonalúságom és valóságérzésem, hogy embertársam hibái láttán szem elől ne vesztsem jótulajdonságait és azokat látva ne feledjem, hogy fogyatkozásai és gyarlóságai is vannak.

Vaskövetkezetességű, kíméletlen *valóságérzék, igazlátást alkalmazok sajátmagammal*, cselekedeteimmel, szavaimmal, és főleg gondolataimmal és szándékaimmal szemben: főleg napi elmélkedésemben és lelkiismeretvizsgálatomban. Csodálatos lelki felfedezések és meglátások fogják akkor saját énemet átvilágítani. Rá fogok döbbsenni, hogy külsőleg jócselekedeteim mögött is mennyi önzés, mennyi önöség, kevélység, hiúság, földi érdekhajhászat rejtőzik. Ó, mily kicsiny leszek akkor, minden, tán hatalmas tapsokat, lelkes elismerést kiváltott „nagy” és „jó” cselekedeteim ellenére is. Legyen bennem valóságérzék önmagammal szemben és az önismeretnek nagy fokát, nemkülönben a belső és külső életnek nagyon áldásos eredményeit fogom elérni.

Világos fogalomalkotás, eszmei tisztánlátás legyen bennünk, ha olvasunk, tanulunk, magunkat tovább képezzük, műveljük. Világosan ismerjük fel korunk eszmeáramlatait. Világosan lássuk Egyházunk és Hazánk mai helyzetét, népünk sajátságait. Világosak legyenek beszédeink, hitoktatásunk.

Valóságérzék, tisztánlátás legyen saját életünk külső teendőiben, teendőink fontossági és sürgősségi sorrendjének felismerésében; időbeosztásunkban; előzetes munkatervünkben és munkateljesítményünk utólagos elbírálásában; de még gazdasági életünkben, bevételeink és kiadásaink pontos feljegyzéseiben is; sőt abban is, hogy minden hiúság és piperkőcködés nélkül külsőnket, ruházatunkat is végignézzük, hogy lássuk, e tekintetben is rendben vagyunk-e?

A pap az eszmék hirdetője, az *igazság védője* és harcosa. Legyünk ebben is őszinték és valóságkeresők: elsősorban önmagunkkal szemben. Látni fogjuk akkor, hogy hitvédelmi harcainkban is mennyire elhomályosíthatja az igazságszeretet és igazságvédelem tiszta szándékát a személyes hiúság, apró és kicsinyes érvényesülési és fölényeskedő hajlamunk, „csakazértis”-, vagy „csakazértsem”-macacsságunk. Ennek pedig semmi köze az igazsághoz és annak meg-

védéséhez. Ez csupán az egyéni érvényesülés gyarló, bűnös törekvése.

Az igazság védelméről, eszmék harcáról és tisztázásáról lévén szó, tartsuk szem előtt az iskolás bölcselet azon elvét, hogy *teljes, maradéktalan tévtan nincs*; hanem minden eszmebeli tévedés mögött is ott van az igazságnak valamely részlete, magva, töredéke. Ebbe az igazságtöredékbe mint valóságba kapcsolódjunk bele eszmetisztázó tevékenységünkben. Ha valakivel vitatkozunk, tán éppen a fontos világnézeti, vallási stb. kérdésekről: ne a szembehelyezkedéssel és támadással kezdjük, hanem mindenekelőtt hámozzuk ki eszmebeli ellenfeleink tanából, okfejtéséből azt, amit mi is nyugodt katolikus lelkiismerettel elfogadhatunk, vagy legalább is megengedhetünk. Alkossunk így ellenfelünkkel valamiben közös alapot és csak ennek világos és barátságos megállapítása, leszögezése után térjünk át a szellemi ellenfél tévedései boncolgatására és cáfolatára: minél higgadtan, minél megértőbb hangon, minél több lelki jóindulattal tesszük ezt: 100 eset közül legalább is 99-ben annál nagyobb lesz a siker. Felülmúlhatatlan mestere volt ennek „a legtudósabb szent és a legszentebb tudós”, Aquinói Szent Tamás.

A valóságérzéknek, a tisztánlátásnak a lelkipásztor egyéb munkájában is óriási szerepe van. Ne úgy lássuk az embereket, ahogyan íróasztalunk mellől, könyveink közt őket elgondoljuk, hanem úgy, ahogyan ők tényleg, a valóságban vannak, gondolkodnak és cselekednek. *Gondoljuk be magunkat mindig azok tényleges gondolat- és érzelmvilágába* és életkörülményeibe, műveltségi fokába, ismeret- és érdeklődéskörébe, foglalkozásmódjába és nem utolsó sorban gazdasági helyzetébe, akikkel lelkipásztorilag dolgozunk van. Akkor tudjuk lelkipásztori teendőnk legfinomabbját, a bűnbánat szentsége ellátását csodálatos sikerrel végezni. Akkor nem fog előfordulni, hogy szentbeszédünk latin szavaktól vagy hittudományi vagy bölcseleti szak kifejezésektől világi, nem szakképzett hallgatóság előtt hemzsegni fog. Akkor nem fog előfordulni, hogy elfogadható középpolgári reggelink vagy ebédünk után háborús lemondásról beszélünk proletárszanyoknak, akik talán féléjtszakát álltak sorfalat fagyban-sárban és még hozzá tán eredmény nélkül kenyérért vagy tejért. Akkor nem fog előfordulni, hogy a hosszú istentiszteletet hosszú beszédünkkel túl hosszúvá tesszük és a lelki épülés helyett az unalom érzését váltjuk ki. Akkor nem fogunk vallásilag alacsony színvonalú közönség előtt érthetetlen magaslatoiban járni. Akkor nem fogjuk korareggeli istentiszteletekkel kis vagy serdülő tanulók emlékeit tán egész életükre a kinemalvás és kinempihentség képzetével társítani. Akkor be fogjuk látni, hogy vékony, sőt rongyosan szellős ruhájú leventéknek szinte karhatalmi bevezénylése fagypontra alatti templom hosszú istentiszteletére nem lelkipásztori siker, hanem sokszor annak épp ellenkezője: lelkipásztori rombolás; aminthogy lelkipásztori rombolást, pusztítást követünk el mindannyiszor, valahányszor, főleg az ifjúsági istentiszteletet kényszer- vagy unalom-komplexummá laposítjuk.

Megértéssel leszünk hívóink politikai hangulatával, beállítottságával szemben; hasonlóképp másnyelvű híveink nemzeti érzésével, sőt

esetleges nemzeti érzékenységével szemben. (Mekkora valóságérzék, tárgyilagosság kell ehhez!)

Hivatalonkívüli, társas érintkezésünkben is, ha valamit elbeszélünk, elsősorban ne arra gondoljunk, hogy az minket érdekel-e, hanem arra, vajjon érdekli-e azt, akivel épp társalgunk.

Annak azonban, hogy lelkipásztori munkánkban érvényesüljön a valóságérzés, tisztánlátás, emberismeret: *előfeltétele az ember-társunk iránti szeretet, az önzetlenség.* Aki önző, az mindig önmagára gondol, az mindent és mindenkit a saját önös és önző szemüvegén át lát, az nem csupán erkölcsileg, de rendszerint már lélektanilag is képtelen arra, hogy magát embertársai lelkületébe és életébe bele-gondolja.

Ezért a valóságérzéknek, *az igazság tiszta meglátásának nem csupán erkölcsi, hanem egyúttal lélektani előfeltétele a szeretet, annak tökéletes, hittani értelmében: a charitas: Isten, a legfőbb Jó iránti szeretet és Őérette az embertársam iránti őszinte szeretet; Isten iránti szeretetből parancsai megtartása, a bűn kerülése, a jónak cselekvése.*

Ennek pedig gyümölcse és egyben egyéni életünk örök beteljesedése az, hogy a Legfőbb Valóságot „látni fogjuk... amint van.” (I Ján. 3, 2.)

Dr. Pfeiffer Miklós

Turchányi Sebestyén atya emlékére.

Harmincéves korában hagyta el e földi életet november hó elején egy budapesti klinikán Turchányi Sebestyén kassa-déli ferenc-es atya.

Egyénisége rendkívül gazdag összetételű volt. Volt benne sok Szent Ferenc derűjéből, közvetlenségéből, igénytelenségéből, szív-jóságából. Az ifjúságot, főleg a külvárosi proletár-ifjúságot úgy szerette, velük önépítette műhelyében úgy dolgozott, fűrt-faragott, vas-esztergályozott, forrasztott, nyáron pedig erdőn-mezőn táborozott és játszott, ahogyan azt Don Bosco Szent János tette vagy ma tenné.

Világosan látta, hogy a legtöbb mai ifjú lelkéhez az út a modern gépek, a technika iránti érdeklődés és a technikai öntevékenység felkeltése és a cserkészélet közösségének öröme. Megtalálta az utat sok olyan ifjú szívéhez-lelkéhez, akit a mai sokszor bizony agyon-szabályozott és agyontilalmazott iskolai rendszer lelkileg csak elkese-rített, eltaszított és a pusztán hivatalos hitoktatás sem tudott megnyerni. A neo-barokk iskolai rendszer merev kasztszelleme, tehát társadalom-és nemzetbontó elkülönözésével szemben a szentferenci és mai közös-ségi elv értelmében középiskolásokat és iparosifjakat testvéri közös-ségbe egyesített: mindkét rész felbecsülhetetlen szellemi és lelki gazdagodására. Hogy úgy mondjam, ferencrendi volt és szaléziánus egyszemélyben. Nagyszerű terve volt: játéktér a külvárosban, ahol egyszerre többszáz gyermek tud körhintán és más játékszeren ját-

szani. Maga készítette a golyóscsapágyas körhintákat. A kassa-déli és budapest-pasaréti templomfűtés is az ő alkotása.

Volt benne valami egyik tragikus végű magyar rendtársából, Tomory Pálból is. Ugyanis nemcsak barát volt, hanem bizonyos tekintetben honvédő katona is. Kassakörnyéki hegyek légoltalmi őrállomásainak volt a parancsnoka. Nem katonaruhában, hanem barátcsuhájában a mai kor paripáján, gépkerékpáron száguldott, vagy ha gépparipája elromlott, gyalog járt fel ellenőrzésre éjjel-nappal, fagyban-sárban az őrhelyekre.

Gyenge, beteges szervezete a munka iramát nem bírta. Teste összeroskadt. Lelke pedig az örökkévalóságba költözött. Gépei már hiába várják.

Úgy érzem, új és felette korszerű és hatásos utat mutatott az ifjúsági lelkipásztorkodás számára: az ifjú lelkek megnyerését a mai kor gépei és technikája által.

Az örök világoosság fényeskedjék neki!

Dr. Pfeiffer Miklós

Papi szívvel.

Elbeszélés.

Novemberi sötét este volt Torino utcáin. Kilenc óra lehetett. Porszemű eső hullott a csendes városra. Megszokott dolog. Szeretni is lehet az ilyen könnyes estét. A belvárostól távol már alusznak a házak, a komor falakról pattogva válik le a vakolat, s mint szemét hull a mosott útra. A vízcseppek mind erősebb csillogó gömböket puffantanak a durva utcakövekre. A bérkocsisok unottan hallgatják ezt a koraesti zenét. Az egyik keskeny mellékutcából az egyik bérkocsi elé toppan egy papi ember. Kérően, szinte alázatosan szólal meg: Nem foglalt? Nem! — kapkod a bérkocsis érdes hangja. — Akkor vigyen kérem otthonomba! — Szelíd hangon adja meg a pontos címet. Udvarias ajtónyitás. Nem. Köszönöm. Talán itt fent, együtt. Megengedi? Szinte lehellétszerű csendességgel hangzik az igenlő válasz. A pap felül. Együtt a bakon: a kocsis és a pap. A lovak közé vág. Nagyokat csattog a paripák patkója, mikor a kemény köre vágódik. A pap most veszi csak jobban szemügyre társát. Zömök termetű, morgószavú ember, közel járhatott a negyvenöthöz. Szeme zöldes, vízben úszó, arca széles, csontos álla erősen szakállas arcával ijedtté tette. Színehagyott kiskabát volt rajta, melyet egyetlen gomb tartott össze. Lábán kitaposott cipő, a fűzőket cukorspárga pótolta, haja gondozatlan. Káromkodást nem morzsol ajka. Távolról egy mentőautó szirénája búgott. Az a riadt sikolyhoz hasonló hang, mely a halál hideg szelével borzongatja az embereket, s ölében haldoklókkal rohan a kórház hatalmas épülettömbje felé. A pap jobban nézi az arcot. Gondba fájult tekintettel ül mellette, arcán és homlokán határozatlan, inkább gyanakvó ráncok. Beszélgetést a pap kezdi. Nehezen megy. András, a kocsis nehezen melegszik fel. Minek felbontani egy kopor-

sót? Hűvösen válaszolgat a pap kérdéseire. Keze idegesen rándult meg, mert élete titkát senki sem tárja fel szívesen. Kínos ránc fut fel homlokára. Érezni lehetett szavaiból, hogy rettenetesen gyűlöli a kérdezőt. Aki gyötör, azt gyűlöljük. A szelíd hang győzött. Apámat megölte a bánya. Még emlékszem gyönyörű pompás temetésére. Két évre rá édesanyámat pedig a bánat ölte meg. Tanulni nem szerettem, így kerültem ide a bakra. Megnősültem. Házasságomból gyermekek nem születtek. Feleségem a robot rabszolgája volt velem együtt. Aztán röpködnek a leírások otthonról, családról, perifériákról, hidak alatt töltött éjszakákról... az otthoni milió bomlott levegője tárul a pap lelke elé. Itt-ott riadt, szánalmasan keserű mosoly kergetőzik a kocsis szája szélén. A nyomor rabszolgája beszél, gagyog élete rövid farsangjáról és hosszú bőjtjéről. Csak távoli rokonaim vannak, de azok régen elfelejtkeztek rólam. András meghúzta a gyeplőszárat és úgy tartóztatta az igyekvő lovakat. Könnyfátyolos szemmel beszél felesége haláláról, aki három éve halt meg. Az a perc, melyben megállt felesége áldott, kidolgozott, fáradt szíve, szomorú nap volt életében. Akkor halt meg életében a csók, öröm és a boldogság. A pap tovább kérdez suttogva. A tárgy egészen bizalmas. A válasz először nem szívesen születik meg. Rekedten nyiszorgó hangjában felfortyanó indulat volt, ami hirtelen elöntötte. Félperces, nehéz csend következett. Kevés izgalommal a hangjában válaszol. Aztán összeborzadt. Senki sem vette észre. Ki törődik azzal, ha egy ember összeborzad? A pap tovább kérdez, simogató szemmel tekintve a kezei között vergődő lélekre. András nagyon szerette volna, ha földindulás lenne és elnyelné őt a föld. Emberek mentek el mellettük, a napi munkájuktól fáradt emberek, az élet mind csendesebb, egy-egy mozilátogató siet haza. Az egyik korcsmából az italok két szerelmese görbéz ki. Itt-ott még ácsorgó emberek pletykáznak. Felettük derengő csillagfény mosolyog, mintha a felhők is szétoszólnának. Most már csak a pap beszél. Ő hallgat hosszasan. Agyagszínű eres kezében gyengén tartja a gyeplőt. Hiszen most nem is ez a fontos. Annyira belehasít szívébe a fájdalom elrontott élete felett, hogy nehéz fejét a pap vállára hajtotta, majd onnan lecsúszva két válla közé esett. Ismét felkapja fejét, mint mikor egy lappangó titok pattan ki. András bele is pirul és remegő szájszéllel magyaráz. Már vitatkoznak. Gyötrő problémák oldódnak meg, a kétségbeesés árnyai suhannak el, zuhognak az igazságok. Körülötte a sötétben már nem dübörög, zsong, lüktet a modern élet. Előttük lomhán mozgott egy falusi szekér, nem sietős a dolga, a ló sántított, lassan lépegetett. Lovai is lelassítottak, mintha éreznék, hogy szükség van most minden percre. Most nincsenek felesleges pillanatok. A megszokott bűnök állott pora hullik le a proletár lelkéről. Keserű undor borítja el lelkét. Igen, atyám, ez én vagyok. Kérges tenyere a bakon mellette ülő pap meleg két kezében helyezkedik el. A lovak lépésben mennek. A lelke mélyén a könnyek harmatára rámosolygott az irgalom napsugara, és megpendült az a húr, mely a kibékülés himnuszát zengte el az egek Urának. Valósággal zuhogott lelkére a pap mosolyának ragyogása. Ez a sugárzó mosoly belehasított lelkébe, halántéka kalapáló ereibe. Turin külvárosában, ebben a gigantikus kőrengetegben térdre ereszkedik a kocsis és gyónik. A gyeplő

a pap kezében. Jó néhány perc, és a bakon egy elveszett ember megtalálta önmagát. Szeretett volna térdrehullani a pap előtt, nehéz sírás törte a torkát. Sírnival szeretett volna örömeiben. Akkorát sírnival, hogy meghallják odafönn, a végtelen magasságban. Közben a hold is, mintha élesebben világítaná meg arcukat, hogy ő is tanúja legyen ennek a dicsőséges percnak. Az emberek mit sem sejtének, gondolat nélkül mennek el a bérkocsi mellett. A gyónó feláll. Szíve terhes az örömtől, majd szétreped, úgy ver. Hosszas csókban mered ajka a feloldozó pap kezén. Ebben a csókban minden bűnbánata benne volt. A pap szerényen elhúzza kezét. András visszaveszi a gyeplőt. A város itt kint egyre sötétebb, a redőnyök leeresztve. Az ablakok egyre több helyen vakon ásitának bele a sötétbe. A távolban kutyák csaholtak, a fekete estébe belesírták az örök rabok panaszos énekét. Haza értek. A kocsis torkán még mindig örömsírás ugrált. A papi talár mély zsebéből gazdag borraivaló gurul a bérkocsis markába. Nem akarja elfogadni. Mégis engednie kell és zsebrevágja a jószívű adakozó túlfizetését. Szemében már nem a megvetés gyűlölt tekintete, hanem a csodálat dicsfénye ragyog. A pap azon gondolkodik, hogy nehéz a véletlent kormányozni. András örül, szíve diadalhimnuszt dobog, mert soha az életben nem volt olyan boldog, mint most. Ugyanezt érezte a szerény pap is: Bosco Szent János.

Az örök élet történelmének lapjain egy dátumot húztak alá az angyalok.

Magyar István S. S.

A papi önművelés eszménye.

A bölc XI. Pius pápa a De Sacerdotio (1935) apostoli körlevelében idézte Krisztus fönséges parancsát, amely egyben a papi tudás és önképzés parancsa is: „Tanítsatok minden népet.” (Máté 28, 19.) A papnak az üdvösség törvényeit kell tanítania, mégpedig a nemzetek apostolának példája szerint: bölcseknek és tudatlanoknak. De miképen közölheti a tant másokkal, ha önmaga sem járatos benne? Malakiás próféta által a Szentlélek Úristen figyelmeztet: „A papnak ajkai őrzik a tudományt és a törvényt az ő szájából kérdezik.” (Malak. 2, 7.) A papi bölcsesség ajánlásában senki sem adhat komolyabb intelmet, mint az Úristen Ozeás prófétánál tette: „Mivel te megveted a tudományt, én is megvetlek téged, hogy papságban ne szolgálj nekem.” (Oz. 4, 6.)

A lánglelkű pápa e körlevelében a papi korszerű önművelést sürgeti. Önművelés nélkül a papság nem lesz képes tanítani minden népet, minden idők igazságkeresőit, — tehát a modern embert sem. A Szentatya hirdeti, hogy „a papság átlagának sem lehet ma megelégednie avval a tudással és műveltséggel, amely a régmúlt századokban megfelelő volt. Magasabbra kell törekednie. Általánosabb és teljesebb műveltséget kell szereznie, — a modern kor igényeinek megfelelőleg — amelynek általános kultúrája tágasabb és magasabb, mint a korábbi századok műveltsége”. Hangsúlyozza a Pápa azt is, hogy „a papi állás dísze, valamint a hívő nép bizalma és becsülése, ami a lelkipásztori munka nagyobb sikeréhez feltétlenül szükséges, megköveteli a papban a világi tudományokban is azt a jártasságot, amely az általános műveltségű világi embereknél is megvan.”¹

A papok műveltségét és szent fegyelmét sürgette XI. Pius az egyházi tudományegyetemek Tanulmányi Rendjének reformját előíró „Deus scientiarum Dominus” kezdetű, 1931 május 24-én megjelent apostoli rendeletében is. (Acta Ap. Sed. 23. kötet, 241. lap.)

Tanulni! Minél többet tanulni, hogy korszerűen tanítani tudjunk! De emelkedett, önfegyelmezett lelkiesség kell ahhoz, hogy a tanult pap a kegyelmi életet megőrizze a modern tudományok megfelelő elsajátítása mellett.

¹ Ugyanezen pápai körlevélben áll: „aki a tanulásban oly gyöngye előmenetelt tesz, hogy nem nyujt kellő reményt a tanulmányok elégséges sikerrel való elvégzéséhez: az nem született arra és nem alkalmas rá, hogy a szent papi rendet felvegye.” — Kár ma Vianney Szent János kivételes esetére hivatkozni. A IV. lateráni zsinat és Aquinói Szent Tamás megállapították, hogy „mindig jobb a kevés jó pap, mint a sok rossz!” Ma hozzáfűzhetjük: tanulatlan mesterekre sem bízhatók a hívek.

Krisztus, az örök Főpap azt akarta, hogy papjai „a föld sava és a világ világossága” legyenek. (Máté 5, 13.) — XI. Pius a De Sacerdotio körlevelében kiemelte: A pap Krisztus szolgája és eszköz az isteni Megváltó kezében, hogy folytassa Krisztus megváltó művét az idők végéig az egész emberiséget felemelő isteni hatályosságban. Sőt a pap joggal nevezhető második Krisztusnak, mert Krisztus személyét képviseli ama küldetés alapján: „Amint engem küldött az Atya, én is küldelek titeket.” — A pap Isten titkainak sáfára azzal a rendeltetéssel, hogy azokat Jézus Krisztus titokzatos testének tagjaihoz juttassa. A pap közbenjáró Isten és az emberek közt, ezért kell, hogy a pap lelkét az erény és a tudomány ékesítse; eszményképe legyen a legfőbb pap, Krisztus. A papi élet középpontja az Eucharistia, a szentmise.

A papnak önművelődését szorgalmazva arra kell törekednie, hogy Krisztus követőjéhez illően saját megszentelését, a kegyelmi állapotot biztosítsa. XI. Pius is kiemeli a papságról szóló körlevelében: „Súlyos és veszedelmes tévedés volna, ha a pap hamis túlbuzgóságtól elragadtatva elhanyagolná saját megszentelését, hogy egészen belevesse magát papi tisztének bármennyire dicséretes külső munkáiba.” De hozzáfűzi, hogy „a jámborság alatt nem a felületes és külsőséges, édeskés és érzelgős jámborságot értjük, amely a lelket nem erősíti és szentségre nem segíti, hanem a komoly, az érzések hullámszásától független, szilárd elveken és meggyőződésen nyugvót, amely minden kísértésnek és csábításnak ellenállni tud.”

Az önműveléshez hozzátartozik az önfegyelmzés, miként a Szentatya idézett körlevele is hirdeti: „Mivel a katolikus papság lendületes és bátor katonaság, feltétlenül szükséges nála a fegyelem vagy jobb keresztény szóval az engedelmesség.”

*

A pap szilárd elveken és meggyőződésen nyugvó jámborsága megköveteli a megszentelő kegyelem mellett a tudományok közül mindenekelőtt az alapos dogmatikai tudást, mely nélkül az embereket a megváltás áldásaiban részesíteni, a természetfeletti életet ébreszteni, fenntartani és terjeszteni alig lehetséges, mert nem lesz tele szeretettel és meggyőződéses lelkesedéssel a papi hivatása iránt.

A papi tudományok elseje, a teológia középpontja és az önművelés főtantárgya a dogmatika. *Justus ex fide vivit! Haec est victoria, quae vincit mundum fides nostra.* Már a szeminárium alapítója Szent Ágoston: bölcsellett kapcsolatos dogmatikára, lelkiismeretes-ségre és a keresztény önérték fejlesztésére buzdította klerikusait.

Az ősi római lateráni patriarchium, — a püspöki iskolák (episcopia), — a káptalani és kolostori iskolák szeminaristái a Szentírásból tanulták a dogmatikát. A *Liber Sententiarum*-ok bővebb magyarázatokat adtak.

Már a keresztény ókorban az alexandriai, antiochiai, nisibisi iskolák is a szentírásmagyarázattal kapcsolatos dogmatika és a polemikus teológia magasabb iskolái voltak.

A tridentinum előtt a papnövendékek tanítói főleg a bencések, majd a dominikánusok és a ferencesek voltak. Hazánkban az első

iskola és első szeminárium a bencések pannonhalmi kolostorában volt; az ora et labora elvet valósítva igyekeztek elérni a papi eszményt. Kevéssel utóbb létesültek a székesfehérvári és a csanádi káptalani iskolák, melyekben vértanúságra kész hithirdető papokat neveltek.

A dogmatikát bölcseleti alapon a skolasztika aranykorában Aquinói Szent Tamás dolgozta fel legteljesebben a tankönyvnek szánt Summa-jában. A papi eszmény e korszakban az erényes és tudós pap volt. A ferences tudósok vallották ugyan a Szent Bonaventura-i elvet: plus unctio, quam speculatione!, de a tudományos papi önművelést becsülték és gyakorolták.

A 13. században és utóbb létesült egyetemek ifjúsága eleinte fegyelmezett volt, de később túlságos szabadságot szerzett és fegyelmetlenné vált, ami a papnevelésre is károsan hatott.² A hittudományi szakon a főtantárgy most is a dogmatika maradt. A dogmatikából és a kánonjogból kifejlődött a morális; a morálisból és a liturgikából kialakult a pasztorális. A tudományos és a gyakorlati képzés már a 12. századtól különbözött; a skolasztikusok mellett voltak kazuisták is.

A trienti zsinat elrendelte (1563. XXIII. sessio, 18. cap.), hogy minden püspök létesítsen megyéjében szemináriumot. Ezekben a bölcseleti alapon kidolgozott dogmatikát tanították; az egyházas papi lelkületet igyekeztek fejleszteni.

A trienti zsinat után a világi papnevelésben legtöbb helyen a jezsuiták Ratio Studiorumát fogadták el az oktatás alapjául. A skolasztikusok (summisták) bölcselettel megalapozott dogmatikát tanultak. A zsinat után a papnevelés és a teológia tanítása harmadfél századon át nagyrészt a jezsuiták kezében volt. Ők nem alapítottak külön szemináriumokat, hanem a pápai és püspöki szemináriumokat vezették. 1725-ben 220 kollégiumot és 90 papnevelő intézetet vezettek. Hazánkban az 1635-ben megnyílt nagyszombati „érseki egyetem” összes tanárai jézustársaságiak voltak. A győri egyházmegye szemináriumát is a jezsuiták vezették a Ratio Studiorum-uk szerint. Hogy a török hódítás és a protestantizmus pusztításai után a katolicizmus terjedt, a nép újra vallásos lett, az a jezsuiták által nevelt papok érdeme. Ezt a hitvédő lelkületet kifejlesztették: imádság, lelkigyakorlatok, mindennapi elmélkedés, gyakori gyónás és áldozás, lelki olvasmány, lelkiismeretvizsgálat, önmegtágadások, hallgatás és buzgó tanulás által. Hangsúlyozták, hogy a papokat főleg az isteni kegyelem neveli. A kegyelmet nem pótolja sem a tudomány, sem a fegyelem, sem a külső műveltség; fontos az is, hogy a pap minél alaposabb aszkétikus ismeretet szerezzen és azt gyakorolja.

*

² Mihályfi Ákos: A papnevelés története c. könyvében írta: „a papjelöltek nem voltak elkülönítve a világi pályákra készülő ifjaktól. Teológus, bölcselelő, orvosnövendék együtt éltek a burzákban, együtt tivornyáztak, verekedtek. A fiatal kanonok urak, kik azért kapták beneficiumukat, hogy tanulhassanak, együtt tornáztak és táncoltak a világi tanulókkal. Ilymódon papnevelésről természetesen szó sem lehetett.” (74. lap.)

Különös, nem egyházas szellemű paptípus alakult a janzenizmus és jozefinizmus hatására. — Ismeretes, hogy Mária Terézia elfogadta a „felvilágosult” Rautenstrauch apát szabadelvű reformtanztervét a papképzésre vonatkozóan. E rendelkezés a teológiai tanításból kizárta a skolasztikus filozófiát és dogmatikát, sőt ezt a biblikummal és történelemmel egy vonalba állította. Pedig azelőtt a hittudományi főiskolákon az alapos bölcseleti előkészítéssel megalapozott dogmatika állott a tantárgyak központjában.

A II. József által felállított generális szemináriumok főiskoláin több teológiai tanár nemcsak racionalista, hanem eretnek tanokat is hirdetett. A generális szeminárium nevelési célja és eszménye az általános erkölcsiség és emberszeretet volt.

Ez a sivár liberális jozefinista szellem mérhetetlen lelki kárt okozott és sokáig hatott. — Mihályfi Ákos az 1896-ban megjelent „A papnevelés története és elmélete” című két kötetes kiváló művében panaszkol (II. köt. 136.): „Lényegtelen módosításokkal a Rautenstrauch-féle tanterv képezi alapját a teológiai tanításnak még napjainkban is Németországban, Ausztriában és Magyarországon. — A nálunk dívó rendszer helytelenségét misem bizonyítja jobban, mint az eredmény. „A legtöbb helyen — mondja dr. Pethő (Prohászka O.) — a teológia tanulása csak a gimnáziumi biflázásnak folytatása. Tavaly nyolcadikba jártam, az idén kilencedikbe járok s jövő évre tán még a tizedikbe is fölkerülök. De nemcsak az iskolába járás folytatódik, hanem a lelketlen, szellemtelen emlékezés is, — folytonos nyelés értelmi megemésztés nélkül.” (Itt Mihályfi idézte Prohászka-t az Új Magyar Sion 1887. 16.)

Mihályfi is megállapította imént jelzett művében, hogy: „alig van kietlenebb, sivárabb élet a teológiában járatlan pap életénél. — Ma az utolsó falusi papnak is rátermett apologétának kell lennie, aki a nép közé hintett mérget alkalmas ellenméreggel tudja ellensúlyozni”. (132. lap.) Mihályfi az egyetemekre külön apológiai tanszékeket követte. (II. köt. 183.)

Az apológiai modern felkészültség szükségességét meggyőzően bizonyította a nagy hitvédő Bangha páter, a Világhódító kereszténység című kitűnő művében (1940). — Bár a dogmatika tanításának nem első célja, hogy hitvédőket, hanem hittanítókat neveljen, a hittételeket világosan megismertesse és átértse, — mégis szükséges az apológétikus felkészültség és kell hogy a dogmatika a misztikával és az aszkézissel együtt járjon. Ma különösen időszerű, hogy a pap képzettsége ne legyen túlzóan exkluzív, hanem érvényesüljön a nagy pápa elve, melyet a De Sacerdotio körlevélben így fogalmazott: „A pap haladjon józanul a saját korával és értse meg a kor szükségleteit, amint a katolikus Egyház... az igazi tudománynak legmerészebb előretörésétől sem fél, hanem azt elősegíti. Az egyházi férfiak minden időben serény művelői voltak a világi tudomány minden ágának, sőt valamikor annyira az élen haladtak, hogy a klerikus szó egyértelmű volt a tudóssal. Az Egyház... legkiválóbb doktorainak tanulmányaival bebizonyította, hogy a világi tudomány a katolikus hit megvilágításában és megvédésében is nagy szolgálatokat tehet.”

Megfelelő dogmatikai és morális tudást csak alapos bölcseleti előképzettség biztosít. Onként értetődik, hogy XIII. Leó Aeterni Patris című, bölcseletet sürgető körlevelével egyidőben a kiválóbb teológusok követelték a skolasztikus bölcselet alapos tanítását. Hazánkban Kiss János, Prohászka, Dudek János, Mihályfi Ákos sürgették a teológia tanításának reformjával kapcsolatban az intenzív bölcseleti oktatást. Mihályfi szerint: „szükséges, hogy a papság bölcseletileg képzett legyen; mert ha valamikor, úgy napjainkban szüksége van a papságnak kritikai érzékre, mély belátásra, logikus gondolkozásmódra, hogy a jelenkor folytonosan hullámozó viszonyai közt megkülönböztethesse a helyest a helytelentől, mindent igaz értéke szerint ítélhessen meg”. (I. mű. 160.) — Prohászka 1887-ben így írt: „Minden reformnak elengedhetetlen prelúdiума a bölcseleti tanfolyamnak felállítása. E nélkül a reform semmit sem ér. A hiányzó bölcseleti előképzettséget sem a tanár kísérő magyarázata, sem a bölcseletnek a teológiával való párhuzamos tanítása nem pótolhatja; bölcseleti előkészítő tanfolyamra van szükségünk.” (Magyar Sion, 1887. 100—194. lap.)

Az erkölcsstan alapos megértéséhez is szükséges a bölcselet; hiszen az erkölcsstan első része: az emberi cselekedetek mivoltáról, a törvényről, bűnről stb. tárgyaló fejezetek filozófiai alapon épültek, azokat helyesen megérteni csak kellő bölcseleti felkészültséggel lehet.

A hittudomány és a bölcselet története is igazolja, hogy a kiváló teológusok kitűnő filozófusok is voltak. Aquinói Szent Tamás fenséges *Summá-ját* nem alkothatta volna meg, ha nem lett volna kiváló bölcselelő is.

A *Quadragesimo Anno* követeli, hogy „a papnövendékek alapos társadalomtudományi képzésben kellően felkészüljenek” a szociális tevékenységére. A szociológia is a filozófia körébe tartozik!

Ne feledjük, hogy XI. Pius „*Mit brennender Sorge*” körlevelével (1937 március 14.), utóbb a Szemináriumok és Egyetemek kongregációja által (1938 április 13.) utasította az egyetemeket és a katolikus főiskolákat, hogy minden újabb tévedéssel szemben védjék meg az igazságot. Ehhez pedig bölcseleti, biológiai, történelmi, néptani, antropológiai, jogi, erkölcsstani, alapos hitvédelmi tudás kell. A terjedő panteizmust a skolasztikus teodiceával, Spinoza, Hegel, Hauer, Bergmann stb. tévtanait filozófiai felkészültséggel kell cáfolni. Mindehhez szükséges a szaktudományok legújabb állásának és eredményeinek megfelelő ismerete. Tehát sokat kell tanulni!

A mai pap eszménye nem lehet más, mint az apostoli lelkületű, szociálisan érző, tudományosan művelt Krisztus-papja, akit a kegyelem korszerű munkára segít.

Dr. Hajós József
kanonok, szemin. rektor

A falusi pap önképzése.

Népünk így jellemzi a tudás szükségét és az igaz tudomány szerénységét: „A jó pap holtig tanul s mégis tanulatlan meghal.” A papi lelkiségen kívül a tudomány az, ami összeköti és kibékíti a falut és várost, szegény és jobb javadalmú papot, a szórványt és a katolikus szárazföldet.

A falusi pap önképzésének hármias célja van: *a széles látókör, a lelkipásztori sokoldalúság és egy teológiai szaknak állandó művelése.*

I. „Csak patkósok ne legyenek” — mondotta Saly László prefektus úr a Központiban egyik szpícs-én. Nem a csizmára vert patkóra gondolt, hanem arra a patkóra, melyet a falu sara, nyomora és mozdulatlansága mellett az emberi lustaság könnyen az ember agyára erősít. Nem azért tanultunk bölcseletet és hittudományt, világi és egyháztörténelmet, hogy az egymást váltó eszmék és események sodrában ne tudjuk falun is a katolikus álláspontot. Adott Isten Egyházának felelős vezetőket és nagy tehetségeket: olvassuk és tanulmányozzuk a pápai körleveleket és megnyilatkozásokat, főpásztoraink és szellemi nagyjaink útmutatásait. A mai sajtócenzúra előtt a Schönere Zukunft, a Kipa-Ecclesiastica, az Egyházi Lapok és a katolikus folyóiratok bőven elláttak pontos értesülésekkel: hogyan áll hazánkban és az egész világon Isten országa? Láttuk a mai koreszmék születését és fejlődését. Ha elül a fegyverek zaja, kezdődik a szellemek harca s ebben a harcban városon és falun egyaránt csak jól felkészült papok és iskolázott világi apostolok állják meg helyüket.

Csodálkozó tisztelettel néztünk mint káplánok a boldogult Miklós István kanonok-főtanfelügyelőre, akitől minden tekintetben biztos irányítást kaptunk: iskolaügy, katekézis, irodalom, művészet, kisebbségi magatartás. Mint falusi plébános szerezte nagy műveltségét. Volt hívei ma, 50 év múlva is áldják.

Aki valóban megszerette a szent tudományokat és a szemináriumban bevezették a tudományos munka módszerébe, a legterheesebb munkák között is talál időt arra, hogy önmagát tudatosan képezze. Ha az alamizsnából élő francia klérusról kimutatta a statisztika, hogy a francia társadalom legtudományosabb rétege, akik a tudományért legtöbbet áldoznak, akkor a szegénységre senki sem hivatkozhatik.

A koronagyűléseken és a kántorbőjtök szerdáin elhangzik egy-egy értékes előadás. Az önképzés és széles látókör szempontjából még többet ér a paptestvéreinkkel való baráti találkozás és könyvtáraiknak áttekintése. Van közöttünk író, költő, irodalomtudós, gazdasz, matematikus, építész, nyelvész és nem egy nagy történész, és nincs az az egyházi szakkérdés, melynek avatott művelője nem volna. Ma is igen hálásan emlékszem vissza a bukovinai székelyek, németek és lengyelek nagy papjaira, akikre nem egyszer mint kisfiú néztem föl s erősen kellett vigyáznom, nehogy valamiben megfogjanak. Egyszer éjfélig beszélgettünk Prof. Haschler kimpulungi plébános-hittanárral az Ósegyházi-ról, az Egyház és állam akkori és várható viszonyáról. Amikor az ajkak elhallgattak, beszélni kezdtek a gazdag könyvtárak:

régi ismerősök és új kiadások, könyvkereskedésben már nem kapható könyvek és egészen új szakkönyvek, ujságok és folyóiratok. *Ars longa, vita brevis.*

Amikor a legjobb könyvek címei és kiadói noteszembe kerültek, a „Csodaszarvas” egyik sora duruzsolt lelkemben: „Érjük utól azt az őzet!” Érjük utól azt a széleskörű és mindenre kiterjedő papi műveltséget, melyet barátaink és a könyvek sugároznak.

Azt mondta valaki, hogy a legrosszabb cikkből és hozzászólásból lehet a legtöbbet tanulni. Nekünk az legyen az elvünk, hogy ne engedjük közel se íróasztalunkhoz, se lelkünkhöz a középszerűséget, hanem csak azt, amin a kiforrott szentség, gazdag tudás és a kimondott tehetség saskörmei látszanak. Első a Szentírás, második az egyházatyák, harmadik a dogmatika és morális, negyedik az oltárra emelt szentek és misztikusok iratai, azután következik a sok-sok papi tudomány, végül az ujságolvasás. „Nem lehet annak atyja Isten, akinek nem anyja az Egyház.” Aki sérti az Anyaszentegyházat, annak ujságját nem engedem házamba, mert ha olyan hitem volna is, mint Szent Péternek, a rossz sajtó tönkre tenné.

II. A lelkipásztorkodás *sokoldalú tudást* követel.

1. A *hitoktatás* nem kevesebb munkát, mint előkészületet jelent. Egy évig tart a munka, míg elfogadhatóan hitoktatunk, még egy évig, amíg jól fegyvelmezünk, még tovább, amíg bevágjuk a káté és biblia szövegét. Évek, évtizedek kellene, amíg kiválasztjuk a legjobb módszert.

2. A magyar égen egymásután ragyogtak fel Prohászka, Bangha és Tóth Tihamér, akik valóságos iskolát teremtettek az *egyházzónoklat* terén. Egy elfeledett könyvre és annak függelékére hívom fel a figyelmet: a trienti kátéra, melyet Koch folyton idéz, és amely függelékében vasárnapról-vasárnapra pontos beosztást ad. Ezt a nagy Pázmány is hűen követi. Mit jelent nekünk, ha a témakereséssel nem kell vesződnünk? Úgyis eltelik 10—15 év, amíg egészen helyesen és tartalmasan prédikálunk.

Sőt amire a legtöbbet oktattak, a misézést is tovább kell tanulni: „Ez a pap szépen miséz!” Külön tudományág a temetés is!

3. Amiről a teológián kevés szó esett s amiből mindennap vizgáznunk kell, az a *helyes népismeret*. Itt nem elég ismernünk a magyar föld- és néprajzot és történelmet. Nekünk igen sokat mond az erdélyi és székely történelem és néprajz, a megye, vidék s plébánia története, hogy minden kérdésnek meg tudjuk adni a magyar és helyi fogalmazást. Ehhez járul a népi teológia, amire a nép tanítja papját jeles alkalmakkor és az egyéni és családi élet egyes szakaszain.

A falusi pap plebanus, népész, és ezenfelül a falu egyik, de sohasem egyetlen vezetője. Egész sereg ága-boga van a *faluvezetésnek*, a közigazgatásnak, közigazgatásnak, közegészségügynek és adóügynek. Valóban nagystílű ember legyen, aki egy papi emberöltő alatt valami maradandót alkot a falu lelki, gazdasági és kulturális emelésére.

4. A falusi pap *gazda is, hivatalnok is*, akármennyire tiltakozik is bennünk a lelkiség. Anyakönyvek, leltár, levéltár, jelentések mind

rendben legyenek, sőt ki kell ásni a legrégebb ügyiratokat is, hogy tudjuk mindennek eredetét. A különböző adókönyvek, kimutatások, pénztárkönyvek és számadások pontos irodai munkát követelnek. Az egyháztanácsi gyűlésekre jobban fel kell készülni, mint egy közepes vizsgára: megkívánják a teljes világosságot, mérlegelik a vagyoni lehetőséget és felelősséget, őszintén akarják az Egyház javát, de szívs munkába kerül minden újabb megterhelés keresztülvitele. Tanácsosainkból kell apostolokat nevelnünk. A tanácsulések jegyzőkönyvei a legértékesebb történelmi adatok.

Aztán külön fejezet az egyházi *építkezés*, ami szintén külön iskola a papnak, ahol minden tapasztalatért tandíjat kell fizetni. Vállalkozók, mesterek, napszámosok, közmunka, az el-elakadó pénzforrások nyitogatása és hónapokig, évekig talponállás. Kemény vizsga, de ezen nem szabad elbukni.

5. A román megszállás alatt az *iskolaügynek* és a *kisebbségi kérdésnek* szakértői lettünk. Törvények, rendeletek, előírások állandó tanulmányozása, a beírások és iskolalátogatások kínjai és... az iskolafenntartás anyagi gondjai külön embert követeltek volna. — Vérünk ké váltak a keresztény bölcsélet kisebbségi fejezetei, a Das Neue Reich és Schönerer Zukunfft megfelelő cikkei. Tanulmányoztuk a román törvényeket, választási törvényeket, sőt a Cod penal is bekerült a papi könyvtárakba. Ez volt aztán a szigorlati tárgy!

III. Egyik kiváló professzorunk a gyulafehérvári teológián azon fáradozott, hogy egyházmegyénkben a szent tudományokban legyen egy-egy *szakember*. Akit dogmatikusnak nézett ki, abból lapszerkesztő lett, akit újszövetségi biblikusnak, most városi plébános, az ő egyiptológusából a tanítónőképző igazgatója, a másik biblikusa kitűnő falutanulmányt írt, a koptológusból pedig misszionárius lett.

A dolog így történt. Már 1911-ben megvettem Szent Ignác lelkigyakorlatos könyvét s meglehetősen unius libri lector lettem a teológián és később a 11 éves szórányszolgálatban. Olyan szakot nem választhattam, melynek műveléséhez távoleső könyvtárak, levéltárak vagy költséges kiadványok szükségesek. Így a lelkigyakorlatok irodalmát kezdtem tanulmányozni és ezzel párhuzamosan Kassiepe négykötetes misszióskönyvét. A bukovinai német papok nem ismerték, mikor az ő területükön a magyar és német híveknek Kassiepe utasításai szerint adtuk a lelkigyakorlatot és missziót. (Mester János hívta fel rá a figyelmet.)

Amikor Erdélyben vezető és új misszionáriusokkal kerültem össze és kicseréltük könyveinket, kéziratainkat és tapasztalatainkat, 1933 tavaszán misszióselnökünkkel elhatároztuk, hogy a fiatal misszionáriusok kezébe a Szilágyi Dózsánál bővebb, használható vezérfonalat adunk. Erdély és Nagyvárad összefogásával megszületett a Misszióskönyv. Természetesen a misszionáriusnak alaposan meg kell ismernie a morálist is.

Hogy kitűnő professzorunk gondolata másképp valósult meg, abban a főbűnös Trianon volt. Amire szavunkat adtuk, meg akartuk tartani.

Balázs Ferenc kanonok úr az irodalmi iskola egyik gyűlésén bedobott egy másik eszmét: „Én kezdettől fogva arra törekedtem, hogy jó hitoktató és jó szónok legyek.” A kispapok arca ragyogott és láttam, hogy igen sokan vállalják. Igyekeztek is kiválóak lenni a szószéken és a gyermekek között.

Más szakembereink fejlődéséről nem tudok sokat. Már kispap korukban bontogatták szárnyaikat, állandóan tanultak, gyűjtötték tapasztalataikat és ma esperesi kerületük vagy az egész egyházmegye úgy tekint fel rájuk, mint egy-egy oraculumra.

Ne haljunk meg addig, amíg valami nagyot nem tettünk Isten országáért! A nagy tettekhez a nagy tudáson keresztül vezet az út. Az örök jutalom sorrendje is ez: „*videbimus, amabimus, vacabimus.*”

Lajos Balázs
plébános.

Szentírásos papi lelkiesség. II.

6. Az utak és módok között, amelyekkel a Szentírás lelkéhez akarunk eljutni és szelleméhez közelíteni, igen alkalmas ösvényt mutat számunkra az az elgondolás, hogy ha az Anyaszentegyházban a titokzatosan közöttünk továbbélő Krisztus van jelen, akkor a Szentírásban a titokzatosan továbbtanító Udvözítő áll elénk és van közöttünk. Nemcsak isteni életének földön töltött napjain hirdette a mennyek országa evangéliumát, hanem időtlen időkig ezt teszi a Szentírás, hitünk és üdvösségünk írott záloglevele által. Ez az elgondolás nem újdonságkeresés, hanem hagyományos katolikus és régi orthodox keresztény gondolat. Vegyük csak az evangélium, Isten szava olvasásának külső körülményeit az ősegyház szentmiséjében, nézzük az áldáskérés előtti imát, melyben a szerpap szíve és ajka megtisztítását kéri az Istentől, ki Izaiás próféta ajkát izzó parázssal tisztította meg; nézzük az áldáskérést, illetve az ünnepélyes szentmisében az áldásadást, amelynek szavai szerint legyen az Úr a Szentírást hirdető szerpap szívében és ajkán, hogy méltóan és illendően hirdesse az ő evangéliumát; nézzük az acolythusok gyertyáit, a világ Világossága tanításának égő jelképeit, nézzük a szerpap evangéliumos-könyv-füstölését, evangéliumolvasás után a „*Laus tibi Christe*” feleletet. Ez mind Jézus szavának, jobban és jelesebbül a Szentírásban továbbtanító isteni Udvözítőnek szól. Ezt érzi meg mélységes lélekkel Szent Ágoston, mikor így szól: „*Sic audiamus Evangelium, quasi praesentem Dominum.*”¹ Keppler halála előtt kevéssel befejezett művében² mondja, hogy a Szentírás az Udvözítőnek, az isteni Logos emberrélevésének egyik alakja. Hogy a szószéken hirdetett igazság testet ölt és megvalósul a hívek lelkében, az állítása szerint: „*az emberi szó mellett Jézus szava- és tanításának köszönhető.*”³ Ezért

¹ S. Augustinus: In Ioannem Tract. 30. c. 1. Migne: P. L. 35; 1632.

² Predigt und Heilige Schrift. 34. 1.

³ U. o.

szerinte a mi feladatunk: lélekmunkálásunk és lelki gondozásunk által a láthatatlan igazságot testbe öltöztetni, az Isten-szavának az emberi szó csengését és folyását kölcsönözni, az Isten szavát az emberi szóval oly bensőségesen és mélyen összekapcsolni, hogy a kettőből egy legyen: Az élet kenyere a hívők lelki táplálására. Ilyenformán a szentbeszéd, főképpen a szentírásos szentbeszéd nem lesz más, mint a Szentírásban tovább közöttünk tanító Krisztus továbbadása, közlése a hívekkel, az örök élet Kenyerének tördelése és nyújtása a hívek számára.

A meggondolásnak, hogy a Szentírásban a titokzatosan közöttünk továbbtanító Úr Jézus van jelen, a lelki életben az Úr Jézussal való eleven, személyes kapcsolat lesz a legszebb és leghatékonyabb gyümölcse. Soiron írja:⁴ „Isten kegyes leereszkedése a Szentírás, a betű, az emberi kifejezés eszköze és leple alatt, ezért a hívő Szentírás-olvasó mintegy Krisztus kegyelmi rendjébe lép be.” A nagy hittudós, Scheler szerint az isteninek kinyilatkoztatása mindig az inkarnáció és sohasem a pusztá, írott szó útján történik. Ezt az inkarnációt éli át egészen sajátos, egyéni módon a lélek a Szentírás olvasásában. Szelei láttára megy végbe az örök Isten szavának új emberré levése.

Stonner írja ezzel kapcsolatban: „Midőn Isten a Szentírás főszereplőjévé lett, az Írás fekete betűiből Egyszülöttének öltönyt készített, hasonlót ahhoz, minő egykoron emberi természete volt. Hangot, de nem egyet, nyelvet, de nem egyet, ezer hangot és ezer nyelvet kapott Krisztus, hogy úgy szólhasson hozzánk, mint egykor a földön.”⁵

És az Ige testté lőn⁶ a Szentírásról is áll. Ha mindaz, amit Isten gondol és alkot, az ő isteni lényének képmása, akkor különösen az a Szentírás, az Isten szava az emberekhez. Szikra, mely az örök Logos fogyhatatlan tűzhelyéből világít. Ahogyan már Origenes szépen megírta: „A Szentírásban az Ige lesz testté, hogy bennünk lakozzék.”

Ez a felfogás, hogy a Szentírást úgy tekintsük, hogy abban Krisztus mintegy új titokzatos megtestesülésben szól hozzánk, a papi lélek számára könnyen hozzáférhető és egyszerűen járható utat nyit számunkra a Szentírás lelkéhez. Természetesen szentírásos papi életünkben nem szabad megállanunk a Szentírásra vonatkozóan egy új, titokzatos inkarnációs felfogás mint pusztá tény mellett, hanem arra kell törekednünk, hogy az isteni Udvozító élete konkrét képeiből, melyek minden idők számára, de főleg Krisztus titokzatos, közöttünk való élete és munkálkodása szempontjából jelentősek, ragyogóvá és vonzóvá tegyük az Úr Jézus képét, elsősorban saját magunk papi lelkében.

7. A Szentírás igazi szellemét kereső papi lélek úgyis felfoghatja és tekintheti a Szentírást, illetve annak olvasását és belemélyedő át-elmélkedését mint Kempis Tamás szavai szerint az Úr második, lelket tápláló asztalát az Eucharisztia mellett. Ez lenne az úgynevezett „eucharisztikus Szentírás-felfogás”. Kempis Tamás *De imitatione Christi* munkájában, kiindulva Jézus valóságos jelenlétéből a legmél-

⁴ Th. Soiron: Das heilige Buch, 8. 1.

⁵ A. Stonner: Vom Sinn und Wert der heiligen Schrift. 10. 1.

⁶ Ján. 1, 14.

tóságosabb Oltáriszentségben, azt állítja, hogy ez a Krisztus-bírási hit-beli Krisztus-bírási és nem boldog örökkévalóságbeli szemlélet, nem „beata visio ad faciem”. Ezért hívő, földi vándorlásunkban az Eucharisztia mellett a Szentírás könyveit is vigaszul nyertük.

Íme a nevezetes szöveg:

„Kettőt ugyanis módfelel szüskégesnek tartok ezen életben, amelyek nélkül e nyomorult élet szinte elviselhetetlen lenne.

Ameddig a test békóiban vagyok, bevallom, két dolgra szorúlok nagyon, tudniillik világosságra és táplálékra.

Eppen azért nekem, erőtlennek, szent testedet adtad testem s lelkem táplálására és lábaimnak ígéidet adtad szövétnekül. (118. zsolt. 105.)

Ezek nélkül jól nem is élhetnék; mert Isten ígéje lelkemnek világossága és az Oltáriszentség életemnek kenyere.

Két asztalnak is mondhatjuk őket, melyek az Anyaszentegyház tárházában vannak elhelyezve.

Egyik az oltárnak asztala; rajta van a szent kenyér, Krisztusnak drágalátos teste;

a másik az isteni törvénynek asztala s ezen van az isteni tanítás, mely az igaz hitre oktat s a kárpit rejteke mögé, a szentek szentjébe biztosan elvezet bennünket.

Uram Jézus, ki az örök világosság fényessége vagy, hálát adok neked ez isteni tanítás asztaláért, melyet szolgálád, a próféták, apostolok s egyéb tanítóid által nekünk készítettél.”⁷

Amint láthatjuk, a „Krisztus követése” szerzője egészen közeli és sajátos vonatkozásba hozza a Szentírást az Eucharisziával, úgy, hogy valóban szólhatunk „eucharisztikus Szentírás-felfogás”-ról. Első hallásra és olvasásra talán merésznek és különösnek látszik ez a felfogás és beállítás, de a hivatalos tanítóegyház teljes tekintéllyel mellette állott ennek a gondolatnak. X. Pius pápa, aki nemcsak eucharisztikus pápa volt, de a Szentírásnak is nagy barátja, mind az Eucharisztia, mind a Szentírás által akarta Krisztusban mindeneket megújító programját megvalósítani. Ezt mutatja Cassetta bíborshoz intézett levele is: „Elsősorban az evangéliumokból tanuljuk meg, hogyan lehet és kell megújítani mindeneket a Krisztus Jézusban.” X. Pius pápa a Szentírást az Eucharisztia mellett úgy tekintette, hogy a mindeneknek Krisztusban való megújításához az Eucharisztia a *megújító erő*, a Szentírás a *megújító világosság*.

XV. Benedek pápa írja a Spiritus Paraclitus enciklikájában: „Aki hódoló elmével, erős hittel, alázatos szívvel, a lelki tökéletesedés határozott akarásával közeledik a Szentíráshoz, az megtalálja és élvezi az égből alászállott, minden gyönyörűséggel teljes kenyeret.” Majd folytatja a pápa: „Elsősorban a Szentírás lapjain kell keresnünk azt a kenyeret, melyben a lélek élete táplálékát és tökéletességét megeli. Az ilyen lélek saját magán fogja megtapasztalni a Zsoltáros szavainak igazságát: „Incerta et occulta sapientiae tuae manifestasti mihi” (Ps. 50.), mert az Isten ígéjének ez az asztala adja valóban az isteni

⁷ Krisztus követése IV. k. 11. f. 4. 5.

tanítást, mely az igaz hitet alakítja és elvezet oda, ahol a Legszentebb lakozik." Idézi tovább a pápai enciklika Szent Jeromost is, kiről azt írja, hogy főfoglalkozása volt: „In Scripturis meditari die ac nocte, et in eis panem de coelo, manna coeleste, omne delectamentum in se habens gustare.” Ezek kivétel nélkül eucharisztikus terminusok, termini eucharistici, alkalmazva Kempis Tamás eucharisztikus Szentírás-felfogására.

Ezen pápai megnyilatkozások visszhangjaként írja Faulhaber müncheni bíboros:⁸ „A Szentírásból valóban az örök Logos szól hozzánk és általa érezzük meg Krisztus kegyelmi erejét.” Miután arról szól pásztorlevelében, hogy a napi áldozónak az evangélium átélése és átélése által természetfeletti, kegyelmi kapcsolatba kell lépnie Krisztussal, így folytatja: „Az evangéliumi Isten-szavába való elmélyedés már magában véve is lelki áldozás. Eucharisztia és Evangélium mindkettő Istentől ültetett fa a paradicsomban; az élet fája és a tudás fája. Uram, Te adsz kenyeret nekünk, add ennek a kenyérnek epedő óhaját is! Adsz nekünk világosságot, add, hogy szemeink világosságodba tekinthessenek!” Ez a megnyilatkozás sem más, mint a Szentírás eucharisztikus felfogása.

A Schulte kölni bíborosérek elnöklete alatt ülésező 1922. évi kölni egyházmegyei zsinat ezt mondja a szentírásolvasásról: „Amint már az őskereszténység az eucharisztikus örök Ige mellett a Szentírás Isten-szavát is nagyra becsülte mint kegyelemeszközt, úgy kell a jelenben is a híveket a Szentírás ismerete és szeretetére vezetni.”

Stonner írja a Szentírás eucharisztikus felfogásáról: „Beides, Eucharistie, wie Bibel ist Christus-Gegenwart.”⁹ Ha nincs is jelen az Úr Jézus a Szentírásban substantialiter, mint az Eucharisziában, a Szentírásban mégis az örök Logos szól hozzánk és Krisztus kegyelmi erejét kapjuk a Szentírásból. Ez az elgondolás az alapja annak, hogy az őskeresztények hajdan a Szentírást is olyan tisztelettel vették körül, mint az Eucharisziát, például a Szentírást az Eucharisziához hasonlóan az apisztól jobbra és balra titkos kamrácskákban őrizték, kiszolgáltatása avatatlanok részére súlyos szentségtörés volt. Ez a tisztelet volt meg a szentek lelkében, akikről halljuk, hogy a Szentírást csak térdenállva olvasták. Haeffele S. J. írja, hogy Dupont szobájában a Szentírás előtt méceszt égetett, mint a templomban az Eucharisztia előtt szokás.¹⁰

8. Lelki haszonban és kegyelmekben gazdag lesz szentírásos papi lelkiségünk, ha a Szentírást magát és olvasását sacramentalé-nak, szentelménynek tekintjük. Ez sem különös, nem merész és nem újszerű beállítás. Már Szent Pál írja: „Minden, ami megiratott, a mi okulásunkra iratott meg, hogy reménységünk legyen az Írásokból merített béketűrés és vigasztalás által.”¹¹ Dogmatikailag helyesen fejezi ki Szent Pál a Szentírás sacramentale-ként való felfogásának hatását. J. Hoffmann szerint: „A Szentírás sacramentale-hez hasonlóan hat az emberi szívre,

⁸ Michael Faulhaber: Pastoralbrief 1928. 26. l.

⁹ A. Stonner: Bibellesung mit der kath. Jugend. 105. l.

¹⁰ J. Haeffele S. J. De relatione inter Scripturam et S. Eucharistiam 335 l.

¹¹ Róm. 15, 4.

éspedig jobban hat, mint a legkiválóbb elmélkedési könyvek, vagy a lelki élet legmélyebben szántó könyvei.¹² Erre vonatkozóan idézi Aranyszájú Szent János: „Ahol a szent könyvek vannak, onnan elmenekül minden démoni hatalom és a szent könyvek birtokosai bőséges vigaszt élveznek, sőt már pusztá megpillantásuk is visszatart a bűntől. Ezért ne hanyagoljuk el üdvösségünket! Nagy oltalom a bűn ellen a Szentírás olvasása; veszedelmes szakadék a Szentírás nem ismerése, az üdvösség kockáztatása a Szentírás nemismerése és nemolvasása. Nem történhetik meg, hogy valaki lelki gyümölcsök nélkül marad, aki magát szorgalmas és figyelmes szentírásolvasásra adja.”¹³

Höpfl a Szent Jánosnál olvasható evangéliumi szavakkal kapcsolatosan: „Az igék, melyeket nektek szólottam, azok szellem és élet”,¹⁴ írja, hogy a Szentírás szavai a kegyelem szavai és megjegyzi, hogy a Szentírás szavai természetesen nem hatnak a szentségekhez hasonlóan *ex opere operato*, de a Szentírás szavait sacramentale analógiájára foghatjuk fel, melynél a kegyelmi hatás elsősorban a szentírásolvasó lelki beállítottságától, lelki diszpozíciójától függ.¹⁵

Soiron írja a Szentírás kegyelmi erejéről: „Az inspiráció, a sugalmazás ad a Szentírás szavainak olyan erőt, melyet a Szentatyák oly dicsérő jelzőkkel emelnek ki, mintha — az eredeti szöveg szerint — von einem Sakrament der hl. Schrift sprächen.”¹⁶ Természetesen ő is hangsúlyozza az előbbieket a Szentírás olvasásának mint sacramentale-nak hatásáról és működéséről a lélekben, mely nem a cselekmény erejével hat, hanem egyedül az olvasó lelki diszpozíciója szerint érvényesül.

Szent Jeromos mondja: „Si secundum apostolum Paulum Christus Dei virtus et Dei sapientia est, qui nescit Scripturas, nescit virtutem Dei, nescit ipsius sapientiam.”¹⁷ A Szentírás Istennek, az örök Logosnak megnyilatkozása a betűk leple alatt, az emberi kifejezés eszközi leple alatt, de nem úgy, ahogy Isten a teremtésben megmutatkozik, hanem hasonlóan ahhoz, ahogyan kegyelmi jelenlétével ott van a szentségek látható jeleinél.

Peters egyik művében¹⁸ külön fejezetet szentel a Szentírás szentelmény gyanánt való felfogásának és Szent Máté szavaival kapcsolatban: „Minthogy az ember nemcsak kenyérrel él, hanem minden igével, mely az Isten szájából származik”¹⁹ ezt mondja: a Szentírás mint a lelki élet forrása: kegyelemeszköz. Olvasása sacralis cselekedet és a sacramentáliákhoz sorolható. Állításának alátámasztására idézi Selbst colmari püspök művét,²⁰ amely szerint „ösrégi és kétségbe nem vonható axióma, hogy az Isten szava, mely a Szentírásban közvetlenül szól hozzánk, csodálatos erővel bír, hogy az szentelményhez

¹² J. Hoffmann: Die heilige Schrift. 136. 1.

¹³ S. Joann. Chrysost. P. Gr. 48; 994/5.

¹⁴ Ján. 6, 64.

¹⁵ H. Höpfl: Das Buch der Bücher. 234. 1.

¹⁶ Th. Soiron: Das Heilige Buch. 7. 1.

¹⁷ S. Hieronymus: In Is. prol. P. L. 24, 17.

¹⁸ N. Peters: Unsere Bibel. 303. 1. Die Bibel als Sakramentale.

¹⁹ Máté 4, 4.

²⁰ J. Selbst: Predigten über das Lesen der hl. Schrift. Paderborn, 1902. 123. 1.

hasznos és az emberi szívre jobban hat, mint a legjobb elmélkedési könyvek vagy a lelki élet legalaposabb könyvei.”

Meyenberg egyik művében a szentírásos szentbeszédről azt mondja, hogy nekünk papoknak különösen kell törekednünk arra, hogy a szentírásos papi szívet alakítsuk ki magunkban. Ő ezt a szentírásos papi szívet röviden csak „cor Scripturarum”-nak nevezi. Ezt a szentírásos papi szívet a Szentírás lelke keresésének eddigi módjain és utain túl leginkább a Szentírás eucharisztikus felfogásával és a Szentírás sacramentale-ként való kezelésével nevelhetjük a legalkalmasabban és tehetjük gyümölcsözővé a magunk, de híveink számára is.

(Folytatjuk.)

Dr. Berkes László

Új Cluny kell.

A nagy dunai árvíz évében a kalocsai kollégium igazgatóságán voltam beosztott kisegítő. A jeges áradat egy hétig körülfárva tartotta a várost, az intézet tele volt környékbeli menekültekkel: diákok és tanárok, Kalocsa férfinépével együtt kint harcoltak a gátakon; az előtörő talajvíztől, főleg a kinti részeken mégis sok ház összeomlott. A harmadik nap átüzent Horváth kanonok-plébános úr, mindenki szeretett Lojzi bácsija, hogy a helybeli papság közös akcióval kapcsolódjék bele a hajléktalanok segélyezésébe. Azt az összejövetelt sohasem felejttem el. Volt ott kanonok és káplán, szemináriumi professzor, gimnáziumi tanár, elemi iskolai hitoktató, világi papok és szerzetesek. És amily nagy volt a rangfokozatok megoszlása, éppoly csodálatos az áldozatban megnyilatkozó egyetértés. Valaki felvetette, hogy nem elég a károsultak tisztességes elszállásolásáról gondoskodni, a papságnak a pénzbeli adakozásban is jópéldát kell adnia. És akkor megnyíltak a papi szívek s a jelenlévő világi papok egyike a másik után felajánlotta a közös célra egy-egy havi jövedelmét.

Ebben a forró és magasztos pillanatban éreztem át először teljes nagyságában, mit jelent a lélekben és áldozatos tettben összeforrt papi egység. Mikor a gyülekezet csendben széteszlott, úgy tűnt fel, mintha Krisztus világhódító hatalma lüktetne át az egymásba kapcsolódó kezek néma szorításán. Erő van itt, minden földinél nagyobb, heroikus erő, csak nem szabad engedni, hogy haszontalanul szóródjék széjjel. Hogyha mi máskor is, mindig, de legalább a történelem nagy árvizeiben így meg tudnók találni egymás kezét, nem volna a pokolnak olyan ördöge, amely szembe merne szállni Krisztusban egyesült hadsoraikkal.

Magát az eszmét rég magamban hordozom. Vagy tíz évvel ezelőtt, mikor még mint ügyvédjelölt koptattam Veszprém köveit, egy alkalommal végighallgattam dr. Gutheil Jenő teológiai tanár előadását a modern rendi törekvésekről. Szerinte míg az előző korszak a szabadságnak esküdött hűséget, a most kezdődőnek a középkorhoz hasonlóan a rend az eszménye. Ezért míg az előbbi felbontotta a társadalmi kötelekeket, ez az új középkor — ahogy sokan nevezik — új rendiség kiépítésében keresi boldogulását. Az előadás mély benyomást tett rám. Idők folyamán a gondolatmenetet tovább szőttem s arra az eredményre jutottam, hogy ennek az új középkornak új Clunyra lenne szüksége. Új, igazságosabb társadalmi rendet csak új emberek építhetnek fel, s ezt az új embert megújult erejű, friss lendületű papságnak kell ki-nevelnie. Ehhez kell az új Cluny: új, nagy papi és szerzetesi összefogás és magával ragadó lelki újjászületés.

Míg a következtetés végére jutottam, magam is szerzetbe léptem, elindult a Katolikus Akció és több szociális mozgalmunk, lezajlott az eucharisztikus kongresszus és a Szent István-év lélekmozdító eszten-deje, új világháború festette véresre az eget s a magyar papság külön-böző helyi és országos jellegű megnyilatkozásokban mutatta meg, hogy tudatában van örök küldetésén felül korszakalkotó hivatásának is. Legutóbb a Papi Lelkiség kiadványaiban s a papi egység mozgalmában örömmel ismertem fel lényegében ugyanazokat a gondolatokat, melyek bennem is mind határozottabb alakban öltöttek testet. Mi ez az új Cluny, amely a régihez hasonlóan arra volna hivatva, hogy egy egész korszaknak megadja keresztény jellegét? A papság erős intenzitású lelki, szellemi és erkölcsi egysége, amely eléggé telített ahhoz, hogy önmagából kiáradva magával ragadja Isten felé az egész társadalmat. A régi Cluny példájának, számtalan tanulságának gyakorlati alkalmazása a kor követelményei szerint. Az eszménnyé fínomodott történelmi Cluny, amely mint valami varázskulcs megnyitja korunknak lelkét a katolicizmus égi igazságai előtt. És kulcsa a magyar léleknek is.

Mikor Szent István évében a Magyar történet első kötetét lapozva kerestem, hogyan indult el a magyarság a kereszténység útján, ezer év mélységeiből Cluny kiáltott felém. Azt kiáltotta, hogy a magyar lelket megérteni, a magyar vallásosságot gyökerében megújítani csak Cluny távlataiból lehet. Hisz Szent István s az egész magyarság clunyi hatás alatt vette fel a kereszténységet, a Clunyben megélt katolicizmus eszméiből merítette hivatástudatát, jövődjő létének alapjait. Ha a pogány keleti vonásokat erőltetve is felfedezik a nép arcultán, semmi fáradságba és megerőltetésbe nem kerül, hogy az egykori és mai szent-istváni gondolatban, alkotmányban, törvényekben és jellemben felismerjük a Clunyból eredő nyugati keresztény befolyást. Ez, ha szabad így mondani, még a nyugati országoknál is maradandóbb nyomokat hagyott a magyar közgondolkodáson. Mert míg a Nyugat nemzetei már többé-kevésbé át voltak hatva a korábban elfogadott kereszténységtől, a magyarság teljesen ezt a győzelmes reformáramlatot fogadta magába. A Cluny által Európaszerte terjesztett szentágostoni béke-eszmény lett az a keret, amely a magyar vallásosságnak megadta eredeti színét és jellegét. Hogy az Egyház és állam harmóniája nálunk soha oly mértékben fel nem borult, mint Nyugaton, azt nem utolsó sorban a clunyi mozgalom máig tartós hatásának tulajdoníthatjuk. Ha a magyarság lelki megújódását óhajtjuk, s van-e ennél vágyottabb vágyunk, ezt legkönnyebben Clunyból kapott eszményeink újjáélesztésével érhetjük el. Mert ezek belső viszonyban állanak multjával, intézményeivel, hivatásával, öröklött jótulajdonságaival, s ezért lelkét a legmélyebben ragadják meg.

Igy vezetett jövőnk és multunk vizsgálata egyaránt Clunybe. Cluny pedig Szent Ágostonhoz. A két utóbbi szoros kapcsolatban van egymással. Szent Ágoston adta az elméletet, Cluny a gyakorlatot; amit a nagy egyházatya a De civitate Dei köteteiben elszórva eszményként megrajzolt, azt Cluny váltotta valóra saját életében és apostoli működésében. Mikor a mű tanulmányozása közben azokhoz a fejezetekhez értem, ahol Isten országának célját tárgyalja, meglepetve láttam,

hogy a katolikus gondolat oly szerencsés megfogalmazásával állunk szemben, amely egyetlen rövid szóba tömöríti mindazt, amit a keresztény ember e világon és a jövődő életben keres; ez a szó: pax, béke. Hatalmas szintézis rejlik mögötte, eget és földet átkaroló s egészbe foglaló csodálatos rendszer. Katolikus multunk legdicsőbb korszakának elfeledett titka, amely megmagyarázza egymástól látszólag legtávolabb álló jelenségeit, ugyanakkor ízig-vérig megfelel a mai ember érzületének s alkalmas arra, hogy a korunkat mozgóató eszméket az örök krisztusi igazság jegyében egyesítse. Ezért kissé behatóbban kell itt is szólnom róla, mert benne dobog az örök Cluny szíve.

Először kissé idegenkedve halljuk ezt a szót: béke. Mit keres a rohanás, a harc, a munka korszakában ez az elavult, ósdi fogalom? De ha behatóbban megvizsgáljuk, látjuk, hogy ez a világon a legdinamikusabb eszmény. Miatta rohan, küzd, törtet, dolgozik és imádkozik minden teremtet lény. Az egyensúlyt veszített kódarab éppúgy a békét keresi, mint a táplálék után üvöltő oroszán és az Istent sóhajtó lélek; egyén és közösség, földi ország és a földön járó mennyei ország keresik az égi és földi békét, az örök és evilági javak békés élvezetét. És ha a harcias középkor vezéreszméjét a rendben ismerjük fel, ez a rendeszmény is a béke szentágostoni elgondolásával azonos. A De civitate Dei szerint ugyanis a béke nem más, mint „a rend nyugalma”. Éspedig az élettelen tárgyak békéje a részek közti rend, az élő az élet rendezettségé; az állati lélek a vágyak és ösztönök rendezett kielégítésében találja nyugalmaát, az eszes pedig értelmének és akaratának Istentől rendelt táplálékában: Isten ígében és törvényében. Sőt a társadalmi egyesülések is a béke rendjét keresik: az ember és ember közti rendezett egyetértést, amely a családban és államban a parancsolás és engedelmség összhangját adja.

A békének ez a rendszere összefüggő egészet alkot. Az ember, míg a földön él, a békének minden fájára rászorul: testire és lelkire, egyénire és társadalmira, természetire és természetfelettire, s a felsőbb feltételezi az alsóbbat, az alsóbb nem lehet teljes a felsőbb nélkül. A csúcson pedig ragyogó korona gyanánt ott áll Isten országának békéje. A földön zarándokló Isten városa érette küzd. S ez az Istennel való legteljesebb egyesülés — Isten és egymás szeretetében és élvezetében.

Mindebből nehézség nélkül le lehet vezetni a középkor egymástól látszólag távol eső jelenségeit, amilyenek a rendiség, az aszkétikus reform és a külső egyetemesség, a szentség és magas méltóság s a nemes harci szellem. Mert az emberekkel való egyetértés megköveteli, hogy azonos hivatású társainkat ne ellenségünknek tekintsük, ahogy az a liberális szabadverseny elvéből következik, hanem bajtársainknak, akikkel szövetséget kell kötnünk célunk biztosabb elérésére. Ezzel már adva van a rendiség alapgondolata. A béke egyesülés Istennel nemcsak az egyén ügye, mint azt az individualista korok lelkisége elképzeli, hanem egymásnak Istemben és Isten szerinti szeretetét és élvezetét is felöleli. A legbensőbb egyesülést épp a leegyetemesebb szeretet hozza létre és követi, a mindent átfogó egység célkitűzése ezért a legfőbb béke víziójával rokon. A társadalmi béke eszménye a legmagasabb polcokra állított személyiségek elé is szent életfeladatot

tűz, mikor szigorú kötelességükké teszi, hogy alattvalóik testi-lelki jólétére, tehát valláserkölcsei állapotára is ügyeljenek, míg a szabad-elvű rendszer ezeket a területeket kiveszi a feljebbvalók befolyása alól. Ezáltal azonban a középkor a magas méltóságok — rendek — számára egyúttal a szentség útját is megjelölte.

Végül nemes harci szellem azért fakad a békére való törekvésből, mert megadja a küzdésnek Istentől rendelt helyét és értelmét. Kizárja azt, hogy felsőbbrendű eszközöket alsóbb célok szolgálatába állítsanak, ellenkezőleg, az alsóbbat állítja be a felsőbbrendű béke elérésére. Harcolni kell mocsarakkal és őserdőkkel az ember diadaláért, babonával és romlott erkölcsökkel Isten uralmáért. Meg kell küzdeni a földdel a testi táplálékért, a lázadó testtel a lélek nyugalmaért, az értelemmel és akarattal a hitért és erényekért, sőt magával Istennel is az imádság fegyvereivel áldásért és kegyelemért. De harcolni kell a társadalmi békéért is a lázadókkal és békebontókkal s ez megadja az igazságos háborúnak az egyetemes harcban való pontos helyét és szerepét. Mert az isteni béke csak egyetemes harccal érhető el, hol a végső győzelemben mindenki meghódol Isten előtt. A harcnak a béke alá rendelt ez a szerepe adja az életnek bő tartalmát, biztos célkitűzését s a megszerzett béke pályadíját.

Szent Ágoston nagyszerű gondolatát, mely egyébként a Szentírásból ered s onnan maradéktalanul igazolható, elsősorban a clunyiek ültetik át a középkor ismeretvilágába. Tették ezt azért, hogy előbb saját életüket szabták a béke rendje szerint, majd a megszerzett kincs birtokában pazarul osztogatták bőségüket. Tévedne, aki azt vélné, hogy a kultúra terjesztése ezeknek a középkori barátoknak a vallástól független célkitűzésük volt. Közvetlenül folyt ez aszkétikus életükből. Már a szentbenedeki regula majdnem egyenrangú kötelességként állította a munkát az imádság mellé. A szentágostoni békerendszer ennek a szabálynak mintegy bölcséleti megalapozásául szolgálhatott. Az Isten országa, míg a földön időzik, a béke alsóbbrendű fajait nem nélkülözheti. Azért kell a gazdasági munka, hogy megszerezze a test nyugalmaát, a szellem magasabbrendű tevékenységének előfeltételét. Következésképpen a szellem tudományos, irodalmi, művészi tevékenysége arra jó, hogy a lélek természetes képességeit elpihentesse s ezek ne akadályozzák a lelket az imádság szárnyain való röptében Isten felé. Nem is lehetett tehát a munka több annál, ami ezekre a célokra elegendő volt; nem lehetett öncéllá, szenvedéllyé, nem meríthette ki annyira a testet és a szellemet, hogy a fáradtság az imaéletnek kárára legyen.

Ugyanezeket az elveket látjuk érvényesülni apostoli tevékenységükben is. Mikor a jámbor szerzetesek mocsarakat csapoltak és erdőket irtottak, földművelésre tanították a harcos nomádokat, ezt nemcsak azért tették, hogy irgalmasságot gyakoroljanak, a világias kultúra terjesztése pedig észükbe sem jutott, hanem arra gondoltak, hogy Isten országának és békéjének alapjait vetik meg. Ezért segítettek a fejedelmeknek és a szegény népnek ügyes-bajos dolgaik elintézésében, ezért tanítottak a szerzetesi iskolákban. Szent Odiló, Cluny apátja, ezért igyekszik világszerte intézményessé tenni a Treuga Deit, mert

az örök isteni béke elérésének az alsóbbrendű béke helyreállítása is fontos lépcsőfoka.

Körülbelül azt jelentette számukra a béke fogalma, amit nálunk a boldogságé jelent. De amíg mi megnyugszunk abban, hogy a földön a boldogságot el nem érhetjük, a békének Szent Ágoston által felsorolt legtöbb fajtája már itt a földön megszerezhető. Ez adta Clunynak azt a páratlan lendületet, amely lelkeségükben és lelkeket Krisztusban egyesítő apostoli munkájukban egyaránt megnyilvánul. Elgondolhatjuk, hogy buzgó lelkek milyen tüzes lelkesedéssel küzdötték magukat mind magasabbra, mily dinamikussá tette életüket a már megszerzett békének élvezete után a még hátralévőnek izgató képzele. Így formálódnak azok a nagyszerű jellemek, amilyenekkel a clunyi reform ajándékozta meg a világot s az az egyetemes, katolikus kultúra, amely az egész társadalmi életet a maga képeire alakította.

A Schütz-féle Szentek életét forgatva, külön élményt jelentett számomra kiválogatni a Cluny körül sorakozó szentek arcképeit. Micsoda köbe vésett egyéniségek, az Isten országáért folyó küzdelemnek mekkora titánjai! Komor vonásaikon az önmaguk felett aratott diadal, a szent szemlélődés nyugalma; szemükben az isteni küldetés lángja és vértanúi elszántság lobog; tetteikben a céltudatos ember határozottsága, merészsége és okossága. Nem egy közülük a szentség valamennyi útját végigpróbálja. Elkezdik mint szerzetesek, folytatják mint remeték az erdők magányában, majd egyszerre ott látjuk őket magas polcokon, püspöki széken, királyi udvarban. Ám a fény egy pillanatra sem kábítja el egetjáró vágyaikat. Pár évre rá már pogány országokban hirdetik a béke evangéliumát és vértanúsággal koronázzák hősi életüket. Életforma ez, vonzó és nagyvonalú, de nem egy, hanem a szent életformák valóságos halmaza. Gyakorlásuk és halmozásuk hihetetlen győzelmi akaratról tesz tanúságot.

Cluny a középkori keresztény életnek stílust, keretet, szépséget, harmóniát, sablont teremt. Mintául szolgál királyi udvaroknak és az egyszerű népnek arra, hogyan tegyenek kereszténnyé ünnepet és hétköznapot. Talán nem is hoz újat, eredetit az elmúlt századokkal szemben, újdonság mégis az a remek szintézis, amellyel összefoglalja a mult lelkeségének kincseit. Mindazt, amit a szent egyházatyák mint ideált állítottak a hívők elé, eleven hittel karolják fel és építik bele saját életükbe. Vallásosságuk nem a rendkívülit keresi, hanem azt, ami egyházas, katolikus, örök értékű. Ekkor bontakozik ki teljes pompájában a liturgia, az eucharisztia tisztelete, a szentségek egész életet megszentelő kegyelmi gazdagsága. A középkorra annyira jellemző bűnbánat szellemét is, amelyre oly rettegve tekintett az újkor életművésze, közös vezeklés és a liturgia lelket lenyűgöző szépsége tette felemelő, megható és megtisztító élménnyé.

Épp ez a bűnbánó életszemlélet képesítette őket nagyvonalú hódító műveleteikre. Mert nem hagyta elméjüket nyugodni a halál árnyékában ülő pogány népek lelki veszedelme, míg testüket megmentésükre áldozatul nem adták. Egyszerre egész nyájukat tereltek be a mennyei karámba s tömegeknek szereztek lelki eledelt, mert tudták, hogy arra megy rendszerint az egyes is, amerre a többség halad.

A királyoktól kezdve a koldusokig kijelölték minden foglalkozási ág-
nak kultikus szerepét, mert megérezték, hogy a külső formák tartják
össze a belső tartalmat is. Így a világtól elfordulva nem lettek világ-
talanok, s a világba kilépve nem idomultak annak szelleméhez, hanem
a világot formálták a mennyei törvények elvei szerint.

Igy fejlődik ki az az igazán katolikus, egyetemes lelkiség, a
keresztény eszményeknek az a hatalmas organizmusa, amely míg egy-
részt mélységesen áthatotta a nép életét és gondolkodását, a krisztusi
lelkületű püspökök és királyok, papok és szerzetesek örök példaképeit
alkotta meg, VII. Gergelyben pedig pápai trónra emelte a világ egyik
legegyetemesebb látású és célkitűzésű személyiségét. Voltaképen az
egész európai kultúra ott forrt, alakult a Clunyhez csatlakozott 1000,
majd 2000 kolostor falai között s az ő példájukat utánzó vagy belőlük
szakadt többi monostorban. Irodalom és művészet, tudomány és
misztika életet sugárzó hittel átjárva keresi legtöbbször még ügyetlen
dadogással az Istent dicsőítő kifejezést.

Napjainkban mind többen kezdik belátni, hogy az európai fej-
lődés ott tévesztette el az utat, mikor felhagyva a kísérletezéssel, a
pogány görög-római kultúra kész formáiba öltözött. Ennek az iránynak
a sötétbe kellett vezetnie. Igaz, nagy művészi alkotásokat nyertünk,
nagy tudományos és technikai haladás gyümölcseit élvezhetjük, de
Európa keresztény lelke odaveszett. Műveltségünket visszavezetni a
transzcendens lét kiapadhatatlan forrásaihoz, a tudományok felett
diadalra juttatni a teológiát, a bővebb élet áramaival tölteni el művé-
szetet és pedagógiát, irodalmat és bölcséletet, jogi és társadalmi ren-
det, íme, ez az, amit Clunytól tanulhatunk s ez lenne egy papi egység-
ben megtestesülő új Cluny feladata.

Mindez szép, mondhatná valaki, de hol vagyunk mi már Cluny-
tól? Amit abban a teljesen műveletlen korban egy műveltségével
viszonylag magasan kiemelkedő szerzetesség alkothatott, azt nem
csinálhatjuk utána mi, kiket elnyom egy fejlett, anyagelvű kultúra
tömérdek megnyilatkozása. Valóban így van, de nem is arról van szó,
hogy sajátmagunk hajtsuk végre az egész programot. Csak az lebeg
a szemem előtt, hogy minden kor művelődésének *alapjait* lelkisége
határozza meg. Individualista lélekből liberális kultúra fakad, szociális-
ból szociális és megfordítva: szabadelvű kor a lelki életben is az egyedi
vonásokat kutatja, tekintélyi elvű kort pedig csak hasonló vallási
áramlat tud felemelni. Csak a kor szükségleteinek megfelelő lelkiség
kiépítése lenne a papság feladata s ennek a lelkiségnek mintáját látom
én Clunyból felénk ragyogni. A korszellem azt a sejtelmet súgja ma
sokak fülébe, hogy a katolicizmus órája érkezett el, azé a katoliciz-
musé, amelynek legmesszebbre ható történeti alakját Cluny terjesz-
tette el földrészünkön és hazánk területén. Minden azon fordul meg,
hogy merünk-e ma következetesen katolikusok lenni, tudunk-e tisztí-
tító erejű lelki áramlatot elindítani vagy gyáván meghátrálunk a harc
előtt.

Cluny programja egészen mai. Nagy középkorismerők mond-
ják, hogy ez a korszak a szociális ember kiteljesedése volt, s aligha
tévedünk, ha ebben a tényben Cluny javára írjuk az oroslánrészt.

Gondoljunk csak arra, hogy a munka megbecsülését, a kollektív liturgikus imaéletet, az egység és egyetemesség rendjét a Clunyben megújult bencés szellem hozta, a béke szentágostoni eszményében pedig oly rendszerre talált, mely ezt a lelkesítést a katolicizmus közkincséből vezeti le. S hogyha ma a szociális katolicizmus lelkét keressük, ki-válóbb megfogalmazását alig találhatjuk.

Korunk embere eltévedt a részlettudományok útvesztőiben és kiutat keres. A tudományok felett álló világnézetet akar, minden téren eligazító, egyetemes látóhatárt. Ilyen világnézet volt az a szintetikus teológia, amely Szent Ágoston Isten városában a világtörténelem leg-alapvetőbb kérdéseire ad feleletet. Aki ma a teológia kapcsolatát keresi az izgató korkérdésekkel, nézze meg, hogyan hódított Cluny ezzel az egyedülálló hittudományi művel Európa királyainál és császárainál.

A mai ember nem elégszik meg eszének kiművelésével, egész lelket akar; a mai állam a társasélet minden megnyilatkozását hatalmi körébe vonja. Totális célkitűzések korában nem indulhatunk oly elgondolással, hogy mi csak a lélekre szorítkozunk. Cluny lelkesége totális: az egész embert ragadja meg, az egész társadalomnak ad vallási kereteket. Az új Cluny is állítson totális Egyházat a küzdőterre, az ki tudja harcolni nyugalmát.

Ma pozitív lelkesítést óhajt a világ, olyant, amelyik nem áll a tagadás álláspontján a kultúrával szemben, sőt megtisztítja, megszenteli a népek műveltségét. Cluny programja egészen pozitív. Egzisztenciális lelkeség, az egyént nem emeli ki a közösségből, az embert a természetből, de az egészet beállítja a természetfeletti lét sugárzatába. A népi művelődés alkotásait nem zúzza össze, nem tiporja el, hanem megneemesítve a katolikus kultusz körébe vonja. Ezért, jóllehet a hatalom eszközeit sem habozik nagy céljaira igénybe venni, a nemzeti kultúrának is csak gyarapodására szolgál az újonnan fölvetett kereszténység. Az új Clunynek is meg kell találnia a katolikus népi hagyományok belső értékét, s ami már üres, tartalmatlan szokás lett, újból meg kell töltenie mélységes tartalommal.

Csak az igazságban nem alkudhatunk, s nem vehetjük át a modern ember közömbösségét. Ellenben elvethetünk minden kispólgári gyávaságot, mint ahogy eldobták a clunyiek is, s nem szabad megijednünk attól, hogy szükség esetén vérünkkel pecsételjük az isteni testamantumot. A propaganda minden eszközével kell világgá kiáltanunk, hogy a mai kérdésekre egyetlen igazi felelet van: a korokon és emberfajtákon felül álló, de azoknak sajátos színét a béke jegyében kiértékesítő egyetemes eszmerendszer: a katolicizmus.

Ezt az új Clunyt érzem bontakozni a papi egység próbálkozásainak hangulatában. Hogy fog kifejlődni, még nem látszik világosan. Valamikor új, nagy szerzetek írták zászlójukra a lélekújítás magasztos küldetését, többé-kevésbé új Cluny volt minden új rend. Ma inkább arra van szükség, hogy Krisztus testének szétágazó, különböző feladatkörű tagjai, elsősorban a világi és szerzetespapság, élő összeköttetésbe kerüljön egymással s meginduljon a friss vérkeringés, hol mindenik szerv a maga éléskamrájából s az Egyház közös nagy asztaláról veszi éltető eledelét s vérré változtatva juttatja el a többi taghoz.

Cluny mint ennek a papi és katolikus renaissancenak eszménye lebeg előttem s mint eszményt szeretném továbbadni az egység híveinek. Sok mindent sugall ez az eszmény, amikről sokat akarnék még elmondani. Most csak a legfontosabbat emelem ki. Cluny mindenekelőtt azt a nagy tanulságot nyújtotta nekem, hogy a világ döntő hatású, nagy lelki megújódása csak úgy következhet be, ha mindent egységbe foglaló új katolikus kultúra szellemáradata zuhog át a lelkeken. Ennek a zuhatagnak útját pedig Cluny úgy szabja meg, hogy a Szentlélekből kiáradó szeretetnek előbb a szerzetességet és papságot kell az egyetemes béke egységébe vonnia, hogy aztán onnan elborítsa az egész világot. Ez a lélekáradás menjen testvértől-testvérig, kispaptól-kispapig, paptól-papig, de még fontosabb, hogy megtalálja a hierarchikus megújódás igazi útját: felülről-lefelé. Csak protestánsok képzelik el a reformot mindig individualista vagy demokratikus módszerekkel. Nincs fontosabb, nincs gyümölcsözőbb misszió, mint a főpap és szerzetesfőnök küldetése papjaihoz, szerzeteseihez s azután a pap küldetése paphoz.

Korunk vezérférfiakat kér a Gondviseléstől. Az új Cluny kohója ki tudná alakítani az Isten országa számára szükséges egyházi és világi vezetőket. Az ifjúság mozgalmas korszaka ez, az új Cluny meg tudná adni az új kultúrát építő keresztény eszményeket. Az ifjúságnak harcot kínál, a lehiggadt főeknek békét, a multba nézőknek dicsőséges hagyományt, a jövőt látóknak új, haladottabb, krisztusibb világot. Vessük el hát a kételkedő kislelkűség nehezékeit! Ha Cluny a maga gyarló eszközeivel, alig megtért, barbár emberanyagával oly nagyot tudott alkotni, akkor egy fejlett lelkeségű mai papság a modern műveltség eszközeinek birtokában egy templommá teheti a körülöttünk fekvő egész világot.

Szeged. Szent Odó halálának ezredik évfordulóján.

Kerkai György S. J.

Az Unio Apostolica története, szervezete és lelkisége.

Második rész: szervezet és lelkiség.

Az előző számban megjelent közlemény az Unio Apostolica történetét tárgyalta. (Papi Lelkiség 1942—43. év, 1. szám, 88—97 ll.) Jelen közlemény tárgya az Unio Apostolica szervezete és lelkisége.

Az Unio Apostolicának nagy életrehívói olyan szervezetet akartak adni e papi tömörülésnek, hogy az elősegítse a világi papság megszentelését, lelkipásztori működését és paptestvéri összefogását.

Az Unio Apostolica a *világi papság* tömörülése. Azt a lelkiséget tűzte ki ezért célul, mely a világi papság *lényeges lelkisége*. S ez: a lelkipásztori tevékenységet megszentelő lelkiség. A szerzetes életében

az önmegszentelésen van a hangsúly. S a maradéktalanul meghozott egyéni életáldozat majd meghozza értékes gyümölcsét a hívek nagy közössége számára is. A világi papnál ezzel szemben a külső munkán van a hangsúly, s a rábizott hívek odaadó gondozásában kell megvalósítania Isten iránti odaadását, életáldozatát. Az Unio Apostolica ehhez a lényeges világi papi lelkiséghez akar keretet teremteni tagjai számára, amely lelki keret éppen a papi ténykedéseknek kegyelemmel való kitöltését segíti elő.

Az Unio Apostolica erőteljes lelkipásztori jellege Holzhausertől származik. Ő tűzte ki elvként minden világi papi szervezkedés számára, hogy a lelkipásztorkodó papnak épp a lelkipásztori tevékenységen keresztül kell megszentelődnie. Ebben különbözött alkotása a francia alapításoktól, melyek nem vették ennyire figyelembe a világi papság lelkipásztori mivoltát, ezért nem is tudtak maradandó életűek lenni. A később nyert pápai megerősítésekből ez az úniós célkitűzés még világosabbá vált: mozgósítani és cselekvőképessé tenni a lelkipásztorkodó papságot. Ez a második lényeges célkitűzése az Unio Apostolica szervezetének és lelkiségének.

A pápai iratok szerint az Unio Apostolicának egyik főérdeme, hogy közösségbe tudja tömöríteni a katolikus papságot. Holzhauser a világi papi közösség lényegét nem az együttlakásban, hanem a közös szellemben, közös célra való törekvésben és a közös előírások megtartásában látta. Ezt a közösségi szellemet akarja megvalósítani az Unio Apostolica szervezete, bizonyos közös lelkiségi gyakorlatok előírásával és állandó, az ellenőrző cédula által napról-napra való sürgetésével.

Az Unio Apostolica *külső fölépítettsége* kettős cél elérésére irányul. *Alapvető cél:* szent, igazán buzgó világi papokat adni az Egyháznak; elérni azt, hogy minden egyházmegyében legyenek papok, kik erőteljes papi szellemükkel az egyházmegyék kovásza tudnak lenni. Sőt az Unio Apostolica igazi célját akkor érné el teljesen, ha a lehetőséghez képest egyesíteni tudná az egyházmegyék egész papságát. Ezért az Unio Apostolica szervezeti fölépítettségében az egyházmegyei beosztáshoz igazodik, hogy így elkerülve minden mellék-szervezkedést az egyházmegye keretén belül, annál biztosabban tudja egyesíteni az egyházmegyei papságot.

Az Unio Apostolica *második nagy célkitűzése:* igazi lelkipásztorkodó papságot adni az Egyháznak, egyházmegyének, országnak, népnek. A papi összefogás által meg akarja sokszorozni az egyházmegyei papság lelkipásztori erejét. Papság, mely a püspök körül tömörülve erőteljesen apostolkodik és saját példájával az apostoli lelkületet éleszti a hívekben is: ez ma akciókatolikus gondolat, pedig ezt már 300 esztendővel ezelőtt Holzhauser fölírtta az Unio Apostolica zászlajára.

E kettős célt röviden foglalja össze az Unio Apostolica által a tagok elé kitűzött *papi eszmény:* Szűzmáriás — Jézus Szíve-papság. Már IX. Pius pápa a „Jézus Szíve papok” jelzővel ékesítette az Unio Apostolica tagjait. A Jézus Szíve papságot állította követendő eszménykép gyanánt az úniós paptestvérek elé. Ez az Unio Apostolica

lelkiségi directoriuma. Hármás eszményt és célkitűzést foglal ez magában: 1. Szűzmáriás Jézus Szíve-papiség eszményét. 2. Jézus Szíve-apostolkodás eszményét. 3. A papi életszentségi törekvés és apostoli működésen alapuló papi közösség eszményét, mely Jézus szent Szíve szeretetpéldáját tekinti mindenben és a Szeplőtelenül fogantatott Szent Szűz különleges oltalma alatt áll. Az Unio jelszava: Omnia Sacratissimo Cordi Jesu per Mariam Immaculatam.

Az úniós közösségi szellemnek és állandó, lankadatlan célratörésnek kifejezője és serkentője az úniós ellenőrző lap. Az Unio Apostolica szabályzata ugyanis megkívánja a tagoktól, hogy esténként töltsék ki a központtól kapott beszámolólap rovatait aznapi lelki életükre vonatkozólag s e lapot minden hónap végén juttassák el az egyházmegyei igazgatóhoz. A lap a következő rovatokat tartalmazza: 1. Napi félórás elmélkedés. 2. Általános és részleges lelkiismeretvizsgálat. 3. Matutinum és Laudes anticipálása. 4. Napi lelki olvasmány. 5. Szentolvasó naponként való végzése. 6. Az Oltáriszentség látogatása és imádása. 7. Pénztárnapló vezetése. 8. Napi félórás teológiai stúdium. 9. Napi szentírásolvasás. 10. Az egyesületi ima naponkénti elvégzése. 11. A beszámolólap esti kitöltése: hogyan végeztük az előírt áhitatgyakorlatokat? Háromféle jelzés: Actus rite factus (jele: X). Omissio involuntaria (jele: +). Omissio voluntaria (jele: 0). 12. Hónapvégi recollectio: lelki visszapillantás és előretekintés.

Lehet, hogy a napi bejegyzésnek ez az előírása visszatart egyesekeket a csatlakozástól. Sokan talán kicsinyességet látnak benne, vagy éppen az individualizmus szellemét a papi lelki életben, a méregetés lelkületét az erényekben. E kifogások csakis az Unio Apostolica szellemének teljes félreértéséből származhatnak. Először is hangsúlyozni kell, hogy a cédula nem alkotja az Unio Apostolica lényegét, erőteljesen kifejezi azonban az Unio szellemét: a közös célratörést, a tagok kölcsönös segítőkészségét és egységét. Ennek az úniós lelki kötelességnek pontos betöltése jelent elsősorban is határozott papi állásfoglalást a rendezett papi életen fölépülő papi eszménnyel szemben. Vagyis jelenti ez annak a papi eszménynek elfogadását, mit az Unio Apostolica, a Codex Juris Canonici és X. Pius pápa „Exhortatio ad clericum catholicum” körlevele tár elénk. De a cédula naponkénti kitöltése ennél még többet jelent: alkalmat nyújt arra, hogy az úniós tag a papi eszményről való elvi állásfoglalását naponként gyakorlatilag is érvényre juttassa. Végül mivel itt úniós kötelezettségről van szó, azért ezen eszménynek megvallása és megvalósítása a közösség oltalma és támogatása alatt áll. Az Unio Apostolica közösségi életébe és kegyelmiségébe való bekapcsolódásnak legvilágosabb kifejezője a cédula naponkénti kitöltése és ellenőriztetés miatt való beküldése. Így válik az úniós cédula a lelki többakarás és nagyobbra törekvés kifejezőjévé, mivel még a hibáknak és hanyagságoknak bejegyzése is a papi törekvésnek és kegyelmiségnek lesz a jele.

Ha ilyen értelemben fogalmazzuk meg az úniós beszámolólap jelentőségét, akkor talán könnyebben tudjuk megoldani a vele kapcsolatosan fölhozható nehézségeket. „Úgyis megteszem mindazt, amit az Unió előír tagjai számára, minek akkor még külön a napi bejegy-

zessel is időt tölteni esténkint?" A válasz erre csakis ez lehet: Az Unióba való belépés és az únios kötelezettségek pontos végzése a papi testvériség mellett való nagy tanúbizonyágtétel. A pap ezáltal megszűnik magános ember lenni s paptestvérei közösségében élő, erőiből paptestvéreit is részesítő pappá válik. „Mit használnak nekem az, ha mások is tudomást szereznek arról, hogy pontosan teljesítem papi kötelességeimet?" Valóban, lelki kötelességeinket nem azért végezzük, hogy az emberek erről tudomást szerezzenek. Mégis istenszolgálatunkat nem szabad mindig véka alá rejtenünk. Hiszen a pap a világ világozása, akinek példájával világoskodnia kell az emberek előtt, hogy az emberek dicsérik az Atyát, ki a mennyekben van. A sátán ezzel szemben szívesen vezeti az embereket az álnázatosságra: elrejteti minden jócselekedetet, hogy a hiúság hibájába ne essünk. Így lehet ugyanis legjobban elpalástolni és kibeszélni tulajdon hanyagságunkat, lanyhaságunkat és emberfélelmünket. Ez a felfogás sok jót akadályoz meg. Pedig a papnak kötelessége, hogy élete példájával is építsen. Egy nagy tapasztalatú lelkivezető mondotta: „Évtizedek óta vagyok paptestvéreimnek lelkivezetője és tanácsadója s elismerem, hogy az Unio Apostolica igazi mentőhorgony a papi lelkek számára, a papi életszentségnek óriási eszköze. Viszont kifogásokat vele szemben alig hallottam az épületes, igazán buzgó papok ajkáról. Mert e kifogások igazi oka rendszerint az imában és a papi működésben való lanyhaság volt. Az igazság az, hogy az Úniót mindenki jól tudja hasznosítani saját papi céljai érdekében, de sokakban hiányzik az erkölcsi erő, hogy hűek legyenek mindahhoz, amit az Unio Apostolica jelent.” — „Nem akarom megkötni magam. Lekötöttségből annyit, amennyi szükséges, szabadságból, amennyi lehetséges.” Az Unio Apostolica nem akar több megkötöttséget, mint amennyit a papi állapot jelent. De azt akarja, hogy ezek a papi megkötöttségek szeretetbilincsekké váljanak a pap számára, melyek nem lenyűgöznek, hanem Istenhez fűzik. — Lehetne nehézséget támasztani az Unio Apostolicával szemben a közösségi szellem részéről is. Mintha az Unio Apostolica szelleme liturgiaellenes volna, mivel a magán áhítatgyakorlatokat karolja föl. Elégséges itt e nehézséget közvetett módon utasítani vissza: X. Pius, a liturgia nagy pápája, pápai trónrajutása előtt 20 éven át volt az Unio Apostolica tagja s még mint Krisztus földi helytartója is únios papnak vallotta magát, s magát az Unio Apostolica első papjának nevezte. S az egyházi törvénykönyv is a papi lelkiségi tények felsorolásánál egymásután említi meg az Unio Apostolica által előírt lelkiségi gyakorlatokat. (Cn. 125., 126., 129., 595., 1367.) S ha maga az Egyház is hivatalosan előírja papjai számára a magán áhítatgyakorlatokat (elmélkedés, szentolvasó, lelkigyakorlat), akkor világosan kitűnik ebből az Egyház felfogása: csak egyetlen egyházas jámborság van s ez az, mely a bennünk, mindannyiunkban imádkozó Úr Jézuson épül föl. Magán és közösségi jámborság, személyi vagy liturgikus áhítatgyakorlatok között éles elhatároló vonalat húzni nem lehet. Mindez kiegészíti, megtermékenyíti, áthatja egymást.

S az idő kérdése? Az Unio Apostolica, igaz, komoly követelményeket állít fel tagjaival szemben, de nem komolyabbakat, mint amiket

az Egyház is előír minden papja számára. „Curent locorum Ordinarii, ut clerici omnes poenitentiae sacramento frequenter conscientiae maculas eluant; ut iidem quotidie orationi mentali per aliquod tempus incumbant, sanctissimum Sacramentum visitent, Deiparam Virginem mariano rosario colant, conscientiam suam discutiant.” (Cn. 125.) Tehát már a Codex előírásai miatt is kell, hogy időnk legyen az úniós kötelezettségek betöltéséhez. Természetesen, ha teljes időhiány folytán nem tudnánk eleget tenni valamelyik előírásnak, ezzel nem véténénk még az Unio Apostolica szelleme ellen. De az is biztos, hogy ujságolvasás, rádióhallgatás, szórakozások szabályozása révén elég sok időmorzsát lehet összegyűjteni a lelki élet gyakorlatai számára. Az élet is ezt bizonyítja, hiszen az igen buzgó papok rendszerint igen nagy elfoglaltságú emberek szoktak lenni, kik a nagy lelkipásztori tevékenységük mellett lelki életük számára is tudnak mindig komoly időket szentelni. S az Unio Apostolica az ilyen példás papoknak nagy sorát tudja fölmutatni.

Ez tehát az Unio Apostolica Krisztus papja számára: hitvallás az Egyház által élénk tűzött papi eszmény mellett, az Egyház legpéldásabb papjainak munka- és kegyelmi közösségbe való kapcsolódása, soha nem lankadó, öntudatos törekvés az igazi, szűzmáriás, Jézus Szíve papi eszmény felé.

Omnia Sacratissimo Cordi per Mariam Immaculatam.

Perényi József S. J.

Forrásmunkák: Sierp S. J.: Unio Apostolica. Ihr Werden und Wesen. (Warendorf, Westf. 1938.) — Az „Unio Apostolica” papi egyesület rövid ismertetése. (Eger, 1941.)

Valódi Megváltó és hamis megváltók.

„Tu es qui venturus es, an alium expectamus? ...”

Noha lényegében mindnyájan egyenlők vagyunk, mégis ritka ezen egyenlőségnek gyakorlati megnyilvánulása. Egyesek örökké előretörtetnek s nem nyugosznak addig, amíg a lehető legfelsőbb polcot el nem érik, mások pedig — s ez a nagy többség — eleve megbarátkoznak holmi kis alantas, kényelmes pozícióval, ahol kényelmesen esznek-isznak, keveset dolgoznak, ha lehet szórakoznak s közben alig érdekli őket a világ folyása. Ezek jól tudják, hogy a törtetés nehéz, az eredmény legalább is nagyon kétséges, s ezért okosan félrehúzódnak. Viszont egyesek szemében az élet minden szépsége és titokzatossága a küzdelemben, az állandó élethalálharcban nyilvánul meg. Ezek a merészek, az elszántak, akik mindent kockára tesznek a sikerért. Ez egyének lelki elemzésébe bocsátkozni messzemenő feladat volna, vegyük azért csak őket úgy, ahogy a valóságban megnyilvánulnak. Számuk nem is olyan kevés, mint gondolnánk. Még közvetlen ismeretségekben is volt egy katonatiszt, aki bizalmasan megsúgta egyszer, hogy addig nem nyugszik, amíg legalább hadügy-miniszter nem lesz. Azóta kíváncsian nézem mindig a miniszter-változásokat, de eddig még nem érkezett be. Érdekesek ezek az emberek. A megfelelő kis természeti adottságok mellett minden követ céltudatosan megmozgatnak céljuk elérésére. A nagy belső erőfeszítés szinte kisugárzik lényükből és előbb-utóbb lenyűgöző hatással van mindazokra, akik körükbe jutnak. — Ki tudja még, milyen szuggesztív titkos erők működnek ilyenkor ember és ember között. Titkos idegrendszeri leadások és felvévések, — amiket egyelőre a telepátia tág fogalmával jelölünk meg, s amelynek létezése kétségtelen tapasztalati tény. Legjobban úgy képzelhetők el az emberiség nagy mozgalmai, hogy bizonyos eszmék hosszú időn át megdolgozzák a tömeget s amikor már alkalmas eszközőkké válnak, egyszerre csak felbukkan egy szuggesztív vezéregyéniség, aki merészen összefoglalja mindazt, ami az egyes emberek lelkében már régóta vajúdik és kevés küzdelem után élükre áll: új messiás gyanánt üdvözlik. A legegyszerűbb s éppen ezért a legrövidebb életű messiás a hadvezéri dicsőség útján termett. Rövid, pár év alatti mesés sikerek, de ugyanolyan gyors összeomlás a jellegzetes tünetek. Nagy Sándor, Julius Caesar, Attila, Dzsingisz-kán, Timur Lenk és főleg Napoleon a jellegzetes képviselői e messiás-féleségnek.

Hosszabb életűek azok, akik a hódítást nem csupán a fegyverek

győzelmére alapították, hanem a fősúlyt a lelkek megnyerésére fektették, mint Istentől küldött emberek. Legyen elég e részről egy Ariusra, Mohamedre vagy Lutherre hivatkoznunk. Mindegyik a maga idejében jött és milliók belső vágyát fejezte ki és nehéz megmondani, hogy inkább szolgálta-e a tömeg meggyőzését, mint uralkodott rajta. Minő nagy különbség e messiások között a szerint, ahogy a kor divatja diktálta a magatartásukat. Mohamednek tudatlan, elmaradott és fegyelmetlen tömeggel volt dolga s így neki kemény, megfellebbezhetetlen elvekkkel kellett jönnie, amik nem tűrnek sem kritikát, sem legcsekélyebb ellentmondást. Tudjuk, neki az Isten Gábor angyal által szóról-szóra a fülébe súgta a Koránt... És még merje valaki annak egy betűjét is kétségbe vonni. — Arius már józanabb ember volt. Megérezte, hogy nehéz bevennie az okoskodó görög-római világ emberének azt, hogy a Megváltó maga az Isten legyen... A józan emberi ész ezt soha be nem vette és nem is fogja bevenni. De akkor az merész szenzáció gyanánt hatott és majdnem általános diadalt aratott, hiszen császári asszisztenciával terjesztették. Luther idejében már nagyot haladt az emberiség. A reneszánsz embere felfedezte a földet, a művészeteket, az élet gyönyöreit és nem tűrte tovább, hogy a kereszténység örökös tilalmaival ezek igazi kiélvezésében akadályozza. Nagyszerű messiási formula azért e kor számára (mely még arra nem volt érett, hogy egészen szakítson a hittel) a protestáns varázsige: elég a hit, a cselekedet nem fontos. — Azaz más szóval: Isten megelégszik a hiteddel, az életet, a cselekedetet meghagyja neked: élj, ahogy jónak látod.

Ezután szükségszerűleg elkövetkezett a teljes hitelenség korszaka, melyben most élünk. — A protestantizmusban van ugyan sok praktikus elem, de édeskevés logika. Egy olyan „istent”, akinek már alig van joga fölöttem, kár díszelnök gyanánt tovább is megtartani, mert nem érdemli meg a munkája után azt a kevés kegydíjat sem, amit alattvalói még meghagytak számára: hogy hisznek benne... Kant, Fichte, Hegel, Marx és Lenin hamarosan eltakarították a protestáns „Isten” még megmaradt töredékeit és tiszta lapot csináltak. Igen ám! De a tömeg érzi, hogy Istenre szükség van, Őt nem lehet csak egyszerűen elsikkasztani. Neki mindegy, hogy milyen istent adnak, csak valamiképen imponálni tudjon, „divatos” legyen. Ankarában kérdezte egyszer egész komolyan egy műveltebb török ifjú: „Mondja, melyik most a legmodernebb vallás, melyiket lenne legérde-mesebb felvenni?” (Milliók lelkiületét fejezte ki őszintén.) Az eddigi „isteneknek” az volt a nagy hibájuk, hogy istenségüket nem szolgálták meg, hanem csak úgy jószerecsékből belecsöppentek. Ezek voltak az „Isten kegyelméből való királyok és császárok”, akiknek azután minden szabad volt e földön, még az Isten dolgaiban is, mint egy II. Józsefnek például — vagy a cároknak és hasonlóknak.

Most az az igazság, hogy mindenki maga szerezze meg és érde-melje ki a nagyságot és hatalmat. A régiség számba menő keresztény Isten szinte mindenütt elvesztette hajdani hatalmát, tehát az Ő kegyelméből királyok sem születnek többé. Jön az igazság és egyéni kiválóság korszaka. Maga a nép ismeri el valakiről, hogy nagy ember, hogy

megérdemli a hatalmat. — Ime, a népdiktátorok korszaka, a messiások világa. Alig van nép, amelynek ne bukkanna fel egy-egy messiása. Példátlan a történelemben az a rajongás, az a vallásos tisztelet, amelyben a tömeg részesíti őket. S ők jórészen rá is szolgálnak. Rettenthetetlen bátorság, acélos akarat és nem remélt boldogság kápráztató ígéretei szédítik meg az ember eszét-szívét. Vasutak, gyárak, többtermelés az egész vonalon és a nemzeti nagyság részegítő mennyországa. Új világ, új nép, új rend, új boldogság . . . Az emberek szinte részegek a büszkeségtől, az örömtől. Fényes parádék, fülsiketítő éljenzések egymást váltják. S így köszöntött be a világfelfordulás, hogy az éljenzéseket felváltsa ugyanazon városok utcáin a bombák rémes zuhanása, egetverő dörrenéssel, az ünneplő tömegek pedig szépen felsorakoznak az élelmiszer- és tüzelőanyagüzletek előtt és gondolkoznak.

Gondolkozzunk hát velük mi is egy kicsit most adventben, a Messiás-várás idején. Hogy is állunk a Messiással? Mindig csak várjuk, különösen így Karácsony előtt és sohasem jön el igazán? . . . A zsidók így hiszik. Halljuk csak, mit mond egyik Oroszországba szökött kiváló német zsidó író a Messiásról (Feuchtwanger Lion): „A Messiás”. „Kérdéses, hogy a Messiás eljön-e egyáltalán. De azért hinni kell benne. Sohasem szabad számolni azzal, hogy jön, de mindig hinni kell.” Ime, az örök protestáns alapelv zsidó kiadásban. Talán nem tévedünk, ha azt hisszük, hogy ez az emberiség túlnyomó részének a gyakorlati magatartása a Messiással szemben, függetlenül attól, hogy véletlenül a katolikus Egyházhhoz tartoznak-e külsőleg vagy máshová. E szerint másképp fognak beszélni a Messiásról, de a gyakorlati magatartásuk ugyanaz: nem veszik elég komolyan. Más szóval, szinte mindenkinek megvan a maga egyéni felfogása a messiásról és a felfogások végeredményben és lényegükben ugyanazok: földi, evilági messiásról szólnak . . . Mert maga a messiás-várás hozzátartozik a földi élet lényegéhez. Olyan ember nincs, aki ne várna megváltót, szabadítót, aki az ő életét beteljesíti, őt lehető fokban boldoggá teszi. Mármost az ember messiása olyan, amilyen a belső világa. A gyermek játékot vár a messiástól, a menyasszony vőlegényt, a szegény ember jómódot, a gazdag dicsőséget. A nemzeti messiás mindig is legkedvesebb ábrándja volt a népeknek és a közösségre kiterjesztett egyéni vágyak megszemélyesítője.

Lássuk először a világi emberek átlagos messiás-ábrándjait, hogy azután a magunkét is jobban megérthessük. A világi ember általában a földi javak teljességét várja a megváltójától. Magasabb eszményekben, ha véletlenül ismeri is, komolyan nem hisz s azért kénytelen a megváltóját a saját képére és hasonlatosságára megformálni. Hogy önzőnek ne lássék, kifelé szeret nemzeti messiásról beszélni, aki fajtstvéreit is az övéhez hasonló boldogságban fogja részesíteni. Ha részletesen leírjuk az ilyenfajta messiást, megdöbbenve vesszük észre, hogy szóról-szóra megegyezik a zsidó nép által várt messiás képével s azért egyszerűség kedvéért a messiást zsidó-messiásnak is nevezhetjük. E miatt kellett az Úr Jézusnak, az igazi Megváltónak meghalnia, mert nem is hasonlított ahhoz, akit a zsidó nép óriási többsége várt. Azóta is minden nép ezt a zsidó messiást várja és érette ontja

vérét, róla ír, róla beszél, róla álmodozik, neki gyárt a történelem folyamán új meg új vallásokat. — Mi is tehát a lényege a zsidó messiásnak? Választott faj, mely hivatva van a többiek felett uralkodni, s melynek a többiek szolgálni tartoznak kiválósága és kiválasztottsága miatt. Ezen uralmat egy rendkívüli ember, egy földi messiás fogja kiharcolni a választott népnek. A messiási boldogság feltételei tehát: uralom és gazdagság, a földi javak teljessége. E messiási ország halálos ellensége tehát: az egyenlőség, alázatosság, türelem, szelídség és szegénység. Azaz, másszóval: az igazi Messiás, a mi Urunk Jézus Krisztus. A kettő egymással összeegyeztethetetlen: az egyik léte a másik pusztulása. Különösen napjainkban szemlélhetjük a népek s következésképpen az egyesek lelkében is a zsidó messiás diadalát. Bizonyára igen nagy része van ebben annak, hogy az utóbbi időkben a zsidó szellem világhuralomra jutott és a népek szinte kivétel nélkül e szellemiség nevelő hatása alá kerültek. Mindez annyira közzismert, hogy még Ady Endre is észrevette és prózai irataiban megjegyzi: „Nem az a legfőbb baj, hogy sok zsidó van ezen országban, hanem az, hogy bennünket is egészen elzsidósítottak.” — Napisajtó, irodalom, színház, mozi, divat, közvélemény... mind-mind a zsidó szellemiség egyeduralma alatt görnyedtek. — A zsidó faj hibái, bármennyire gyűlöletesek is mindenki előtt, lényegükben véve az Istentől elfordult embernek a bűnei s azért mindenkiben megnyilatkoznak, aki megtagadja az igazi Messiás szellemét. A zsidóságban legfeljebb a hibák hatványozott mértékben jelennek meg, mint a faji hibák is, mert már 2000 éve tagadják az igazságot faji összességükben. De más népek is egy-kettőre hasonlóak lesznek a zsidókhoz, ha a valódi Megváltó tanítását visszautasítják.

Most a nagy hittagadások korát éljük, tehát következésképpen a hamis messiások korszakát. Alig van nép, — még talán a cigányokat sem véve ki — amelyik ne tartaná magát egészen különleges, választott fajnak és ne nézné le megvetőleg a zsidó mellett, legalább valamelyik szomszédját. Azt a luxust természetesen mindegyik nem engedheti meg magának, hogy egy világhódító messiást is válasszon, ez csak a hatalmasabbak, az erősebbek kiváltsága. Amelyik csak néhány millió tagot számlál, az legalább azzal vigasztalja magát, hogy nemsokára 20 milliós nép lesz; mégha asszonyaik halomra gyilkolják is magzataikat, mint például nálunk. De ez a féktelen nagyzó viselkedés most történelmi szükségszerűség, az elzsidósodás, a hamis messiási ábránd átka. A zsidó messiás lényege, hogy hazug, hogy becsap mindenkit, sokat ígér és semmit sem ad. A zsidóságot is ez teszi olyan gyűlöletessé, hogy meg-megtizedelik időnkint a többi népek. A gőgös embert mindenki utálja s ezért gyűlölik most egymást oly általánosan az emberek totális gyűlölettel.

A világ messiását röviden vázoltuk, lássuk most már a miénket, a papokét, szerzetesekét. Nem szólunk most a rossz papokról és szerzetesekről, hiszen ők egészen a világhoz tartoznak, hanem az átlag jóakaratókról, mint mi vagyunk. Rólunk általában azt lehet mondani, hogy a messiásunk sem nem zsidó, sem nem keresztény, hanem úgy a kettő közt lévő átmeneti lény. Mi sokat elmélkedünk, olvasunk,

halljuk az evangéliumot, amit elméletben mindig tisztelettel veszünk. Életfelfogásunkat is igyekszünk krisztusi elvekkel megtölteni, de azért közben észrevétlenül megőrizzük egész mivoltunkat és legfőbb titkos igyekezetünk abban áll, hogy saját elveink épségbentartásával minél jobban megegyezünk az evangélium tanaival is. Krisztusról, a kereszténységről már elég korán megállapodott elveink vannak, s meg vagyunk győződve róla, hogy a Krisztusunk az egyedül valódi... Pedig azt is korán tapasztalhatjuk, hogy a többiek felfogása néha a mienktől lényegesen különbözik és a sok igazi „Krisztus” egymás között ugyancsak eltérő arcot mutat. Miért? Mert mindegyik a saját képére és hasonlatosságára formálja az ő „krisztus”-át. Legtöbbször már kész krisztusokkal lépünk így be a szemináriumba, szerzetbe, mindegyik hozván a saját Jézuskáját, sőt nem egyik nagyratörő ifjú még arról is ábrándozik, hogy a papság, a szerzet öregedő, maradi Krisztusát az ő modern krisztusával meg fogja kisé reformálni.

Most, hogy kissé jobban megvilágítsam mondanivalómat, csak szerzeteseket veszek figyelembe.

Valójában miért is lépünk be a szerzetbe? Azért, hogy ott megtaláljuk az igazi Krisztust. Minden, az Egyháztól — azaz az élő Krisztustól jóváhagyott szerzet alkalmas arra, hogy benne bármely jóakarató és alázatos lélek megtalálja az Udvözítőt. Minden szerzet tehát egy igazi Krisztus-képző iskola. A valóságban azonban mi történik a legtöbb esetben? Azt hamarosan észrevesszük mindnyájan, hogy az én krisztusom, amit magamnak kialakítottam és magammal hoztam, nem mindenben egyezik a szerzetben talált igazi Jézussal. Az én jézusomat én úgy képzeltem el, hogy engem majd mindig meghallgat és elősegít abban, hogy az ő dicsőségére kifejleszthessem tehetségeimet és a mai kor színvonalának megfelelő apostolkodásra fog kiképezni, mely nagy eredményeket hoz a lelkeknél. A valóságban pedig egy folyton akadékoskodó Jézuskára találok, aki sehogy sem akarja belátni az én okos, megfontolt elképzeléseimet és komoly apostoli kiképzés helyett folyton alázatosságot, régi szerzetszabályokat, engedelmisséget és hasonlókat ismételtet. Beáll a komoly összeütközés az én jézuskám és a szerzetben talált — mondjuk egyenesen — igazi Jézus között. És attól függ egész jövő lelki életem, hogy hajlandó leszek-e a magam által kialakított, képemre és hasonlatosságomra teremtett messiásomat feladni lassankint az Igaziért, vagy pedig a sokszoros figyelmeztetés ellenére is ragaszkodom az enyémhez és nem vagyok hajlandó rajta változtatni. E két messiás élethalálküzdelmét nevezzük lelki életnek. Jól jegyezzük meg: az igazi Messiást egyedül a szerzet Elöljárósága képviseli és én csupán általuk juthatok el Hozzá. Áll ez a tény még akkor is, ha az Elöljáró nem szeret vagy neki magának sincsen igazi Krisztusa. Ha én hívő, alázatos lélekkel igyekszem szerzetszabályaimat megtartani és az Elöljáróban Krisztust tekinteni, nincs az a földi hatalom, mely meg tudna akadályozni abban, hogy az igazi Krisztust, a Megváltót meg ne találjam. Ez egyedül tőlem függ s nem az Elöljáróktól vagy a szabályok mineműségétől. Ezért látjuk lépten-nyomon azt akár férfi, akár nő szerzeteknél, hogy ugyanazon házban, ugyanazon szabályok és Elöl-

járók vezetése mellett az egyik teljesen boldog, buzgó és megelégedett — azaz megtalálta a Messiást; míg a másik csupa panasz, kritika és zúgolódás, minden ellen és mindenki ellen, és közben azt hiszi, hogy az ő zsidó messiása az igazi megváltó, amelyhez mindenkinek idomulnia kellene. És várják-várják, zúgolódva, elégedetlenkedve az ő messiásuk országát. Közben azután másoknak is saját messiásukat hirdetik, hevesen vitatkozva, és csodálkoznak azon, hogy nem sokra mennek vele. Hiszen hamis messiása mindenkinek van s ennek legalább megvan az az előnye, hogy az enyém s ezért eredeti. Az Igaziról pedig tudjuk, hogy „nem kiabál, nem vitatkozik, nem hangos tőle az utca”. Ha elfogulatlan lélekkel figyeltük önmagunkat és környezetünket, látni fogjuk, hogy mindez így van az életben. Tehát nincs igazi Messiás a szerzetem jelenlegi Elöljárói és most fennálló módszere, szabályai megkerülésével. Nem akarjuk ezzel azt mondani, hogy egy-egy szerzetben jelenleg és bármikor minden a legtökéletesebb volt és lesz. Korántsem, csak azt, hogy az isteni Gondviselés ezen eszközökkel is el tudja érni fenséges célját a lelkünkben. Ha azután az alázatos engedelmesség útján magam megtaláltam a Messiást és országa eljött a lelkembe, kellő alázatos szeretettel feltárhatom és fel is kell tárnom, hogy ezen úton mit találtam még akadályozónak, mi vezetne arra, hogy a lelkek többen és könnyebben megtalálják a szerzet vezetése mellett a Megváltót, az Isten országát.

Még az élő Krisztusban sem találta meg a többség az általa elképzelt és várva-várt Messiást, ne csodálkozzunk tehát azon, hogy a szerzet sem lehet mindenkinek teljes megelégedésére. De amint az Úr hivatkozott János tanítványai előtt a jelekre, melyek működését kísérik, mi is gondolhatunk szerényen arra, hogy a szerzet munkáját is megáldja az Udvözítő: „a vakok látnak, a süketek hallanak s a szegényeknek hirdetjük az evangéliumot... és boldog, aki Bennem meg nem botránkozik”. E különös megjegyzés figyelmeztet bennünket, hogy az igazi Messiás nekünk mindig kiábrándító lesz, mert sohasem felel meg egészen elképzelésünknek. Mi józanságot, sikert és békét kívánunk, Ő pedig hozza a Kereszt örületét, a megaláztatást és az állandó harcot a világgal, de főképen önmagunkkal szemben... „Ezért övéi Őt nem fogadták be”, és ma sem fogadják be...

A papok, szerzetesek jórésze előbb-utóbb belenyugszik abba, hogy hivatása nem áll másból, mint hivatalának emberileg becsületes ellátásából. Mise, prédikáció, gyóntatás, irodalmi működés vagy a testvéreknél házimunka, papi, szerzetesi ruha, egy kis emberi reputáció és kész a pap, a szerzetes. És hol maradnak akkor a Megváltó, a Krisztus ígéretei, melyekért annyiszor imádkozunk: „Hogy méltók lehessünk a Krisztus ígéreteire.” Ez csak annyiból állna, hogy nem visszük többre, mint egy jobb világi tanár, hivatalnok? Ezért kellett volna a Krisztusnak földre szállnia, emberré lennie és kinhalált szenvednie? Nem! És ezerszer nem! „Akik pedig befogadták Őt, megadta nekik a hatalmat, hogy Isten fiai legyenek.”... Ez az a nagy öröm, amit hirdettek az első karácsonykor az angyalok. Ezt hozza a Messiás mindazoknak, akik befogadják Őt, úgy, ahogy jön: szegényen, ügyefogyottan, emberi eszközök nélkül: ember Elöljárók és idejét multnak

látszó szabályok képében... De ha azután egyszer eljött hozzánk, akkor nem leszünk paphivatalnokok és szerzetes-mesteremberek, hanem az Assiszi Szent Ferencek és Loyolai Szent Ignácok örömeivel és tüzeivel megyünk az emberek közé és fennhangon hirdetjük: „... nagy örömet hirdetek nektek”. És minden jóakarátú ember érezni fogja, hogy nem betanult szólásokat ismétlgetünk, „hanem a szív túlláradó bőségéből szól a száj!”... Veni Domine Jesu! Jöjj el, Uram Jézus! Amen.

K. J.

Lélekjárás orosz földön.

„Spiritus, ubi vult, spirat.” (Jo. 3, 8.)

A Lélek pedig nem szűnik spirare. Nemcsak szerzetesi cellában, káplánszoba csendjében, manrézai magányban, szentelt gyertya fényében. Spirat „inter arma” is.

A vér, fegyverropogás, nyomorúság, szenvedés, halál igazi területe a Lélek járásának. Az erős hitet meg nem ingatja. Józan eszű embert meg nem zavarja. Én nem hiszem, hogy a háború borzalmának átélése hitetlenné tehet. De meg vagyok győződve, hogy Istenhez emeli a jóakarátú embert.

A katonai szolgálatra való behívás — nem tagadom — minden esetben megrázott, tisztított. Nekivágás az emberileg bizonytalanak. Reális halálmeditáció. A kimúlás bármely nemének tudatos vállalása.

De nemcsak magamra gondolok. A rámbízottakra. Lelkészsük vagyok. Lelkipásztoruk. Soké. Egyedül. Hazánk színe, virága néz felém. Mint pásztorra. Fiúk, magyar legények, magyar férfiak. Gyermekek, családapák. Igazi férkipásztoráció. Milyen nehezen megy ez. A lelkipásztorok achillessarka. Most itt vannak mind. Forró, tüzes lelkek és langyosak és hidegek. Az elsőből van a legkevesebb. De mindenütt van. Az utolsóból sok. A középsőből a legtöbb. Mindenkinek a pásztorra vagyok!

Augusztus 7-én szereltem le Szolnokon. Kétegyháza felé utazom. Ugyanakkor Pacha püspök úr Temesvárra. Az első világháború papi emlékeit mondta el. Alig 1—2 éves presbyterek a háború kitörése után fölvarrták a századosi rangot. Reggeltől-estig a kávéházban, vendéglőben ültek.

A tábori lelkészkedés nem lehet a papi lélek lecsúsztatása. Nem kábíthat el az aranyrojtos cingulum, nem a könnyen szerzett rang, nem a magasabb fizetés, nem az esetleges kényelmes élet. Hanem lélekszeretet. Hazaszeretet. Papi helytállás. A papi rend magasztos küldetésében. Előkészíteni a Lélek munkáját.

Vigyázok, hogy kegyelmileg telített legyek. Adnom kell. Mindenkinek. Nagyok az igények. Senkit üresen el nem bocsáthatok. Azért imádkozom. Olyankor is, amikor fel vagyok mentve. Belekapaszkodom az oltárba. Ott szívom magamba az isteni Vért. Egyetlen misézési lehetőséget el nem szalasztok. Áldozatok árán is „introibo ad altare Dei”.

Ezt annyira megszokták, hogy nem múlhat el egy nap szentmise nélkül. Amikor megjött leváltóm, megkérdezte parancsnokom: „Utódod is miséző pap?” Örömmel mondhattam rá az igent. Vannak nem-miséző papok is? Vannak.

Az első honvédhalott útközben. Nagy gonddal készítik elő utolsó földi útját. Búcsúzásul kap „Vigyázz!”-t, imádságot, hantot és könnyecseppet. A legkeményebb katonaszív is megpuhul a „gemitus mortis” hallatára. A leghidegebb emberszív is lángot fog az áldozati tűz közepében. A sírhantra vaskereszt. Kereszt árnyában pihen. Evangélikus bajtárs kovácsolta.

Sajnálkozással nézi a magyar honvéd a domonkos klostrom üszkös romjait. Csodálja a leégett kolostorral egybeépített templom épségbenmaradását. Isten ujját látja benne. Észreveszi, a háborúsujtotta ezrek hogy sietnek az Úr házába. Hogyan buggyannak ki a szemekből és szívekből a hála könnyei. Vallásról, Istenről talán életében még nem hallott ennyit és maga sem beszélt. Olyan közéről nem érdekelték. Most jön rá, hogy az nem ünneplő ruha. Kemény, hideg és fárasztó napok sodrában sem válhatunk meg tőlük. Nem teher az. Aranyhíd. Az égbe vezet.

Az üszkös romok alól boldogan kaparja ki az épen maradt ércszületet. Lelkészenek viszi. Ajándékol. Emlékül Oroszországból.

Ember a honvéd is. A kisebb-nagyobb áldozatokat nem bírja szó nélkül. Olykor Istent is káromolja. De mikor orosz gránát fakasztja piros vérét, magába roskad. Bánja a vétkét. Akarja az Isten akaratát.

Feleségének írja: „Édesem, minden gondolkodás nélkül végzem a rámbízott feladatot, hogy Isten segítségével te és egy boldog, szép élet legyen a jutalom. És én érzem, hogy ha becsülettel végzem a kötelességem, ezt meg is adja a jó Isten . . .” Mi más ez, mint a Lélek munkája, világítása a sötétségben. Biztos Vezető.

Valahányszor a kis fehér keresztet látja fekete bársonyhajtókáján, a Lélek tör Magának utat a lélekhez. Legyen az magyar honvéd vagy német tiszt, katolikus vagy protestáns. Lelkész. Lélek embere. Nagy emlékeztető. Előtte ritkán maradnak zárva a szívkapuk. Azt beszélük, ami a Léleké. Egy német hadnagy: Valóban nem olyan sötét a helyzet nálunk. Amerre járunk, mindenütt a bezárt templomokat nyitjuk ki . . . Vagy egy másik, egész csoportja nevében: Wir sind alle Katholiken. Ich bin fest im Glauben . . . Den Weltkrieg schon mitgemacht mit dem Rosenkranz in der Hand . . .

Delowij Vaszilije. 13 éves. Egyik század magához vette. Senkije sincs. Nem törődnek vele. Árva. Táplálják, öltöztetik, dédelgetik. Kérik, kereszteljem meg. A zászlóaljparancsnok öntudattal tartja a keresztvíz alá.

Karácsonyi szentgyónást és szentáldozást rendel el a magyar megszálló csoport parancsnoksági parancsa az összes róm. kat. egyének számára.

Christian K. Az Organisation Todt egyik csoportvezetője. Ukrán borbélyüzletben. Harmincegy éves. Nős. Büszkén mutatja tizenegy éves leánykájának fényképét. Jutott neki is három skapuláréérem. Emlékül. Erre előveszi tárcáját. Kivesz belőle egy kis Szent József-

zsebszobrocskát és egy plakettet. Egyik oldalán Szent Antal, a másikon Segítő Szűz Mária. „Feleségem adta útravalóul.” Ő meg vigyáz rá. Gondosan őrzi. „Őrizték önt is!” — mondtam neki.

Egyik orvosunk édesapja halálhíret vette. Szentmisét kért számára. Megkapta. Orosz földről, ki magyar sírban pihen. A bajtárs gyászában sem maradt egyedül. A tisztikar ott volt a gyászmisén.

Gyóntatás. Sekrestyében. Ich bekenne... A sok magyar között. Lelki öröm. Vigasztalás.

Gyóntatás, áldoztatás szentmisével, távol állomáshelyünktől. Utána kihallgatás egy régebbi vétség miatt. Az előállítottak szigorú büntetést érdemelnek. Alezredes úr végső szava: A mai szentgyónás és szentáldozás emlékére irgalmaz.

Ádvent minden vasárnapján messze idegenben is felhangzik az emberiség évezredes vágya a honvéd ajakról: Harmatozzatok, égi magasok... Jöjj el, édes Udvözítőnk! Szívből szól.

X-i lakos. Huszonhárom éves. Nemkatolikus. Vérbajos. Vele is beszélgetek. Már kezelték Debrecenben. De rosszul. Így kiújult a régi betegség.

— Már abban a korban vagyok, — mondja — hogy nem tudok parancsolni véremnek.

— Mi lesz családdal?! — kérdem.

— Legfeljebb nem lesz! Könnyebben élek. Apámnak hét gyermeke volt. Az már helyettem is eleget tett...

— Erre nevelt apád? Lelkészed?! Isten előtt felelsz! Magyaroknak lenni nem tudod mit jelent!

Itt a coelibátus recseg-ropog bennem. Mint amikor a földrengés megropogtatja a tető gerendázatát. Mintha coelebs papi életem itt megszűnnék argumentum lenni... Kétféle életmód lehetséges. Több nem. Választani kell a kettő közül. Ez a kettő:

1. tisztas házasélet,
2. tisztas coelebs élet.

Mi nehezebb, mi könnyebb? Nem tudom. Mind a kettő egész embert, egész áldozatot követel! Mi az értékeesebb? Fölötte nem vitatkozom. Mind a kettő kell! Isten akarja! Egy a biztos; minden további lehetőség vagy kísérlet: tisztességtelen házasélet vagy megalkuvó coelebs élet nemcsak erkölcstelenség és bűn az Isten ellen, hanem véték a haza ellen. Valóságos hazaárulás!

Egyik honvéd írja haza: „...Különösen meghatott kemény katonaember létemre is, hogy Emmike mindenkit sorbaállít és értem imádkozik.”

Beteg honvédhivem írja feleségének Kúnágotára: „Édes Kicsikém, talán előbb állok a karácsonyi gyónással, mint te. Én ma reggel (1941. XII. 19.) elvégeztem itt a kórházban. És bizony jó volt látni a szentmisét is. Mert az is volt...”

A honvédek mesélnek. Közibük vegyülök. Hallgatom, mit mondanak. Egy egészen fiatal is szóhoz jut. Édesapja Cs. J. Ma hetvenegy éves. Édesanyja hatvanhárom. Tizenhárom gyermeknek adtak életet. Édesapja 24 hónapig volt a fronton a világháborúban. 25 éve harangozó. „Pro Ecclesia et Pontifice” pápai kitüntetésnek tulajdonosa. 13

gyermeke közül 10 ma is él. 5 leány apáca. 3 soproni nővér, 2 kármelita nővér. Fivérei közül 2 kármelita atya, 1 kármelita testvér. Csak ketten vannak fiúk, akik a világban maradtak. A kettő közül az egyik az, akit hallgatok.

Este tudtam meg, hogy súlyos betegünk van a német Kriegslazarettben. Huszárfőhadnagy. Azonnal meglátogattam. Gyomorperforáció. Vérátömlesztés. Egyik bajtársa állandóan mellette. Föltettem neki a kérdést:

— Lehetek-e valamiben szolgálatodra?

Megértette, amit akartam.

— Római katolikus lelkész vagy? — kérdezte.

— Igen.

Majd folytatta:

— Délután gyóntam a német tábori lelkésznel és áldoztam. Az utolsó kenetet is megkaptam.

Nagy kő esett le szívemről. Könnyebb volt, mint gondoltam. Másnap még meglátogattam. Aztán még aznap jelentették: a főhadnagy úr meghalt.

Karácsonyest. Szenteste. Ihlete benne van a karácsonyfa fenyőillatában. Nem kell nagy szónoki készség, megragadni a honvédszíveket. A karácsonyfa gyertyalángja ég a honvédek szemében. Nincsen szem, melyben drága gyémánt ne ragyogna. A karácsonyi Kisdéd minden kincsnél többet érő ajándéka: a szeretet könnycseppje. Gyermeke helyett most a honvéd énekli a „Mennyből az angyal...“-t, a „Dicsőség“-et, meg a „Békesség“-et. Imára kulcsolja durva kezét és el-elcsukló hangon mondja: „Mi Atyánk, ki vagy a mennyekben...“ Az otthonlévőkért. Csöndben oszolnak szét. Vörösresírt szemeket látok. Mindenki titkolni akarja a másik elől. Nehezebben jön ma este szó az ajkakra. Szent ez az est.

Nemrég jöttek. Dunántúliak. Távolabb fekszenek a várostól. A parancsnok december 26-ra meghív misézni. Megyek. Nyitott betonostereben van előkészítve. Kemény hideg. Nem tudom, hány fok lehetett. A gyertyákat csakhamar elfújta a szél. Szentbeszédet alig tudtam mondani. Az ajkamat alig tudtam mozgatni. A kehelybe belefagyott a szent Vér. Kezem is meggémberedik. Életemben nem siettem annyira a szentmisével, mint most. Mégis öröm volt nekik az „első szentmise“ kint Oroszországban.

Szolgálati jegyen adja tudtul az állomásparancsnokság: „F. hó...-i szentmisén a... dandár parancsnoka is résztvesz. A helybeli összes alakulatok tisztjei a szentmisén résztvenni kötelesek. Tisztek 8 h 55 perckor várják a templom előtt a dandárparancsnok úr megérkezését, kivel együttesen vonulnak be a templomba. Vitéz X. ezredes. A dandárparancsnok úr már több mint félórája bent van a templomban. Gyónt. Vele tisztikara. Szentmise alatt katonáival együtt vette az erősek Kenyerét magához. Nagy út áll még előtte.

Egy eredeti dunántúli öreg hadnagy meséli. Bennjárt az ezredparancsnokságon. Nemigen ismeri még az urakat. Volt ott egy lelkész. Ráköszönt hát szépen, ahogy náluk szokás:

— Dicsértessék a Jézus Krisztus!

Erre az:

— Kérem, én református lelkész vagyok.

Hadnagyom:

— Akkor is — Dicsértessék a Jézus Krisztus.

A háború szörnyűségeiből egyesek következtetik: „Nincs Isten!” Hamis önámítás! Frontról visszamenők is gyónnak, áldoznak. Nem vesztették el hitüket. Van, aki 1919 óta nem gyónt és 1941 karácsonyán megint szentgyónáshoz járul... Kint. Háborúban. Sok imádság kísér bennünket... A lelkészi munkát. Spiritus spirat...

K. M. kerékpáros. A háború kitörésétől kezdve van kinn. Súlyos betegsége folytán nálunk rekedt. 1942. II. 16-án Budapestről írja: „Kedves Főtisztelendő Uram! Nagyon szépen köszönöm, hogy lelkileg megkönnyebbített a szentgyónás és áldozás révén. Most, hála a jó Istennek, újból egészséges vagyok... Most már bízom a jó Istenben, hogy fölvehetem újból a munkám. De főleg a jó Isten szolgálatába állítom magam, hogy hirdessem az Ő végtelen jóságát...”

Húsvéti gyóntatás. Április 23. Szentmise alatt közös szentáldozás. Végén kikísér a vezető hadapród. Nagy odaadással fáradozott kemény lelkek puhításán. Nagy megkönnyebbüléssel dicsekszik: „Ma van a névnapom. Ennél szebb névnap ajándékot nem kaphattam volna.”

Erkölcsei oktatást tartottam egy szegedi zászlóaljnál. Tárnya: A tábori lelkész megelőző szolgálata a nemi betegségek meggátlása végett. Megszállócsoporthadparancs értelmében. A hatodik parancs minden része érintve. Utána megszólít egy fiatal gyerek. Szeretne pár percig velem beszélni. Elsősorban megköszöni, hogy szavaimmal megerősítettem a tisztaságban. Már-már azon a ponton volt, hogy enged a társak gúnyolódásának. „Jól van, lesznek hát olyan, mint ti!” De a most hallott szavak új erőt adtak a tiszta élethez.

Valahol gyóntatás. Atyja rossz katolikus. Anyja református. Sohasem szerette a gyóntást, a szentmisét, az imádságot. Most sem akart gyónni. De valami nem hagyott neki békét. Nógatta a szentgyónásra. Megkérdeztem: talán hallgatta a gyónási előkészítő beszédemet? Nem. Nem tudott rajta résztvenni. Munkája volt. Mégis elhatározta magát, hogy elmegy gyónni...

El lettem volna ragadtatva magamtól, hogyha szavaimra lágyulnának, olvadnának a kemény szívek... Így megalázkodtam... Hálálkodom a jó Istennek, hogy megnyitotta vaksi szemem. Érzem, hogy gratia Dei nobiscum... Tapasztalnom kell! Hiszek a kegyelemben. Hiszek a láthatatlan, természetfölötti világban...

A Lélek munkája inter arma.

Van Lélekjárás.

„Spiritus, ubi vult, spirat...”

Testvérek,
fénylik már az Eszme
a nyirfaberkes orosz rónán.
Elindult a Lélek megint a
kegyelem fehér hajóján.

(Pakocs Károly: A nagy szivárvány.)

A zsolozsma és a nap megszentelése.

Ha nem tanultam és nem tanítottam volna soha középiskolában, hogy az írásmű címének rövidnek és érdekkeltőnek kell lennie s mindig ki kell fejeznie a tárgyat is, ezt írtam volna címül: Egy falusi pap egyszerű és őszinte írása a szent zsolozsmáról.

A legszentebb foratókönyvünkről. Mindennapi kenyerünkről. Nehéz, de mindig drága terhünkről. Helyesen szólni a szent zsolozsmáról, azaz kikerülve minden túlzást és szélsőséget a tárgyalásban — egyike a legnehezebb feladatoknak. S néha a majdnem lehetetlenre is vállalkoznunk kell — szeretetből.

Pap és zsolozsma: bonthatatlan lelki és testi kapcsolatban van egymással. Az officium divinum központi helyet foglal el életrendünk minden napszakában, még ha egyéb, sokszor mellékes körülmények kibillentik is a centrumból és hátra degradálják. Könyv, amely mindig aktuális, inspirálója a Lélek, szerzője az Isten. Formája zárt, takarója hideg és tartalma izzó. Letűnt korok ihletett szócsöveinek mindig friss üzenete. A zsolozsmázó pap sorsa: a pompeji katonáé. Elomló, önmagát botorul és bűnösen elpusztító világ fölött is hirdeti, hogy ha már senki sem volna a földön, csak az utolsó pap és annak is csak az utolsó napja, akkor is, ezen az egyetlen napon is, ki kellene tartania, mint a hősnek. Zokszó nélkül, panasz nélkül, lélekből és szeretetből. A zsolozsma örök és hősi tanítása ez, melynek refrénje: per omnia saecula saeculorum.

Egyik rendtársam halálos ágyán feküdt. A breviáriumot már kezében tartani nem tudta, olvasni nem tudott. Megkérte egy másik rendtársát: Szíveskedjék előtte hangosan olvasni. Hadd hallja, hadd kövesse! . . .

Micsoda, szó szoros értelemben vett halálos szeretete ez a szent zsolozsmának. Rá is állnak az Apostol szavai: mivel szerette, hát mindig szerette . . . (Jn. 13, 2.)

A papi nekrológokat mindig el szoktam olvasni, annak ellenére, hogy még rosszat soha nem olvastam egyből sem. Egy főpapról írt megemlékezésben találtam, egy nagyon meghitt, hozzá közel álló barátjának tollából, ezeket a sorokat: „A breviáriumával egy hosszú papi életen át nem maradt adós egy sorral sem soha.” Ezekután a nehéz és súlyos ígék után nem csodálkoztam azon a mondaton, amely ez után következett a nekrológ szövegében: „Kevéssel halála előtt, a tragikus kereszt súlya alatt itt-ott meginogva, könnyezve, de nyugodt lélekkel vallhatta: Nemigen emlékszem, hogy súlyosan és tudatosan hágtam volna át az Isten törvényeit!”

Mi is a szent zsolozsma számunkra? Istentisztelet; köteles szolgálat; szolgálat adója; hivatásszerű szolgálat. Imádság, de olyan, hogy nem egyenértékű a többi cselekedetünkkel. Az Egyház hivatalos imádsága, amelyet a pap eminenter Krisztus misztikus testének, az Egyháznak tagjaként végez. Azért ennek az imádságnak elsőse van minden más imádsággal szemben. A zsolozsmát végezve már nem is az ember imádkozik, hanem a Lélek, „aki segítségére van erőtlenségünknek, mert nem tudjuk, miképpen kell kérnünk, amit kérünk; de maga a Lélek jár közbe értünk szavakba nem foglalható sóhajtásokkal”. (Róm. 8, 24.) A szent zsolozsmában tehát Krisztus szent Lelke imádkozik. Maga az Istenember, aki benne él Egyházában, szervezetében és annak minden tagjában. A zsolozsmázó pap Krisztusnak a hangja és *ebben* van mint imádkozónak nagysága és méltósága, ezért az isteni szolgálat legkitűnőbb iskolája a szent zsolozsma. Szent együttműködés van a zsolozsmázás közben Isten és ember között, a mi Urunk Jézus Krisztus által, aki azt mintegy személyesen végzi általunk és bennünk és velünk. Ezért nincs, nem lehet egyetlen más imádságnak sem olyan krisztusi hatóereje, mint az Egyház hivatalos imádságának, a zsolozsmának. Csak vizionális erővel lehetne ezt érzékeltetni: az imádkozó Egyház a Misztikus Testnek meleg szíve. Kamráiban, szervezetében mindig tisztán és melegen tartja az imádságot. De a véredényei, amelyek az egész világot behálózzák s a központi vért kiviszik minden sejthez: a zsolozsmázó emberek. Kiviszik kolostori közösségekbe, városokba, eldugott falvakba, misszióstelepekre, minden órában, nappal és éjjel sem pihenve, hitük, szívük és agyuk minden erejével suttojják a nem változó szent szöveget.

A szoltározás maga a *liturgikus* imádság, az Egyházzal való szoros kapcsolat, Krisztus életéből való részkérés. A magánimádságát végző egyszerű keresztény hívő is erre kell hogy törekedjék, mennyivel inkább teszi meg ezt a zsolozsmát végző pap, akinek imádságában az a fontos, hogy minél inkább érezze istendicsőítő szent tevékenységének nagyszerűségét és az évezredes szent szövegben élénken megtalálja a kapcsolatot az örökkévalósággal. Annyira összeforr imádságával: a szent zsolozsmával, annyira eggyé lesz vele, hogy többé-kevésbé mindegyikünk elmondhatja azt, amit egy fiatal haladók szerzetes felelt az apát kérdésére, hogy tudná-e kissé vele imádkozni az *officiumot*: Lehetetlen, képtelen vagyok most ilyen erőfeszítésre, az imádság én magam vagyok.

Nemcsak a halálos ágyon, egyébként is: amikor zsolozsmázom, elmondhatom: az imádság én magam vagyok. Benn az Egyházban és az Egyház bennem, benne Krisztusban és Krisztus bennem. Nem én imádkozom, hanem az Egyház, az én ajkam mozog ugyan, de Krisztus imádkozik vele. Ilyenkor érzem Szent Alfonz szavainak igazságát és roppant természetes valóságosságát, hogy a zsolozsma olyan folyamodvány, amelyet maga az Isten fogalmazott és maga foglalt írásba, hogy általa kérelmeinket könnyebben meghallgassa.

Azt merem mondani: *alig* kell nekünk papoknak mást imádkoznunk, mint a szent zsolozsmát. Bent van abban minden, amit csak kérhetünk! Nem tudunk semmi olyant elgondolni, ami legalább benn-

foglaltan ne lenne tárgya a zsolozsmának. A legfőbb tárgy természetesen az Isten országa. E mellett eltörpülnek apró-cseprő óhajaink, nagyon is földízű, igen emberies kéréseink és sokszor lehetetlenül megfogalmazott vágyaink. Pedig ezek úgyis mind-mind hozzáadtnak nekünk . . . (Mt. 6, 33.) Nagyon fura dolognak tartom azt a sok templomi rendben elfogadott és szentesített honi szokást, hogy a szentmise végén imádkoznak. Pl. a szentmise intenciója volt egy halottért s most a szentmise végeztével felhangzik az oltár előtt térdelő pap szava: Imádkozzunk egy megholt hívóért . . . S következik egy, esetleg három Miatyánk és Udvözlég. Szép, de mindig az a bizarr gondolatom, hogy „kifoltozzuk” a szentmisét. Bent van abban minden, nem kell kéréseinket megtoldanunk. Hisz a szentmisében Krisztus egyenesen kivette tőlünk kérelmünket és saját maga terjesztette az Atya elé. Mintha azt mondta volna: nagyon emberek vagytok ti, adjátok ide, én is ember vagyok, de Isten is, majd én elintézem, hisz azt mondtam, bármit kértek az én nevemben . . . Így vagyunk valahogyan a szent zsolozsmával is. Krisztus veszi át kéréseinket és viszi az Atya elé. Mind hozzáadatik nektek! Egyéni bajaitok, sok nehézségtek belevesz ebbe a csodálatos hangegyüttesbe, ebbe a folyton zúgó, örök kórusba. Az egyéniség itt nem dominálhat, egyenesen, ha szabad így mondanom, el van nyomva. Abszorbeálta Krisztus! Privát vélemények — eltűnnek, magánáhítat — megsemmisül, külön ájtatosság — nincs. Az „én” elvont fogalom kártyavára, az egyes szám számúve. A szent zsolozsma a krisztusi kollektivitás teljes és tökéletes diadala. A korporatív szellem hibátlan megjelenési formája. Krisztus, Egyház és zsolozsma elválaszthatatlan valóság. Nemcsak a papok monopóliuma a szent zsolozsma, az egész Egyháznak, tehát a híveknek is közös kincse.

Elhiszem, hogy egy papnak a bukása ott kezdődik, amikor elteszi, félreteszi a breviáriumot. Sok aposztázia hajszálgyökere ide nyúlik. Pedig nem történt más, mint visszatekintett az eke szarváról s ezzel a visszapillantással megbontotta erőszakosan a Krisztus, Egyház és zsolozsma hármas egységét, amelyet ő nem megbontani, hanem szent alázatossággal szolgálni tartozik.

Akárhány papi lelkigyakorlaton vettem részt, még majd' mind-egyikén előkerült a szent zsolozsma. Érthető is. Mindennapi kenyérünk. Egyik exerciciumon említette a vezető páter, hogy egy papnak haldoklása közben a környezete kezébe akarta adni a breviáriumot, de sehol nem találta. Végre a szekrényben megtalálták. A pap nem fogadta el, hanem kijelentette, hogy *jól* tegyék el, nehogy elveszszék! . . . Szegény lélek! Hogyan szentelte ez meg élete napjait a szent zsolozsmával? Hogyan? . . . Mert a megszentelődésünknek, mely elsődleges feladatunk, egyik legfontosabb eszköze a szent zsolozsma. S ha ez elveszett — mi is elvesztünk. Napról-napra koptatjuk ezt az örök vademecumot, találunk-e örömet ebben a szent „koptatásban”? Megszenteli-e napjainkat ez a sokszor szent technikázássá fajult gyors imaművészet? Nem vagyunk papok zsolozsma nélkül, de nem vagyunk egész papok okos, öntudatos zsolozsmázás nélkül. Mikor semmi örömet nem találunk a napi officium divinumban, és csak rossz

szolgaként *dörgöljük*, mint valami általában felvett napszám munkát, de szomorú!

Pannonhalmát gyakran látogatják idegenek. Érthető, hogy szívesen zarándokol a magyar hívő a kereszténység bölcsőjéhez, az ország „legmagasabb” pontjához, hazánk legrégibb házába.

Egy világi papot kalauzoltam egy alkalommal. Úgy délután volt, meleg, forró nyári délután, amikor a templomba érkeztünk. Elhiszem, hogy megkapó! Nagy és szédületes benyomás fogadja a látogatót. A porta speciózán át léptünk be, melyet ugyanaz a kéz faragott, mint a lébényi templom nyugati román kapuját. Húsz oszloppal. Márvány mind. S a templom: egyesíti a román stílus erejét s a gótika égbetörését. A főoltár lépcsőzetes emelkedése, szurszumkordás, diadalmas, imádságos ívei emelik a lelket ég felé. Keresztek rubintos fénye ragyog a gyám- és zárókövek szobraira. Lent az altemplomban állnak még a falak, melyek látták István királyt imádkozni.

Egy pillanatig álltunk a hús ívek alatt és engedtük, hogy a nagy hatás hadd hozza szent borzongásba lelkünket.

S ebben a pillanatban ütött a ház „perjel-órája” és megkezdődött az officium divinum. Deus in adiutorium meum intende...

Szállt a hang, bujdosott a fasztasztikus építési motívumok díszei között és a zoltárok, antifonák, himnuszok odacsapódtak II. Endre a főkegyúr, Oros templomépítő apátúr szobrához, aztán odasimultak a koronás fejek, bőkezű mecénások és építőmesterek alakjaihoz és elvesztek a nyári délután félhomályában.

Zsolozsmázott a Szenthegy.

Kívülről ide integetett a komáromi Szent András-templomnak tornya, a Bakony, a Vértes, a pozsonyi hegyek, Gyimes vára és a Zobor, bent pedig a nyolcadik évszázadát kezdő székesegyház körülszámban a szembenálló két sor úgy felelgetett egymásnak, mintha valami folyam partjairól üzennének a hömpölygő ár hullámai felett.

Vendégem csak hallgatta, aztán engedélyt kért, hogy kissé leülhessen, helyesebben leroskadhasson az utolsó pad hűvös deszkájára. Lehajtotta fejét és — hallgatott.

Ki tudja, mi vonult át agyán?... Egészen bizonyosan Krisztus, az Egyház és a szent zsolozsma örök egyvalósága, amely immár ezer év óta zúg itt e szent falak között, megszákítás nélkül, kihagyás nélkül, örök dobogással, mint a szív. Van ebben valami csodálatos, lenyűgöző és fenséges, amely nevezhető: érzésnek, ellenállhatatlan varázsnak, szent márnak vagy mindnek együttvéve.

— Uram, — szólt kifelé indulva vendégem — én már voltam kolostorokban, hallgattam zoltározó közösséget, de még így nem fogott meg valami kifejezhetetlen szent érzélem. Falusi magányomra gondoltam, fehérre meszelt parochiámra — és zsolozsmakönyvemre. Hol vagyok én ettől az isteni hangnemtől, ettől az áhítattól, a szent zsolozsmának ilyenmű végzésétől. Végzem én is, ah... Csak a lélek hiányzik, amely itt rám talált és megfogott és vitt olyan tájak felé, ahol én soha nem jártam. Most kezdem sejteni azt, amit eddig álmomban sem gondoltam. Az opus Dei...

Mi a célja? Az Isten legméltóbb dicsérete és a napnak legméltóbb megszentelése. Nem számtani műveletről van itt szó, sem mesterséges szétszabdaltságról, hanem osztatlan és teljes Istennek adottságról — Jézus Krisztus által, életem minden napján. Istennek adok mindent, rá vonatkoztatok mindent, neki köszönök mindent. Ez aranyozza és szenteli meg minden napomat.

A multkor liturgikus szentkép-sorozatot láttam. Néhány sor a képekről: Krisztus mint telt szőlőfürt függ a kereszten, nyujtsuk ki kezünket, hogy Krisztust szüreteljük róla. (Szent Ambrus.)

Ahányszor zsolozsmázom, ahányszor breviáriumomért nyujtom ki kezemet, mindannyiszor Krisztust szüretelem... Mindennap.

A mennyek országát erővel kell meghódítani. Az én mennyországom: Krisztus. (Szent Ambrus.)

Sokszor önlegyőzés, „erőszak” a szent zsolozsmázás jó végzése. Azzal győzők, aki a jutalmam, mennyországom: Krisztus. Napról-napra.

Krisztus a választott nyilvessző Isten kezében: boldog a lélek, amelybe ez a nyíl beletalál. (Szent Ambrus.) Ahányszor a szent zsolozsmát végzem, mindannyiszor belém talál ez a nyíl: Krisztus. Életem minden napján eltalál.

Krisztus a kéz, amellyel áldozatunkat az Atyaistennek bemutatjuk. (Szent Ambrus.)

A szent zsolozsma mindennapi áldozat, amelyet a legszentebb Kézszel, Krisztussal mutatunk be az Atyának. Ennél szentebb bemutatás nem lehet. Megisméltődik mindennap. Megszenteli életnapjainkat. A pannonhalmi kolostor közösségét éppúgy, mint a kármelita család tagjaiét, vagy éppen egy tiszaháti káplán agyonhajsolt, programmal teli, fáradságos napjait.

Hosszú éveken át bent éltem az előbb említett kolostori életben, inkább *érezem*, mint el tudnám mondani ennek a „legliturgikusabb” helynek csodálatos erejét, amit éppen az opus Dei etikett-pontos, áhítatos, szenten kimért és szertartásos elvégzésével ébreszt az emberben. Ezt *ott* annyira bentélve nem is láttam, inkább itt kint a falun tapasztalom.

Milyen szétszedett egy-egy napunk. Hol van ma már az a várszerű, csendes és meghitt parochia?

Az országút kellős közepére került.

Az irodám hasonlít egy pályaudvarhoz, ahova minden irányból, minden órában vonatok rohannak be. Elismerem, hogy amit szállítanak vagy kivisznek, egyenként és összesen, igen hasznos és nemes dolgok, de éppen ezek siettetik ledönteni egyéni, benső papi életem zárt kereteit. Iskolába megyek, keresztleveleket keresek és állítok ki tömegével, proviziót végzek, egyéni panaszokat hallgatok, betegeket látogatok, a hadigondozóba kapcsolodom, irodai ügyeket intézek, prédikációra készülök, a mai irodalommal lépést tartok, egyesületeket vezetek — és egyéb apró vagy rendkívüli nagyobb dolgokat végzek, majd' minden áldott nap. A legkisebb faluban is legalább ennyit! Azt mondjuk, eleven, felpezsdült élet; Krisztus papjának ma már ott kell lennie mindenütt. Ez az akció. Az aktivitás korát éljük.

De itt már időkérdésről van szó és bizonyos fokig idegekről. Nem érünk rá a magunké lenni.

Míg az akció lendítő erő, jó, de ha teher, úgy *baj* van.

S most egészen konkrétan véve a dolgot: ebbe a szétszabdalt, ezerágú gonddal redőzött és agyonhajszott napunkba kell beleillesz-
tenünk Egyházunk közös szent imáját, a zsolozsmát s hozzá úgy, hogy
abban központi helyet foglaljon el és megszentelje életnapjainkat.

A zoltárok csoportosítása és elhelyezése az egyes napokra min-
díg határozott célirányossággal történik. Nem akárhogyan, nem
össze-vissza, nem tervszerűtlenül vannak az Egyháztól előírva az egyes
zoltárok a hét napjaira. Hogy úgy mondjam, minden napnak megvan
a maga tesserája, s ehhez igazodik, vagy ha tetszik: ez igazítja a
megfelelő számú és tárgyú zoltárokat. Így megvan a tengely, a
vezérgondolat. Ez az uralkodó jellege a napnak.

Amikor noviciusként Pannonhalmára mentem, úgy emlékszem,
szerda volt az első nap, amikor először résztvettünk civilruhánkban
az officiumon. Történetesen olyan psalterium került birtokomba,
amelynek valamikori használója buzgóságból vagy magánszorgalom-
ból aláhúzta ezt a szót: *spes*. A szerdán elmondott minden zoltárban.
Mindennemű formájában és alakjában. Kezdtém érteni a központi
gondolatot. Remény az Istenben! Az invitorium: *Dominum spem
populi sui*. Ez ragyogja be a szerdai napot. S így tovább: hétfőn az
istenszeretet, kedden a felebaráti szeretet, csütörtökön a Krisztus-
hit; pénteken a megváltás, szombaton a hálaadás. S mindnek koro-
nája a vasárnap. Hitünk alapja: Krisztus feltámadása. A szentek vagy
egyéb hittitkok és bibliai események ünneplésekor a zoltárok össze-
állítására tárgyi szempontból változatlan marad.

Megjegyezzük, hogy ebben a fentemlített beosztásában a psal-
terium ma már csupán csak a magyar bencéseknel van meg. Az egész
világon egyedül!

Hogyan szentelhetem meg életnapjaimat a szent zsolozsmával?
Nézzük egészen gyakorlati szempontból, különös tekintettel a nagyon
elfoglalt, igen érdekelt, elsősorban falusi pap életrendjét illetően.

I. A nocturnusok.

Az éjtszaka áldott csendje imára int. Még nem kezdődött el a
nappal munkája, üzleti tülekedése, sok lótása-futása. Csend van.
Áldott, termékeny csend, amikor jobban hallom az Úr szavát, mert
nem nyomja el azt a napi elfoglaltságom vásári zaja.

Ezért a matutinumoknak lelkülete: elmélkedő, szemlélődő. Unne-
pélyes, kiterjedt, széles hullámú. Az éjtszakából kitelik. Ráérünk.
Várunk a hajnalhasadtáig. Imádságos várakozással, ahogyan a
Krisztus előtti idő várta a karácsony éjtszakáját, a megváltás hajna-
lát. Ezt a szent várakozást szimbolizálja a zoltárok több száma, a
lectiók hosszúsága.

A matutinum anyajegye: a „*paruzia*” gondolata. Előkészület a
napra. Várom, szent várakozással, ahogyan a jegyes várhatja a
Vőlegényt.

Mikor imádkoznám én ezt?

Amikor még nem foglalkoztam semmivel, felkelés után. Ez az én napom zengéje: a matutinum órája. Friss vagyok, pihent. Elmém éles, agyám tiszta.

Addig ki sem nyitom szobám ajtaját, még a kilincset sem fogom meg, míg az Istent dicsérő hajnali órákat nem zengtem el az Alkotónak. Kint talán már várnak híveim ügyes-bajos dolgaikkal, várnak a keresztleveleket kérők, vár a háznépem. Kilépek. Ude imádságom illata már az Úr elé szállt. Ezeket a gondjaimat és nehézségeimet, amelyek már a reggeli órákban köszöntenek rám, eleve, tudattalanul is az Úrnak ajánlottam. Kész vagyok a napra! S mindarra, ami ezután jó. Paratus sum Domine, paratus sum . . .

II. Laudes.

Készülök a szentáldozat bemutatására. Ennél fontosabb mozzanata nincs a napomnak. A matutinum már erre preparálta lelkemet, most jó a közvetlen előkészületi idő.

Második harangszó előtt bemegegyek a templomba. Itt végzem el a hajnal óráját. P. Parsch szerint a laudesben mintegy a napfelkelte van utánozva. A hajnalfény, Krisztus eljövételének fénye. Csupa ujjongás és magasztaló dicséret a rövid óra. Rövidebb medrű, keskenyebb folyomány. De mintha az öröm és alleluja nem férne el benne. Kicsap. Ez a közvetlen reggeli, dicsérő hálaadás, *közelebb* visz az Istenhez, amit szimbolizál az is, hogy ezt a kisebb órát lent zengem a templomban. Az oltár már kész, várja a Báránnyt. Szívem is kész, zengem a dicsérő éneket az Úrnak, aki Oriens ex alto. Magasztaalom, akit pár perc múlva szívembe zárok, az Eucharisztiaiban . . . Hisz itt kelt fel a mi Életünk Napja!

III. A kisebb órák.

Vége a szentáldozatnak. A ministergyerekek elköszönnek, a sekrestyés eloltja a gyertyákat, letakarja az oltárt, a kántor elvonul a kórusból, egy-két asszony hosszabbra nyúló ájtatosságának is vége — kiürül a templom.

Odatérdelek a szentélybe.

Tele van a szívem, tele van a lelkem, tele van az ajkam. „Ah, hegyvidékem és gyümölcsösöm, májusi és júniusi és júliusi kertem.”

Kint gomolyog az élet, felébred a nép — odatérdelek Jézus elé. Még bennem van Ő, most igazán Vele és Benne imádkozom.

Zengem a kisebb órákat.

a) *A prima.* „Mielőtt munkához látna a krisztusi ember, még-egyszer az imádsággal vértelje fel magát. Egyszerű, igénytelen imádság ez, tele a munkára való gondolattal, a munka komolyságának megfontolásával és tele kéréssel, hogy segítséget kapjon minden akadállyal szemben, mely a gonosz lelkek és az emberek részéről egyformán érheti.” (Casel—Szunyogh.)

Parsch szerint a prima a bűnös ember reggeli imádsága.

Krisztussal töltkezve imádkozom a primát. A hajnali fényt már felitta lelkem, most a napsugárért esedezem. Ah, hogy könyörög

ezért a prima. Hogy eseng! Szunyogh szerint azok, akik nincsenek kötelezve a szent zsolozsma végzésére, azok is elimádkozhatnak. Igaz.

Egy idős paptól voltam bátor megkérdezni egyszer, hogy melyik rész tetszett öneki legjobban a szent zsolozsmából? A prima, volt a válasz.

b) *A tertia.* A Szentlélek Úristenhez kapcsolódó kisebb órája ez a szent zsolozsmának. A Lélek, a piros pünkösdi, tüzes és meleg Lélek teszi teljessé bennünk mindazt, amit a primában kértünk. Az állhatatosságot, a felkészültséget, a munkakészséget, a tettvágyat.

Mindig kapcsoljuk ezért a primához. Pannonhalmán mindig szorosan együtt végzi ezt a két kisebb órát a kórus.

Nem tudom, miként van, de nem emlékszem, hogy valaha is elmondtam volna a tertiát a nélkül, hogy a Szentlélek Úristenre ne gondoltam volna. S mindig visszajár hozzám a pünkösdi oktáva idejében elmondott *Veni Creator Spiritus*...

Igy aztán könnyen eszünkbe jut, hogy minő bensőséges kapcsolatban vagyunk mi papok a Szentlélekkel! Minő kimondhatatlan szükségünk van nekünk erre a teremtő, égető, újjáalakító Lélekre, az Isten hevére, tüzére, a veséket tisztító, elmét derítő égi Lángra.

Könyörögjünk a tertiában ezért a Lélekért. Soha nem könyöröghetünk eleget! És soha nem hiába...

c) *A sexta és a nona.* Igen, az igazi az lenne, hogy mindegyik kisebb órát mondjuk a maga megfelelő helyén és idején s így szenteljük meg vele napjainkat. Hisz rövidek és e rövidség is indítóok, hogy ne egyszerre imádkozzuk őket.

A tertia elvégzése után hagyjuk el a templomot. A Lélek lesz velünk a mindennapi élet gabalyodásaiban.

Mikor mondjuk a sextát és vele a másik kisebb órát: a nonát? Talán legalkalmasabb ebédidő előtt. Hisz nem több a kettő együtvéve, mint 8—10 percnyi idő. Milyen szép lenne, ha úgy illeszkednék be napi programmunkba ez a két kisebb óra, mint hogy profán hasonlattal éljek: az ebéd-étkezés előtti kézmosás.

Erre a kis imára rá kellene érnünk, mégha a pusztából érkeztünk is meg egy fárasztó provizióról, vagy az irodából jöttünk zúgó fejjel, vagy iskolából érkeztünk a fehér asztalhoz. A sexta... Erőt kérünk Istentől ezzel a kis órával arra a napszakra, amikor majd „a nap küzdelme tetőpontra áll, a szenvedélyek forrósága is a legerősebb” lesz. *Miért* imádkozzuk? „A lelkek megszentelésére, az Anyaszentegyház terjedésére és Isten akaratának beteljesedésére a földön.” (Szunyogh: A szent zsolozsma.) Lehet ennél szentebb célja emberi imádságnak?

A nona... Borongó lelkületű óra. A megnyugvást kereső emberi lélek a lilaszínű keresztnél találja megnyugvását, hallva a szenvedő Istenember keserű szavait: *Én Istenem, én Istenem, miért hagytál el engem?*... Ez a óra „gondolatainkat a halálra irányítja és a szent halál örök jutalmára. Állhatóságért könyörgünk.” (U. o.)

IV. A vesperás és completorium.

Az őskeresztények akkor imádkozták a vesperást, amikor az esti csillag feltűnt az égen. Cassianus szerint ez a hora „esti hálaadás”, vagy még szebben mondva: „gyertyafényes köszönet”.

Gyermekkoromban egy dunántúli falusi pap életében láttam először ezt a gyertyafényes köszönetet. Este, amikor a falu már pihent, a nap gondjai elültek, ez a jó pap, verus Israelita, átment a templomba — esti hálaadásra. Nap mint nap. Csak igen fontos, szinte életbevágó körülmény közbejötté mentette fel ez alól. Odaült az utolsó padba és egyetlen szál gyertyavilág mellett zengte el az Úrnak a gyertyafényes köszönetet.

A vesperás nyilvános istentisztelet volt az ősegyházban.

Parsch szerint a vesperásban az Egyház visszatekintet velünk az elmúlt napra, úgy, mint a megváltás napjára — és hálát ad. A vesperásnak tehát uralkodó gondolata: a *hála*, amely a Magnificatban teljesedik ki.

Igaza van „A szent zsolozsma” írójának, a falun lehet ezt a órát igazán, bensőségesen imádkozni. Amikor a nap lebukik a lát-határon, hosszúra nyúlt árnyék takarja be az anyaföldet és elérkezett a csend, a béke és a nyugalom ideje.

De az éjtszaka a gonoszság ideje, a sötét hatalmak órája, a bűn garázdálkodásának alkalma. Mindazoké, akik gyűlölik a világosságot, mert tetteik nem bírják el a napfényt.

Az Isten embere is egyedül lesz az éjtszakában. Virraszt a falu felett. Christus vigilans. „A püspök úr de messze van, a pápa úr de messze van s ha én elalszom egyszer itt, ó, akkor minden veszve van.” (Mécs L.: Tilinkó.)

Ezért imádkozzuk mindig nagyon odaadóan, igen melegen a „sacrificium vespertinum” kis hóráját.

Kapcsoljuk mindig egybe a completoriummal. Természetük szerint úgyszólván nagyon együvé tartoznak. Szent Vazul szerint azért kell a completoriumot imádkoznunk, „hogy gáncs nélkül és minden fantáziaképtől szabad nyugalmat élvezhessünk”.

Parsch szerint a completorium a halálra előkészítő imádság. Hiszen mors similis est somno.

A szent zsolozsmát alig lehet hangulatosabban ismertetni, mint E. Schneider: Néhány óra a bencések között c. munkája alapján. Csupa líra — a liturgia öléen. Hogyan telik egy nap a kolostorban? . . . Jó volna, ha valaki megírná a falusi pap egyetlen átlagnapjának történetét. A legszebb lapok ebben a szent zsolozsmáról szólnának . . .

A gyertyám serceg . . . Az este hórájának vége. Mária édesanyjai oltalmára bízom magamat az éjtszaka idején. Eloltom a viaszvilágosságot, vége a gyertyafényes köszönetnek. Enyhe piros fény csillog a templomban. Az öröklámpa. Rá nem vonatkozik a légtalmi rendelkezés.

Megnézem, jól ég-e? Kitart-e az éjtszaka? A templom zárja csattan. Vége a napnak.

Csácsbozsok.

Schnattner Szigrid O. S. B.

A szerzetesi eszmény.

Közösségi és egyéni élet sorsdöntő eseményeit, nagy történelmi elmozdulások magyarázatát mindig eszmei sikon kell keresnünk. Az anyagvilágot belső törvényszerűség mozgatja, az élők ezer és ezer fajtáját vitális erők irányítják. Az ember az egyetlen, aki az immanens erők e hullámtengeréből kiemeli a fejét s a fölötte ragyogó csillagokon tájékozódva feszíti vitorláját a maga-választotta csillag felé. Emberről igazán csak ott lehet beszélni, ahol eszményeket ismernek. Ezek a szellemi sugárzások lendítik ki a lelket a tétlen közönységből, ezek adnak célt és tartalmat életünknek, ezek fognak össze távoli embereket szellemi családokká.

Amikor tehát a szerzetesi eszményekről akarunk szólni, akkor azokat a szellemi erőket, kisugárzó értékeket kutatjuk, amelyek immár kétezer év óta mágnesez terükbe vonzanak milliókat, és vezetik őket a tökéletesség felé. Hangsúlyozzuk, szerzetesi eszményekről és nem szerzetesjogi tételekről lesz szó az alábbiakban. Ne értse félre senki: *eszmény* és *jog* nem egymást kizáró, hanem egymást kiegészítő valóság. Jog nélkül az eszmény ingoványba csalogató délibáb, viszont a jog eszmény nélkül olyan madár, melynek lenyesték szárnyait. Nincs kínosabb a jogbizonytalanságnál, de nincs kétségbeejtőbb az eszménynélküliségnél. A jog adja a biztonságot, az eszmény a bátorságot. A jog a futószerkezet, az eszmény a magassági kormány. A jog az a kő, melyet a kerék alá teszünk, hogy fáradt pillanatokban vissza ne csússzék, az eszmény a paripa, mely a kocsit a kátyúból kibrántja. A jog szervezeteket hoz létre és intézményeket őriz, az eszmény közösséget formál és lelket lehel az intézményekbe. Mindig az eszménynek kell elöl járnia; diktálja a tempót, jelzi az irányt, sugalmazza a cselekvést, nyomában következik hűségesen a jog s rögzíti az eredményt, biztosítja a nivót és formába önti a szellemet. A kereszténység is e két szálból szövődik, eszményből: „*Quae quidem retro sunt obliviscens, ad ea vero quae sunt priora, extendens meipsum.*” (Phil. 3, 13.) De mert időnkint eltűnik egünkről a csillag, szükség van a jog világos eligazítására is: „*Hoc fac et vives.*” (Lk. 10, 28.)

A szerzetesi életeszmény csillagait maga az Úr Jézus gyujtotta ki, mikor az evangéliumi tanácsokat meghirdette s ezek fényességében egyszerre világosan pillantottuk meg istenemberi életének teljes értelmét. Ezek a tanácsok táborhegyi fényességek, melyek belülről világítják meg a Mester alakját s megismertetik tökéletes engedelmességét: „*Belépvén a világba így szól: ... Ime, jövök ... hogy megcselekedjem, ó Isten, a te akaratodat.*” (Zsid. 10, 5—7.) Megmutatják szeplőtelen szűzességét, mely nem ismert más jegyest, csak Egyházát.

Föltárlják hősi szegénységét, azt a titkot, hogy „*az Emberfiának nincsen, hová fejét lehajtsa*”. (Mt. 8, 20.) Krisztus életének ez az eszményi sugárzása mindig újabb és újabb emberszíveket bűvöl meg, akik az Apostol örömeivel kiáltanak föl: Ó Uram, jó nekünk itt lenni! Minden szerzet egy-egy Tábor-hegyi tabernákulum, Krisztus világít belőle s hívogatja a lelkeket.

Jöjj és kövess engem!

Ha keressük a szerzetesi ideál lényegét, nem elég annyit mondani: törekvés a tökéletességre. Ez a parancs egyformán szól minden kereszténynek. „*Legyetek tehát tökéletesek, miként a ti mennyei Atyátok tökéletes.*” (Mt. 5, 48.) Az sem elégséges, ha a tökéletességre az Úr Jézus példája szerint akarunk törekedni, mert hiszen Ő mindenki számára az egyetlen „út, igazság és élet”. Legyünk tökéletesek, mint a mennyei Atya? Igen, de az Atyát nem látta senki, csak a Fiú. Ezért lép elénk Krisztus és azt mondja: „*Aki engem látott, látta az Atyát is.*” (Jn. 14, 9.) Krisztus követése által haladni a tökéletesség felé, ez is minden keresztény közös életcélja. Közelebb járunk az igazsághoz, ha a szerzetesség lényegét az evangéliumi tanácsok szellemében keressük. Azonban itt is hamarosan arra a meggyőződésre jutunk, hogy ezeket a tanácsokat éppen szellemük szerint minden kereszténynek el kell sajátítania. Igen, mert az engedelmisség szelleme nélkül a parancsokat sem lehet megtartani, a tisztaság szellemére a házassági életben is lépten-nyomon szükség van s a szegénység szelleme nélkül végzetesen belemerül a lélek e világ javaiba s hamarosan végső célját is e világ keretein belül keresi. A tanácsok szelleme éppen arra képesíti az embert, hogy a döntő pillanatokban meg tudja őrizni függetlenségét a földi dolgok varázsától, hogy a lényeges kérdésekben mindig átérezze az „utas” állapotot s el tudjon szakadni mindattól, ami végső célja elérésében akadályul szolgálna. Az evangéliumi tanácsok nevelik a lelket arra, hogy a földi dolgokkal csak úgy éljen, mintha nem is élne velük. Mivel tehát a lélek szabadságának őrei, ezért a tanácsok szelleme azonos a kereszténység szellemével. Ezért nem marad más lehetőség számunkra, mint az az egy, hogy *a szerzetesi életeszmény lényegét az evangéliumi tanácsok tényleges gyakorlásában keressük.* Ez a valóságos és tökéletes Krisztus-követés: állandó engedelmisség, tényleges szűzesség, érezhető, gyakorlati szegénység.

A vértelen vértanúság útján . . .

A teljes és fönntartás nélküli Krisztus-követés mindig izgatta, mindig szent nyugtalansággal töltötte el a mélyebb lelkeket. Fülükbe egyre visszhangzott Krisztus hívogató szava: „*Ha valaki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl keresztjét mindennap és kövessen engem.*” (Lk. 9, 23.) A teljes odaadásból tehát, Urunk szavai szerint, kiiktathatatlan az áldozat és a szenvedés fogalma. Sőt, aki egyszer rászánta magát erre az útra, annak hamarosan végére kell járnia e gondolatnak: „*Megalázta magát, engedelmes lett a halálig, és pedig a halálig a keresztjén.*” (Fil. 2, 8.) Tehát aki valóban utána akar járni, annak is azért kell vállaira venni a keresztet, hogy meg-

haljon rajta. Ő, aki szeret, az már ért ezekből a szavakból! A Jegyes meghalt értünk! Az első idők Egyházának a szerelem lázrózsái festik pirosra az arcát. Tudja, mit kell tennie: A Jegyes meghalt értem — én is meghalok érte! A szív logikája mindig ezzel zárja szerelmes szillogizmusát. Így lett a vértanúság az ősegyház tökéletességi ideálja s a teljes Krisztus-követés eszményképe a tényleges, fizikai halál. „*Ha nem vagyunk készek Jézus Krisztus segítségével a halálba menni, hogy szenvedéseiben kövessük, akkor nincs is bennünk az ő élete*” — mondja *Antiochiai Szent Ignác*. Az Atyához Krisztus útján kell eljutnunk, Krisztus útja pedig a halálon keresztül vezet. Az első három évszázad eltörölhetetlenül odavéste az Egyház homlokára ezt a kemény szót: *Vértanúság*.

A negyedik században aztán elült a vihar s a vértanúk Egyházából máról-holnapra békés polgárok Egyháza lett. A katakombák rejtőzködő heroizmusa fölé fényes bazilikák diadalmas demonstrációja épül. Szinte láthatóvá válik a földön a diadalmas Egyház túlvilági víziója. Minden megváltozik, minden átalakul, csak egy valami marad változatlanul: az Evangélium és benne ezek az igék: Ha valaki utánam akar jönni, vegye föl keresztjét minden nap és kövessen engem. A szerető szív harsonák hangján túl is meghallja Mestere szavát s a mozaikok diadalmas Krisztus-arca mögött is megsejti a töviskoszorút. Ha nem tudja többé odaadni vérét, még mindig képes odaadni vérének egész kelyhét, földi életét. Így stilizálódik át észrevétlenül az első keresztény tökéletességi ideál s *lesz a mártiriumból vértelen vértanúság*.

Krisztus véres keresztáldozata is vértelen formában maradt közöttünk az idők végezetéig. Mindkettő ugyanaz az egyetlen áldozat, mert mindkettőben ugyanaz az egy, vissza nem vont áldozati szándék lobog. Minden konszekrált kenyérben ugyanaz a lándzsával átdöfött Szív lükteti az Atya felé: Ecce venio! Minden konszekrált kelyhünket ugyanabban a szándékban merítjük meg, amely a keresztről csordult alá. Ennek távoli analógiájaként mondhatjuk a keresztény tökéletességi eszményről is: *a véres önáldozat vértelen vértanúság formájában maradt közöttünk az idők végezetéig*.

Ő igen, *Szent Ágostonnak* igaza van, mikor azt mondja: minden jócselekedet áldozat. És mégis az Egyház félreérthetetlenül tanítja, hogy szoros értelemben véve csupán egy áldozatról, Krisztus áldozatáról beszélhetünk. Ugyancsak mondhatná valaki azt is, hogy mindaz, aki a tanácsok szellemében él, már ezzel magára veszi a keresztet és a vértelen vértanúság útjára lépett. Tágabb értelemben ez igaz is. Ugyanakkor azonban az Egyház külön életformát rendel a hármas tanács tényleges, állandó gyakorlására.

A fogadalom ünnepélyes pillanataiban a szerzetes kezébe veszi vágyait, melyek mindegyike egy-egy földi dologhoz fonódik, s fölajánlja Istennek: *Suscipe sancte Pater!* Azután kezébe veszi saját testét minden meleg szeretetigényével együtt s beleejti az oltár tűzébe: *Suscipe sancte Pater!* Végül kezébe veszi legnagyobb kincsét, testét és vérét átjáró akaratát, saját szabadságát, egész emberi jövőjét a karrier ígérte minden méltósággal és dicsőséggel együtt s azt is elhamvasztja a szeretet tisztán izzó tűzében: *Suscipe sancte Pater!* Vajjon

maradt-e ezután számára valami is, amit nem adott oda? Ha pedig nem maradt semmije, akkor miben különbözik a haláltól? „*Mortui estis et vita vestra est abscondita cum Christo in Deo.*” (Colos. 3, 3.)

Az életszentség felé . . .

A halál önmagában negatívum; nem cél, csak út a tökéletesebb élet felé. A szerzetes önmagáról való teljes lemondásának is csak úgy van értelme, ha tökéletesebb életre vezet. Teremtényi életünkhöz hozzátartozik, hogy folyton választanunk kell s a választás mindig lemondással jár. Ha ehhez még hozzávesszük bukott állapotunkat, akkor világossá válik, hogy az életszentségre csak lemondások útján lehet eljutni.

Mit is jelent a *szentség*? Tárgyi értelemben jelent minden olyan dolgot, melyet kivontunk a mindennapi használatból, hogy ezzel Istennek szenteljük. Ime itt is negatív úton jutunk a pozitív értékhez. Már ebből érezzük, mennyire rokon, majdnem azonos az *áldozat* és a *konzekráció* fogalma. Hogyan vagyunk képesek valamit odaadni Istennek? Hiszen minden az övé. Egy mód mégis van rá: lemondunk róla, hétköznapi vágyaink fölé emeljük s ezt a szándékunkat kifelé is ünnepélyes formában nyilvánítjuk. Ezért minden szentelés kettőt jelent: *áldozatot*, kivonjuk saját tulajdonunkból, és *konzekrációt*: Istennek adjuk, vele egyesítjük.

Ime, ez a keresztyén *életszentség* útja is. Nem lehet egyszerre két úrnak szolgálni! Ha Istennel akarunk egyesülni, akkor meg kell válnunk a világtól. A világ pedig Szent János apostol szavai szerint a szemek kívánságát, a test kívánságát és az élet kevélységét jelenti. (Jn. I 2, 16.) A lélek kevélysége elszakítja *lelkünket* Istentől, a test kívánsága a *testet* lázítja föl a lélek uralma ellen, a szemek kívánsága pedig *külső dolgok* rabszolgaságába hajtja vágyainkat.

Sejtjük-e már ebből, hogy a szerzetes hármasság lemondásában hármasság konzekráció rejtőzik? *Engedelmességi* fogadalmával szakít az önarattal és lelkét ismét Istennek szenteli. *Tisztasági* fogadalmával újból aláveti vágyait a lélek parancsának. *Szegénységi* fogadalma pedig felszabadítja a földi dolgok rabszolgasága alól. Ezen az úton áll helyre bennünk az eredeti harmónia: a dolgok a test szolgái, test a léleké, a lélek Istené. Ez a Tábor-hegyi jelenés mélyebb értelme: a lélek fátyolán Isten arca ragyog keresztül, a konzekrált lélek ragyogása áttöri a test burkolatát s fényében a földi dolgok is elvesztik árnyékukat. Krisztust nem a hármasság fogadalmom vitte a Tábor hegyére, mert Ő felülről való, ezért szentsége is lényegi szentség. Minket azonban, akik alulról, a bűnből jövünk, e hármasság lemondás vezet föl az életszentség magaslatára.

Itt a magyarázata annak, hogy a vértanúság és a szerzetesség eszményében a *halál* és a *menyegző* gondolata át- meg átjárja egymást. Elválás és egyesülés, egyetlen valóság két arcúlatát jelenti. „*Ime, nem a halálba, hanem az esküvőre megy!*” — kiált föl Szent Ambrus Pelágia vértanúsága láttán. Blandina „*a halálban is túlrad a boldogságtól, úgy látszik, inkább lakodalomba készül, mint vadállatok elé.*” És nézzük meg bármelyik szerzet fogadalmotételének szertartását, benne a halál és az egyesülés eszméje összefonódik. Igen, szerzeteséletre csak fiatal,

lakodalmos lélekkel lehet vállalkozni. Nem az évek, hanem a szellem fiatalságára gondolok. Csak gazdagon, pirosan, tüzesen, csak a túláradó boldogságtól harmatosan lehet odavinni Isten elé legnagyobb kincsünket, egész örökkévalóságunk szelencéjét: földi életünket. Se remeteségbe, se apostolkodó szerzetbe nem lehet világfájdalmas, fáradt, kiábrándult lélekkel menekülni. Mert igaz ugyan, hogy a szerzetesi élet égő áldozat, Szent Jeromos szerint „*holocaustum Christo oblatum*”, de a hangsúly itt is a pozitívumon van: egyesülés Krisztussal, Krisztus sorsával azonosult élet, konszekrált kehellyé homorult lélek, mely Krisztussal telik el: „*Gaudium virginum Christi: de Christo, in Christo, cum Christo, post Christum, per Christum, propter Christum.*” (Szent Ágoston.)

A nagy kísértés

Ebben a pillanatban azonban jelentkezik a szerzetesi élet legnagyobb problémája is. Nem hiszem, hogy akad szerzetes, aki meg ne szenvedte volna. Ezekben az órákban szokta fölkérdezni az ember: vajjon melyik nehezebb, a véres vagy a vértelen vértanúság? Ó nem a fogadalmakkal járó önmegtágadás van most az eszemben, nem is az engedelmesség állandó keresztje. Nagyfokú naivitás lenne, ha azt hitelnők el magunkkal, hogy a világban az emberek nem viselnek akkora, sőt általában nagyobb keresztet, mint a klauzúra falai között. Másvalamire gondolok, a szerzetesi élet állandó kísértésére: *a fogadalmak misztériumára.*

Kelyhet, oltárt lehet konszekrálni s ameddig össze nem törik vagy meg nem gyalázzák, hűségesen szolgál az Úrnak. Egészen eléggé áldozatot egyetlen határozott gesztussal föl lehet tenni az oltárra s vele együtt hamvad el minden visszakerés lehetősége. De lehet-e élő emberi akaratot, hullámzó, szeszélyes szabadságot kivonni a hétköznapok szürke szolgálatából? Az emberi akarási mulandó, mint maga az idő és sodródó, mint a játékos patak. Lehet-e erre építeni? Lehet-e a szélvész szárnyát megkötni? Lehet-e kipányvázni a rohanó időt? Lehet-e fausti elragadtatással megállítani a fogadalom felséges pillanatát? Lehet-e életünk ez egyetlen illatos élményét megmenteni az emlékek hervadás-sorsától?

A fogadalomban igazán az a fölséges, hogy egyetlen kimondott ujjongó igennel, egyetlen boldog tollvonással odaadja magát a lélek egészen és visszavonhatatlanul. E pillanat fölsége az örökkévalóságnak szól, visszhangja mint egy diadalmas alleluja, az időtlenségben zeng tovább. De a pillanat itt lent az időben egy pillanat marad csupán. A fogadalom pillanatában éppen az hervad el belőle, ami a legszebb: *a szabad önátadás.* Mert az *adakozás* e percben kemény *kötelezettséggé* változott. A szerzetesi élet most már folytonos harc lesz ezért a pillanatért. Minden új napot bele kell menteni ebbe a percbe, ezt a napot ki kell tágítani, hogy elférjen benne az egész élet. Ezt a folytonos birkózást a mindent meghervasztó idővel nevezzük *a tökéletességre való törekvés állandó köteletségének.* A szerzetesi élet igazi nagy kísértése tehát az, hogy a szabad önátadás helyébe lassan a fáradt kötelelést tudat akar lépni, az eszmény csendesen el akarja hul-

latni szirmait, hogy ne maradjon mögötte más, mint a jog száraz csonkja. Ilyen holtpontok mindenki életében előfordulhatnak s e gyenge napok számára vannak a fogadalmak. Mikor azonban a lélek nem képes többé kezébe venni önmagát és könnyesen vagy boldogan, de szabad önátadással újból meg újból Istennek áldozni önmagát: *Suscipe!* — hanem csupán a vállalt iga fáradt sóhajával suttozja: *Suscipe!* — akkor már romokban hever az eszmény.

Az eszmény karikatúrája

Valaki szellemesen mondotta egyszer: a szerzetes legnagyobb veszélye, hogy azt, amit a fogadalom pillanatában egyetlen öszszegben tett az áldozat oltárára, későbbi élete folyamán fillérenként lopja vissza. Azért halt meg a világnak, hogy egészen Istennek éljen, azért szakadt el mindentől, hogy Krisztussal egyesüljön, hármias lemondása hármias tökéletességet volt hivatva szolgálni. De mi lesz akkor, ha az Istennel való egyesülés gondolata elhomályosodik, ha a hármias lemondás csak negatív vétó marad? Előre nem halad, vissza nem fordulhat, két világ mezsgyéjén éli terméketlen, vegetáló életét. Az eszmények helyét jogi szemlélet foglalja el, fonnyadt virágok mellett csupán a kemény karó mered az ég felé. Egyrészt a fiziológiai erők megnyugvása, másrészt a szerzett erények nyugalmat teremtenek belső világában. A szerzetes azon az alapon, hogy „media sunt propter finem”, most a veszély elmúltával megszünteti a további haladást. Ám a természetes ember nem halt meg benne, amit fogadalmával kiutasított az ajtón, azt most észrevétlenül visszaengedi az ablakon megengedett élvezetek formájában. Ezt nevezi a lélektan *kompensációnak*. Az ilyen lélek a szerzetesi eszmény szomorú karikatúrájává válik.

Szigorú rendekben saját maga és Krisztus közé szép csendesen odaépití az „observantia” kínai falát. Nem Istennel való egyesülés áll gondolatainak előterében, hanem hogy eleget tegyen a szabályok követelményének. Ez a fal nemcsak arra jó, hogy elzárja a világtól, hanem arra is, hogy önmagát eltorlaszolja az Úr Szívének szédületes szándékai elől. A fegyelmielben való pontossága megnyugtatja lelkiismeretét, sőt arra is elég jogalap, hogy finoman megsajnáljon mindenkit, aki más úton *halad*, mint amelyen ő *áll*. Lassan lelkének egyetlen távlata a kolostor folyosóin való járás-keles lesz. Végtelenbe feszülő sínek kígyóznak előtte s ő mégis egész életén keresztül tolatómozdony marad egy félreeső állomáson.

Enyhébb szerzetekben sokkal szomorúbb lehetőségek állhatnak elő. Itt nem a mechanizálódás fenyeget, hanem az ellenkezője, a szellemmel élnek vissza. Az eszményeket elvontságokkal, definíciókkal helyettesítik. Arra az álláspontra helyezkednek, hogy mindenben a „szándék” a fontos. Az ilyen szerzetes bebeszéli magának, hogy az evangéliumi tanácsoknak is csupán a szellemét kell követnie.

Élete aztán rácáfol eszményeire. Azért tett szegénységi fogadalmat, hogy fölszabaduljon az anyagi dolgok nyűgétől s íme, több a jövedelme, igénye, kívánsága, mint hasonló végzettségű világinak. Pénze sohasem elég, valósággal rabszolgája a szemek kívánságának.

Az ilyen szerzetesről joggal mondják a világiak: ő fogadta, mi pedig megtartjuk a szegénységet. Azért tett tisztasági fogadalmat, hogy a test kívánságai ne kössék szeretetét egy földi teremtményhez sem, hogy lelke Szent Pál szavai szerint ne legyen megosztva, ő pedig egész lelkével, minden idejével egy barátságon csüng, mely ha nem is tisztátalan, de közömbösítő. Családokhoz jár, természetes boldogság-vágyát a klauzúra falain kívül keresi. Lemondott a családi életről s most mégis folytonosan idegen családi tűzhelyeknél koldul meleget. Azért tett engedelmisségi fogadalmat, hogy megszabaduljon az önakarat zsarnokságától s mégis előjáróitól annyi irányítást sem fogad el, mint civil ember hivatalfőnökétől, mert egy „úriember” magától is tudja, mit kell cselekednie.

Amikor egész szerzetek veszik át ezt a szellemet, akkor intézményesen válnak a szerzetesi eszmény karikatúrájává. Ha végigtekintünk a szerzetesség történetén, mindenütt azt tapasztaljuk, hogy a szegénység gyakorlásában indult el a lazulás. A szerzetek meggazdagodtak. Már ez a tény maga is groteszk: nagy vagyonnal rendelkező evangéliumi szegények. Szerzetesek egész gárdája, akik lemondtak a világ javairól, hogy a lelkieknek élhessenek, most éjt nappallá téve végzik a vagyonkezelés robotját. Fokozatosan úgy kezdik értelmezni az ősi eszményt, hogy a szerzet gazdagsága mellett az egyesek maradhatnak szegények. Az élet azonban mindenütt rácáfolt előbb vagy utóbb erre. További lazulást jelentett az a jelenség, mikor a szegénységet úgyszólván teljesen az engedelmisségi fogadalomra hárították át: a szerzetes mindazzal jogosan élhet, amit előjárója kimondottan vagy hallgatólagosan engedélyez. Az eszmény teljes arculütését jelentette az az állapot, amikor a szerzet engedelmisségi fogadalmat vett ki s ugyanakkor teljes szabadságot adott tagjainak, tisztasági fogadalmat tétetett klauzúra nélkül, szegénységi fogadalmat kívánt és peculiumot adott cserébe. Itt a fogadalom is csak „tetszhalált” jelentett, ezért az élet is csak látszólagos volt, hiányzott az áldozat szelleme, ezért a belső ember boldogságát is nélkülözték. Legyen erről elég ennyi, csak azért vetettünk egy pillantást a negatívumra, hogy annál tisztábban csillanjon meg az eszmény szépsége.

Sokféleség az egységben

Mindaz, amit eddig elmondottunk, jelenti a szerzetesség örök eszményeit, amelyek felé kell tájékozódnia minden idők minden szerzetesének. A valóságban azonban nem ismerjük „a szerzetest”, hanem az egymástól különböző szerzetek tagjait, miként az ember örök eszméje is a valóságban konkrét fajokban, egymástól eltérő egyedekben jelenik meg. Az eszmény, amikor valósul, elrajzolódik, stilizálódik.

Mi ennek a magyarázata? Végső fokon egész bizonyosan Isten lelkének teremtő gazdagsága. Milyen csodálattal figyelhetjük éppen napjainkban e tételt a természet világában. A növény és állat eszméjét a fajok és variánsok szinte végtelen során át látjuk kibontakozni. Ugyanaz a valóság újabb és újabb formában, színben, illatban mutatja meg magát. S mikor már azt gondoljuk, hogy több válfaj nem is lehetséges, Isten újabb csodáinak egész sorát szórja elénk. Pedig a ter-

mészertes világ csupán halvány szimbólum, előkép, a természetfeletti világ távoli árnyképe a látható lét falán. Csak sejteti a kegyelmi valóságok gazdag sokféleségét. Minél gazdagabb egy eszme, annál több dologra van szükség, hogy azt lefordítsa a tapasztalat nyelvére.

Ilyen a szerzetesi eszmény is. Ezért megfontolatlaniságból származnak az olyan kijelentések, hogy elég lenne annyi szerzet, ahány munkakör van. A hadsereg tényleg a különféle feladatok szerint oszlik fegyvernemekre, a szerzetesség gyökerei azonban mélyebbre vezetnek. A történelem azt mutatja, hogy még az apostolokodó szerzetek sem alakultak legtöbbször egy meghatározott feladat elvégzésére. Sokszor már virágzó szerzetek is hosszú időn át keresik a végleges munkakört, vagy pedig változtatják a nélkül, hogy szellemiségük lényegesen megváltoznék. Már ez a tény is jelzi, hogy a külső munka nem játszik döntő szerepet vagy legalábbis nem olyan fokban, mint ahogy általában gondolni szoktuk. A szerzeteket nem feladatok, hanem eszmények szokták létre szólítani. Sőt leegyszerűsítve a kérdést, mondhatjuk, hogy a *Krisztus-eszme* teremti őket.

Minden szerzet Krisztus tökéletes követését tűzi ki célul, tehát mindegyik a *Krisztus-eszme* utánzása, megjelenítése. Főntebb már mondtuk, hogy minél gazdagabb egy eszme, annál több dologra van szükség, hogy ez a gazdagság véges teremtmények által kifejezésre jusson. A *Krisztus-eszme* pedig kimeríthetetlen, mert Ő a végtelen Isten képmása közöttünk. *Szent Benedek* az égi trónon uralkodó Királyt szemléli s nem tud betelni dicsőítésével. *Szent Bernát* meglátja az embert is benne és liturgikus leborulása misztikus ölelésben végződik. *Szent Ferenc* már meglátja Krisztust testvéreinkben s vándorló nyomait keresi kint az utakon. *Szent Domonkosnak* az Igazság jelenik meg Krisztus képében: „Veritas liberabit vos!” *Szent Ignác* a Jeruzsálem előtt seregeit rendező Vezért követi egész életén keresztül. *Bosco Szent János* egyetlen képet pillant meg s nem tud tőle többet szabadulni: látja Krisztust, amint egy gyermekre mutatva mondja: „Ilyeneké a mennyek országa.” Akármelyiket nézzük is, mindegyik Krisztus teljes követése és mindegyik egy egész életet kíván.

Mondhatjuk tehát, hogy nem egy-egy munkakör, feladat hív életre szerzeteket, hanem először egy Krisztus-kép rajzolódik bele érzékeny lelkekbe s csak azután keres ez a Krisztus-arc megfelelő életformát, munkakört magának. Sok esetben már a korszellem, a történelmi fázis hordoz magában egy új Krisztus-képet s az a szerzet, amely nyomában támad, ilyen értelemben modernnek, korszerűnek nevezhető. Vele szemben a már meglévő szerzetekben kétféle helytelen magatartást tapasztalhatunk. Vagy jogtalan újításnak minősítik az új szerzetet és megtámadják; gondoljunk pl. a ciszterciek, koldulók és jezsuiták megjelenésekor kirobbant vitákra: Vagy pedig a régebbi szerzetek is sietnek kopírozni az új elgondolást, igyekeznek modernné válni saját szellemiségük rovására, a rájuk bízott Krisztus-arc elárulásával. Mindkettő szűklátókörű, kicsinyes álláspont.

Tisztán csak akkor láthatunk e kérdésben, ha magáról az *Egyházzal* alkotunk helyes fogalmat. Az Egyház élő organizmus, mely nem kész, hanem folytonosan növekszik az utolsó napig. Az Egyház fa,

amely először gyökereket hajt, majd törzset és ágakat fejleszt, leveleket és gyümölcsöt terem. Az Egyház hatalmas folyam, mely a Tenger felé igyekszik, forrásból és apró erekből dagad folyóvá, folyóból folyamammá szélesül. Kérdem azonban, mi lenne a folyamammal, ha a forrás is torkolat akarna lenni? Vajjon a gyökér, mivel nem látszik, mivel működése rejtve marad, nem végez-e ugyanolyan munkát, mint a levelek? S az élő szervezetben képesek-e munkát végezni a kezek, ha nem működik a szív? Az evangéliumi Krisztus-arcból egy vonásnak sem szabad elvesznie, ezt meg kellene értenünk a szerzetességgel kapcsolatban is.

Az Egyház története a történeti Krisztus életének misztikus megisméltése. Ezért önmagában minden kor relatív a teljes Krisztussal szemben s az egyes korok lelkisége csupán egy vonás Krisztus belső életéből. Már ebből sejthető, hogy csak az Egyházban lehet igazi fejlődésről beszélni, mert ez annyit jelent, hogy valami részben megváltozik, részben ugyanaz marad. A világ mindig az előző korok tagadásával halad előre, előző világok romjain építi az újat. Az Egyházban viszont minden új képződmény egy újabb sejt az élő szervezetben, minden új szín egy mozaikszemcse a teljes Krisztus-arcban. Egyik a másikat kiegészíti, föltételezi.

Az Egyháznak küldetése van a világhoz. A világ folyton változik, az Egyház állandóan ugyanaz marad. Ime, itt a magyarázata annak, hogy a szerzetekben az idők végezetéig fönn fog maradni ez az alapvető kettősség. A befelé élő szerzetek őrzik az Egyház génuszát, örök és változatlan lelki magatartását. Imádkozó életükkel folytonosan prédikálják Krisztus igéit: *Unum est necessarium!* A kifelé tevékenykedő szerzetek viszont alakulnak a folyton alakuló világhoz, mindenkinek mindene lesznek, hogy mindenkit megnyerjenek Krisztus számára. De hogy a világ szelleme föl ne szívja őket, hogy tevékenységük célját és határait mindig pontosan lássák, szükségük van a kontemplatív szerzetesek imádságára. A katolikum teljességet jelent: az *intenzitás* és *extenzitás* teljességét. Egyes rendkívüli lelkek képesek mindkettőt egyesíteni magukban, intézményesen azonban csak megfelelő életformákkal lehet biztosítani fönnmaradásukat.

Ezzel a szerzetek különbözőségének *karakterológiai* okát is érintjük. Az örök ember a valóságban egymástól különböző lelki alkatokban jelenik meg. Mindíg lesznek befelé néző, elmélyedő típusok és lesznek tüzes tevékenységtől lángoló szívek, mindíg akadnak elméleti és akadnak gyakorlati beállítottságú lelkek. Isten elgondolásai ők s amit egyik kezével a természet rendjében megalkotott, azt nem fogja másik kezével a kegyelem rendjében lerombolni. A különböző típusok számára hívja életre a különböző szerzeteket. A jelen világrendben azonban a természet kísértés is lehet számunkra, kísértés az egyes szerzetesre és kísértés a közösségre is. Ha a szerzetes saját hajlamait egyszerűen azonosítja a kegyelem szavával s ha inkább a feladatot nézi, mint a Krisztus-arcot, akkor féktelen tevékenységében könnyen átlépi a határt vagy ellenkezőleg, természetes tunyaságát szemlélődésnek minősíti. A másik veszély magát a közösséget veszélyezteti: egy szerzet természetes megfontolások alapján olyan munkakört vállalhat, ami nem

egyezettethető össze ősi eszményeivel. Azt gondolom, minden szerzetben érvényes szabály: elsősorban az ősök Krisztus-képét kell a lelkek elé állítani, merjünk a tiszta eszményekre nevelni, akkor a föladatak különbözősége nem féltékenység, hanem szeretet forrása lesz. Miként az összes eltérő színek a fényforrásban egyetlen fehérséget alkotnak, úgy a sokféle, sokszor ellentétes munkakör összetalálkozik Krisztus követésében. Mert minden egyéb másodrangú, egy a fontos: *elszakadni a földtől és egyesülni Istennel!* „Religiosi se voto adstringunt ad hoc quod a rebus saecularibus se abstineant, quibus licite uti poterant, *ad hoc quod liberius Deo vacent, in quo consistit perfectio praesentis vitae.*” (II—II, q. 184, a. 5.)

Úgy érzem, ezekről sokat kellene beszélni Magyarországon, ahol a jozefinizmus lelki hatásaiból még mindig nem gyógyultunk ki egészen. Alig néhány nappal ezelőtt is egy lélek teljes zavarba jutott, mert kimondottan kontemplatív szerzetbe érzett hivatást, de tanácsadója, egy minden tekintetben kiváló pap arról akarta meggyőzni, hogy ezek a szerzetek ma már idejétmúlt, terméketlen hajtások. Bizonyára fogalma sem volt az illetőnek arról, hogy éppen a nagy missziós pápa, XI. Pius alig néhány évvel ezelőtt szögezte le enciklikájában a katolikus igazságot: „*Qui ab societate hominum sejuncti prorsus in omnem vitam ac segregati, ut aeternam eorum salutem occulto quodam tacitoque apostolatu tueantur, in cellae quisque suae solitudine sic degunt, ut illinc nullo anni tempore discedant . . . multo plus ad Ecclesiae incrementa et humani generis salutem conferre eos qui assiduo precum macerationumque officio funguntur, quam qui dominicum agrum laborando excolunt.*” (Umbratilem illam, 1924, július.) Nekünk magyaroknak ezen a téren először katolikusán kell gondolkodnunk, akkor talán újra föltűnik szegény földünkön sok olyan klasszikus katolikus lelki alkat, amit történelmi viharok söpörtek el tüneményes multunkkal együtt: *karthauzi* puszták Isten-közelsége, *ciszterci* monostorok misztikus mélysége, *Subiaco* zsolozsmázó áhítata . . .

Akkor szentül hiszem, hogy apostolaink sok és szent fáradozása, a pápa szavai szerint, „multo plus incrementa”, sokkal több gyümölcsöt terem az Egyháznak és hazánknak. Ez is magyarság-szolgálat! De mennyire az! Faxit Deus!

P. Halász Pius S. O. Cist.

Az életszentség kis ösvénye.

A makrobiótika tudós professzorához beállít egy tizennyolc éves, szemelláthatólag makkegészséges ifjú s így szól: „Tanár úr, független vagyok és gazdag; szeretnék rekordot állítani a hosszú élet terén; élni a legkésőbb aggkorig jó egészségben és munkaerőben. Adjon tanácsot.”

A tudós szakférfiú némi gondolkozás után rámutat egyik könyvpolcán levő tízkötetes művére, s így szól: „Nézze, fiatal barátom, szerezzé meg ezt a művet, s feküdjék neki. Megvan benne mindaz, amit önnek ezirányban tudnia kell. Az első kötetben ki van fejtve

a táplálkozás: az a 35—40 féleség, amelyből étrendjének össze kell tevődnie, hogy szervezete mindig megkapja a megfelelő vitaminokat, szénhidrátokat, fehérjéket és zsirokat stb. A mennyiséget és minőséget az életkor, a foglalkozás, az évszak és a többi, művemben felsorolt, összesen 139 szempont alapján kell esetről-esetre meghatározni. Ezeknek pontos betartása nélkül nem szavatolhatok az eredményért.”

„De professzor úr! . . .”

„Várjon, barátom, hiszen még csak a legelején vagyunk. A második kötet beszél a testi erőnek, a harmadik pedig a szellemi tehetőségeknek céltudatos felhasználásáról. Föltétlenül szerezze meg mindkettőhöz az én szabadalmazott erőmérő és tartalékerő-meghatározó készülékemet, hogy ezek alapján napról-napra, sőt óráról-órára kiszabhassa testi és szellemi teendőit . . .”

„De professzor úr, kérem, hiszen ez mind teljes lehetetlenség!”

A tudós ráncba szedi homlokát. „Barátom, — szól ingerülten — ha ön nem hajlandó hosszú életét tudományosan megalapozott rendszer alapján biztosítani, akkor menjen el a felvidékre havasi juhászturnak. Azok nem adják száz éven alul.”

Az életszentségre is találni akár tizkötetes receptet is, de van olyan, amely *egyetlenegy mondatba foglalható*.

Kis Szent Teréz a rövidet tette magáévá.

Ez a csodálatos elmeélel megáldott leányka, mikor lelki élete tudatossá kezdett válni, hamarosan belátta, hogy korának se vége, se hossza askzétikus művei nem nekivalók. Az a hármas út: a tisztulás, a megvilágosítás és az egyesülés, különösen ha úgy fogjuk fel őket, hogy a következőkre csupán az előzőnek befejezése után lehet átlépni, nemigen fér bele egy emberéletnek keretei közé, főleg, ha az, amint a magáéről előre érezte, oly rövidre van kiszabva. Magam is jól emlékszem, hiszen csupán két hónappal születtem előbb a lisieuxi kis Szentnél, hogy mi volt papnövendék koromban a lelki életnek még a legrövidebb kézikönyve is: legalább egy vasok kötet, melynek első harmadrésze, a bűnökéből való fokozatos, el nem sietett kikecmergés éppen elég program volt egy hetven esztendő emberélet számára. Nem a könyvön múlt, ha arra a lélekre, mely azt komolyan vette, útközben valahogy mégis ráragadtak az erények, sőt valami módon beletapogatódzott az Isten akaratával való teljes megegyezésbe. Mert hiszen világos, hogy jószándékkal volt megírva, s így nem állt útjába az isteni kegyelem működésének.

Terézke olvasgatta a Szentírást, főleg az evangéliumokat. Utolsó éveiben ez volt úgyszólván egyedüli olvasmánya. Szíve fölött hordott egy példányt, s azt minduntalan elővette. A szent iratok megértésének ajándékában pedig feltűnő fokban részesült. Így történt, hogy élete irányító elvéül választotta az édes Jézusnak azt a mondatát, mely szerint „Ha csak nem lesztek olyanok, mint a kisdetek, nem mentek be a mennyek országába.” Ezméit nem tudnók világosabban előadni, mint ahogy ő teszi perjelnöjéhez intézett emlékiratában.

„Ön tudja, anyám, hogy nekem mindig az volt a vágyam, bár csak szent lehetnék. Azonban sajnos, valahányszor összehasonlítottam magamat a szentekkel, kénytelen voltam belátni, hogy köztük

és köztem akkora a különbség, mint egy felhőbe nyúló hegyorom és egy kis homokszem között, melyet a járókelők lábbal tipornak. Mindamellett ahelyett hogy elcsüggedtem volna, így gondolkoztam: Az Úristen nem sugallhat teljesíthetetlen reményeket. Következőleg kicsinységem ellenére is törekedhetem az életszentségre. Megnőni nem tudok. El kell magamat viselnem úgy, amint vagyok, az én számtalan tökéletlenségemmel. Azonban igyekezni akarok eljutni az égbe valami sajátos, rövidke, kis, egyenes és hozzá egészen eredeti, új úton. A találmányok korát éljük: manapság az embernek nem kell a lépcső fokain fölmennie, mert a gazdagoknál előnyösen pótolja azt a lift. Én is valami lift után akarok nézni, hogy fölemelkedjem Jézusig, mert pici vagyok ahhoz, hogy megmásszam a tökéletességnek meredek lépcsőjét."

„Ekkor a szent könyvekben kerestem valami utasítást erre a liftre, az én hő vágyaimnak tárgyára vonatkozólag. Ott ezeket a szavakat olvastam, melyeket magának az örök bölcseségnek ajkai ejtettek ki: „Ha valaki egészen kicsiny, jöjjön hozzám.” Én tehát közeledtem Istenhez, jól sejtve, hogy fölfedeztem azt, amit kerestem. Mivel pedig tudni akartam, hogy mit tenne Ő azzal, aki egészen kicsiny, folytattam kutatásaimat s íme, ezeket találtam: Amiként az édesanya becézi gyermekét, úgy foglak én is benneteket vigasztalni; keblemre szorítalak benneteket és térdemre ültetlek."

„Ó, soha gyöngédebb, soha dallamosabb szavak nem örvendeztették meg a lelkemet! A lift, melyen nekem az égbe kell emelkednem, a te karjaid, ó Jézus! Ehhez nekem nem kell nőnöm, sőt ellenkezőleg kicsinynek kell maradnom, mindig kicsinyebbé lennem. Ó, Istenem, te felülmúltad reményeimet s én énekelni akarom a te irgalmat! Te tanítottál engem zsenge korom óta; mostanig hirdettem csodáidat, s továbbra is akarom őket hirdetni a legelőrehaladottabb koromig."

Kis Teréz szavaihoz nem kell kommentár. Ugyanazon lelki gyermekség, mely nélkül az isteni Mester szerint még csak be sem mehetünk a mennyországba, *ugyanaz egyúttal az életszentségnek legrovidebb útja.*

Az édes Jézus félelmetes szankciója után nem tehetjük kérdé tárgyává azt, vajjon köteles-e mindenegyus ember a lelki gyermekségre törekedni, hanem csupán arról beszélhetünk, hogy miképen kell azt ennek vagy annak az egyénnek elérnie.

Nem könnyű kérdés, mert bizony lát az ember az életszentségre hivatott körökben olyan egyéneket, akiknek főnnhéjazó fellépése nehezen egyeztethető össze a kisgyermek egyszerűségével. Nem azokat értjük, akik igazán magas rangot viselnek, mert azok között még eléggé gyakori az alapjában véve alázatos lélek, hanem azokat az apró potentátokat, akikkel ugyan ki nem találkozott volna már közülünk. Azonban ne törjünk pálcát mások fölött, söpörjünk a magunk háza előtt; ki tudja, nem vagyok-e éppen én a legtávolabb az igazi gyermeki egyszerűségtől. Nikodémus kérdése nem volt indokolatlan: nehéz a felnőtt embernek csecsemő méreteket öltenie. Az nem olyan egyszerű, mint átvedleni havasi juhpásztorra. Ez utóbbihoz elég egy pár bocskor,

feszes, festetlen daróc ruha, széles karimájú tót kalap, furulya a szájba és fel a hegyre a juhok élén. A többi magától adódik. Főleg a száz esztendő abban a tiszta levegőben, juhtejen és sajton élve! A gyermekké alakulás ellenben az isteni kegyelem csodája.

De vajjon miért veszi Terézke azt olyan bizonyosra, hogy ha ő mint kisgyermek odamegy az édes Jézushoz, az azonnal a karjaiba veszi és fölteszi őt a keresztyén tökéletesség csúcsára, az életszentség magaslatára? Vajjon micsoda nagy érdem van abban, hogy valaki felnőtt létére lélekben gyermekké lesz?

Hát bizony igen nagy érdem van benne, éspedig azért, mert az embernek *illik* Istennel szemben gyermekké lennie. Az édes Jézusnak legfenségesebb tanításai és kinyilatkoztatásai közé tartozik az, hogy Isten a mi atyánk, éspedig gyöngéden szerető atyánk. Márpedig ha ez így van, aminthogy így van, mi nem lehetünk Őneki *felnőtt* gyermekei. Itt a földön az ember idővel természetszerűleg eléri szüleinek testi és szellemi színvonalát, sőt túlhaladja őket, úgyhogy öregségükben hivatva van mindkét tekintetben támaszukul szolgálni. A mi mindentudó és mindenható mennyei Atyánkat mi még csak meg sem közelíthetjük soha. Végtelenül alatta maradunk, úgyhogy nem képzelhető stílszerűtlenebb dolog, mint ha emelt fővel akarnánk vele beszélni. Hozzá képest mindig kisgyermek maradunk s ha ezt nem valljuk és nem érezzük, akkor hazugság az életünk.

A lelki gyermekség útja tehát az *igazság útja*. Hiszen Nagy Szent Terézia is úgy határozta meg a vele rokon fogalmat, az alázatosságot, hogy az az igazságban való járás. Az ellenkezője hazugság. Márpedig Isten a föltétlen igazság, következőleg a lelki gyermekség, melyet az alázatosság hatványának tekinthetünk, végtelenül kedves előtte s lehetetlen, hogy azt a lelket, melyben az megvan, ne szorítsa a szívéhez. Ezzel pedig megvan az életszentség. Az isteni ölelés létrehozza azt a lélekben.

A lelki gyermekség a *szeretet útja*. A kisgyermeknek szülei iránt való szeretetében van valami utánozhatatlan kedvesség és szépség. Bármennyire őszinte legyen és maradjon is ez a szeretet a későbbi időkben, azért annak nyilvánulásai az előbbiekhöz képest mégis csak nagyon hidegek. Hiszen bizonyos tekintetben talán nem is illenék, hogy másképp legyen. Már most az Úristen — amit sokan nem tudnak róla — nagyon emberiesen gondolkozik és érez; ezen nincs csodálkozni való, ha meggondoljuk, hogy ami jó és nemes van bennünk, az mind csak gyenge visszfénye az ő jóságának és nemességének. Tehát annak ellenére, hogy tiszta szellemi lény, egészen jogosan állíthatjuk róla, hogy *eminenter* megvannak Őbenne is a mi emberi szívünknek jó és nemes érzelmei. Őt tehát éppen úgy lebilincseli a gyermekded, bizalmas, duruzsoló, ölelgető szeretet, mint akármelyik szerető földi szülőt. Éppen olyan gyenge az ilyen szemben, mint ez utóbbi. Nem tud neki ellenállni. Mindent megtesz érte.

Csakhogy persze a lelki gyermekség nem igen szokott természetes adottságokon alapulni. Az ember testi gyermeknek születik, nem pedig lelkiné és szopós csecsemő korában a leghatározottabban önző kis jószág, aki senkire sincs tekintettel és lármásan követeli saját ér-

dekeinek érvényesülését. Kis Teréz maga is akaratos gyermek volt, bármit beszéljenek is újabb életírói, akik mindenáron meg akarják hazudtolni édesanyját. Pedig az bizonyára nem hiába írta leányának, Paulának, hogy a pici készebb volna magát a pincébe záratni, semhogy engedjen, ha egyszer kimondta valamire, hogy *nem*. S ez jó is volt így. Az életszentséghez erős akarat szükséges s nem csoda, hogy az a zsenge korban félszegen nyilvánul. A nevelés majd megnyesegeti, ki-simítja, kifényezi, kiegyenesíti.

Igen ám, de hát nem mindenki Kis Teréz, nem mindenki születik olyan szent családban, mint ő. Mit mondjunk az olyan embernek, aki talán csak az érettségi után vagy nem sokkal annakelőtte kezdett komolyabb lelki életet élni? Hogyan legyen az gyermekké? Hát még az, aki életének nagy részét járta már meg magasra emelt fővel?

Kétségtelen, hogy a feladat nem könnyű. Azonban, ha valaki igazán hisz és komolyan veszi az édes Jézus azon szavait: „Hacsak nem lesztek olyanok, mint a kisdedek, nem mentek be a mennyek országába”, akkor kell, hogy feltétlenül vállalkozzék rá; nála csak az lehet kérdés tárgya, hogy *miként kell hozzáfognia*.

Mondottam, hogy az út nem könnyű, meglehetősen meredek, de ami a megtalálását illeti, annál könnyebb dolog nincs a világon.

Fürdőhelyeken az erdei utakat az egyes fordulónál a fákra festett színek jelölik. Itt a fordulóig sem kell várni: kisebb-nagyobb kereszték vannak sűrűn letűzdelve az út mentén. Lehetetlen elhibázni. Lemondás, keresztút, Isten akaratán való megnyugvás: ez volt Kis Teréznek útja is, ez tette őt lelkileg gyermekké. Már kicsiny korában sohasem panaszkodott; nem kérte vissza, ha valamijét elvették; elnyomta magában a csípős odavágásokat; egyszóval — amint később ő maga minősítette ezt a magatartást — *hároméves kora óta soha semmit sem tagadott meg az Úristentől*.

Dom Columba Marmion-t, Maredsous szentéletű apátját, a nagy lelki író, diák korában egyik társa arcul ütötte. Felforrott benne a vér, s már-már fölemelte öklét, hogy megtorolja a sértést, mikor eszébe jutott az édes Jézus. Elfordult, elment imádkozni, bár tudta, hogy iskola-társai gyávaságnak fogják minősíteni magatartását. Talán ennek köszönhette szerzetespapi hivatását és életszentségét.

Tekintve mármost, hogy a lelki gyermekségre föltétlenül szükségünk van, annak kifejlesztését bátran ráhagyhatjuk a mi jóságos menyeyi Atyánkra. Ő azt nem fogja elmulasztani, mégha csak jó későn léptünk volna is rá a lelki élet útjára. Mi csak bizzuk magunkat rá az Ő kezére; Ő ért ahhoz, hogyan kell a kereszteteket kíméletesen rárakni övéinek vállaira s ha nem húzódozunk azoktól, annyira segít, hogy hamarosan tapasztaljuk, mennyire édes az Ő igája, mennyire gyönyörűség az Ő terhe.

Mindezzel azt akarom mondani, hogy ha mi az életnek mindennapi kisebb-nagyobb töviseit türelemmel viseljük el, illetve Isten kezéből szívesen fogadjuk, akkor ezeknek hatása alatt lassankint lebontódik bensőnkben a mi Én-ünknek bálványja, súlyunk fogyatkozik, méreteink zsugorodnak — értem: saját magunkra vonatkozó értékelésünkben — s lassan-lassan lelkileg visszafejlődünk gyermekké. Hogy

ezt miként kell érteni, azt világosan megmondja Nagy Szent Leó pápa Kis Szent Teréz officiumában: „Hogy pedig teljesen felfoghassuk, miképpen kell az ilyen csodálatos átalakulásnak megvalósulnia s hogy miképpen kell nekünk a gyermeki állapotba visszaváltoznunk, hallgassuk meg Szent Pál tanítását, aki így beszél: „Ne legyetek értelem dolgában gyermekek, hanem a gonoszságban legyetek gyermekek.” Tehát nem a gyermekornak nevetséges és tökéletlen oldalaihoz kell visszatérnünk, hanem azokat a jellemvonásokat kell abból felvennünk, amelyek az érett korhoz is illenek, tudniillik azt, hogy ha megharagszunk, egy-kettőre lecsituljunk; gyorsan tudjunk megbékülni; ne tart-suk észben a rajtunk esett sérelmeket; ne törekedjünk méltóságokra; legyünk másokkal szemben szívélyesek, természetesek, közvetlenek. Mert nagy dolog ám az, ha valaki nem képes másnak ártani, sem valaki iránt rosszakarattal viseltetni! Ugyanis sérteni és a sértést megtorolni, az ennek a világnak a bölcsesége; ellenben senkinek sem fizetni rosszat a rosszért, ez a keresztény lelki gyermekségnek nemes jellemvonása.”

Hogy ennek a tökéletességnek megszerzése *nehéz-e vagy könnyű*, arról lehet vitatkozni; de hogy *föltétlenül szükséges*, azt kimondotta az édes Jézus. A papi vagy a szerzetesi hivatást az Úristen egyik embernek megadja, a másíknak nem. Ellenben *a lelki gyermekségre való hivatás mindenkinek szól*, legyen az akár világi ember, akár pap, akár szerzetes, akár nagyúr, akár koldus.

Páter Ernő

Futunk az Isten után.

5. levél.

Nagyon köszönöm, ft. Atyám, felvilágosító sorait. Alapjában én is éreztem mindazt, amit Ön nyíltan megírt. Úgyhogy mire kedves levelét megkaptam, már magától elült a lelkemben az a hangos lárma s átadta helyét egy sokkal szerényebb, de talán annál bensőségebb vágyódásnak. Ez a vágyódás jellemzi talán legjobban mostani lelki állapotomat. Mintegy vezető alaphangulat. S a jó Istennek is, úgy látszik, ez jobban tetszik, mert itt-ott kegyelmeivel látogatott meg.

Keresem a kapcsolatot a jó Istennel, szeretnék vele jönni-menni, csak érte dolgozni, de mindig szétszóródom, ellaposodom. S ez nagyon bánt. Különösen a mult héten volt néhány érdekes napom. Olyan ütődötten mentem egyik óráról a másíkra, a délelőtről a délutánra. Éreztem, hogy magamra vagyok hagyva, mert semmi lelki dolog sem ment buzgón úgy, ahogy szerettem volna. Semmi kapcsolatot sem éreztem a jó Istennel. Az a tipikus befejezetlenségérzés ülte meg a lelkemet. Valami megbékéltető nagy-nagy dolognak a hiányát éreztem. Éreztem a jó Isten hiányát s ezért rendkívül erős vágy hullámzott bennem a jó Isten után. Hasonlíthatnám ezt valami nagy szomjúsághoz. A jó Isten nem találtam sehhol . . . s annál jobban vágyódtam utána. Ilyen megjelenési formában ez egészen újszerű és élénk élmény

volt. Szinte benéztem minden sarokba, hogy nincs-e talán ott, és szomorúan tovább mentem, mert nem volt ott. Így lödörögtem egész nap, miközben ez a vágyódás néha szinte fájdalmassá lett... csaknem sírni szerettem volna. Most keresem a szavakat, hogy leírjam Onnek, Főtisztelendő Atyám, ezt az egészen bensőséges vágyódást a jó Isten után, de érzem, hogy nem tudom. Ha valamit írok is, rögtön látom, hogy az eredeti élmény nem ez volt, sokkal intenzívebb, sokkal mélyebb, lendületesebb és léletszerűbb volt. Olyan volt ez a vágyódás, mintha messze előttem egy láthatatlan mágneshegy lett volna s az most szinte szívna magához a lelkemet, de az le van kötve egy lomha testhez. Menne, menne, de nem tud! Érzi, hogy élénk tűz lappang benne, érzi, hogy tudna fürge és gyors lenni, érzi, hogy futnia kellene, de amikor próbál mozdulni vagy kibújni ebből a kötött lomhaságból, elkeseredve látja, hogy nem megy. Olyan, mintha valakit futóversenyen egy fantasztikusan nagy és vastag, ezer gombbal és szíjjal bekötött, vattával és lószőrrel kitömött bundában állítanának a start-hoz. Na, most fusson vagy pedig bújjon ki ebből a posztó- és bélésrengetegből! Közben látja, hogy a többiek már szinte repülnek... Ő is ott tarthatna, sőt, a sor elején... Szinte a lelke szalad ki a testéből a többiek után, de egyelőre csak kínlódik, erőlködik. Hát így voltam én is. Előttem a cél, a jó Isten, szeretnék futni feléje, de hibáim, elszórákozásaim, összeszedetlenségem és ezer gyarlóságom kötve tartanak.

Később ez a szinte fájdalmas vágyódás a jó Isten után tovább fejlődött. Másnapra, harmadnapra nem jött meg ugyan a buzgó ima, nem tudtam a bensőséges kapcsolatot fölvenni a jó Istennel, tehát tulajdonképpen nem értem el azt, amire előzőleg annyira vágyódtam s mégis gyakran, néha huzamosabb ideig is, valami egészen megnyugtató biztonságtudatom volt arról, hogy a jó Isten nem feledkezett meg rólam. Elsősorban értelmi megvilágosítás volt ez, mert az uralkodó jelleg a tudás síkján volt: tudtam, hogy az Isten kedvelt gyermeke vagyok. Az érzelmre csak kevéssé ömlött át s az itt-ott jelentkező könnyed örömben és kissé elmélyülő boldogságérzésben nyilvánult meg. Fejedelmi dolog volt ez a biztonságérzet s egészen új eddigi lelki életemben. Valahogy otthonosan éreztem magamat a világon. Derűs öntudattal mászkáltam a házban. Később ennek a nagyon erős élménynek már csak a roncsai maradtak meg, de még így is erősen táplálta meglehetősen kiszáradt lelkemet.

Amikor ez is elmúlt, megint egyedül maradtam. Mint Jákob, én is birokra keltem az áldásért, egy kis kegyelemért, de a jó Isten nem hagyta magát befolyásoltatni: majd a maga idején! Ilyenkor megint két vállon érzem magamat. Szinte kiabálni szeretnék. Olyan vagyok, mint a dacos gyermek. Nem kaptam meg, amit annyira akartam, lefektettek a földre s most erőfogyottan ott maradok. Bámulom az eget s elgömbül a szám. Most utólag nagyon restelkedem e miatt, de én nem szépíteni akarom On előtt, Főtisztelendő Atyám, a dolgot, hanem úgy leírni, amint végigviharzottak a lelkemen.

Most, hogy írás közben kissé nyugodtabban mérlegelem a dolgokat, látom, hogy tulajdonképpen én szent hajszát indítottam a kegyelem után. S ez nem is olyan csúnya dolog. Most kezd kiviláglani előtt-

tem, hogy végeredményben mennyi lelki szépség, gyermeki közvetlenség és édes szenvedés bontakozik itt ki! A jó Isten mintegy fut előlem és én üldözöm Őt. Mert én valósággal üldözöm a jó Istent s Ő mint valami jó édesapa játszik velem. Elbújik fák és bokrok mögé, és csak néha kiált felém egy-egy hangos szót. Ezek a kegyelem újabb hangjai, amelyek ismét csak belém nyilalnak. Ilyenkor felkapom a fejemet és futok a hang után. Odaérek, átkutatom a bokrot s az Istent nem találom. Ő már másutt búvik meg s jóakarattal mosolyog készségem fölött. S ez már nagy dolog.

Ilyenkor naívságomban képes vagyok arra is, hogy felvegyem pl. pontosan ugyanazon a helyen és ugyanazt a térdeplő helyzetet, amelyikben egyszer már nagy élményem volt, s így várom az újabb kegyelmet. Épp olyan ez, mint mikor a gyermek képes órákig keresgélni ugyanott, ahol már talált valamit. Azt hiszi, hogy újra fog találni. Én is tudom már, hogy mi a különbség a saját erőlködte imáim és a jó Isten lendítő kegyelme között!

Keresem az Istent, de Ő maga helyett csak újabb hívó szót hallok. Ezek az észnek és akaratnak szóló, hogy úgy mondjam, hideg és józan kegyelmi indítások. De én újra futok, újra lázasan keresek és természetesen csalódom. Míg egyszer a jó Isten meg nem szán s ki nem áll az út közepére. Felém tárja a kezét. Ez az, amikor a konzoláció derengését kezdem érezni. Ilyenkor a helyett, hogy szent mérséklettel józan maradnék, rohanva futok feléje. S amint közeledem, Isten mindig nő, mindig nagyobb lesz, már kis szorongás is fojtogat, mert oly mértékenfelüli dimenziókat látok magam előtt... s mire a konzoláció hevében egészen az Isten közelébe érnék, mire egy újabb találkozásban lenne részem, az Isten már túl is nőtt az én kis horizontomon s nem látok belőle semmit. Eltűnt. Végtelen árvának, elhagyatottnak érzem magamat s csak egyetlen emlékem marad: az a biztos tudat, hogy végtelen lehetőségek örvénylenek abban, akit én üldözök.

És amikor ott állok a dezoláció árvaságában, egyszercsak távolról felhangzik egy ismert hang: Itt vagyok! S én ismét futok. Kilométereket. Kemény penitenciába kezdek, hosszú szentséglátogatásokat végzek s mindenben a találkozást keresem, mert azt hiszem, hogy ez a lelki élet. Isten pedig ismét menekül előlem. Míg egyszer megint bevár, de most, íme, kedves és átfogható marad, nem nő a szemem láttára a végtelenbe. Sőt egy pillanatra mintha ölbe is kapna, magához is szorítana. Ezek újabb nagy kegyelmi belátások. De mire fölocsúdok, Ő már le is tett a földre s messze előttem bandukol s intget, hogy ne csüggedjek!

Istenem, mi lenne velünk, ha azt a rengeteg nagy utat, amely a tökéletességre vezet, ütemesen egyformán és hideg-józanul kellene legyalogolnunk?

Én azt hiszem, míg egy lélek eljut a tökéletességre, ezer változat között vergődik előre. A lélek minden húrján végigfutamzik a jó Isten, minden érzelmet, minden vágyódást kipróbál és átsímít. Ezért aztán a tökéletesség felé haladó lélek útja sem egyenletes: ujjongás és elcsüggedés, öröm és szomorúság, gyerekes naívság és bölcs meglátások váltakoznak; és egyik nap sír, hogy a másikon nevéssen;

most azt látja, hogy reménytelen minden küzdése, majd meg az világit be, hogy őt már kiválasztotta a jó Isten; este fél az Istentől, mert érzi, hogy megbántotta, reggel ujjongva ébred, mert imádkozhatja Őt; vihar és napsütés kergetőznek a lelkében... Vagyis eltűnt még a láthatárról is a hibákban megnyugvó tespedtség, a bűnös nyugalom, a veszélyes szélcsend. Az a szélcsend, amikor semmi sem történik, amikor minden jó, ahogy van, amikor házaknak kell összedülni, hogy felébredjünk. Én azt hiszem, csak az életszentség legnagyobb fokán áll be az isteni nyugalom és szélcsend, amikor az egyesült szeretet minden mást elnémít. Mi, akik az út legelején bandukolunk, bizony viseljük a nap hevét és az éjjelek hűvösét, hegyeket mászunk meg és folyókon úszunk keresztül, viharokat állunk ki és megpihenünk. Csak egyetlenegy dolog van, ami ezt az ezer változatot egységbe fogja: az Isten iránti nagy szeretet. Ez mindent közös nevezőre hoz, ez mindent átsugároz, mindenent átsegít. Ez az, ami előbbre visz!

Lássa, Főtisztelendő Atyám, így próbálom én igazolni önmagamat. Nem hiszem, hogy tévedek, amikor azt állítom, hogy még a legcsendesebb lélek is, aki már természeténél fogva gyöngéd és nyugodt, s aki nehezen tudja önmagáról mégcsak elképzelni is, hogy birkózik a jó Istennel egy kis kegyelemért, még az ilyen szelíd lélek is, ha rálép a komoly tökéletesség útjára, a maga mértéke szerint viharokat fog kiállani és lesznek nyugtalan, tépelődő percei, amelyek egy másik karakterben mint forrongó lázadások jelentkeznek; lesznek szinte fájó sóvárgásai a jó Isten után, amelyek egy erős karakterben viszont olyan makacs üldözést váltanak ki, mint amelyet most én is véghezviszek. A jó Isten nem akarja, hogy az alaptermészetünket kigyilkoljuk magunkból, mint sokan a noviciátusokban teszik s épp ezért felemás emberek maradnak: igazi alaptermészetük ferdére szabva megmaradt, újat és szebbet nem tudtak maguknak szerezni, mert a jó Isten is bölcsen mindenkinek csak egyet engedélyezett. Ezért nem kísérlelem meg, hogy lefojtsam önmagamban ezeket a mostani nagy hullámmásokat, hanem csak ügyelek, éppen az Ön tanácsai alapján, Főtisztelendő Atyám, hogy valódi túlzásba ne essem és valahogy le ne térjek arról az útról, amelyik ha kanyargósan is, de mindig Isten felé vezet!

Tehát amíg Ön le nem tilt, Főtisztelendő Atyám, én futni fogok a jó Isten után, mert tudom, hogy Neki ez tetszik.

Befejezésül, mert már lassan rám esteledik, még csak a mai napomat szeretném Önnek megírni. Ma néhányszor szinte hozzá ütődtem a jó Istenhez. Úgy, mintha egy mérhetetlen hosszú kötélű hintán lengnék s mikor lendülök előre: lefelől, legfelül, a pillanatnyi holtponton, egy másodpercig, egy pillanatig ajkammal érinthetném Isten ruhája szegélyét. Csak egy pillanatig, amelyet hosszú eltávolodás követ, zuhanok vissza a hintán, megyek fel a másik végletbe. Így lengek én a jó Isten előtt s Ő mosolyog rajtam, hogy mennyire erőlködöm a hintán, hogy kicsit is közelebb juthassak hozzá. Ezek a pillanatnyi hozzátapadások annyi büntudattal, elszégyenkezéssel, de melegséggel is járnak, hogy egészen felvillanyozzák lelki életemet. Ezekben a pillanatokban az Isten olyan jóságosnak és megértőnek lát-

szik, aki csak kedvesen és megbékélve mosolyogni tud a mi hangos hetvenkedéseinken. Ilyenkor azt érzem, hogy Ő talán nem is ítél meg bennünket oly szigorúan, mint mi önmagunkat. Tudja Ő azt nagyon jól, hogy mily reszkető, gyöngé a mi lábunk. Tudja Ő azt nagyon jól, hogy mi oly kis butácskák vagyunk: annyi badarságot összefecsegünk, különösen, amikor elhagyatottnak érezzük magunkat; összetörjük a nagyapánk zsebóráját és kiöntjük a tejet. Ezek a mi hibáink: a miénk, akik hát a tökéletességre mégis komolyan szeretnénk törekedni. Hogy haragudna ránk komolyan a jó Isten? Csak hallgat, figyel s magában mosolyog, s mivel Ő oly végtelenül nagy s mi oly nevetségesen kicsinyek vagyunk, ezért mi az Ő mosolyát egyetlen tekintettel nem is tudjuk átfogni s ezért mosolyát nem értjük meg. Ezért nem tudunk megvigasztalódni, csak akkor, ha a jó Isten hozzánk mérten, a mi kicsinységünkhöz mérten mosolyog ránk, vagyis érezhető kegyelemben részesít. Azt hiszem, ez a titka annak, hogy haladok a lelki életben, a lelkem bizonyára szépül s én mégis árvának érzem magamat és én mégis egész nap zsörtölődöm és türelmetlenül keresem az Istent.

Imádkozzék értem, Főtisztelendő Atyám, hogy mindenben megtaláljam az Isten legszentebb akaratát!

Válasz az 5. levélre.

Köszönöm nagy törtetéséről küldött beszámolóját. Örömmel látam, hogy az előbbi rendetlen indulatok elmaradtak. Tehát egész beállítottsága sokat tisztult, és határozottan előnyösen változott.

Egy azonban még mindig nem tetszik nekem. Az a benyomásom, hogy Ön még mindig kissé hangsúlyozottan az érezhető kegyelmeket keresi és a jó Istennel való találkozásoktól is ezeket várja. Különösen levele legutolsó része erre enged következtetni. Ettől a salaktól is tisztítsa meg a lelkét. Ön már nem annyira kezdő, hogy a jó Isten még mindig tejen tartsa Önt; a szentpáli komoly ételek is már lassan sorra kerülnek. Tehát amikor a jó Istent üldözi, akkor inkább a teljesen büntelen életet üldözze, mert a mögött találja meg a legbiztosabban az Istent. Üldözze a szenvedést, fusson az önmegtágadás után. Tudom, hogy ezeket mind gyakorolja, de tagadja meg magát az érezhető kegyelmekkel szemben is. Legyen róla meggyőződve, hogy egyáltalán nem ezeken múlik az életszentség. Ez lehet a kezdők csalogatása, lehet jutalom, lehet megpihenés, lehet a bőkezű Isten ajándéka, de nem a lényeg. A lényeg a belső tisztaságban és ezáltal a belső Istenhez hasonulásban van. Ha ezt a belső nagy tisztaságot és rendet elérte, nem szükséges, hogy külön találkozzasson a jó Istennel, mert Ő már az Ön szívében lakik. És ne felejtse el: sohasem az a fontos, hogy mi valamilyen módon látunk és érzünk meg, hanem, hogy az objektív valóságok rendjében hogyan van. Hogyan **van**. Van! Ez a szó a fontos.

Tehát csak fusson a jó Isten után, ne féljen, nem tiltom le. Hanem csak arra kérem, hogy keresse inkább a jó Isten megtisztító kegyelmét, magát a jó Istent és magát a kegyelmet, nem pedig ezek érzhetőségét. Ezt úgyis a maga idején megadja a jó Isten. Hogy mikor, azt bízza rá.

Imádkozzék néha értem is egy keveset.

N. T.

MAGYAR NÉPŰNK PÁPJA.

Órállás riadója!

E riadó nem gyermeki ijesztés. Nem pesszimista jajdulás. És nem is taktikai fogás. E riadónak fel kell hangzania.

A látó papok szemében talán már elkésett. Bátorításul hisszük, hogy a kegyelem pótolhatja a késést.

Súlyos órák előtt áll az európai Egyház. A Vatikán hangja nagyon borulátó. Akárhogy dől el a háború: az egyházüldözés nehezen látszik elkerülhetőnek.

Ez nem rémlátás. Mindnyájan tudjuk, Róma nem szokott tévedni.

Amúgyis. Mérjük fel a helyzetet. A csapóvas kívülről-belülről félelmetesen szorít minket.

Kívülről: Ha a bolsevizmus győz: terrorja előtt nincs kímélet. Módszereit ismerjük, méltatás nem kell. És ők a világorradalomról le nem mondhatnak.

De győzzön az újpogányság szelleme. Fajideológiája a legveszedelmesebb materializmus. Nemcsak mert a holt anyag helyett az élő anyagot: magát az embert emeli trónra, hanem mert az individualizmussal szemben ezt közösségi vonatkozásban teszi. És ez a közösségi ember-gondolat egyrészt eléggé szellemi és elvont, másrészt kényelmes és kultúrgőgünket kielégítő ahhoz, hogy istent faragjunk belőle.

Ehhez jön talán a legdöntőbb szempont: mivel a faj a közösségi embert emeli oltárra, egyrészt nincs meg a letűnő kor veszélye, hogy a kisistenek összeverekedjenek, és így közömbösítsék egymást, másrészt közös fajistenségük tudata hódításra és a hódításhoz döbbenetes szervezkedésre ösztönzi őket.

És itt a nagy kérdés: ez a szervezett istenség tűrheti-e a mi Jézusunk konkurenciáját?! Ha nem, akkor küszöbön a gyökeres leszámolási kísérlet.

Országhatárokból viszont ne bízunk: korszellem előtt nincs vám és nincs sorompó.

És abban se bízunk, ha e szervezett istenségnek nálunk jelenleg csak balkezes és egymást püfölő képviselői vannak. Ez a tény legfeljebb időkérdést jelenthet.

Felmerülhet a gondolat: hátha ezek a veszélyes irányok halálra gyötrik egymást...

Hogy háborús vonatkozásban mi a valószínűsége: maradjon felelet nélkül. Hanem a kérdés az, hogy évtizedeken — sőt, ha őellenfelünket: a liberális anyagelvűséget vesszük — évszázadokon át a propaganda minden eszközével lelkek mélyébe belemart gondolkozást megszüntethet-e egy teljes összeomlás? És ha a gyökér

marad, van-e valószínűsége annak, hogy különb gyümölcsöket terem?!

Akárhog is lesz, — szinte félelmesen biztos — a tömegek ezután is az ő vonalukon fogják keresni az életkérdések megoldását. És valljuk be, eddigi kísérleteik is mellettük fognak szólni. Hiszen tagadni sem lehet, hogy az újkor emberi és társadalmi problémáit: munka értéke, szociális gazdasági rend, nemzeti-faji gondolat, közösségtudat és összefogás . . . stb. *szervezett tömegmegmozdulással*, néhány helyi próbálkozásunkat leszámítva, egyedül ők akarták megoldani. És a tömeg is vallja: „Melior est conditio possidentis.”

Belülről, saját hazai portánk küszöbéről, ha nézzük az erővonalakat, ugyanez a megállapítás kínálkozik. Ezt ma már csak az tagadja, akit a látszat még megtéveszthet! Akik meg vannak elégedve, hogy még nem számoltak fel minket egészen. Hogy iskoláinkban még van hitoktatás. És nem gondolnak arra, hogy a hitoktatás eltörlése a kereszténytelenítés utolsó lépcsője lesz! És arra sem, hogy ehhez elég egy rendelet! Viszont nem veszik észre, hogy férfitömegeink kicsúsznak kezünk közül. És velük együtt a közjogi hatalom.

És ha sorskérdéseink új utait nézzük, nem tolakszik mindent legyűrve nálunk is az anyagelvűség?

Összegezzünk: Milliók vágya és ontott vére a háború után megpróbál új világot építeni. Az irányvonalak radikális Krisztus- és Egyház-ellenessége az ígérkező új világban szinte erkölcsileg biztos. És mivel szervezett és totális beállítottságú erőkről van szó: az ellentét csak egyházüldözésben robbanhat ki.

Lehet-e reményünk kompromisszumra?

Nem. Mert mindkét oldalról dogmákkal jövünk. A dogmákban pedig nincs alkudozás. Másfelől: az ellenfél kénytelen megegyezéséről velünk csak akkor lehetne szó, ha hátunk mögött szervezett tömegek lennének, akikkel az ellentábornak számolnia kell. Ilyen azonban ma még nincs. Egy-egy nagygyűlés, demonstráció közönsége csak alkalmi jelentőségű. Ez tehát nem téveszthet meg.

Abban, hogy népünk nem forradalmár lelkű, nem bízhatunk. Egyrészt, mert a totális módszer diktatúrával jár, ami a népmegnyilatkozásoknak kevés helyet hagy. Másrészt lehet, hogy a brutális módszert nem tűrné, de az egyes országokban már bevált vérnélküli, de annál alattomosabb elintézés, úgy érezzük, el tudná viselni. Különösen, ha látja, hogy kenyér- és társadalmi kérdéseit megoldják és ráadásul valamilyen valláspótlékot is kap. Tisztán népünk természetére tehát nem építhetünk.

És más jogcím a megegyezésre nincs.

A történelmi múlt és érdem nem az. A jelenlegi uralmi rendszerrel való kapcsolataink szintén nem. A forradalmi idők uralomváltásból, különösen ha külső nyomás is fennáll, nem csinálnak kérdést, politikai tradíciókat viszont nem ismernek.

Kényszerít-e a felelősség súlya cselekvésre?

A való helyzet mérlegelésével: igen.

Bár kézenfekvőnek mutatkozik egy gondolat. Jézus ígérete: „A pokol kapui nem vesznek erőt rajta.” Meggondolandó azonban, hogy ez az ígéret az egyetemes Egyháznak szól. És nem az egyes embereknek, sőt nem is ezrek és milliók lelkének. Még csak nem is a magyar egyháznak.

Viszont mi, papok felelősek vagyunk az egyes emberek lelkéért is. És pontosan: mint magyar papok, minden magyar lelkéért. A történelem biztatása tehát, hogy „aki a pápába beleharap, az meghal”, és hogy „a mult egyháztiprói már csak könyvoldalakon léteznek”, lehet vigasztalás, de nem megnyugtató!

Mert ezzel az egyes emberek lelki sorsa nincs elintézve. Azt tudjuk, hogy a krisztustalan irányok előbb-utóbb elbuknak. De mi lesz az általuk tönkretett lelkekkel? Őértük ki viseli a felelősséget? Ha a nyáját megtizedeli a farkas, igaz, lakoljon érte. És a pásztor? A pásztoroknak nincs felelőssége? A prófétai szónak nincs semmi aktualitása? „Igy szól az Úristen: Jaj Izrael pásztorainak... Vajjon a pásztoroknak nem a nyáját kell-e legeltetniük?... Juhaim eltévedtek, mert nem volt pásztoruk; prédájává lettek a mező minden vadjának és elszéledtek. Ott bolyongtak juhaim minden hegyen és minden magas dombon; a föld egész színén elszéledtek juhaim és nem volt senki sem, ki velük törődött volna, nem volt, mondom, ki velük törődött volna... Igy szól az Úristen: ...kezükből követelem nyájamat...” (Ezekiel jöv. 34.)

Mi azonban védekezünk:

Miért lenne a papság felelős a már folyamatban levő és folytatódó tömegaposztáziáért? Elvégre mi hirdetjük az igazságot! Iskolákban, szószékeken, egyesületekben, Katolikus Akcióban minden erőnket felmorzsoljuk! Hát tehetünk mi róla, ha szavunk a „pusztába kiáltó” szava marad? Tehetünk mi arról, hogy az emberek „jobban szeretik a sötétséget, mint a világosságot”? Tehetünk mi arról, ha most van a „sötétség órája” és az ellenséges erők lerontják minden törekvésünket?!

Ha mindent megtettünk, amit tennünk kell, a tárgyi felelősség valóban nem terhel bennünket. Azonban még akkor is nyugtalanít a pásztor fájdalma, ami Jeruzsálem felett Jézus szemébe könnyet csalt, és a csatavesztésbe belenyugodni nemakarás!

De ma kérdéssé vált: valóban megtettünk-e mindent? Mert ha nem, akkor önigazolásunk semmis. És akkor minden reménykedésünk vagy esetleg mártír-tudatunk indokolatlan.

Megtettünk-e mindent?

Az igazságot hirdettük. Igaz. De minden igazságot? Gondoltunk, mi, a magyar papság — tiszteletet érdemlő néhányakat leszámítva — gyakorlati következtetéssel arra, hogy a természetigazságok is Istentől vannak? Pl. a nemzeti és szociális igazságok a maguk egész terjedelmében? Gondoltunk mi arra, hogy nekünk ezekben is teljes erőnkel képviselnünk kell az Istent? Gondoltunk mi arra, hogy a Teremtő

Istennek is éppúgy kell diadalmaskodnia földi vonatkozásban, mint a megváltó és megszentelő Istennek az örök élet síkján?

És másfelől: nem felejtettük-e az axiómát: „*Gratia supponit naturam*”? Nem felejtettük-e el, hogy természetfeletti rend csak természetes renden épülhet? Eszünkbe jutott-e, hogy nem jó lesz a természetigazságokat idegen próféták kezére hagyni?

És vádol a módszer kérdése is. Az ellentétes erők rájöttek, hogy az *ügy diadalának szervezkedés az útja*. A szervezkedésben lehet nevelni, lehet fanatizálni, lehet harcot indítani és lehet győzni. És rájött már erre a magyar papság is? Akart-e már a magyar papság szervezkedni a sürgető közösségi kérdések krisztusi megoldására? Hiszen a hierarchia kormányzati és nem munkaközösségi szervezet. Viszont szervezett papság nélkül nincs szervezett katolicizmus.

Ők megértették, hogy az új embertípust csak egy arra szabott, új politikai, társadalmi-gazdasági rendszerben lehet kitermelni. Megértették, hogy amíg a fennálló törvények, jogszokások és lehetőségek nem segítenek a tömegben, addig erőlködésük hiábavaló. És halomra termelték új rendszereiket. És az új rendszerben minden az új ember-típusért van.

Mi is rádöbentünk már mindnyájan erre? Észbevettük már, hogy a mi pasztorációnk is nagyrészt tehetetlen szélmalomharc, amíg törvényeink, jogszokásaink, lehetőségeink bizonyos vonatkozásban szinte kényszerítik krisztustalan életre a tömegeket? És ha igen, legalább elméletileg elkészültünk-e egy krisztusibb rendszerváltozásra? Ha ma, per absurdum, azt mondanák: „Itt van, szabadkezet kaptok, oldjátok meg a magyar sorskérdéseket, ti, a katolikusok, egészen krisztusi szellemben...” — kezünknel volna a megoldás? Nem topognánk készületlenségünkben idegesen? Elvi meghatározásokon túl, van kidolgozott programunk? Itt van Krisztus Királyságának gondolata... Tudnánk mi ezt hirtelenében konkretizálni a magyar életre? Ki van ez építve, rendszerbe van ez szedve? Átfogó, gyakorlati programban ki van ez dolgozva?

Tényleg megtettünk mindent? Tényleg nem vádolhatnak mulasztással? A tárgyilagos eszmélés azt mondja: igen. S a nyomában ébredő felelősségtudat cselekvésre sürget. Addig, míg éjfél nem üt a sötétség órája.

Van-e lehetőség a megoldásra?

Merjük állítani, két feltételtől függ: *Isten kegyelmétől és papságunk elszánt akarásától*. Hisszük, e két erő a tornyosuló külső akadályokat le tudja gyűrni!

Döntő természetesen az első. A kegyelem. E nélkül semmi lehetőségünk sincs! Valami egészen rendkívüli isteni segítségre van szükségünk. Feladatunk e szempontból, megvalljuk, szédítően nagy.

Meg kell szerveznünk katolikus magyarságunk összes kegyelmi erejét és az indítandó Krisztus Király mozgalomért maradéktalanul harcba dobnunk.

Közelebről:

Papi lelkünket állandósított és eleven kegyelmi étellel kell telíteni. Ez az egésznek az alapelve. Ez a kiindulás. E nélkül szó sem lehet semmiről. Halott vagy halódó lelkekkel a mi harcunkat nemcsak megnyerni, de megindítani sem lehet. Tehát célba irányzott papi lelkeség. Első és legszükségesebb feltétel. Erre eszköz egy van: valahogyan, de mindenképp meg kell szervezni számunkra a lelki életet! Mert így, kiki magára hagyva, nem csoda, ha ebek harmincadjára jutunk.

Másik óriási feladat szerzetes és szerzetesnői rendjeinkre hárul. Mert az ő kegyelmi és érdemszerző erejük nélkül az elképesztő akadályokkal szemben még mindig reménytelenül gyengék vagyunk. A mi gyalogsági harcunkhoz a „légierőt” nekik kell adniok. Álomnak is csodálatos, megvalósulva pedig diadalmas fölényünk volna, ha magyar rendházaink és zárdáink felsorakoznának egy esdeklő hadjáratra. Megisméltódné a nagy ószövetségi jelenet: Mózes kitárt karokkal imádkozik, s az Isten népe diadalra megy!

Mindnyájan érezzük: ha e páratlan kegyelmi összefogást meg tudjuk teremteni, ügyünk számára megnyertük a Nagyasszonyt és a magyar Szenteket, sőt meghódítottuk az Istent.

És mindnyájan hisszük: e kegyelmi árban már nem lesz kérdése a papi akarás. A megvilágosító és ösztönző kegyelem hajtani fog minket!

Mit kell tennünk?

Munkaközösségbe kell szerveznünk a magyar papságot.

Ki kell dolgoznunk egészen konkrét formában *Krisztus Király alkotmányát*.

Megindítani egy új magyar krisztusi életrendszert, amelyik sorskérdéseinket természetes és természetfeletti vonatkozásban egyaránt, emberileg szólva megoldja.

Két szempont:

Egyetemesen! — Népünk minden kérdésében.

Radikálisan! — Egészen Jézus elvei szerint.

Megindítani a Krisztus Király mozgalmat. Társadalmi, ha kell, politikai úton. Alapszervezeteink bizonyos vonatkozásban már készen állnak. Nem szabad visszariadni a propaganda és egyéb módszerek összes erkölcsös és bevált eszközeitől. És ha kell, a teljesen új, erkölcsileg megbízható utaktól.

Végül, ha Isten akarja győzelmünket, a lehetőségek szerint *azonnal* hozzálatni a magyar élet átállításához. Egyetemesen és radikálisan a fönti értelemben. Nem kell félni. A mozgalom kitermeli az erre alkalmas új világ vezetőréteget.

A perspektívák még kidolgozást kívánnak. Az erők még nincsenek felmérve. Az elénk meredő akadályok szédítenek. *De mernünk kell*. Az Isten nem tagadja meg a kegyelmét tőlünk. Jöjjön az átfogó Katolikus Cselekvés! *Jöjjön a Krisztus Király mozgalom!*

Mit veszthetünk?

Mert erre is gondolnunk kell. Mindnyájunk, de különösen a túlzottan aggódók és kicsinyhitűek megnyugtatóására. Mit veszthetünk, ha megindítjuk mozgalmunkat és tegyük fel: nem sikerül?

Kétség nélkül kínálkozik a felelet: *semmit*. Ha tárgyilagosan mérlegeljük a jövő kilátásait, senki nem mondhatja a választ felelőtlennek. Mit veszthetünk? Lelkiekben természetesen semmit. Célunk, módszereink, becsületes küzdelmünk a lelkeknek okvetlenül javára válnak. *Békét?* Nagyon jól tudjuk, a tespedő mozdulatlanság nem béke. Egyébként is a küzdő Egyház sohasem ismerte a teljes békét. És pontosan azért nem, mert az Ősellenfél sem ismeri. A jövő kilátásai meg különösképp nem kecsegtetnek vele. A mi időnkben békéről álmodni legalább is indokolatlan.

Tekintélyünknek egy esetleges kudarc szintén nem árthat. Ma a tekintély úgyis felszámolás alá került. Helyét a presztizs foglalja el. A tömegek elismerését pedig ma csak tettekkel lehet kiérdemelni. Egy becsületes kísérlet az emberek szemében mindig többet jelent, mint a mozdulatlan várakozás.

Az *összeütközés* veszedelme bizonyos körökkel tagadhatatlanul fennáll. Ha azonban a küzdelem Krisztus akarata szerint megy végbe, emberi tekintetek elől nem hátrálhatunk. Egyrészt Krisztus maga nem engedi ezt, másrészt itt úgyis csak időkérdésről van szó. A történelmi sodrás előbb-utóbb ellenállásra kényszerít.

Utolsó és talán legnagyobb az *anyagi áldozat* kérdése. Célunk érdekében tagadhatatlanul nagy anyagi áldozatot is kell hoznunk. De ne felejtsük el: Isten úgynevezett minden áldozatot megér. És még egyet ne felejtsünk: ha *részt* nem akarunk áldozni, az *egészet* fogjuk elveszíteni! Józsáságunk mondatja: az anyagi kockázat nem lehet akadály.

És összegezve: Ha körültekintő okosságunk, mindenre elszánt buzgóságunk és összefogásunk ellenére sem tudjuk megelőzni a vihart, az üldözés szenvedéseiben vigaszunk lesz, hogy kötelességünket megtettük, hanyagsággal, bűnös nemtörődomséggel nem vádolhat bennünket sem az Isten, sem a történelem.

Mit nyerhetünk?

Mert jogos reményünk megvan hozzá. Falvaink férfitömegének jórésztét még nem veszítettük el egészen. Városainkban is lesznek tömegeink. Óriási az ingadozók száma, akik, ha látják, hogy programunkat és harcunkat komolyan vesszük, hozzánk állnak. Mindnyájan, akik mertek Jézus nyíltságával beszélni, tudják, hogy a katolikus igazság ma is tud világot hódítani. Csak hinni és merni kell!

Tegyük tehát keresztbe a kérdést: mit nyerhetünk? Felelet: *mindent, amit már elvesztettünk és még veszthetünk*. Sőt! Ha vas-erővel társadalmunk alapjait újjáépítjük, egy még nem látott katolikus reneszánsz ígérkezik. Történelmi értelmezésben felragyog Krisztus Király uralma.

A felvetett gondolatok mélypontja pedig végösszegezésben is egy marad: *készséges lesz-e magyar papságunk a történelmi követelés meghallgatására és papi lelkiességünk feltárul-e a szent hivatás előtt.*

Hisszük, hogy nem fogjuk választani a spanyol és más népek véres, tehetetlen útját. Hiszünk a magyar papság szent józanságában és egyház-szeretetében.

Oltártestvérek! Gondolkozzunk, lássunk, cselekedjünk!

K. L.

A nyáj a pásztorért!

Meglepő jelenség, mennyire nem tudjuk mi papok papilag gondolni önmagunkat — akármennyi belső ösztönzésünk volna is egyébként önmagunk gondozására.

E mondatnál egyesek, főleg kifizetésű káplánok, bizonyára mindjárt arra gondolnak, hogy a feudálisan berendezkedett magyar papság igazán jobban gondoskodhatott volna róluk.

Testileg-lelkileg beteg, fölfüggesztett és aposztatált papjaink pedig keserűen fölnevelhetnének a fönti megállapítás hallatára. Közismert dolog ugyanis a lelkileg elkallódó papokkal való roppant nem-törődés. Tőlünk bizony ezek a szerencsétlenek ott fordulhatnak föl, ahol akarnak.

Nem ezekre, másra gondoltam e kis írással. Arra, hogy a hívek millióit gondolja a magyar katolikus papság; ugyanakkor tudjuk, hogy az imának és a jó lélekkel hozott áldozatnak Istennél nagy hatékonysága van. Ugyan mibe kerülne a hívek figyelmét egyszerűen és szeretettel ráirányítani arra, hogy bizony a nyájnak a pásztorral szemben is vannak lelki kötelezettségei, és pedig elsősorban pont a pásztor lelkének megsegítésére. Nem különös az, hogy annyira nincsenek tájékozódva a hívek a lelkek pásztorainak korántsem egyszerű és könnyű lelki életéről? Nem indiszkrét fölfedésekre, kibeszélésekre gondolok, hanem csak a figyelem fölkeltésére, pl. egy ilyen megjegyzéssel (hívőnek téve, aki pont a keresztvizet szedi egy félrelépett papról): Vajjon sejti-e Ön, hogy mibe kerül a hibátlan papi becsületesség? Tud-e arról, hogy mennyit kell küzdenie a papnak saját belső világában is, ha Isten szándékainak és a lelkek javának mindenben eleget akar tenni?! Mennyit imádkozott és mennyi áldozatot hozott már e pap lelkéért? Semmit? Hogy mer akkor ilyen hangon beszélni ballépéséről? Hiszen talán pont Ön is oka annak.

Mennyire más beállításuk lehetne akkor papi hibáknak, bűnöknek, botrányoknak még jó hívek szemében is. Ma ugyanis abban a téves hitben élnek, hogy a papnak teljesen hibátlan, szinte angyali életet kellene élnie — és lehetne is, ha igazán akarna. A papi ballépés tehát valódi botrány számukra és súlyos megszólásra, aztán lelki elfordulásra vezetni őket. E mellett pedig eszükbe sem jut arra gondolni, hogy bizony ők is hibásak a pap botlásában. Mert vajjon imádkoztak-e,

sokat és buzgón imádkoztak-e papjuk szent életéért?! — A papi botrány tehát lehetne a jó hívek számára egyúttal a lelkiismeretvizsgálat és mea culpa megrendítő alkalma, mert hiszen azt harsogná, hogy nem segítették papjukat nehéz lelki sorsában.

Mit jelentene aztán lélektanilag is, de még inkább kegyelmileg a papságra: a hívek országos nagy ima- és áldozatbuzgalma a papokért! Ezt ma még képtelenek vagyunk átlátni, mert a gyakorlatban nincs mit átlátni. A legtöbb pap még elméletileg sem látja az ilyen mozgalom horderejét.

Hogy miért nem foglalkoztunk eddig ezzel a mi szinte egzisztenciális papi kérdésünkkel? — Talán szerénységből? Talán önzetlenségből, hogy t. i. minden gondunk csak a hívekre irányuljon? Talán saját lelkiségünkkel szemben tanúsított nemtörődömségből, értelmetlenségből? Talán rösteltük, hogy mi papok bizony nagyon rászorulunk a hívek buzgó kegyelmi támogatására?

E kérdéseknél sokkal fontosabb a teendő. Ez azonban olyan lassan lesz még az elmékben is világossá. A papok szombatjának mozgalmát is csak utóbbi időben terjesztették el s ezt sem papok kezdték szorgalmazni. Magam is csak bizonyos körülményekből kaptam az utóbbi hónapokban indítást arra, hogy meg kellene fogalmazni a papokért való általánosabb ima- és áldozatmozgalom szellemét, lelkületét. Komolyabb jellegű két könyvecskében. Egyiket a nép számára tömeges terjesztés céljából. Másikat mélyebben áldozatos, vállalkozó lelkek számára.

A nép számára készülő könyvecske különféle szerzők tollából megfelelő szövegek és imák összeállításával talán alkalmas kézikönyv lehetne, amelyből biztatást nyernének a hívek a papokért való imára és áldozatra. Ezt tetszetős alakban ugyan, de *igen alacsony áron* kell előállítanunk, hogy nagyszámban elterjeszhető legyen. A kiadási költséget a papság Királynője, a Szűzanya segítségével Isten gondviselésére bízom. A Szűzanya sokat tesz papjaiért.

Ha egyik-másik paptestvér esetleg szívesen áldozna e népi kiadványra, legyen szíves eljuttatni a Papi Lelkiség csekkjén, megjelölve rajta a célt.

Ezzel a kis bejelentő írással pedig azért akartam szolgálni a Főtisztelendő Oltártestvéreknek, hogy tájékoztatva legyenek erről az érdekünkben történő kis akcióról s ugyanakkor biztosítam is őket arról, hogy ezek a könyvecskék semmit sem fognak csökkenteni a papság értékelésén, a jó hívek lelkét pedig Isten segítségével készséggé teszik majd a papokért buzgón végzendő imákra és áldozatokra.

Legyen ez a jószándékú akciónk különösképen is a Világ Királynőjének ajánlva!

Hunya Dániel S. J.

1943 az engesztelés éve!

A folyton nagyobb méreteket öltő történelmi világvihar nyomasztó súlya mindjobban érzik! Életre-halálra megy már a küzdelem, melyben nekünk is erősen ki kell venni részünket.

Tudatában kell lennünk: mindennek a végső kimenetele hazánkra, tehát mindnyájunkra nézve csak akkor lesz kedvező, ha a Nagyasszony imájára a Mindenható őrző karja fonja körül országunkat.

Létünk vagy nemlétünk dől el — szentéletű személyek kijelentései szerint — 1943 folyamán, s ez attól függ: lesz-e elég engesztelés az országban a mérhetetlen sok bűnért: a káromlásokért, a házasság szentségének lábbaltiprásáért, a paráznaság tobzódásaiért, a magzatgyilkosságokért és annyi más személyes bűnért, — sajnos, papi bűnökért is!

A nagy magyar engesztelés szükségének gondolatát ma minden komoly ember azonnal megérti s egész lélekkel beleáll a mozgalomba. Első helyen kik álljanak be, ha nem a papság?!

Engesztelni sok szentmise felajánlásával, egyéni imagyakorlatokkal s főleg hosszabb szentségimádásokkal.

Vezekelni napi terheink áldozatos viselésével, súlyosabb önmegtagadásokkal, sőt — akinek fülei vannak a hallásra, hallja meg — önsanyargatásokkal.

Ennek az engesztelő-vezeklő szellemnek legyenek jelentős állomásai az év első-péntekéi és a Világ Királynőjének, Nagyasszonyunknak közbenjárását kérő első szombatok, melyet fonjanak át rózsafüzérimáink s máriás elmélkedéseink gyakorlatai.

1943 legyen a mi életünkben is a nagy magyar engesztelés éve, *hogy lehessen szebb jövőnk záloga!*

Havass Géza

Kispapi fejlődés.

A Papi Lelkiség előbbi számában (161. l.) említettem, hogy a kispapi önneveléssel foglalkozunk sorozatosan. Sok és jelentős kérdése van a kispapi önnevelésnek. A Papi Lelkiség ez évfolyamában a kispapi *fejlődés* átfogó kérdéseivel foglalkozunk, alkalmazkodva a kötetek főtémájához. Természetesen négy cikkben csak arra lehet szorítkozni, hogy a fejlődésnek négy *legfőbb* szempontját tárgyaljuk le. Első ilyen szempont volt: *a fejlődési alapok*.

Jelenleg a *fejlődési eszményről és célról* van szó. Egységes, átfogó eszményről és fejlődési célról, melynek a kispapi lélek előtt ragyognia kell és mutatnia a fejlődés útját, módját.

A papnövendék eszménye és egységes fejlődési célja.

Eszmény és cél nem egybeeső fogalmak. De sok találkozó pontjuk van. Az eszmény is cél, csak *eszményi* cél. Vagyis olyan, mely a valósítás számára mindig jelenthet többre sarkalást, lelkesítést, igézést, erősugárzást; így tehát mindig több valamivel, mint az elért valóság, mert ha nem több, akkor már megszűnt eszmény lenni. — A *cél* fogalma pedig azt jelenti, amit *pontosan valósít* a törekvő akarat, vagy közvetlenül vagy közvetve (ez a távolabbi és végső cél). Célnál tehát épp az a lényeges, hogy *teljes egészében* valósítva legyen. Ha nem lehet így valósítani, akkor nem reális cél.

Az eszménynek és célnak szerves összefüggése abban van, hogy az eszmény ad a célnak ragyogást és lendítőerőt lélektani értelemben. Eszményileg ragyogó cél tud csak igazán megfogni és cselekvésre lendíteni; csak ez ad mindig új és vonzó beállítást a célnak. Innen a reális eszmények igézetében élő emberek örökifjú lélektana.

E kötet elején van szó a valódi eszményről. Roppant fontos az eszmény valóságjellege. Csak a valódi eszménynek van az a nagy-szerű életfejlesztő értéke, ami az eszmény igazi jelentőségét adja. Képzletszülte eszményeknek nincs ilyen értékük, még ha elragadnak is ideig-óráig. — Ott említettem, hogy *legvalódibb egyedi eszményünk: Isten elgondolása rólunk*, amelynek szoros kapcsolata van Jézus Krisztus személyével. Alábbi kifejtésben ehhez igazodunk.

I. Kezdő tájékozódás a kispapi eszmény és cél felé.

1. Istenhez emelni tekintetünket!

Nála kell megfogni a papi jelleget, benne kell megérteni a papi hivatást. Ővé ugyanis egész lényünk és létünk. Ő gondolta el és adja a papi hivatást. Ő tudja miként, hogyan szeretné egyedileg is szemínáriumi kibontakozásunkat. Okosabbat nem tehetek, mint ha kezébe

teszem kezemet, ölébe hajtom fejemet és — nagyon szeretném tudni, mit akar tőlem.

Ez a magatartás a leghelyesebb legelső igazodás a cél felé. Istenben és Istentől kell igazodnunk! Ez az igazodás annál világosabb, biztosabb és erőteljesebb lesz, minél nagyobb és tisztább fogalmunk van Istentől, minél tisztább szívünk-lelkünk (boldogok a tisztaszívűek, mert ők meglátják Istent) és minél rugalmasabb nagylelkűség van bennünk. Ekkor vagyunk gátlástalanok Istennel szemben.

Amiért is legbiztosabban tájékozódnak kispapi síkon a szűztiszta szívű és nagylelkű ifjak. Nem hiába akart az örök Eszme, az Ige, a Főpap is Szeplőtelen Szűzben testet ölteni és onnan indulni papi életre. — Aki hozományként nem visz magával szűztiszta szívet a szemináriumba, az komoly lelki tisztulással teremtsen magában új, tiszta szívet (Cor mundum crea in me Deus! Ps. 50.). Alapos életgyónás segít erre. Nem elkapkodott életgyónás. Készületnek igen alkalmas az első lelkigyakorlat a szemináriumban. Ennek a nagy szent gyümölcsnek, vagyis a mély és teljes tisztulásnak minden régi bűntől kell megérlelődnie az első kispapi lelkigyakorlatban. Ezzel a tiszta szívvel kell aztán a papnövendéknek nagylelkűen Istenhez fordulnia.

És ez nemcsak a szeminárium elején van így, hanem mindig! Végig a szemináriumi életben. Istenben van megírva a szeretet lángvonásaival az én elsődlegesen, tökéletesen, istenien nekem való sorsom. Csak bele ne kontárkodjam szabadakaratommal. Hitem és szeretetem minden erejével öleljem át a nagy Isten örök jó, örök szent, örök szép tervét, melyet számomra elgondolt. Ha majd életem végén lehajtom fejemet, hogy kiadjam lelkem, tudjam én is elmondani Főpapommal: beteljesedett — az örök szent isteni terv rajtam, velem, általam.

Ezzel a helyesen fölemelt fejjel, Istenre szegzett tekintettel lehet inoffenso pede végigjárni a szemináriumi és majd a papi élet nehéz útjait. És csakis ezzel!

2. A becsületesség szilárd talajára állni!

A Papi Lelkiség előbbi számában volt erről hosszabban szó. (23—27. ll.) Kispapi vonatkozásban a kezdő tájékozódáshoz még fokozottan is kell hangsúlyozni a mélyen becsületos magatartást. Ez lesz egyben az egészséges emberi és a nemesen emberi magatartás is.

Ennek két szempontjára, a két leglényegesebb szempontra hívom föl a figyelmet.

Első: amikor valakit fölvettek papnövendéknek, a hivatalos fölvetél mintegy burkolt szerződés is. Kétoldalú szerződés: az egyházmegye s mögötte az Egyház egészen különös gondjaiba fogadja a fölvetett személyt, vállalja a fönntartás és nevelés gondját, vezeti a hierarchia felé és abba beillesztve szoros jogi és kegyelmi kapcsolatokat szándékozik létesíteni vele egész életére. Viszont a fölvetett személy kötelezi magát mindarra, ami csak kitellik tőle, hogy az egyházmegye és az Egyház szándékainak teljesen megfelelően egyénisége szolgálatkész följánlásában, lelkiismeretes munkában, főleg kötelességteljesítésben, de a hivatás áldozatainak meghozásában és kegyelmeinek kifejlesztésében is. S ebben a kölcsönös szerződésben első sorban ne az anyagi előnyöket tekintsük, hogy t. i. a papnövendék

mennyi jótéteményhez jut ellátásban, tanításban, jövője biztosításában stb., hanem tekintsük a szorosán papi értékeket: a pappá fejlődés útjának megnyitását, kegyelmeinek közvetítését, a papi rend szentségének megnyerését s általa erre a magasabbrendű létsíkra és életsíkra való emelkedést, az emberek megváltásában és Krisztus országának építésében egészen nagy szerephez való jutást. Ezek olyan nagy dolgok, olyan javak, amelyekért óriási kötelezettséget is vállalna az, aki igazán értékelni tudja őket, vagy ha nem volna simonia, roppant összeget is fizetne, aki mindenáron meg akarná venni. Annál inkább kell minden becsületességet latbavetni a szerződészerű viszonzásra, ha ez a viszonzás nem áll egyébből, mint abból, hogy tegyük magunkat minél alkalmasabbá az elnyerendő nagy javakra és szerepekre, aztán a kapott javakat mind jól használjuk föl, a nekünk adott szerepet egészen jól töltjük be.

Akiben van hamisítatlan becsületesség és nemes emberi gondolkodás, az nemcsak a szemináriumi élet kezdetén, nemcsak papszentelés táján, hanem egész életében sem tud szabadulni ettől a szerződészerű önkötelezéstől, de nem is akar, mert élete legnagyobb és legszembetűnőbb feladatának tekinti.

Ez a becsületesség emberi magatartás ment meg attól a veszélytől, hogy a papnövendék hamarosan úgy élje meg fölvételét: ime, most már ő is egy azok közül, akik teljes joggal élvezik az egyházmegye javait. (Mirevaló az a 13 ezer hold javadalom, mondta az egyik kispap szemináriumi életének pár hónapja után, amikor az egyházmegye pénzén — engedéllyel — drága télkabátot csináltatott magának, mert nem volt neki.) Milyen könnyű belecsöppenni abba a lelkületbe, amely jogokat formuláz, igényeket támaszt, bírál, követel, nyugtalan, izgatott, ha nincs szájaíze szerint kielégítve. Pedig hát az ilyenek sejtelmé sincs arról, hogy fölvétele mire szolt s ő azáltal mire vállalkozott. Elképesztő vaksággal lehet e tekintetben megverve egy-egy papnövendék. És sajnos, nemcsak „lehet”, és nemcsak „egy-egy”. Ez nálunk magyaroknál meglehetősen közszellem volt.

Pont e miatt is aztán természetesen nem fejlődik ki a felelősségtudat és -érzet és a papi életnek felelőségbe ágyazott mivolta. Ha nem élem meg a felelőséget a naponta kapott kisebb-nagyobb jókért, természetesen nem fogom megélni az élet egész vonalára szóló legnagyobb jókért sem. Itt is áll: aki kicsiben hűtlen, nagyban is hűtlen. Így aztán majdcsak ödöngök az életben, mint olyan, akinek fogalma sem igen van arról, hogy mily roppant dolgokra vállalkozott.

Ha valakinek kerek e világon, akkor minden bizonnyal a papnövendéknek egészen rá kell állnia a becsületességi alapra már a kezdet kezdetén.

Második szempont: A szeminárium küszöbén átlépni hatalmas vállalkozást jelent. Ennek érdekében pedig erőteljes leszámolást világgal, világias érvényesüléssel, lepkeszárnyú képzelődésekkel, érzésekkel, vágyakkal, s egybevéve: egész öncélú világnézettel. Leszámolást világos fejjel, bátor szívvel, könnytelen szemmel. Minél nagyobb és lendületesebb lélek valaki, annál inkább játszva, nevetve tud halálosan komoly leszámolást megejteni. Ne tévesszen meg ben-

nünket az a vélekedés, hogy ilyen leszámolás csak szerzetesnek való. Nyugtassuk meg magunkat: aki pap akar lenni, az többre vállalkozik, mint a szerzetes — épp a legnehezebb ponton: az önmagából való kivetkezésben. A szerzetes célja, hogy *önmagát* tökéletesítse. A pap arra vállalkozik, hogy önös céljait föladvá, csak másokért és másoknak él. A lelkek javának és a legszentebb közjónak él önzetlenül. Még saját üdvösségét és szentségét is abban keresi, hogy egész szívvel-lélekkel él a lelkeknek, Krisztus ügyének, Egyházának, Istennek.

Ez az a nagy vállalkozás: non sibi vivere, sed Christo! Non quaerere, quae sua sunt, sed quae Jesu Christi! Krisztusban másokért élni és értük életáldozattá válni.

Hogy mit jelent ez önző énünknek, csak az tudja, aki e nagy vállalkozást százszázaléig komolyan veszi. De a nagylelkű ember nem remeg meg ettől. Esményi lendületet él meg az ilyesemben s úgy érzi, hogy erre született.

Ez a nagy vállalkozás a becsületes magatartás lényeges ténye: hiszen a papi küldetés lényeges eleme. Ilyen vállalkozásra való *alkalmasság* nélkül nem lehet becsületesen szemináriumba lépni és nem lehet ott becsületes munkát folytatni. Az alkalmasság finomabb vagy darabosabb lehet, fejlettebb vagy kezdetlegesebb, de léteznie kell. Akiben nincs vagy akinek talán nem is való, azt emberi becsületessége más pályára kötelezi.

A sajátosan, jellegzetesen kispapi lelkiismeretesség két alap-tételére mutattunk rá. Főnségesen szép nagy emberi érték ez a kispapi lelkiismeretesség. A kispapi becsületesség főkövetelménye ennek ki-építése.

3. *A fejlődés kristályosodási pontját megtalálni és biztosítani!*

Tárgyilag nagyon egyszerű dologról van szó. Ez a kristályosodási pont: a *készség*. Nem más ez, mint a becsületesség gátlástalan rugalmassága a cselekvés irányában. Milyen egyszerű a készség egy jó gyermeknél, egy jó barátnál, egy hű szolgánál.

Legalább ilyen egyszerű a készség Isten felé is abban a lélekben, akiben úrrá lett az emberi jóság, tisztesség. Paratum cor meum Deus, paratum cor meum! Quid me vis facere Domine?

Ez a fejlődés kristályosodási pontja. Ez a fejlődés tiszta és biztos kilátású, egészséges megindulása. Az emberi nemesség alaplendülete és az istengyermekség szent fölnyílása, sarjadása. Minden emberi és istenemberi kiteljesedés alapja.

Azért olyan egyszerű e készség létezése és mozdulása, mert az embernek legemberibb értéke; az ember minden adottságának legszentebb feladata az, hogy ezért dolgozzék; szellemi képességeink ebben virágzanak ki, az akarat pedig mindenestül ebbe teljesül. A készségbe.

Ezzel a készséggel könnyű egészen beleállni a kispapi munkába, elfogadni a szemináriumot úgy, amint van, engedelmeskedni szívesen, jókedvvel; előljárói és kispapi hibáktól nem zavarodni meg, nem vesztetni talajt. Ezzel a készséggel könnyű elfogadni Isten szándékait és indításait, könnyű belesimulni Isten nevelő művészetébe, pedig talán

bütykös ujjú nevelő közvetíti azt. Ezzel a készséggel könnyű egészértékű kispappá válni.

De amilyen könnyű, olyan nehéz is. Sőt talán sok papnövendék-nél épp a nehézség van elől. A bukott embertermészet vad és neveletlen erői a készség ellen áskálódnak legtöbbit. Idehordják legtöbb fullánkjukat és mérgüket, hogy csak valahogyan egészen készséges ne lehessen az a kispap se Isten, se emberek felé. S aki ilyen métely számára fogékony alany, az aztán úgy éli meg magát, mint akinek értéke, nemessége épp abban van, hogy tud darabosan, durván, csökönnyösen, harcosan, öklelően önálló lenni, maga embere lenni, készségtelen lenni.

Itt dől el a kispapi sors. Ebben a harcban a készség körül. Áldott az a kispapi élet, amely úgy indul, hogy minden erejét összehordja a teljes készség megteremtésére — akármilyen szemináriumba került is. Ott akar egészen készséges lenni. Elsősorban Istennek, aztán az embereknek. Akármilyen embernek, aki Istentől kapott tekintéllyel közeledik hozzá.

Szinte nem lehet eleget gondolkozni, elmélkedni erről, nem lehet eleget imádkozni ezért a kispapi életben, főleg eleinte. Ez a főtéma, főmunka, főteljesítmény. A kispapi fejlődés valódi lelke.

Karácsony táján nagyon melegen kell megérezni a kispapnak, hogy a kised Jézus is a csupakészség lelkületével jött e világba. Szent Pál a zsoltárnak (39, 7—9.) e szavait adja a világba lépő Megváltó ajkára: „Áldozatot és ajándékot nem akartál, de testet alkottál nekem . . . Akkor mondtam: íme, eljövök! . . . Ime, eljövök, hogy megcselekedjem, ó Isten, a te akaratodat.” (Zsid. 10, 5—9.)

II. Kispapi eszmény.

E kötet elején részletesebben van szó az eszményről. Itt csak a sajátosan kispapi dolgokra térünk ki.

Mínél tisztább és a világtól érintetlenebb a kispap szíve-lelke, annál fogékonyabb az eszmény iránt. Úgy éli meg, mint lelke egén fölragyogó karácsonyi csillagot, melyet külön neki teremtett Isten, hogy őt és életét mindenestül Jézushoz kapcsolja. Jézushoz, a Főpaphoz, a Megváltóhoz. És mutassa egész életében az utat, amelyen papi hivatása mindig kiteljesedettebben közelíti meg Jézust.

Aki kevésbé fogékony az eszmény iránt, annak is van, biztosan van, főleg szemináriumi élete elején kegyelemtől szitott igénye arra, hogy pályafutásának ragyogó vezércsillaga legyen. Aki aztán ebből az igényből komoly munkával akar valóságot kifejleszteni, annak teendője körülbelül ez:

Tudatosan, tervszerűen táplálni kell ezt az igényt. Rágondolással, eszméléssel, eszménytanulmánnyal, de főleg imával. Alázatos könyörgéssel. A porszem-teremtény senki-öntudatával borulni Isten elé és kérve-kérni Őt, hogy gyujtsa ki lelkünkben az eszményt, a valódi eszményt, és tegye életünk vezércsillagává, adjon bele sugárzó, igéző erőt és ne engedjen soha kikerülni hatása alól.

Ez a valódi eszmény nem más, mint Isten örök gondolata rólunk, szerepünkről a teremtés rendjében. Örökszép gondolat is, a legszebb,

amit rólunk egyáltalán gondolni lehet, mert a végtelenül jó és szerető Isten gondolta.

Ennek az isteni gondolatnak főséges viszonya van Isten végtelen Gondolatához, saját egyetlen Eszméjéhez, az Ő egyszülött Fiához, aki emberré lett, hogy a mindenség Főpapjaként meghaljon értünk. Akit pedig Isten papjának hívott, arra különösen vonatkozik: hos praedestinavit conformes fieri imagini Filii sui.

Minden lélek hivatva van Krisztus követésére, a Vele és Benne való életre. De senki sem úgy, mint a pap. A pap Jézus Krisztus megváltó szerepére van hivatva. Ez nem a keresztény öntökéletesítés, az életszentség, hanem *mindezt föltételezve*, ennél sokkal több: Krisztus legsajátosabb küldetésében való részesedés. A lehető legvalóságosabb és legteljesebb részesedés.

Itt kell jól megfognunk a papi és kispapi eszménykérdést. Ropant fontos ugyan a szemináriumban, hogy vallásos buzgóságba, jámbor gyakorlatokba jól belejőjjünk, sőt igazi életszentséget alapozzunk meg. E nélkül nemhogy papok, de igazi keresztények sem leszünk a papi életben. A papság azonban sokkal több, mint a keresztény életszentség. Magasan e fölé épül. A papban minden arra irányul, hogy mások megváltója legyen: személyi fejlett keresztény értékekkel alkalmassá válva arra, hogy a legmagasabb megváltói küldetés, Jézus Krisztus küldetésének részese legyen. Ez önzetlen, önfelelt felajánlást, önátadást, mások javára fordított szakadatlan munkát és önfeláldozást jelent. Jelenti a Krisztus-Főpapba konszekrált életet, az Ő megváltói életét önmagában kifejlesztő és továbbélő életet.

A kispapi eszmény teljesen erre vonatkozik. Alapvető vonása természetesen az emberi értékesség, jellemiség, keresztény életszentség. De a kispapi eszmény akkor lett egész, akkor lett teljes, amikor minden személyi értékét, jellemiségét, életszentségét papi síkra emelte föl, vagyis bevonta abba a főséges szerepbe, amely Krisztus megváltói szerepében való részesedés.

A kispapi eszmény birtokosa a három betlehemi bölcs szent ihletével siet örömmel, boldogan Jézushoz, hogy minden kincsét odaadva, vegye tőle a megváltói küldetést és vigye az emberekhez. Másokért készül, imádkozik, dolgozik a kispap. Minden életnyilvánulásának és erénygyakorlatának ez a csodálatos, szent fémjelzése van: mások megváltásának szól. Egész élete másoké lesz — mint a gyertya fénye, mint a kályha melege.

A papnövendék akkor találta el életének és fejlődésének egészséges alaphangját és egyetlen helyes irányát, amikor jól megismerte ezt a megváltói eszményt, egészen magáévá tette s egyénisége minden értékét és minden munkáját ezzel hozta *szerves és örök összefüggésbe*. — Aki a szemináriumban csak biztos megélhetéshez akar útlevelet váltani, aki ott a nehezebb élettől keres menekülést, aki a nemesebb és megtisztultabb életet áhítja a papságban, de még az is, aki csak saját életszentségének buzgó művelésére akarja szánni életét: *papi* hivatással nem rendelkezik. Nem akarom ezzel azt mondani, hogy egészen fejlett papi hivatással kell a szemináriumba már belépni is, de azt mégis csak mondanunk kell, hogy *sajátosan papi* hivatással

kell belépni. Sajnos, sok ifjú került a multban szemináriumba papi hivatás nélkül. S ilyenek, ha nagyon komolyan vették munkáikat, főleg imaéletüket, megkaphatták Istentől a valódi papi hivatás kegyelmét. Ez azonban ritka eset volt. A kispapok nagyobb része, manapság különösen is, a világtól megtépázott, meggyöngített hivatással kerül a szemináriumba. Ott aztán ezeknek nehézkesen nyílik föl lelkük arra a tájékozódásra, melyet az első részben vázoltunk. A valódi eszmény kigyulladására és az egész emberrel és egész munkájával való szerves kapcsolata pedig természetesen még nehezebben indul. Az ilyen esetek legtöbbszörében aztán egész valósulásról nem is lehet szó.

A kispapi eszmény bontakozásának *legfontosabb gyakorlati szempontjait* vegyük még szemügyre.

Amint említettük, az egész kispapi életet minden munkájával egységesen kell a megváltói célra irányítani. Ezt a lelkületet, ezt a lelkiséget kell kialakítani minden szorgalommal. *Apró tényei* nagyon egyszerűek: a lelkekért fegyelmezem, nevelem magam, végzem imáimat, lelki dolgaimat, tanulok, tartok szabályt, utasítást — vagyis közvetlenül azért, hogy *valóban papi* lelkem, kegyelmiségem, jellemem, tudásom legyen; közvetve pedig már most is a lelkek megváltásán dolgozom ezekkel. Az apró tények mögött kristályosodó *kispapi lelkiség mibenléte és teljessége* azonban nem lesz egyszerre világos. Sokat kell ezt kérni az eucharisztikus Jézustól: Uram, Főpapom, add meg nekem a valódi kispapi lelkületet! Még helyesebb a közös könyörgés: Urunk, Főpapunk, add meg nekünk a valódi kispapi lelkületet! Nagy szíves-készséges, szerető odaadással kell aztán bele-mélyedni elmélkedésekben *az ifjú Jézus lelkületébe*. Milyen is lehetett az az ifjú papi lélek? Hogy szentül, hibátlanul végezte minden dolgát, az természetes. De mi volt abban a papi? Ezt kell az Ő Szívének sok kegyelmével jól megérteni! Ezt a *mindenestül másokért, másoknak élő, dolgozó lelket, roppant önzetlen isten- és emberszeretettel, a megváltás minden munkájára és áldozatára kész fölajánlottsággal*.

A názáreti ifjú Jézus lelkülete a mi abszolút értékű, istenemberi kispapi eszményünk.

Hogy ezt a lelkületet ne csak messziről imádjuk és szeressük, de még közlőrl is ne csak kedves, szép színeiben szemlélgessük, ki kell emelnünk azokat a vonásait, amelyek ennek az ifjú *papi* léleknek jellegzetes vonásai.

Említettük már leglényegesebb vonását, hogy t. i. egészen a *megváltói célban él*. Ehhez legszorosabban fűződnek ezek a vonások:

Egész vállalkozás mindarra, amit Isten kíván tőle, amit hivatása elvár. Csodálatos nagy szent gondja, egyetlen életgondja van: megtesz-e naponkint mindent, amit Atyja óhajt és fejlődik-e a nagy megváltói tettek felé?

Mélységes szolidaritás az emberiséggel, emberi vágyakkal, emberi bajokkal. Mennyire hajlandó élükre állni, közvetíteni minden ügyüket, magára venni minden adósságukat, életterhüket és fizetni értük testéből-véréből... csakhogy nekik jobb dolguk legyen.

Nagylelkűség akár cselekvési lendület, akár tűrő áldozat felé. Ez főleg a *módra* vonatkozik, ahogyan él és cselekszik. Nyoma sincs

nála a kislelkű és kalmárszellemű mérlegelésnek. Nagy lélek dús kiáradása az Ő egész élete.

Ezek az erőteljes papi vonások sugározzák be a názáreti házat és ácsmühelyét. Az a sugárzó papi lélek pedig csodálatos szép világ. Csupa tisztaság, csupa jóság, csupa szívesség, csupa szeretet, csupa áldozat, csupa tavaszi ígélet a megváltás nagy jótéteménye felé. Értjük az Írás szavait: növekedett kedvességben Isten és emberek előtt.

Ezeknek a nagyjelentőségű lelkeségi vonásoknak kell a jézusi eszmény hatása alatt kibontakozniok és sugározniok a szemináriumok papnövendékeiben is.

III. Célirányos kispapi élet.

Lehet szemináriumban gondtalanul is élni. S itt mellőzöm a hibás, a nemtörődöm, az ingyenélő gondtalanságot; gyermekded, ártatlan gondtalanság lebeg szemem előtt. Lehet ilyenben élni. Különösen akkor, ha valaki nagyon odaadta magát az Eszménynek, az ifjú Jézusban testet öltött eszménynek. Mert van-e gondosabb szülői szív és kar, mint Istené, ha magunkat egészen odaadtuk neki.

Igen, ha valaki a szemináriumban egy szent ifjú gondnélküliségével adta magát nagylelkűen Isten kezébe, az a leghelyesebben cselekedett. Az ilyennek napi munkái miatt sem kell aggódnunk, mert a kegyelmek indításai alatt egészen készségesen teszi Isten minden akaratát, sőt óhaját is. Ő lesz tehát a legkötelelességtudóbb.

De még az ilyen szent ifjút is ráveszi szép sorjában az eszmény és a kegyelem, sőt már természetes gondolkodása is arra, hogy öntudatos tervszerűséget vigyen bele élete munkáiba. Ez az Isten szelleme; a lét és élet alapelve.

A nem szent ifjaknak pedig — akiből áll a szemináriumok kispapsága mégiscsak túlnyomó részben — a gondtalanságot csak nagyon mérsékelten lehet ajánlani. Náluk a kifejlődésnek egészen lényeges kérdése, hogy *célirányosan, tervszerűen* rendezik-e el dolgaikat. Aki pedig *világi pap* lesz, annak hatványozottan fontos ez, hiszen annak nagyjában egész élete önállóság, személyi felelősség a munkák tömkelegében. Létkérdés számára a tervező és rendező elviség.

1. Szemináriumi cél.

Roppant fontos, hogy a papnövendék hamarosan lássa, világosan lássa, mi a szeminárium célja őbenne, mi az, amit Isten szent elgondolása szerint a szemináriumi étellel el kell érnie, meg kell valósítania?

Ez nem más, mint a *kifejlett papi lélek* — azzal a *főlszereléssel*, amelyre a szeminárium után alapvetően mindenkor szüksége lesz.

Tehát *jól fölkészült papi lélek*. Nézzünk szembe ezzel közlelől.

a) A *kifejlett papi lélek*.

Ez a szeminárium első célja. Ez ugyanis *a minden* a pap életében. E nélkül a pap a maga nemében természetrajzi monstrum. Valóságos torzszülött. De ez még a kisebbik része a dolognak. A nagyobbik része az, hogy a pap a közösség javát szolgáló valaki, és pedig a közösségnek olyan javát, amelyre nézve nem közömbös, hogyan van szolgálva.

Nem pitykezés az. Halálosan komoly és örökérvényűen nagy dolog az. Borzalmas, ha erre nem készül föl a pap a szemináriumban; elsősorban a papi lelkületnek kialakítása által. A sátán legnagyobb sikere, ha el tudja hitetni szemináriumokban, hogy nem ez az elsődlegesen lényeges, hanem az, hogy megtanuljuk a papi élet formaságait és a lelkipásztori munka adminisztrációját meg gyakorlati fogásait; a többi csak jámbor sóhajtozás a kinti élet számára, amelytől egy őszi légy sem lesz életképesebb. — Nem is hasonlat, annyira gyöngé hasonlat, ha azt mondom az előbbire, hogy körülbelül úgy igaz, mint ez a katonai párhuzam: a harcmezőn az a fontos, hogy otthon a kaszárnyákban és gyakorlótereken jól begyakorolták legyen a katonai kiállásokat, mozdulatokat, hadiismereteket, fegyverforgatást, aztán pedig fő az, hogy legyen élelem és muníció. Ezek valóban fontosak, de soha nem pótolják azt, ami messze fölöttük fontos és lényeges: a katonai belső fegyelmet, lelkületet, jellemtartást, halált megvető bátorságot, harci kedvet, vitézséget. Az elképesztően nagyarányú hadifőlkészültség is kártyavárként omlik össze s lesz romhalmaz, ha a hadseregnek nincs erős, kiforrott lélektartása, vagy pedig megrokkant a lelke. Már az is elég, ha a vezér vagy a vezérek lelke elvesztette hősi egyensúlyát; ezzel együtt a háborút is elvesztették abban a pillanatban. Tudták az igazi hadvezérek mindig ezt a legnagyobb katonai igazságot s azért személyi hősiességük ragyogó példájával sugározták katonáikba a vitézi lelket.

Pedig a hasonlat azért is gyöngé a papra nézve, mert neki nem bravúros kirohanással kell levágni az ellenfelet s aztán vége a harcnak, hanem egész életre szóló hősiesség helytállással kell küzdenie a legáltalánosabb rossz ellen és építenie fáradhatatlanul Isten országát. Hadvezérek ajkán kitűnő buzdító érv katonáik számára: ha nem győzünk, veszve vagyunk; ha gyorsan győzünk, hamar meglesz a béke és mehetünk haza; zsákmányra is van kilátás! Ezek az elsodró érvelések rendszeresen nem szerepelnek a papok életében.

Ha a papi lélek sikerült a szemináriumban, akkor a legfontosabb sikerült, szinte minden sikerült. — Dávidot Saul vértetébe öltöztették a filiszteusok, illetve Góliát ellen. Dávidnak azonban olyan harci bátorsága volt, mely fölülmúlta az egész zsidó hadseregét vezérével együtt. Lehányta a vértézetet és saját vitézi lelkének meg az Isten nevének erejében ment neki Góliátnak — pont azzal a módszerrel, amelyet tudott s amely lelkének találékonysága folytán nagyszerűen bevált. Góliátnak pont a homloka volt fődétlen. Oda aztán egy kavics is elég volt.

Testvérek! Sohasem lehet eléggé hangoztatni, hogy a kiforrott papi lélek mennyire lényeges cél a pap fejlődésében és életében. Lélek, lelkület, amely emberien is érett, jellemileg szilárd és hős, kegyelmileg Istennel teli; lelkület, melynek életiránya önzetlen mások-szolgálat, lelkek szolgálata Istenért és Istenben — egész az áldozati fölemésztődésig.

Ennek a nagyarányú és roppant horderejű *egycélúságnak* élesen kell kidomborodnia a kispap életében. Egész gondolkodását, viselkedését, munkáját át kell járnia. Előljárói akaratot, fegyelmetartást,

szorgalmas tanulást, testvéries összetartást ebből a szemszögből kell néznie és ide kell gyümölcsöztetnie. Akkor lesz élete egyirányú, egyveretű, akkor lesz valóban és egészen kispapi jellege.

Lehet ellenvetésként fölhozni, hogy „kifejlett, kiforrott papi lélek” a szemináriumban mindig csak elmélet marad; majd kint a tettek színhelyén, a harc mezején alakul ki a papi lélek. A szeminárium egész szelleme különben is az üvegház szelleme, a melegágy szelleme, melegágyban pedig nyilvánvalóan elég puhák a palánták. Az élettől elvont, elzárt s elméleti jellegű papnevelés nem is állíthat elő kiforrott jellemet, amely hivatott arra, hogy az emberek valóságos életét kormányozza és megszentelje.

Gondolom, hogy ez az ellenvetés ma még sok magyar papnak és papnövendéknek, talán papnevelőnek is lelke szerint való. Kétségtelenül van igazságszínezete. De talán mégis inkább csak színezete.

Egy-két megjegyzést teszek rá.

Az emberi test embrionális állapotban, gondolom, elég puha, gyámoltalan és önmagában teljesen életképtelen. Ha méhen kívül álló további életével hasonlítjuk össze, roppant esetlen és gyarló. Az embertestre nézve szintén lehet mondani, hogy a méhen kívül lesz edzett, életképes, valóban olyan, amilyennek lennie kell. És mégis nincs normális gondolkodású ember, aki tagadná, hogy ott az anyaméhben határozódott el az emberi test egész jövő élete. Ott lett minden megalapozva: élet is, romlás is, erő is, gyöngeség is. A méhen kívüli élet csak azt fejleszti, amit a méhből hozott az ember.

A valódi papi hivatás kezdő állapotában is rendesen fejlettebb jellegű, mint az embrió. Ha pedig mégis van benne és szemináriumi fejlődésében embrionális jelleg, az úgy látszik, hozzátartozik a fejlődés törvényéhez. Jól is van ez így. A szeminárium pontosan az a keret, istenadta keret, ahol a hivatás jól megnő, kifejlődik, úgyhogy kiléphet az emberek közé s vállalhatja a velük való életközösséget. — Különös isteni beavatkozás nélkül azonban sohasem számíthat odakint fejlettségre papi hivatás, mely a szemináriumban nem vette föl véglegesen határozott és érett fejlődési irányát. Az élet ennek az iránynak adja meg majd a külsőleg is szilárd és belsőleg is kipróbált jellegét.

b) Fölkészültség.

Ismerős szó. Sokfélét jelent. A papság életében évszázadok, sőt évezredek gyakorlata mutatja a fölkészültség értelmét és irányát. Hogy a mai napig fejlődött papi fölkészültség egészértékű-e, vagyis egészen olyan, amilyen egy papnak korszerűen is valóban kell: nehéz és kényes kérdés. Mindenesetre nem a papnövendékeknek kell eldönteniök. Az ő dolguk az, hogy bízzanak meg előjáróikban és amilyen fölkészítést ad a szeminárium, azt jó lélekkel fogadják és egész szorgalommal dolgozzák át magukba. Meg kell érteniök, hogy az Egyház változhatatlan, szilárd igazságok talaján áll s benne a fejlődés lassúbb ütemű. A világ jelenlegi műveltségének és egyetemi képzésének az Egyház volt kiépítője, hatalmas anyagi áldozatokkal is.

Két fontos megjegyzést tehetnénk arra nézve, hogy a papnöven-

dékek hogyan biztosítsanak maguknak a lehetőséghez mérten teljes fölkészültséget.

Az egyik megjegyzés: jól meg kell emészteni azt, amit a szeminárium képzés tekintetében nyújt. A testet inkább terheli, mint éteti az a táplálék, amelyet nem emészt meg rendesen. Így a szeminárium-ban kapott legjobb és legszakszerűbb képzés is csak akkor éri el teljes célját, ha megemésztí a növendék. Megemésztí pedig akkor, ha egészen életté dolgozza föl önmagában, mint az ételt a test. A pap az élet nagymestere lesz odakint; ezek életének forrása, alakítója, művésze. De csak egy esetben: ha sikerült életté váltania önmagában azt, amit lelki-szellemi táplálék gyanánt kapott papi hivatásával, nevelésével és fölszentelésével kapcsolatban.

Tehát életté, *papi életté* váltani a kapott értékeket. Ez az asszimiláció korántsem könnyű, vagy helyesebben nem önmagától végbemenő dolog. Becsületes kispapi szándék, imádságos lélek, az idő buzgó fölhasználása, elmélyedő, szorgalmas munka kell hozzá. S ha ezek megvannak, akkor aztán már lelkünk és a kegyelem törvényei végzik el az asszimilálást. Mi pedig tapasztaljuk, hogy minden lelki-szellemi táplálékkal, oktatással: *papi lélek szerint fejlődünk*.

Csakis ennek a papi lélekbe és papi lélekké való asszimilációnak erejében lesz képzettségünk, fölkészültségünk valóban papi és alkalmas arra, hogy a lelkek megváltását és életét szolgálja.

Keveset szoktak kispapok foglalkozni ezzel a mérhetetlenül fontos elvvel. Pedig szemináriumi életük tekintélyes része a papi fölkészülésre megy rá. Olyan természetes az ugye, hogy a kispap azért tanul, mert le akar vizsgázni, házirendet, fegyelmet azért tart, mert nem akar előljáróival ellentétbe jutni; levontét gyakorol vagy Szív-gárdát vezet, mert ennek is hasznát veszi odakint. Jó mindez, azonban a kispapi képződés ennél sokkal, de sokkal több: *lélek szerint!* Kissé megvilágítom közelebbről: Ha pl. a dogmatika tanulása csak annyit jelent a kispapnak, hogy világosabban látja a hit tételeit, jobban tudja magyarázni másnak, sőt megvédeni is képes, — ez olyan tudás, amely *papi lélek szerint* még nincs asszimilálva és azért használata közben sem árad ki rá a papi lélek. Úgy kell a dogmatikát tanulni, hogy a hit, minden megigazulásnak és megszentülésnek ez a csodálatos gyökere, igazán megerősödjék, bőven áradó életforrás legyen. Azt mondják, hogy az orvosnövendékek jórésze, amikor tanulja az egyes betegségeket, képzelete folytán magán is észleli azok jeleit. A kispap nem képzelete, hanem Istenbe kapcsolt imádságos, kegyelmies lelke folytán a hit mélységes élményével élheti át a tanokat. C. Marmion bencés apát dogmatikai órái után tanítványai az Eucharisztia elé kíváncsoztak, hogy ott folytassák lelkükben, amit mesterüktől hallottak. — Az a bajunk, hogy nem hiszünk: merte mondani egyik világi pap. Nagy igazság ez olyan értelemben, hogy a hittételek bennünk a megtanulás folytán nem lesznek szellem és élet, tehát másokban sem válnak szellemmé és életté, mikor hirdetjük. — Erkölcsstant tanul a kispap. Ha úgy tette magáévá, hogy most már meg tudja mondani az embereknél, mi helyes, mi nem, mi bűn, mi nem bűn, akkor még nem asszimilálta lélek szerint. Az erkölcsstan akkor tett

benne szellem és élet, ha az *etikailag* fejlett, érett papi lélek gerincévé vált. Akkor majd tud etikumot sugározni a lelkekbe, etikumot, amely szellem és élet. Így a többi tantárgynál is, a fegyelmi és gyakorlati képzés egész vonalán. (Valamikor talán lesz alkalom ezt is bővebben kifejteni.)

A másik megjegyzés: a papnövendéknek világosan kell látnia azt az irányvonalat, amelyen kell haladnia fölkészülésének, hogy az a fölkészültség a papszentelésig a szemináriumi lehetőségek mértéke szerint kiteljesedett legyen. Ez irányvonal összetevői:

egészséges, szilárdan álló és lényegre menő lelki életet kell kifejlesztenie;

önzetlen és áldozatos testvérszeretetet, apostoli, jópásztori szellemet és buzgóságot kell kiépítenie;

meg kell szereznie azt a papi szaktudást, amely nélkül feladatát nem láthatja el méltóan;

az emberiség ez első rendjéhez, a papi rendhez illő társadalmi műveltséget kell elsajátítania;

gyakorlati ügyességben kell fejlődnie;

erős, edzett, keményen fegyelmezett testről kell gondoskodnia.

Ez összetevők tartalma, eszközei, fejlesztési módjai nagyjából világosak. Bővebben most nem térhetek ki ezekre.

A szeminárium éve alatt céltudatos munkával el kell jutnom oda, hogy az Egyház szándékai szerint alkalmas személyként állhassak a fölszentelő püspök elé és a papi rend vétele után az Egyház reményeinek megfelelően tudjak munkába állani.

2. Részletvalósítás.

Mínthogy részletvalósításnál sok a részlet, sok az apró kérdés, itt csak vázlatot adhatunk azért, hogy amit e dolgozat címében megjelöltünk: *a papnövendékek egységes fejlődési célja*, valamennyire befejezett egésként álljon előttünk. A részletvalósításban van ugyanis a cél valósításának biztosítéka. Az építő részekben kell érvényesülnie és kiteljesednie a célnak. Aki Budapestre akar utazni, annak százféle részletet kell pontosan megcsinálnia: idejében föl kell készülnie, el kell indulnia hazulról, egy percnyi lekésést sem lehet megengednie, pénzt nem szabad otthon felejtenie, csomagját sem, jegyet kell váltania, — pontosan oda, ahová készül, nem máshova, nem lehet más vonatba szállnia, akármilyen hasonló is, mert az nem visz el, főleg nem idejében stb., stb.

A kispapi fejlődési cél *legfőbb részletteendői* körülbelül ezek:

a) *Be kell gyökereznem a szemináriumba!*

A szeminárium az én fejlődési keretem, embrionális fejlődési állapotom anyaméhe. (Lásd a Papi Lelkiség előző számában a fejlődési keretről mondottakat.)

Éspedig azzal az erős hittel kell begyökereznem, hogy ott biztosan kifejlődöm, ha valóban papságra hívott Isten és én a szemináriumban mindenben teljesítem szent akarátát.

Nagyon kell vigyáznom és komolyan kell küzdenem lélekben, hogy a szemináriummal szemben se belső, se külső meghasonlás ne támadjon bennem, pl. előljárók, testvérek, szellem, életrend miatt.

Hiba mindenütt akad, úgy, mint bűn a világon. És mégis marad az elv: Isten szent akaratát cselekedni kell. Ez egyik szemináriumban nehezebb talán, mint a másikban, de sehol nem lehetetlen: a jóakarátú és elszánt akarátú ember számára — aki valóban papságot keres a szemináriumban és nem egyebet.

b) *Tisztázni kell hivatásomat!*

Amíg ugyanis nincs hivatalosan is (főleg a lelkivezetővel) tisztázva, hogy hivatásom rendben van, addig nincs teljes megállapodás és lelki egyensúly. Kérdés ugyanis, hogy ott van-e az én helyem a szemináriumban?

Teljes őszinteséggel kell a tisztázáshoz adnom egész életemet és egész mivoltomat. Különben én lehetek oka a lelkivezető tévedésének.

Lehet, hogy a lelkivezető nem jut világos döntésre esetemben. Ilyenkor sokat kell imádkozni világosságért, hogy a fejlődéshez szükséges lélektani megállapodás minél előbb lehetségessé váljék. (A hivatás mélyebb problémáiról, az alkalmasság kérdéseiről esetleg a jövő évfolyamban tárgyalunk részletesen.)

c) *Meg kell ismernem magamat!*

Mélyebb és biztosabb önismerettel, mint eddig volt. Buzgó imával és komoly tanulmányozással aláépített önismerettel. Ebben az a fontos, hogy valamilyen helyes módszerrel legalább alapvetően tudjam a magam valódi képét fölfogni; főleg pedig az önnevelés lényeges és sürgős teendőit biztosan meglátni.

Amíg hasznavehetőbb önismereti rendszer nem áll rendelkezésünkre, addig elindulásnak elég jó a vérmérséklet (temperamentumok) tana. Ez meglehetősen ki van fejtve sok szerzőnél s beosztásában érvényesül az ősi görög bölcsesség. Vannak, akik elmaradottnak, túléltnek tartják, de azt hiszem, sok új rendszert eltemet még. Röviden megtalálható kifejtése Müller Lajos S. J. Aszketikájában (2. kiadás, 174—181. ll.); hosszabban az Utunk című folyóirat első évfolyamaiban.

Mélyebb önismeretre természetesen nem vezet ez a vérmérsékleti tan, de más rendszerek se nagyon. Hiszen a mélyebb önismeret szorosán egyedi valami s ahhoz sok ima, sok felső fény és rendes körülmények között jó lelkivezető kell, aki egységesen, bizonyos intuícióval, át tudja tekinteni lényemet. Nevelői hatásában legjelentősebb a felső fény, azért ezt kell szorgalmasan kérni a szemináriumi évek folyamán: Adj, Uram, igazi önismeretet!

Önismeretre jelentősen segít jóakarátú idősebb társak fölvilágosítása, akik már túl vannak az önismeret kezdő állapotán. Ilyen alkalmas személy pedig az, akinek látó szemei vannak s hajlandó őszintén megmondani benyomásait rólam és elég etikai lény is ahhoz, hogy ezt a szívességet komolyan vegye és diszkréten kezelje.

d) *A fejlődés munkaterve.*

Ne várjunk arra, hogy valami klasszikus munkatervet készítsünk. Ez a várás csalóka dolog, talán lustasági sugallat gyümölcse; de mindenesetre időben lemaradunk vele.

Az önismeret első jelentős szempontjaiból mindjárt ki kell emelni a teendőket. És szaporán cselekedni. Legelső tennivalónk a közös életben kiütköző hibák levetése. Majd pedig a komoly kötelességteljesítés, aztán a csiszoltabb külső és a sajátosan papi lelkület. E sorrend természetesen nem azt jelenti, hogy mikor az egyik csoport kész, akkor jön a másik, hanem csupán a sürgősséget emeli ki a szemnáriumi élet elején.

Egységes, átfogó, reális fejlődési munkaterv rendesen hűséges kispapi törekvések gyümölcse, mely kegyelmies időkben születik és később ugyanazon hűség vonalán érlelődik.

Nagy kincs egy érett életerv, amelyben egészen önmagára ismert a nemesebb én, de a lelkünkbe teremtett isteni eszmény is.

Hunya Dániel S. J.

SZERKESZTŐSÉGBE KULDOTT KÖNYVEK

Dr. Eröss Alfréd: *A megváltás.* (A megváltás dogmája Scheeben teológiájában.) Kolozsvár, 1942. 75 l.

„E dolgozat egy évtizedes kutatás gyümölcse s mint ilyen, csak kisny része egy nagyobb tanulmánynak, mely a megváltás dogmájával s főképp annak újkori történetével foglalkozik.” Irja a szerző az előszóban.

Schütz Antal és más teológiai tekintélyek „az újabb idők legnagyobb hittudósát” látják Scheebenben. Jelentős szolgálatot tesz tehát a hittudomány művelőinek s általában a papságnak Eröss Alfréd, amikor világosan és röviden összezeji Scheeben megváltástanát. Annál inkább érdekel ez bennünket, mert Scheeben Krisztus misztikus teste tanának és a kegyelem-tannak mesteri kifejtője. Papi mivoltunk legmélyebb igazságait találjuk meg e könyvecskében. Aki ezeket az igazságokat elmélyedő lélekkel apró részletekben átveszi, papi öntudata és gondolkodása sokat nyer vele.

Dr. Pataky Géza: *Élet az imádságból.* Szalézi Művek. 1942. 200 l.

Az imádságból fakadó istengyermeki élet szép rajzát adja a könyv. Központi témája az imádság, de éppen erről a pontról széles, az egész megváltói üdvrendet átfogó kilátás nyílik a szerző számára. Éppen onnét van a kifejtett tanítás akaratot indító súlya és vonzó szépsége, hogy boldogító étettörvénynek, istengyermeki mivoltunk legméltóbb megnyilatkozásának mutatja be az imádságot. A könyv első része, az elindulás, apologetikus jellegű kifejtésben megismertet az imádság mibenlétével, szükségességével, rámutat az élet és imádság egymást segítő kapcsolatára. A következő részekben a szerző három jól ismert imaszöveg elmélkedő kibontásával leírja az Isten felé elindult ember útját. Úgyes gondolata volt, hogy gyakran ismételt imádságokhoz fűzi mondanivalóját. Az Istenhez való közeledés leírásához a Miatyánk szavai szolgálnak keretül. A teljes önátadás fokozatos megvalósulását Szent Ignác Suscipé-jén keresztül szemlélhetjük. A Krisztus lelkével eltelt, Istenben megnyugvó lélek jellemzésére az Anima Christi szavait választotta. Kétségtelen, van bizonyos önkényesség a szövegek ilyen felhasználásában. De nem az volt a szerző szándéka, hogy minden oldalról zárt gondolatéptményt adjon. Ő életből merített meglátásokkal és életet kigyújtó igazságokkal és elvekkel akart az istentkereső és istentszerető lelkeknek használni. Ezt a célját mesteri módon megvalósította.

A kispapegység felé.

Közösségi tudatunk legmélyebb alapja.

Ma nem kell a történelemben kutatnunk vagy a tudományos irodalmat tanulmányoznunk, hogy megláthassuk a közösségi tudat jelentőségét, szerepét. Népi öntudattól áthatott nemzetek óriási erőfeszítései s hatalmas teljesítményei peregnek le szemünk láttára. Közösségi tudat által lelkesített egyéneknek nagy áldozatairól s hősi tetteiről adnak hírt a harctéri jelentések.

Ma nem kell sokat bizonyítanunk, hogy belőlünk, kispapokból hiányzik a közösségi tudat. Érezzük hiányát s szenvedjük ennek következményeit.

Hogy megtaláljuk a közösségi tudat hiányának az okát s lássuk ennek következményeit, nézzük először általánosságban, hogy mi a közösségi tudat alapja és szerepe.

A közösségi tudat az együvé tartozásnak, a célok, tevékenységek, értékek közösségének a tudata. Mi ébreszti fel ezt a tudatot s mi biztosítja, hogy az egységnek ez az élménye mindig tudatos legyen az egyénekben? Népi közösségekben könnyen megfigyelhetjük, hogy amikor nagy célokat kell megvalósítani, nagy veszélyeket kell elhárítani, vagyis amikor az egyén erői nem elégségesek a szükségletekhez képest, a célok eléréséhez, akkor támad benne az összefogás igénye és ilyenkor eleven az összetartozás tudata. De ez az alapja magának a közösség létezésének is. „A személyek közösségi igényeik, céljaik és tevékenységeik által elemei a közösségnek.” (Schütz.) Ezek a leghatékonyabb közösségalkotó tényezők. Így tehát a közösségi tudat alapja ugyanaz, mint ami magának a közösség létezésének is alapja. Ha mármost megvan az egyénekben a közösségi tudat, a célok, tevékenységek, értékek közösségének a tudata, ennek első következménye s legelemibb követelménye egymásnak a nagyra becsülése. A cél, amelyért küzdök, előttem biztosan nagy érték, szent eszmény; ámde azokat, akik ugyanezt az eszményt vallják, becsülnöm kell. Ezt a nagyraértékelést, becsülést természetesen őszinte szeretet követi. Ez a szeretet készlet, ha tud önzetlen lenni, az egyes társakért s az egész közösségért hozott áldozatokra. A közösségi tudat másik eleme, a közös munkának a tudata az együttműködést sürgeti és kölcsönös segítségre készlet. Az értékek közösségének tudata pedig a felelősségérzetet kelti fel, mert ha kölcsönösen birtokoljuk az értékeket, kölcsönösen is vagyunk felelősek egymásért is. A kölcsönös támogatásra és egymásért aggódó gondoskodásra azonban az érdekszemponatok mellett leghatékonyabban az előbb említett őszinte, önzetlen szeretet készlet. Ez az áldozatrakész szeretet a közösségi tudatnak legértékesebb gyümölcse.

Alkalmazzuk mármost a közösségi tudat alapjáról és jelentőségéről általánosságban mondottakat a mi közösségi tudatunkra. Láttuk, hogy a közösségi tudat legmélyebb alapja ugyanaz, mint ami magának a közösség létezésének is alapja. A papi egység legmélyebb alapja Krisztus. Ha gondolataink Krisztus gondolatai, érzéseink Krisztus

érzései, akarásaink pedig megegyeznek Krisztus akaratával; tehát ha életközösségben vagyunk Krisztussal, akkor tudunk és szükségképen kell is egyet gondolnunk, együtt éreznünk, egyet akarnunk. Minél szorosabb életközösségben vagyunk Krisztussal, azaz a kegyelem bennünk minél elevenebb, éltetőbb fejlesztő erő, egész lényünket átható valóság, annál tudatosabb lesz, hogy egyek vagyunk Ővele. S tudatos lesz, hogy egységet alkotunk Általa, Vele és Benne mindazokkal, akik életközösségben vannak Vele kegyelmében s papságában való részesedés által. Közösségi tudatunknak tehát legmélyebb alapja a Krisztussal való életközösségünk; ennek valósága, hatékonysága s tudatossága.

„Ti pedig Krisztus teste vagytok és egyenkint tagjai” — írta Szent Pál apostol híveinek. Ennek a ténynek állandó hangoztatásával ápolta bennük a közösségi tudatot és szorgalmazta az egységet. Mikor áldozatos szeretetre buzdít, erre hivatkozik. Mikor a különböző istenadta tehetségeknek a közösség javára való felhasználását sürgeti, ez a motívum. Az együttérzésre, együttműködésre, az egymással való törődésre ezzel kötelez. A Krisztussal való életközösség s a Krisztusban való szerves egység közösségi tudatunk legmélyebb alapja. Tehát nemcsak azért becsülöm nagyra kispap-testvéreimet, mert ugyanaz a célja, mint nekem, hanem mert Krisztus Testének tagja, Krisztus papságának részese. Nemcsak azért akarok vele együtt dolgozni, mert ez az együttműködés szükséges céljaink elérésére, hanem azért, mert ő Krisztus Testének szerves tagja, akinek Isten által kijelölt szerepe van Krisztus Testének kiépítése végett. Nemcsak azért viselem szívemen a sorsát, mert nagy papi értékeknek hordozója ő is, hanem azért, mert Krisztus Testének minden tagja szent érték.

Akarjuk, hogy legyen bennünk, kispapokban, közösségi tudat, mert érezzük, hogy nagy szükségünk van rá! Akarjuk, hogy legyen kölcsönös megbecsülés, együttérzés, őszinte, önzetlen szeretet! Legyen együttműködés és egymásért való felelősségteljes aggodás! Ezért annak hangoztatása és tudatossá tévése mellett, hogy egyéni megszentelődésünkhöz kölcsönös kegyelmi támogatásra van szükségünk, eredményes apostoli munkánkhoz az erőknek összetevése szükséges, ezt a tényt kell hangoztatnunk és tudatossá tennünk! A kegyelem és papi hivatás által életközösségben vagyunk Krisztussal; Általa, Vele és Benne pedig egységben vagyunk mindazokkal, kik egyek Ővele.

Imádkozunk és elmélkedjünk erről sokat, hogy megértsük és tudatossá tegyük ezt a tényt, mert ez közösségi tudatunknak legmélyebb alapja.

Csutak László

IV. é. teológus, Kolozsvár

Ifjúsági mozgalmak világszerte.

I. Az ifjúsági mozgalmak létezése világszerte olyan jelenség, mely mellett nem lehet szó nélkül elhaladni.

1. Ha kiragadjuk az ifjúsági mozgalmak közül csak azokat, amelyeket az egyetemi és főiskolai ifjúság hívott életre, egy futó pillantással is megállapíthatjuk, hogy rengeteg erőbeni nekifeszülést mutatnak fel ezek az ifjúság egyesítése, az erők összetevése terén.

Ennek bizonyítására két szemléletet ejtünk meg. Egyik szemlélet vonatkozik a magyar egyetemi és főiskolai ifjúságra, a másik pedig az egész világra.

a) Magyarországon az ifjúsági mozgalmak először nemzeti alapon indultak meg: ily cél hozta létre 1872-ben az Egyetemi Kört, mely a véderőjavaslat tárgyalásakor (1889) az újabb idők egyik legnagyobb tüntetését rendezte. 1888-ban alakult meg a Szent Imre Kör, mely az egyházellenességnek az egyetemi tanszékeken is jelentkező megnyilvánulásával szemben is szervezte az ifjúság ellenállását. A protestáns ifjúság ennek mintájára alapította meg a Bethlen Gábor Kört. A szabadkőmíves Galilei Kör ellenhatásaként indult el ezidőben az ifjúság keresztény és nemzeti megmozdulása, a „keresztmozgalom”. A Glattfelder Gyula, jelenlegi kalocsai érsek által alapított Szent Imrekollégiumok a katolikus ifjúsági mozgalmak központjai lettek. Ez időben indult meg a „Keresztény Magyar Ifjúság” c. katolikus diáklap is. 1906-ban egy, a Szent Imre Körből kivált csoport megalapította az Országos Széchenyi Szövetséget, mely gyakorlati pályára igyekezett nevelni az ifjúságot.

Az összeomlás után a nemzeti érzésű ifjúság piros-fehér-zöld blokkja a kommunizmus kitöréséig a forradalmi kományok számotvető ellenfele volt.

Az új keresztény és nemzeti felbuzdulás új, számarányuknál fogva is hatalmas diákszervezeteket hozott létre. A német „Burschenschaft”-ok mintájára valamennyien „színeket viselő”, azaz hovatarthatóságukat jelvényekkel kifelé is megvalló egyesületek lettek. Valamennyi nagy szervezet 1921 első felében alakult. Ilyenek:

A Turul Szövetség (teljes nevén: Magyar Egyetemek és Főiskolák Országos Turul Nemzeti Szövetsége). A szövetség 5 kerületre oszlik, melyekben 54 törzs működik. A Turul alapításából jött létre az Országos Diáknymorenyhító Akció, a Magyar Diákkülügyi Bizottság és a Magyar Diákutazási Iroda.

A Hungária a Keresztény Magyar Technikusok Egyesülete. Tagjai csak keresztény műegyetemi hallgatók vagy végzett mérnökök lehetnek. A Hungária alapította meg a diákság nagyméretű gazdasági vállalkozásait. (Keresztény Főiskolai Hallgatók Centrum Fogyasztási Szövetkezete, Centrum Hitelszövetkezet és Centrum Nyomda R. T.). Anyagi érdekeltsége van mindezekben a Turulnak, a Magyar Egyetemi és Főiskolai Bajtársi Egyesületek Országos Központjának, valamint a Műegyetemi Csendőrtartalékszázalóaljnak, illetve jogutódjának, a Műegyetemi Tanácsnak.

Mind a Turul, mind a Hungária keresztény elveket vall és inkább a nemzeti érzést hangsúlyozza.

A Foederatio Emericana (teljes nevén: Színeket viselő Katolikus Magyar Egyetemi és Főiskolai Hallgatók Szövetsége), a meg nem alkuvó katolicizmus mozgalma. 5 országos kerületre (dekanatus) oszlik, melyekbe 47 autonóm csoport (korporáció) és 13 vidéki konvent tartozik. Tagjainak száma meghaladja a 10,000-et.

A Szent István Bajtársi Szövetséget 1927-ben alapította a legitimista érzelmű egyetemi ifjúság.

A Vasváry Pál Kör a görög katolikus egyetemi és főiskolai ifjúság érdekeinek megvédésére alakult.

Az öregdiák-szövetségek nem kimondottan ifjúsági mozgalmak, de azért alakultak, hogy az egyazon iskolából kikerült egyetemi és főiskolás ifjúságot erkölcsileg és anyagilag támogassák. Ilyenek: a Bencés Diákok Egyesülete, a Ciszterci Diákszövetség, a Jászópremontrei Diákszövetség, a Piarista Diákszövetség és a Jézustársasági Diákok Országos Szövetsége.

1929-ben alakult az összes magyar keresztény egyetemi szervezeteket magában foglaló Magyar Nemzeti Diákszövetség.

A katolikus szervezetek összefogása már jóval előbb megtörtént 1921-ben az Országos Magyar Katolikus Főiskolai Diákszövetség keretében. Megalakulását a Szent Imre Kör, a Szent Imre-kollégiumok és a Regnum Marianum Szövetség kezdeményezték. Folyóiratot is adott ki 1927—29-ig „Vox Academica” címen. Mint országos keretszervezet képviseli a katolikus magyar diákságot a Pax Romana nevű (erről később) katolikus ifjúsági világszövetségben.

Most néhány adatot sorakoztatunk fel mellékletként a magyar ifjúsági mozgalmak működéséhez:

Egyetemi és főiskolai diákegyesület működik Budapesten 80, Debrecenben 24, Pécsen 16, Szegeden 24, Egerben 4, Kassán 2, Kecskeméten 3, Keszthelyen 4, Magyaróváron 3, Miskolcon 7, Pápán 2, Sárospatakon 4, Sopronban 4, összesen tehát 176.

Budapesten van 28, a vidéken 32 diákotthon; Budapesten kb. 2300 férőhellyel, ugyancsak ott van 16 menza, hol naponta 2300—3000 diák étkezik.

b) Az egész világnak egyetemi és főiskolás mozgalma a tömörülés irányában oly hatalmas, hogy azzal alaposan csak terjedelmes kötetben lehetne foglalkozni. Éppen azért mi itt csak vázlatosan és főleg a *katolikus* egyetemi és főiskolás világmozgalmakkal foglalkozunk, hiszen az is érdekel bennünket elsősorban.

Első tekintetre meglep bennünket, hogy milyen fejlett ez a tömörülési mozgalom szinte mindenfelé a világon. Helyszűke miatt csak a legjelentősebb törekvésekkel foglalkozunk.

Németországban az egyetemi ifjúsági egyesületek (melyeknek történelme egyéb külföldiekhez hasonlóan évszázadokra nyúlik vissza) korán tömörültek nemzeti szövetségekbe. Így alakult meg 1856-ban a Cartellverband, egy másik, a Kartellverband 1865-ben, az Unitasverband pedig még 1847-ben.

Franciaországban a Jeunesse Catholique Française 1866 óta működik, és az egyetemi hallgatók vezetése mellett minden társadalmi osztályt magába zárt, ezért az egyetemi hallgatóknak külön szövetsége van, a Fédération des Étudiants Catholiques Français 1922 óta. Ennek főleg párizsi műegyetemi tagozata (Polytechniciens) mutat fel jelentős társadalmi eredményeket. Mindezeknek elődjei voltak az egyetemi Mária-kongregációk és az Ozanamtól alapított Szent Vince-konferenciák.

Olaszországban 1867-ben alakult meg a Gioventu Cattolica Italiana, mely még ma is működik, bár az ifjúság a fasiszta pártban szervezetteren dolgozik.

Angliának már 1849 óta van hasonló egyesülete, a Catholic Young Men's Societies of Great Britain; ennek az *Egyesült Államokban* a Catholic Young Men's National Union felel meg, melynek 250,000 tagja van. Mindkettővel szemben áll újabban a protestáns irányú Young Men's Christian Association, rövidítve Y. M. C. A., amely Keresztyén Ifjak Egyesülete néven nálunk is működik.

Az egyetemi és főiskolai hallgatók általános nemzetközi szervezete a Brüsszelben székelő Confédération Internationale des Étudiants, amelynek országos diákszövetségek és partikuláris jellegű nemzetközi diákszövetségek, így a Pax Romana is tagjai.

Talán legjobban ez utóbbi törekvés mozdít meg bennünket, mely az egész világ katolikus egyetemi és főiskolás ifjúságát fogja össze egyetlen világszervezetbe. 1921-ben alapították. Székhelye a svájci Freiburg. Célja: a katolikus cselekvés fölélesztése a katolikus diákságban katolikus diákszövetségek alapítása által, tapasztalatok és gondolatok kicserélésére lehetőségek kiépítése, egyidejű megmozdulások, közös munkák megszervezése; katolikus diákság érdekeinek képviselése és védelme egyéb szervezkedésekkel szemben; a jövő kiépítése a katolikus diákéleten keresztül; a katolikus diákok külföldi tanulásának és tanulmányútjainak szorgalmazása, évi találkozók és tanulmányi hetek rendezése... A központi titkárság mellett nyolc külön titkárság működik: diáklányok ügye, missziók ügye, keresztény egyházak egysége, sajtóügyek, szociális munka, orvosi, jogász- és irodalmi szakoknak megfelelően. Folyóirata a Pax Romana 1935-ig Folia Periodica címen negyedévenként jelent meg. Foglalkozik még a szövetség tagjainak lelki gondozásával és ennek elősegítésével is a különböző országokban. A Pax Romana 1935-ben Európa, Amerika és Ázsia 27 államában 39 szövetségben működött mintegy 60,000 taggal. Átala elismert országos jellegű katolikus diákszervezet működött Belgiumban, Angliában, Csehországban, Dániában, Franciaországban, Németországban, Spanyolországban, Svájcban, Írországban, Hollandiában, Magyarországon, Olaszországban, a régi Jugoszláviában, Litvániában, Lengyelországban, Romániában és az Amerikai Egyesült Államokban.

Külföldön működő magyar diákszervezet volt Szlovákiában a Prohászka Ottokár Kör, Erdélyben pedig az Erdélyi Diákok Katolikus Szövetsége.

2. Nézzük meg ezek után, hogy e diáktömörüléseknek és erősszervezeteknek *milyen volt a szellemük?*

a) Mindenesetre *egészen komoly*. Ezt a komolyságot nemcsak a szám adatok, hanem a célkitűzések is bizonyítják.

Ha komolyak a célok, komolyak az eszközök és komolyak a célt valósító emberek, akkor a mozgalom is komoly.

Ime a célok: többnyire nemzeti irányú célok, de ha a szükség úgy kívánja, mint kívánja állandóan, egyházvédelmi célok is; azután: ifjúság érdekvédelme erkölcsi és anyagi síkon, a világ ifjúságának egymáshoz közelhozása.

Magyarországon kb. 12,000 egyetemi és főiskolai hallgató van, s ezek mindegyike majdnem kivétel nélkül tagja valamelyik diák-egyesületnek. Munkájuk komolyságát eredményeik mutatják, melyeket számszerűleg nem áll módunkban közölni.

b) *Erejüket* az összefogás, az erőknek összetevése adja. A mozgalmak nem annyira helyi jellegűek, mint inkább tömegeket átfogó keretek, mert minden vonalon igazi eredményt elérni csak az egésznek egységes, egyidejű megmozdulásával lehetséges.

c) Ezek a mozgalmak *reálisak*. Reális a céljuk, reálisak eszközeik. Céljuk elérhető: hitvédelem, nemzeties szellem kialakítása, világnézeti nevelés, az ifjúság erkölcsi és anyagi védelme, jövőjének megalapozása. Eszközeik is reálisak: kongresszusok, nemzetközi kapcsolatok, önképző összejövetelek, munkaközösségek; internátusok és menzák, anyagi segítség, gazdasági szövetkezés (pl. a Centrum Magyarországon); sokat jelentő személyi kapcsolatok.

II. *Mi következik mindezekből számunkra?*

1. Kérdezzük meg, hogy kikerülheti-e ez az egységmozgalom az egyházi ifjúságot? Azt az ifjúságot, mely azonos időben él a világi ifjúsággal, hivatásában egyezik vele, mert hiszen neki is vezetnie kell. Sőt mi több, az „életben” több problémája lesz, mint egy világi fiatalembernek. Segítségre is jobban rászorul majd, mert hiszen egy pap egyedül áll a világban.

2. Az Egyház ifjúsága természeténél fogva az ifjúság elején áll és kell is állnia. Ez nemcsak a statisztikák első helyre állító udvariasságából következik. Nem várhatná-e hát el méltán a katolikus ifjúság, hogy a papnövendékek példát adjanak nekik egységmozgalmi törekvésükben?

3. Nem volna-e nekünk, papnövendékeknek sokkal inkább módunkban, mint nekik, egységmozgalmat levezetni?

Ehhez senkinek sincsenek meg jobban az egyesülés feltételei és adottságai, mint éppen nekünk.

Mert:

nálunk teljesen egyezik a hivatás iránya;

naponta egyenlő szeretettel tüntet ki bennünket az örök Főpap; egyenlőek nagyrészt gondolataink;

jusson eszünkbe, hogy naponta Magyarországon 577 világi és kb. 500 szerzetes papnövendék végzi munkáját majdnem ugyanazon napirend szerint.

Mindezek ellenére mégis távol állunk egymástól. Ennek és az egymáson való segítség lehetőségének jelenben és jövőben szinte nem is vagyunk tudatában.

E tárgyalásokból talán világossá vált, hogy nekünk nem lehet megmaradnunk a nyugodt szemlélődés álláspontján; hogy nem nézhetjük ölbetett kézzel az ifjúság életrevaló megmozdulásait. Mussolininek a jelszava: „Aki megáll, az meghal.”

De mi történik azzal, aki el sem indul? Valóban gondolkodásra készítő kérdés.

Mi azonban indulunk!

Nagy Tibor
IV. é. csanádi teológus

Forrásul szolgáltak:

Lexikon für Theologie und Kirche. (Herder. Freiburg, 1934.) VIII. k. 55. l.
Friedrich Schneider: Bildungskräfte im Katholizismus der Welt seit dem Ende des Krieges. (Herder. Freiburg im Breisgau, 1936.) Ebben Constantin Noppel S. J. cikke: Katholische Jugendbewegung in der Welt seit 1918. 229—246. l.
Katolikus Lexikon II. k. 536. l.
Magyar Diákkalauz. (Mefhosz, 1940.)

Reflexiók . . .

A pap közvetítő Isten és az emberek közt. Két világot kapcsol össze: az Istent lehozza a földre, és az emberiséget felemeli Istenhez. Egy ember ezt nem tudja megtenni, az Istennek kellett emberré lenni, hogy ezt megtehesse. Mivel Krisztus csak harminchárom évet élt a földön, papi tisztségét emberek által gyakorolja. Minden időben mindenhol. Ebből következik, hogy azoknak, kik részesültek Krisztus papságában, Vele szerves kapcsolatban kell lenniök. De ugyancsak szerves kapcsolatban kell lenniök az emberekkel, népekkel, kiket Istenhez akarnak vezetni . . .

A kispap erre a közvetítő szerepre készül, erre a papi együttműködésre . . . A kispapoknak is szerves kapcsolatban kell tehát lenni egymással . . . A kispapegységnek ezért két pólusa van. Az egyik: szerves kapcsolat a természetfölötti renddel, a másik: kapcsolat ezzel a világgal, kortársakkal, népekkel . . .

Hogyan áll a magyar kispapság e tekintetben? Az elmúlt nyár sok mindent megmutatott. Módomban volt 4 tábori lelkész-iskola résztvevőivel beszélni és megnyilatkozásaik alapján a következő megállapításra jutottam.

Örvendetes jelenség, hogy a magyar kispapság nagy többsége élénk kapcsolatot tart fenn a természetfölötti renddel, vagyis kegyelmi életet él. Hatékonyabb a megállapítás, ha protestáns tesvéreinkkel hasonlítjuk magunkat össze. Van bennünk buzgóság, jámborság, teológiai tudásszomj. De mintha több nem is volna. Mintha a mi kegyelmiségünknek nagyon is egyéni színezete lenne. Nem jöttünk össze mint a jövő papsága, mint az Isten Országának világhódító katonái, hogy közösen mintegy kihallgatáson kérjük parancsait, halljuk utasításait Vezérünknek. Osszejöttünk mint X. vagy Y. kispap, akinek

egyéni céljai vannak, de semmi köze a nagy, egész világot átfogó misztikus papsághoz. Legalább is megnyilatkozásainkból az látszott, hogy kevés volt bennünk a vágy, hogy egy nagy és szent eszméért együtt dolgozzunk. Helyette szűklátókörűség, rendi vagy egyházmegyei partikularizmus... Ezért volt oly gyenge az egység igénye, úgyhogy kívülállóktól vártuk a felvilágosítást, biztatást...

Orvendetes megnyilatkozásokat láttunk a másik pólus szempontjából is. Sokak lelkében eleven volt a vágy, hogy a meglátott és átélt igazságokat az emberiség, a magyar nép javára kamatoztassa; hogy papi kötelességét teljesítse és az embereket Istenhez emelje. Gondolkoztak azon, hogyan lehet őket megnyerni Istennek. De elszomorító jelenség volt a nemzetiségi féltékenység, az egységes közszellem hiánya a megoldást illetően. Ahányan voltunk, annyiféleképp gondoltuk el a dolgot. És nem tudtunk összejönni, közös nevezőre jönni. Oka: a koreszmék, korproblémák hiányos ismerete, férfias állásfoglalás, kiállás, önállóság hiánya, emberismeretünk gyengesége...

Megoldás: a kritika csak diagnózis, az orvosság az, ha a felsorolt életerényekre neveljük magunkat. Nagyvonalúság kicsinyesség helyett. Ugybuzgóság, komoly felkészülés: tanuljunk tereptant, harcászatot Krisztus Országáért. Közösségtudat: mindezt csak egyesült erővel valósíthatjuk meg.

Király István

papnöv., kassai szeminárium

Szerzetesek.

„... Amíg ti kint a világban harcoltok Krisztusért, mi az imádság kedves és csendes óráiban készítjük számotokra a kifogyhatatlan municiót...”

Ezt a levélrészletet a Corpus Christi mysticum tanának logikus alkalmazása és öntudatos megélése sugallta. Szerzetes kispapok írták.

A misztikus Krisztus-test ténye mutatja meg a kispapegység legmélyebb alapját. De ez mutatja meg egyedül lehetséges kiépülését is. Megmutatja, hogy minden tagnak bele kell kapcsolódnia az egész életébe, ha nem akar holt résszé válni, s ezáltal mások életműködését is akadályozni. Bele kell kapcsolódnia minden tagnak, mert mindegyiknek szerepe van a test életműködésében, szerepe, mely a sajátja, s melyet minden tagnak épp sajátos adottságai határoznak meg.

Lehet-e elsődlegesebb feladat, mint minden tagnak megtalálni a maga sajátos feladatát? S megérezni azt a felelősséget, mely ezzel együtt jár? Mert a feladat betöltésének kötelezettsége és az ezzel járó felelőség annak az egyszerű ténynek bekövetkezésével terhel minket, hogy tagjai lettünk a testnek.

Minden tag tehát a maga helyén. Nincs itt egységesítés abban az értelemben, hogy mindent egyformává teszünk. „Ha mindnyájan egy tag volnának, hol volna a test?” (I Kor. 12, 19.) Csak a részfeladatok egységbefonódása kell hogy meglegyen, hogy tényleg növeked-

jen is a test „minden összekötő íz közreműködésével, mindenegyres tagra kimért tevékenységben...” (Efez. 4, 16.)

Nincs nagyobb megnyugvás, mint tudni azt nekünk, — világi kispapoknak — hogy vannak mellettünk testvérek, kiknek még sajátosabban feladatuk az ima, a kegyelemszerzés. A közösségben — velünk együtt — s a közösségért.

Ha a feladatok felismerése és öntudatos betöltése nem is újkeletű, a részfeladatok egységbefonódásának ténye és a tagok egymásrautaltságának és egymásrahatásának élménye mégis csak az. Legalább is jelentős részünk számára.

Már ez is megért minden idealizmust, minden munkát, minden fáradtságot. Mert új lelkekben új lángot gyujtanak. Gondolatok gondolatokat szülnek, elhatározásokat érlelnek. S végeredményben a kegyelmi áram fokozódik a testben. Mert ez rajtunk áll, a tagokon. Csak segítsük egymást. Magunknak is a legnagyobb jót tesszük vele.

Kegyelmi tőkék.

Csak azt tudjuk, hogy vannak. De hogy mennyi? ... Hisz még azokról is nehéz írni, amikről pedig tudomásunk van. Realitások ezek, de nem a tér és idő korlátai között.

Más is tud róluk. Tud róluk talán mindenki. És mégis beszélni kell ezekről. Állandóan, újra és újra, hogy el ne felejtjük. Sem gondolkodásunkban, de tetteinkben sem.

*

A minap nyomtatványt kaptam. Harmincegy napra imaláncba osztott nevek. — Nyáron találkoztunk először egymással. Közös azonban hivatásunk, s a tíz nap alatt rádöbentünk arra, hogy ez minket kötelez is. Közös gondolkozásmódra életünk legnagyobb kérdéseiben: papság, szentség, szeretet, áldozat... És közös cselekvésre — mindenkinek a maga helyén, gondviselésadta körülményei között.

Mindehhez azonban kegyelem kell. És mi amúgyis elsősorban kegyelmet akarunk. — Hogy harmincegy napnak keretei közé szorítva?

Igen, a lélek a fontos. Egyéni cselekedetek. De emberek vagyunk. Hamar kenetes szólammá és üres frázissá válik a legszentebb ígéret is. Kell hát a keret. De benne a személyes munka, az egyéni kezdeményezés. Aminthogy ezt nem köti meg a keretszerűség. Azóta is terjed az eszme, alakulnak újabb kis közösségek és hordják össze őket is kegyelmi erőiket egy nagy célra: kispapegységért, papi segítségért s benne a magyar jövőért.

*

Hát híveket nem lehetne valahogyan belevonni kegyelmi tőkeink gyarapításába? Álljon itt ez a levélrészlet:

„... Érdeklődte, hogy miképp vezettük be a mi kis falunkba a Papok Szombatját. Megvallom, hogy az egész dolgot én csak irányítottam, hisz — amint jól tudod — magam katonáskodtam a nyáron.

Szemináriumunkban mindig megünnepeljük a Papok Szombatját. Ez volt a csíra lelkemben. Év végén megérlelődött bennem a gondolat, hogy magam is mindenképen terjeszteni fogom ezt az ajtatosságot. Hazaérkezésem után elmondottam egyik hívőnknek, hogy milyen szép volna, ha nálunk is imádkoznának jó papokért, papi hivatásokért. Ahogy nálunk mondják: „kistisztelendőkért”. A következő első szombat éppen július 4-ére esett. Ünnepnappja ez a falunak, hisz jó plébánosunk ezen a napon mutatta be annakidején első szentmiséjét. Már az előző években is megünnepelték a hívek ezt a napot: sokan eljöttek a templomba és szentáldozásaikat plébánosukért ajánlották fel.

Mily jó alkalom a Papok Szombatjának bevezetésére! Előbb említett hívőnk körüljárta a falut — így mondotta — és sokakat meghívott 4-ére a templomba. Közben természetesen nem mulasztotta el elmondani, hogy tulajdonképpen mi az a Papok Szombatja. Adott mind-egyiknek imalapot is meg az ének szövegéből is.

Aztán elérkezett a szép nap... Feldíszített oltárnál megkezdődött a szentmise. Áldozás után elmondották a hívek az imát, elénekelték a szép szent éneket: „Ó nagy Isten, felajánljuk néked ezt a szombatot...” Azóta ennek a kis falunak népe éppúgy megünnepeli a Papok Szombatját, mint az első-pénteket... Isten áldja őket.”

Újra egyéni munka, kezdeményező erő tehát... De mily jó, hogy van keret: ajtatosság, imalap, még nap is pontosan megjelölve, hogy megmaradjon. Állandóan életté váljon. S kell az eszme állandó ébrentartása, terjesztése is szinte szervezettségben: írások útján, agitációval. A magunk érdekében tesszük ezt. Hisz értünk imádkoznak. A mi tőkéinket szaporítják állandóan.

*

Említsük-e még azt a szép szentképet, — egy hittanár ötvenkét paptanítványának kedves eszméje — melynek terjesztése nemrég kezdődött s melynek hátlapja is értünk mondat imát? Vagy ami már teljesen túlhaladja a mi kereteinket: tegyünk említést a szinte már kis közösségekbe összegyűjtött világiakról — értünk...

Nem a felsorolás a lényeges. Amúgyis lehetetlen lenne. Elég ennyi: kegyelmi tőkék vannak. S hogy mennyi — az jórészen tőlünk függ.

Kegyelmi tőkék a kispapegységben.

Hiszen ezt akartuk. Mindenekelőtt és elsődlegesen, a kegyelmet. És mindent kegyelemmel.

„Ha az Úr nem építi a házat, hasztalan fárad, ki építi azt.” De ha Isten is hozzákezd annak építéséhez?!

Szilléry László
váci papnövendék

Katona-tábor (Kolozsvár).

Katonaság, katonáskodás! E szavak hallatára a kispap nem rázkódhatik össze fázósan. A „katonaság” nem lehet számára idegenhangzású, hisz Krisztus Király hadseregében a katonaság élén mint bátor, kemény harcosnak, a papnak kell gonoszság-bozótban előrelendülve utat vágnia; igaz elsősorban a kegyelem erejével, de sok önlgyőzéssel, közösségben gondolkozó, mégis egyéni akarással.

A Király hadseregében szolgálók, harcolók, küzdők öntudatával, örömeivel és lelkesedésével vágtunk neki a más síkon mozgó, de ugyan-csak keménynek bizonyult katonaéletnek; mert bátran felékesíthetjük a kolozsvári tart. táb. lelk.-i kiképző kéthónapot a „kemény” jelzővel. Annál is inkább, mert vágyakozásunkban a kirándulók csírázó öröme is belevegyült. Hát kicsíráztak az örömök is, de e mellett felhalmozódtak a királyi katonákat is próbára tevő nehézségek. S ez jól van így, jól volt így.

Bár a két hónap alatt keserűen éreztük, hogy még mindig kísérleti nyulak vagyunk, akiken hol a szeszélyes, kemény alaki kiképzéssel vágnak egyet, hol a valódi lelkészi kiképzés szellemi részének sokszor kiforratlan, kuszált összevisszaságával altató adagokat csepegtetnek a kísérleti alanyokba. De hát ezen majd csak segítenek az illetékes fórumok.

A sokszor szeszélyesnek mutatkozó alaki kiképzésből pedig mélyen a lelkembe vésődött az a meggyőződés, hogy a magyar katona még fokozottabb megbecsülést érdemel és igényelhet is, mert az ő életében sok van a természetes és talán egyeseknél a természetfeletti hősiességből, amely mindig, mindenkinél nagyrabecsülendő. Ezért a katonazubbonyon ne a csillagokat nézzük, ne mindig a feszes külsőt tekintsük, hanem lássuk meg mögötte a sok önlgyőzést, vértelen mártírságot. Ezt tapasztaltuk egyéni lelki életünkben, mert ez a két hónap aszketikus próbája volt (legalábbis nálunk), az évközben vagy éppen I—IV. év alatt gyűjtött lelki erőknél. Ha pedig ennyire igénybe vette és veszi egyéni és közösségi lelki erőnket ez a kiképzés, akkor az a meggyőződésünk, hogy a katonaság alatti lelki életre meghozott szabályok és előírások megvalósítását a gyakorlatban is teljes egészében lehetővé kell tenni vagy ha éppen úgy esik, akkor lehetővé kell tetetni.

A nyári katona-táboron aránylag sokan összeverődünk. A mi társaságunk nagyon vegyes volt; katolikusok kisebbségben voltunk (keletiek is voltak), de hála Istennek megértettük egymást. A más egyházmegyésekkel (szatmári és nagyváradi) való együttlét sok bensőséges örömmel volt a forrása. Bár a természeti elütőségek nagyok voltak, mégis szívesen és szeretettel megláttuk egymásban a Krisztuskatonát. Amint visszagondolok együttlétünkre, eszembe jut a kispapi egységnek nagy összefogó gondolata. Az a meggyőződésünk, hogy a kiképzés alatt hűségesen, becsületesen teljesítjük hazafias kötelességünket, de e mellett nem feledkezünk meg arról sem, hogy ugyanakkor Krisztus Király hadseregének élharcosai leszünk és nagyszerűen felhasználhatjuk ezeket a táborokat nagy közös haditervek kidolgozására az egység szellemében (hisz a katonai hatóság is hozzájárul, sőt elő-

segíti pl. a kirándulásokat, szórvány-kirándulás). Azt megejthetnők, hogy évenként nagyobb találkozót rendezzünk a tábor keretein belül, természetesen más és más helyen. A jövőbeni magyar papság egymás megismerése, lelki-szellemi érintkezése csak a nagy egység gondolatot vinné előbbre és a papi lelkiség igazi papi életet formáló erejének lendületes szétsugárzását valósítaná meg.

Életképesek vagyunk-e? Meg tudjuk-e valósítani?

Eröss Lajos V. éves teol.
Kolozsvár.

Énekeljünk korálist!

Kispaptestvérem!

Jóleső érzéssel, felmelegedő szívvel szeretjük mondogatni, hogy íme, éled már a magyar egyházi élet minden vonalon, lelkes papjaink kezéből az elhintett magok lassan-lassan szárbaszökkennek, itt-ott már virágba bimbóznak... nemsokára talán szép termést ígérnek. Megújul a nép, megújul a klérus, katolikus egyesületek alakulnak, komoly eredményeket látunk stb., stb...

A mi körünkben is megindult a kispapegység megalkotására a mozgalom, érezzük: egységben az erő. Imádkozunk, szervezkedünk, drága, jó Kispaptestvérem! És most ennek a megújulásnak egy fontos mozzanatára szeretném mindannyiunk figyelmét felhívni.

Valamennyien tudjuk, az Egyház imádságos életében a legelső helyet foglalja el a szent liturgia. Isten házának dicsőségét fenntartani, növelni, a lelkipásztori teendők egyik legfontosabbika, mondta X. Pius pápa. „A templomban ünnepeljük vallásunk legmélységesebb titkait, itt gyűlik össze a keresztény nép, hogy a szentségek kegyelmében részesüljön, szentmisét hallgasson, imádja a legméltóságosabb Oltáriszentséget, s a nyilvános és ünnepélyes istentiszteleten egyesüljön az Egyház közös imádságával. (Motu Pr.) Nem lehet tehát ott semmi zavaró, Isten házát sértő hiba. Nem lehet különösen az egyházi énekekben és zenében. Ilyen gondolatokkal kezdte X. Pius pápa híres dekrétumát, mely azóta már az egész világ egyházi zenéjét megreformálta.

Kispaptestvérem! Ugye, valamennyien nagyon szeretjük Édesanyánkat, az Egyházat? Ugye, valamennyien szeretjük, ismerjük, éljük a szent liturgiát? Ugye, valamennyiünknek megrendítő élményünk, legfőbb kegyelmi forrásunk a szentmise, egy-egy vasárnap délutáni Vesperae, szerzetestestvéreinknek pedig az Officium Divinum? Ha ez így van, akkor nagyon kell szeretnünk Anyánkat, az Egyházat, Családunkat a misztikus Krisztustest zenébe öntött anyanyelvét, a korálist is.

Miért foglalkozunk olyan keveset ezzel a csodálatos kincsrel, szinte égi adománnyal? Micsoda mélységek tárulnak föl a lélek előtt, ha kissé le próbál hatolni ebbe a ragyogó kristálypalotába, amit úgy hívnak, hogy gregorián ének! Ha protestáns vagy másvallású testvéreinknek ily kincsük volna, vajjon mit csinálnának vele — belőle? Minden bizonnyal nem hagynák porosodni könyvtárak, kottagyűjtemények mélyén!

Mi sem lehetünk hát érzéketlenek e kincsesbánya iránt. Vissza kell állítanunk a korális éneklést a gyakorlatba, ha nem is a mindennapi (bár ez sem megvalósíthatatlan, hazánkban tudomásom szerint már több helyen így van), de legalább a vasárnapi, heti gyakorlatba. Itt van óriási szerepe a kispapságnak, végbevinni egy valóban nagyon szép feladatot, igazán nekünk való munkát. X. Pius Szentatyánk egész kifejezetten mondja a M. propr. 25. pontjában. „A szemináriumokban és egyházi intézetekben — a trienti zsinat rendelkezései szerint — mindnyájan szorgalommal és szeretettel műveljék a hagyományos gregorián éneket, s e tekintetben az előjárók buzdítsák és segítsék fiatal alattvalóikat.”

Igy hát már pusztán a Szentatya iránti fiúi engedelmesség is arra kötelez bennünket, hogy a legszentebb zenét a legnagyobb buzgósággal és gondnal műveljük. A megindulásra talán még csak ez buzdít, de ha egyszer igazán belekóstoltunk ebbe a fenséges művészetbe, — már nemcsak ez fog serkenteni bennünket. Olvasgatni fogjuk, tanulmányozni fogjuk magunktól is a korális — hovatovább igazán nagy és értékes — irodalmát, hogy az előadásnak megfelelő legyen elméleti ismeretünk is.

Ez egyáltalán nem megoldhatatlan feladat. Magyarország több szemináriumában — mint az évkönyvekből, szemináriumi újságokból stb. kitűnik — igen virágzó korális-éneklés indult meg. Több helyen igazán szakavatott, zenei főiskolát, pápai zeneakadémiát végzett pap vette kezébe az irányítást. Másutt is akad egy-két jó „zenész”, énekező és mindenütt lelkes, a jó Istennek örömet szerezni akaró énekesek. (Hisz mindenki az!)

Természetesen, különösen az elején lesznek kisebb-nagyobb nehézségek, de szorgalommal, jóakarattal s főként sok-sok gyakorlással mindezeket le lehet győzni. (A Szentatyáknak még erre is volt gondjuk. XI. Pius 1928-ban kiadott apostoli konstitúciója „Divini cultus sanctitatem” így ír: „... a szemináriumokban és egyéb intézetekben — a világi és szerzetes papnövendékek helyes előkészítése érdekében — legyen többszöri, sőt majdnem mindennapos gyakorlás vagy előadás a gregorián énekről és egyházi zenéről... Ha ezt a munkát igazi liturgikus szellemben végzik, akkor nem annyira új terhet, mint inkább felüdülést fog jelenteni a növendékek számára nehezebb tanulmányaik után...”)

Legyen szabad itt egy szemléltető példára hivatkoznom. Zircen ötödik esztendeje, hogy mindennap énekeljük a konventmisét. (Liturgikus rendi ruhánkban, — a kukullában — a szentélyben lévő stalumokban. Ugyanitt végezzük a nap folyamán az egész Off. Divinumot is és énekeljük este a Salve Reginát.) A mindennapi énekléshez (mindenki énekes, akár jó hangú-hallású, akár nem!) csupán háromszor van egy héten félórás énekpróba, a noviciátusban és az első filozófiai esztendőben ezenkívül még heti egy elméleti énekóra. Ez valóban nem jelent semmiféle megerőltetést! A schola (hat-nyolc legjobb énekes), amelynek feladata a Graduálék, Alleluja-versusok és nehezebb Offertoriumok éneklése, ezenkívül napi 10—15 percet gyakorol. Mondhatom, mindenki őszinte lelkesedéssel. Pedig az összes Zircen

lévő teológusok száma átlagban csak 25—30. (Eddig még ennyi sem volt, mert csak a filozófia két évfolyama tartózkodott itt.)

Kispaptestvérem!

Amióta X. Pius pápa kimondotta a jelszót: „Instaurare omnia in Christo”, az egyházi élet számos pontján megkezdődött a reform, visszaállítani mindenütt az ősi tisztaságot. Mi nagyon sok dolgot már készen kaptunk (szerzetesrendek reformja, C. J. C., egyházi népének-reform stb.), de még befejezetlen: a korális reformja. Itt vár ránk döntő feladat. Meg kell szeretettünk híveinkkel ezt a kincset, végre kell itt is hajtanunk a reformot. De ezt csak úgy tudjuk végbevinni, ha magunk meggyőződéséből, őszinte szeretetből állunk ez ügy mellé...

Újra felteszem a kérdést. Kispaptestvérem, szereted-e az Egyházat, magadénak érzed-vallod-e az Egyház ügyét? Akarod-e, hogy az „instaurare” hatalmas gondolata újabb lépéssel haladjon előre? Akarsz-e az új épülethez egy téglát Te is hozzáadni?

Énekelj, — énekeljünk korális!

Zirc.

*fr. Marosszéki Zsolt S. O. Ciszt.
teológus*

Pályázat.

Tétel: Kispapok közös bekapcsolódása a szentmiseáldozatba.

Kidolgozási utasítás: a földolgozás gyakorlati irányban történjék, vagyis pontosan úgy kell összeállítani a dolgozat anyagát, amint annak a bekapcsolódásnak a gyakorlatban történnie kell, imarészekkel, cselekményekkel. Tehát terjedelmének is olyannak kell lennie, hogy egy nyugodtabb menetű szentmise ideje alatt elvégezhető legyen. Szemináriumi vagy szerzetes papnövendékek közösségét kell szem előtt tartani, akik a szentmise természetének legmegfelelőbbben s ugyanakkor saját buzgóságuknak is a legmegfelelőbbben akarnak bekapcsolódni a szentmiseáldozatba. A Krisztusban való egységnek, a testvérszeretetnek és az egymás között való önzetlen, segítő összetartásnak szempontjai érvényesüljenek benne. — A kidolgozás történhetik ünnepélyes (három papos vagy csak énekes) szentmisére vagy csendes szentmisére vagy mindkettőre. Aki csak egyfajta szentmisére dolgozza ki az egész menetet, az legalább függelékképpen jelezze a különbségeket a másik típusra vonatkozólag. — A kidolgozás terjedelme lehetőleg ne legyen elnyújtva.

Pályadíjak: I. díj 100 P; második díj 50 P.

Beadási határidő: 1943 május 15. — Küldendő: Papi Lelkiség szerkesztősége. Szeged, Dóm-tér 2. — Név jelítés zárt borítékban.

„A kispapegység felé” íróinak.

Testvéreink!

Közös gondolatok, lelkes megoldási lehetőségek hangja csapja meg együttérző lelkünket, amikor soraitokat olvassuk. Lassan majd

mindannyian átérezzük itt, a mi Szemináriumunkban is az egység szükséges és időszerű gondolatát. Épp azért örömmel nyújtjuk testvéri kézszorításunkat. „Váll a vállhoz, kéz a kézben” — igen, így akarunk együtt dolgozni!

Úgy érezzük, hogy a Szentlélek Úristen tüze dolgozik köztünk, hisz pár év óta szinte minden Szemináriumban megmozdult valami. A lelkek szebbet, nagyobbat, szentebbet keresnek; — vajudtak a kérdések és problémák és talán most jött el az idő, hogy megszülessenek.

És miért e pár sor? — Csak azért, hogy tudjátok, hogy egészen Veletek érzünk, aztán messze vagytok, kezét nem szoríthatunk, de e sorokon keresztül lelkünk majd összetalálkozik. Kispapegység írói, Mindanniatoknak gratulálunk! Egyesegyedül Krisztusért, szerényen, de lelkesen tovább!

Üdvözlünk Mindanniatokat
a veszprémiek.

„A kispapegység felé” következő számának tárgya lesz:

A KOZOSSÉGI ÁLDOZATOS SZELLEM.

Szerkesztőségbe küldött könyvek:

Szunyogh X. Ferenc O. S. B.: *A szent zsolozsma*. 2 kötet. Budapest, 1942. Korda. (I. kötet 288 l., II. kötet 216 l.)

Tárgyal a zsolozsma történetéről, szerkezetéről, szelleméről és a szövegek magyarázatát adja.

Kitűnő szerzők legjavát adta. Igen jó munkát végzett. Magyar liturgikus irodalmunk kincse e két kötet, s hivatása: lehetőséget nyújtani a papnak a zsolozsma megismerésére és mélyebb felfogására. S ezért nagyon hálásak lehetünk a jeles írónak. Szomorú valóság ugyanis, hogy a Breviárium, melyet naponkint annyit forgatunk, oly kevésbé ismerős. — Györgypál Albert már valamivel előbb megjelent egykötetes munkájával együtt komoly hiányt pótolnak a magyar liturgikus irodalomban.

Germain Morin O. S. B.: *Kétezeréves életstílus*. Fordították: Pannonhalmi Bencések. 3. kiadás. Szalézi Művek. 1942. 156 l.

Ennek az életstílusnak első leírója Szent Lukács, aki isteni sugalmazás mellett készítette történeti feljegyzéseit az első keresztények életéről. Századokkal később ennek az életnek ápolására szervezte sorra kolostorait a nyugati szerzetesség atyja, Szent Benedek. Kettőjük írásaiból gyűjtötte össze G. Morin, az Ósegyház kiváló ismerője, azokat a vonásokat, melyek az igazi keresztény élet és kiteljesedett formájában a szerzetesi élet jellemzői, lényeges meghatározói. Amikor keresztényt mondunk, közösségi embert mondunk. Amikor szerzetesi szellemről beszélünk, családi, testvéri összetartozás tudatáról és közös imagyakorlatokról is szólunk. Minden szerzetesi erénynek a közösségi életnek ebben a krisztusi valóságában van gyökere. A szerző Szent Lukács szavaiból kiindulva egymás után veszi a szerzetesi élet alaperényeit — melyek Szent Lukács tanúsága szerint az Ósegyház életéhez tartoztak — és mind eszmei, mind gyakorlati összefüggéseikben leírja őket.

A bencés szellemiség tiszta és finomvonalú rajzát kapjuk a könyvben. De egy rend egyéni vonásain keresztül az örök Krisztusarc, a keresztény tökéletesség eszménye ragyog felénk. A könyv harmadik kiadása mutatja, hogy mennyire fogékonyak ma az emberek a mélyebb lelkeség iránt.

Schnattner Szigfrid O. S. B.: *Máriáról sohasem elég* ... Budapest, 1942. Korda. 120 l.

„Ott születtek meg a fejezetek a csurgói Szent Szűz térdeplőjén.” Ez a Csurgó Csácsbozsok határában van és nem más, mint az egyik völgykatlan, melyben „négy-öt forrás vize csobog”.

„Ezzel a kis könyvvel egy-egy százszorszépet akarok tenni útjelzőnek a Mária-ünnepek felé.”

Tett is. Szébbet, mint a százszorszépek. A papi szív tiszta szent szeretetét, Szűzanyánkért való lelkesedését, mélységes háláját. Mert ezekből tevődnek össze e szentbeszéd s olyan természetesen, őszintén, tartalmilag egységesen állnak elénk.

Hangjuk és hangulatuk nemesen emelkedett és mégis olyan gyermeki.

A papi lélek is, a hívek lelke is gazdagodhatik velük.

Achim von Arnim: *Krisztus és a szerzetesek*. Fordította Várkonyi Fidél dr. S. O. Cist. Ára 70 fillér. Megrendelhető a fordítónál: Zirc, Apátság. 76 l.

A Krisztus követése meleg, igazi áhitattal átszőtt hangját érzi az olvasó ebből a kis könyvből kicsendülni. A tárgy talán nem új. Hiszen „Krisztus és a szerzetesek együvé tartoznak, senki se választhatja el őket egymástól”. De a mód, ahogy ezt a bensőséges viszonyt Achim von Arnim elénk tárja, az eredeti és megkapó. A szerzetesi élet forrásairól: a magányról, az imádság szeretetéről, az egészen különleges hivatásról megkapó képet kapunk a könyvből. A könyv célja, hogy betekintést nyújtson a szerzetesek életébe, mert ezekbe a lelkekbe belemélyedve „újra megtaláljuk keresztény lelkünket, melyet elveszítettünk”.

Wimmer Anzelm O. S. M.: *A Közép-tenger halászlai között*. Pucci M. Antal szervita atya élete. Szerviták kiadása, 1942. 125 l.

Pucci M. Antal szervita atya azok közül a szentéletű lelkipásztorok közül való, akik evangéliumos jóságukkal közelebb hozzák az eget a földhöz. A mult század forrongó Olaszországában élt. A toscanai Viareggio-nak volt nagy szeretettel körülvelt curatinoja, „kis plébánosa”. Hiányzottak belőle a született szónok fényes talentumai, de kegyelemtől megvilágosított szíve megtalálta az utat az emberekhez. A szegény halásznép testi-lelki bajaiiban benne igaz atyára talált. Rendtársainak bizalmát és nagyra-becsülését pedig az mutatja, hogy alig huszonnyolc éves korában a viareggioi kolostor perjelévé választották. Majd később az egész rendtartomány vezetője lett. Tartományfőnöki tisztsége után saját kívánságára ismét visszatért viareggioi halászlai közé. Körükből szólitotta el őt a halál 1892 január 14-én.

Antal atya személyében az isteni Jó Pásztor járt körül jót cselekedvén. Ma is folytatja megragyogtatva a lelkipásztori buzgóság útját a „kis plébános” példájával.

Egy modern misztikus. *Lucie Christine naplója*. Szalézi Művek. 1942. 200 l.

Sivár és legtöbbször sablonos lelki írásaink között kimondottan szükséges az ilyen eleven és közvetlen tapasztalatból született mű elolvasása, mint ez a napló. A XX. század e nagy misztikusának önéletírásában legmegkapóbb és talán legjellegzetesebb a természet és természetfeletti tökéletes harmóniája. Alig is lehetne ez másképp egy olyan nagyvilági nőnél, aki, mint Lucie Christine, otthon van a párizsi szalonokban, akinek hat gyermeket (fiúkat és lányokat) kell modern igényekben felnevelnie, aki, ha zongorázik, „tout Paris” élvezettel hallgatja meg. Lelki élményeiről hallatlan plaszticitással és tökéletes művészettel tud számot adni. Tehát minden elméletnél jobban tanít meg bennünket, hogyan találjuk meg Istent minden teremtett lényben és minden földi szépet is Őbenne.

Megtalálhatjuk ebben a naplóban a misztikus élet minden fázisának leírását: a magasabb imamódokat és a tisztító szenvedések sötét szakaszait is. Aki jó lelkivezető akar lenni és saját életét is mély és tiszta forrásokból akarja megújítani, ismerje meg ennek a léleknek történetét, akit Auguste Poulain S. J., a misztika kiváló ismerője fedezett fel és mutat be nekünk.

Eröss Alfréd: *Székelyek dicsérete*. Kolozsvár, 1942. 84 l.

A kötet figyelemreméltó terméke Erdély katolikus lírájának. Verseiben a sajátos székely élménykör bontakozik ki: katolicizmus, szülőföld, magyar sors, természet e szimfónia uralkodó motívumai, amelyekből Erdély élete — ez a sajátosan magyar muzsikájú kompozíció — a versek tükrében összeáll. Eröss Alfréd versei formában, hangban is sokat tanulnak a székelyek népköltészetéből, de lejtésük, szó- és mondatfűzésük, fantáziájuk világosan mutatják Prohászka művészetének iskoláját is. A versekben az oláh uralom fájdalmas emlékei állanak a központi helyen s ezekre válaszol az író Csaba népének hősiességével, a földben kiszakíthatatlanul gyökerező hűséggel, az erdélyi tájakra csodálkozó szépség-szomjúsággal s mindenekelőtt a székely katolicizmus elragadtatott Isten-szerelmével. Csak egy kis mérséklet még a szavakban, amelyek olykor aránytalan bőséggel ömlenek s a versek befejezésének művészi hangszúlyozása s a „Székelyek dicséreté”-nek szerzője a magyar katolikus irodalom jelesei közt Erdély méltó képviselője lehet. Könyve így is kezdeményező jelentőségű, egyéni ízű, szép alkotás.

Sándor István

Pakocs Károly: *„A lélek indul.”* Budapest, 1941. 119 l.

Pakocs Károly versei a legnemesebb irodalmi műfajból valók: istenszerelmi költészet. A pap a szó szoros értelmében szerelmes Istenbe. Ő nem mond le az örömről, a szépről, hanem az Örök Szépet és Jót választja. A papi hivatás nem más, mint szerelemregyulladás. Erről a szerelemről szólnak a versek: vajjon milyen lehet ez a szerelem, ha még huszonöt év után is ilyen lángolásra tud ihletni? Szerencsétlen vakok, akik a papokat a coelibatus miatt sajnálják! Ez a legnagyobb emberi élmény. Így értjük meg azt, hogy hogyan lehet napokig csak ezt ismételtetni: „Én Istenem, én Mindenem . . .” hogy semmiféle poéta sem versenyezhet a Loretói Litánia kifejezőgazdagságával. A Lét legnagyobb szerelme az istenszerelem.

Ez a versek főélménye, ez magyarázza meg az ihletett pátoszt — s azt, hogy nem tömegsiker jelentő a verskötet. Egyéb tárgyú versei már nem is tudnak annyira mesterkéletlenek és mégis fenségesek lenni. Papoknak: szikrázó csillagos ég nézése a verskötet elolvasása.

A Szent Istvánról nevezett Esztergomi Ósrégi Papnevelő Intézet Magyar Egyháziroldalmi Iskolájának 1941—42. évi Munkássága.

Az Egyháziroldalmi Iskola tiszteletbeli és rendes tagjainak névsora után az elmúlt év ismertetését és a sok, változatos témájú pályázat fősorolását találjuk. A modern eszmeáramlatok tüzeiben küzdő modern papról, a papságtól való idegenkedésről és hivatásfejlesztésről, a papi hivatásról és népi gondolatról, végül pedig a papi engedelmesség dogmatikájáról szólnak a nagy gondokkal készült cikkek. — A kiadvány minden sorából a papi hivatás szeretete és komolysága tűnik ki. Pl. egész ország kispapságára kiterjeszkedő anyaggyűjtés után rendkívüli gondnal összeállított cikk foglalkozik a hivatáscsökkenés okaival és a hivatásfejlesztés lehetőségeivel. Sok szép gondolatot találunk a modern mozgalmi pap és a népi pap hivatásáról. — Az egész gondolatmenetet összefoglalja a kiadvány egy mondata: „sok hivatást kell ébreszteni és kiteljesedésbe segíteni”. Az évkönyv tartalma is, írásainak szelleme is mintaszerű.

Üzenet életünkben. — Jelentés a kalocsai növendékpapság Szent Ágoston Egyletének 1941—42. évi működéséről és a Nagyszeminárium életéről.

Élet, kedves, meleg élet színes mozaikképei bontakoznak ki az olvasó lelki szemei előtt: a kispapok nevében fájó szívvel búcsúzik a rektor túlvilági hazájába költözött Főpásztoruktól s az érsek atya emlékét jólsikerült vers örökíti meg. Az Egylet tagjainak fősorolása után jegyzői, könyvtári, pénztári jelentés számol be az év komoly munkájáról, majd az Úr szállójében dolgozó idősebb testvérek meleg hangja csendül meg néhány sorban. — Megemlékeznek a jubiláló Szentatyáról; búcsúznak távozó előjáróiktól, köszöntik az érkezőket; levante- és cserkészmunka ismertetését közlik, megszólaltatják a bontakozó kispapegység testvéries hangját s beszámolnak a hazátjáró bácskai kispapok fővárosi útjáról. Együtt örvendeznek a főgyházmegye arany- és ezüstmisés papjaival, közlik a szeminárium apró híreit; ez a kalocsai kispapok élete, amely oly megkapóan tárul elénk az „Üzenet” lapjain.

Nova Clara Vallis. — A ciszterci papnövendékek közleményei.

Örömmel üdvözljük a fennállásának 800. évfordulóját ünneplő ciszterci rend papnövendékeinek közleményeit úgy is mint a kispapegység eszmei hódításának újabb jelét és eszközét. Endrédi Vendel zirci apát bevezető sorai szerint a fenti címen megjelenő füzet teljesen a kispapok lelkéből fakadt, célja a ciszterci eszmény ápolása, a bölcséleti és teológiai tanulmányokban és a jövő szaktárgyakban való tallózás. „Kifelé pedig, különösen a közös, nagy munkára készül többi tanítórendek növendékeivel is ápolhatja a testvérieség szellemét, s elősegítője lehet a szerzetesi és papi egység kialakításának.” Az eddig megjelent két szám mindenben megfelel a célkitűzésnek. A tudományos értekezések mellett a ciszterci múlt és lelkiség területéről hoz igen érdekes cikkeket, beszámol a főiskola életéről s a rendi eseményekről. A pannonhalmi bencés papnövendékekkel való testvéri találkozók nagyban segítik az egység szellemének fejlődését.

Magyar Umbria. — A Ferences Kapisztrán Rendtartomány Ifjúságának évnegyedes folyóirata. — Gyöngyös, XVI. évf. 1—4. sz.

A harmadrend jelentőségét, jogi vonatkozásait és történelmi fejlődését olvassuk az első számban, közben pedig a papi, a ferences papi hivatás szépsége tárul elénk ünnepi beszéd és csöndes elmélkedés formájában.

A Szent Bonaventura Egyházirodalmi Iskola dísztagjává választott U. Zadravecz István O. F. M. püspök köszöntése után a papi hivatásról szóló szavalókórust olvasunk a 2. számban. Komoly dogmatikus tanulmányok szólnak Jézus Krisztus emberségéről, Krisztus abszolút predestinációjáról; a harmadrend jelentőségét eszmei tartalmának és szociális munkájának ismertetése tárja elénk; pedagógiai vonatkozású cikkek, vers és elbeszélés élénkítik a sokszínű mozaikként feltűnő kiadványt; majd a végén a szakosztályi beszámolók következnek.

A negyedik szám együtt örvendez a jubileumi ünnepet ülő ciszterciekkel és piaristákkal, majd a ferences hitszónokot és misszionáriust mutatja be. Szentírási és filozófiai tanulmányok, lélekből fakadó kedves versek és a klerikátus életének ismertetése egészítik ki a kiadványokat.

A magyar barát közvetlensége, evangéliumi szelleme s a nép iránti szeretete csendül ki a nagy magyar misszióra készülő ferences ifjúság írásaiból.

Ferences Ifjúság. — Kiadják a Szombathelyi Ferences Teológusok.

P. Provinciális karácsonyi megemlékezésével kezdődik a kiadvány, majd egyik elhunyt ferences kispaptól búcsúznak társai. Igen komoly cikkek következnek ezután a keresztény világnézetéről, Szűz Mária mennybevitelének dogmatikájáról, az anyag fizikai problémájáról, az istephitről s a munka erkölcsi kötelezettségéről. Kaszap Istvánról, Liz. Szent Terézről s a Szeráfi Atyáról és követőiről szól egy-egy cikk. A bontakozó kispapegységről részletes ügyes tervezetet állítottak össze: a lelki egység, szellemi egység és szervezeti egység főbb gondolatainak ismertetése után következik az alapszabály tervezete: I. Általános határozatok, II. A Szövetség védnökei és legfőbb irányítói, III. A tagok és IV. A Szövetség szervezete. — A célkitűzést, lelkiséget és gyakorlatot a legapróbb részletekig komoly munkával dolgozták ki.

T A R T A L O M:

- Annak nevében és szeretetében. (1)
Az eszmény pedagógiája. — Dr. Eröss Alfréd (2)
Eszményiségünk reális forrásai. — P. Oslay Oswald O. F. M. (9)
Régi és új papi eszmény. — Hunya Dániel S. J. (14)
A papi fejlődés kérdései. — Lajos Balázs (28)

Lelki élet:

- Per Ipsum et cum Ipso et in Ipso. — Müller Lajos S. J. (32)
Min múlik? — Páter Ernő (37)
Szalézi Szent Ferenc lelkiége. — Dr. Kozma Ferenc (43)
Szent papok példája. — P. Severinus O. C. D. (52)

Jópásztori szellem:

- Szent lelkipásztorok hatékonysága. — Dr. Pakocs Károly (58)
Papi valóságérzék. — Dr. Pfeiffer Miklós (66)
Turchányi Sebestyén atya emlékére. — Dr. Pfeiffer Miklós (70)
Papi szívvel. — Magyar István S. S. (71)

Önképzés:

- A papi önművelés eszménye. — Dr. Hajós József (74)
A falusi pap önképzése. — Lajos Balázs (79)
Szentírásos papi lelkiesség. — Berkes László (82)

Egység:

- Új Cluny kell. — Kerkai György S. J. (88)
Az Unio Apostolica története, szervezete és lelkiége. II. rész.
— Perényi József S. J. (95)

Confiteor:

- Valódi Megváltó és hamis megváltók. — K. J. (100)
Lélekjárás orosz földön. (106)

Liturgia:

- A zsoltosma és a papi életszentség. — Schnattner Szigfrid O. S. B.
(111)

Szerzetespap:

- A szerzetesi eszmény. — P. Halász Pius S. O. Cist. (120)
Az életszentség kis ösvénye. — Páter Ernő (129)
Futunk az Isten után. Levél. — N. T. (134)

Magyar népünk papja:

- Őrálás riadója. — K. L. (139)
A nyáj a pásztorért. — Hunya Dániel S. J. (145)
1943 az engesztelés éve. — Havass Géza (147)

Szeminárium:

- Kisapji fejlődés. III. rész. — Hunya Dániel S. J. (148)
A kispapegység felé:
Közösségi tudatunk legmélyebb alapja. — Csutak László (162)
Ifjúsági mozgalmak világszerte. — Nagy Tibor (164)
Reflexiók. — Király István (168)
Szerzetesek. (169)
Kegyelmi tőkék. — Szilléry László (170)
Katonatábor (Kolozsvár.) — Eröss Lajos (172)
Énekeljünk korálist! — Marosszéki Zsolt S. O. Cist. (173)
Pályázat. (175)
„A kispapegység felé” íróinak. — A veszprémiek. (175)

SPIRITUALITAS SACERDOTALIS.

S U M M A R I U M :

Fasciculus iste in praesenti serie secundus tractat potissimum de *idealibus evolutionis sacerdotalis*.

Articuli fundamentales:

- Pedagogia ideali congrua. (2)
- Fontes reales idealium nostrorum. (9)
- Antiquum novumque ideale sacerdotum. (14)
- Quaestiones evolutionis sacerdotalis. (28)

Vita spiritualis:

- Per Ipsum, et cum Ipso, et in Ipso. (32)
- Elementum maxime determinans sanctitatis. (37)
- Spiritualitas Sancti Francisci Salesii. (43)
- Exempla sanctorum sacerdotum. (52)

Spiritus boni pastoris:

- Efficacia sanctorum pastorum animarum. (58)
- Realismus sacerdotalis. (66)
- In memoriam P. Sebastiani Turchányi. (70)
- Corde sacerdotali. (71)

Studium:

- Scopus idealis culturae sacerdotalis. (74)
- De studiis sacerdotis ruralis. (79)
- Spiritualitas sacerdotalis Sacris Scripturis fovenda. (II. pars.) (82)

Unitas:

- Conatus Cluniacenses resuscitandi. (88)
- Historia, organisatio et spiritualitas Unionis Apostolicae. (II. pars.) (95)

Confiteor:

- Salvator verus et salvatores falsi. (100)
- Spiritus spirat in terra Russica. (106)

Liturgia:

Breviarium et sanctitas vitae sacerdotalis. (111)

Sacerdos regularis:

Scopus idealis regularium. (120)

Semita parva sanctitatis. (129)

Currimus versus Deum. — Epistola. (134)

Sacerdos populi Hungarici:

Excubiarum clamor. (139)

Grex pro pastore. (145)

1943 annus expiationis. (147)

Seminarium:

Evolutio levitarum. (II. pars.) (148)

Versus unionem levitarum:

Fundamentum ultimum conscientiae nostrae communis. (162)

Conatus iuvenum in mundo universo se adunandi. (164)

Reflexiones. (168)

Religiosi. (169)

Capitalia gratiarum. (170)

Castra militaria clericorum. (172)

Cantemus choralem. (173)

Agon. (175)

Scriptoribus salutem. (175).

A PAPI LELKISÉG

előző évfolyamának négy száma a kiadóhivatalban kapható 13.— P ár beküldése ellenében.

*

Ugyanazon a csekken (51,576) rendelhetők még:

a három érdi papi tábor előadásainak és megbeszéléseinek kiadványai. Éspedig:

Szent Rendiség, vagyis az *első* érdi papi tábor kiadványa. Ára 1.80 P.

Lelkipásztori Munka, vagyis a *második* érdi papi tábor kiadványa. Ára 2.40 P.

Lelkipásztori Főlkészültség, vagyis a *harmadik* érdi papi tábor kiadványa. Ára 2.20 P.

*

Beküldött kéziratokat csak kérésre küldünk vissza, ha a postadíj mellékelve van.

